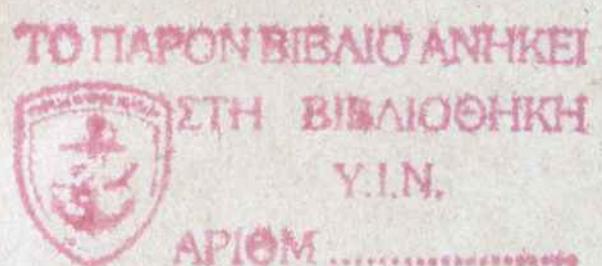

060-064

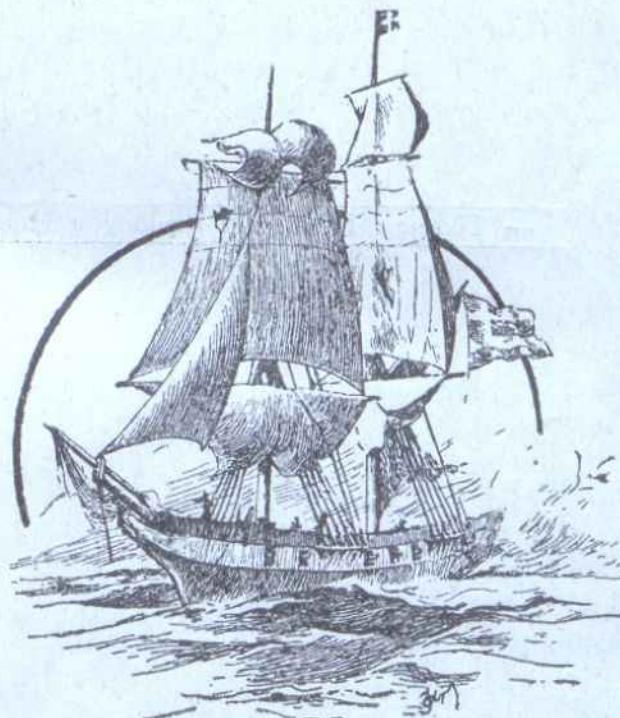
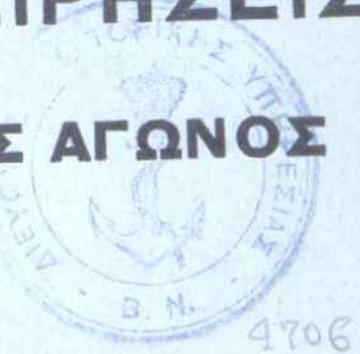

卷之三

ΑΝΤΙΠΛΟΙΑΡΧΟΥ Κ. Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ Π. Ν.

**ΑΙ ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΟΣ**

1821-29

ΕΚΔΟΣΙΣ "Ν. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ"

1930

— Τύποις : ΚΑΣΙΜΗ Ζεροδόχου Πηγής 19 —

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
<i>Πρόλογος</i>	γ'
<i>Εἰσαγωγή.</i>	
I Προσωπικόν	Σελ. 5
II Ὁργάνωσις	> 10-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γενικὰ ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς τῶν ἔμπολέμων.

I Παρατηρήσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν στρατηγικήν.	> 14
II Παρατηρήσεις σχετικαὶ μὲ τὴν τακτικήν.	> 20-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Απὸ τοῦ 1821 μέχρι καὶ 1823.

A' Φάσις

Αἱ Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ A. ἔτους 1821.

Προσχώρησις τῶν ναυτικῶν νήσων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν.	* 24
Αἱ πρῶται κινήτεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.	* 27
"Εκπλους τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Ἡ πρώτη χρησιμοποίησις πυροβολικοῦ	* 30
B'. "Εκπλους τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Σάμου.	* 33-
Νέος ἔκπλους τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Καταστροφὴ Γαλαξειδίου	* 36-

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις μέχρι τέλους τοῦ 1823.

Ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ τῆς Χίου. Πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη.	* 45-
--	-------

Στρατιωτικαὶ ἐπιτυχίαι ἐν Ἀθήναις καὶ Πελοποννήσῳ.	Σελ.
Νέος ἔκπλους τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Ναυμαχία πρὸ τῶν Σπετσῶν.	44
Νέα σύνθεσις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Ναυτικαὶ ἐπιχειρή- σεις μέχρι καὶ τοῦ θέρους τοῦ 1823. Οἰκονομικαὶ δυσ- χέρειαι Ἑλλήνων.	51
Συμπλοκαὶ παρὰ τὸν Ἀθω καὶ τὰς Β. Σποράδας. . . .	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

B' Φάσις

Tὰ κατὰ τὸ 1824 Ναυτικὰ πολεμικὰ γεγονότα.

Συνεργασία Τούρκων καὶ Αλγυπτίων. Πρώτη σοβαρὰ κατὰ θάλασσαν προσπάθεια αὐτῶν.	» 60
Ἐπιθέσεις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου κατὰ τῆς Σάμου. Ἐπι- χειρήσεις ἐν τῇ περιοχῇ Σάμου μέχρι Κῶ.	» 65
Κινήσεις τοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην στόλου. Ἐνωσις Τουρκι- κοῦ καὶ Αλγυπτιακοῦ. Ναυμαχία Κῶ-Αλικαρνασοῦ	» 71
Ἡ Ναυμαχία τοῦ Γέροντα.	» 74
Αἱ τελευταῖαι κατὰ τῆς Σάμου Τουρκικαὶ ἐπιχειρήσεις. Οριστικὴ αὐτῶν ἀποτυγία. Ναυμαχία ἔξω τοῦ Ηρακλείου	» 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Γ' Φάσις

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις 1825—1826.

Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος. Τελεία ἐγκατάλειψις τοῦ Ναυτικοῦ. Ἀπόβασις τοῦ Ἰμβραήμ εἰς Πελοπόννησον. . .	» 86
Αἱ κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ Ἰμβραήμ ἐπιχειρήσεις τοῦ Μιαούλη. Μάχη ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας. Αἰφνιδιασμὸς κατὰ τῆς Μεθώνης.	» 88
Ἐκπλους τοῦ Τουρκ. στόλου. Ναυμ. παρὰ τὸν Καφηρέα.	» 94
Ναυμαχία ἔξω τῆς Σούδας. Ἐπιχειρήσεις ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ Μεσολογγίου.	» 97
Ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας.	» 101
Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1825 ἐν τῷ Ἰονίῳ. .	» 102

“Εαρ τοῦ 1826. Νέαι ἐπιχειρήσεις ἀνεφοδισμοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ θαλάσσης.	107
Νέα Τουρκικὴ ἀπόπειρα κατὰ τῆς Σάμου	112
Δευτερεύοντας ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.	115

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις μέχρι τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας.

Ἐνίσχυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου διὰ νεοτεύκτων σκαφῶν. Ἀλλαγὴ Διοικήσεως.	117
Συνδεδυασμέναι ἐπιχειρήσεις ἐν τῷ Σαρωνικῷ καὶ τῷ Εὐβοϊκῷ. Ἐπιχειρήσις κατὰ τὰ Δυτικὰ παράλια	121
Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας.	123

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Δ'. Φάσις

Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου καὶ τὰ μετ' αὐτήν.

Πολιτικὰ γεγονότα ἄτινα ἥγανον εἰς τὴν Ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου.	125
Ἐπιχειρήσεις πρὸ τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ. Ἀπόπειραι ἔκπλου τοῦ Τευρκικοῦ Στόλου ἐκ Ναυαρίνου. Ἐπέμβασις Codrington	128
Συγκέντρωσις Συμμαχικῶν Στόλων καὶ κατάπλους εἰς Ναυαρίνον	134
Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίᾳ	137
Αἱ πρῶται συνέπειαι τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας. Ἐπιχειρήσεις Δυτικῆς Ἑλλάδος. Ἀφιξις Καποδιστρίου. Θάνατος τοῦ Hastings	146
Γενικὴ κατάστασις κατὰ τὸ 1828. Ἐπιχειρήσεις πρὸς ἔξοντοσιν τῆς πειρατείας ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Γραμβοῦσα, Κυκλαδες, Καστελλόριζον, Β. Σποράδες	150
Αἱ τελευταῖαι κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις	153

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Κρίσεις καὶ συμπεράσματα.

Οἱ ρόλοι τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ πολέμου	156
Διδάγματα ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πολεμικῶν μέσων	162

· Η ἐπίδρασις τοῦ ἔθνικοῦ καρκιτῆρος ἐπὶ τῆς διεξαγω-	Σελ.
γῆς τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου	167
· Η σημασία τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος	170

Παράρτημα

"Εγγραφα, ἐνθέσεις κλπ. ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Ἀγῶνος	177
· Αποσπάσματα	195
Πηγαὶ καὶ βοηθήματα	197
Πίναξ ἀλφαβητικὸς κυρίων ὀνομάτων.	200
Παρόραμα	

ΤΙ ΜΟΥ ΛΑΖΑΡΕΚ

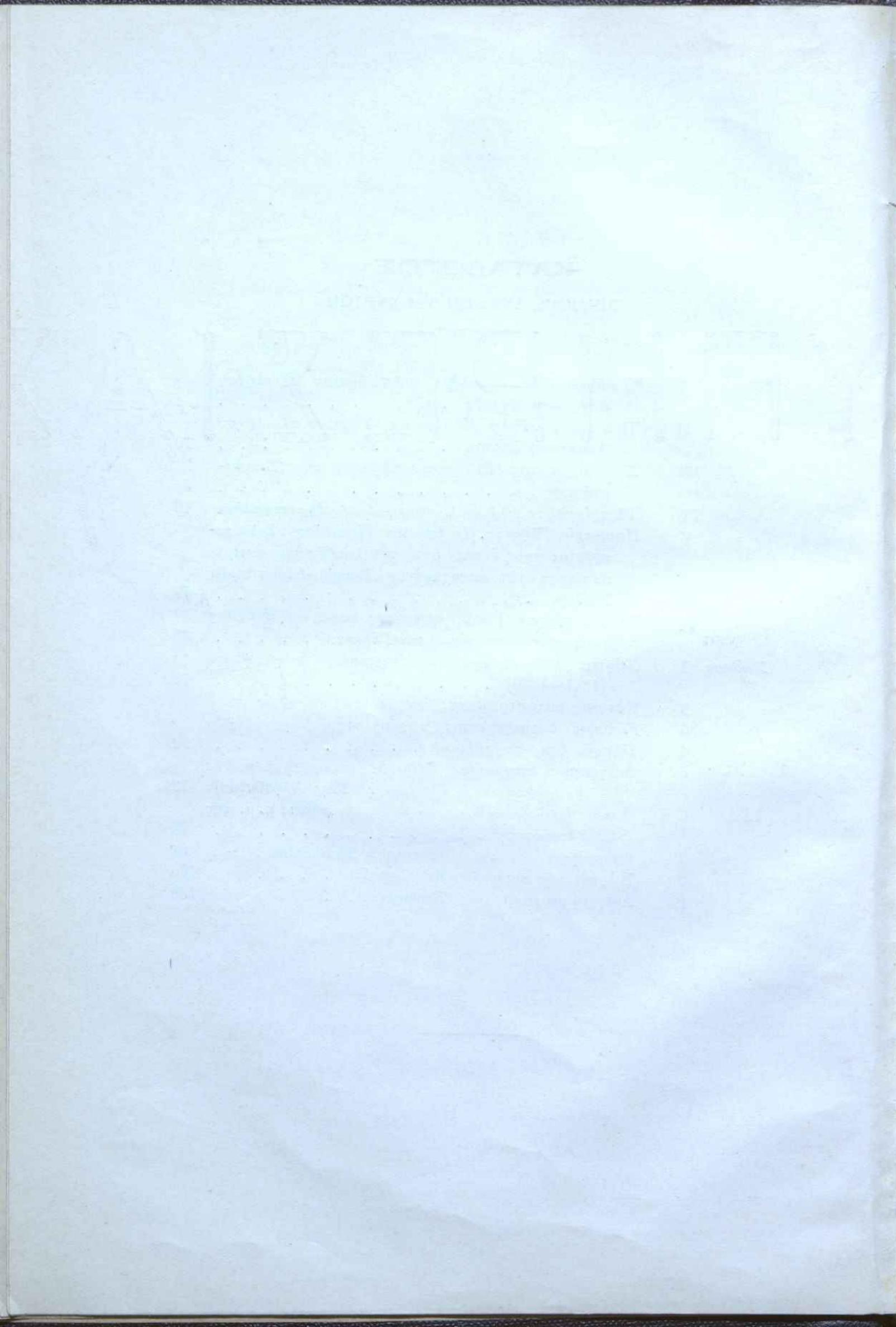

ΤΙ ΜΟΥ ΛΑΖΑΡΕΚ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΠΙΝΑΚΩΝ, ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

Πίναξ	I	‘Ο πάρων «Θεμιστοκλῆς» τοῦ ‘Υδραιίου πλοιάρχου ‘Αντωνίου Κριεζῆ	4
»	II	‘Η πολάκα «Καλὴ Ἐλπὶς» τοῦ ‘Υδραιίου πλοιάρχου ‘Αναστάση Βότση.	10
»	III	Συνήθης τύπος Ἑλληνικοῦ πάρωνος τῆς Ἐπανα- στάσεως	24
»	IV	Τὸ τρίστηλον πλοῖον 16 πυροβόλων «Θεμιστοκλῆς»	40
»	V	Ναυμαχία Γέροντος. Τὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην πλοῖα κι- νοῦνται πρὸς ἐνώσιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἵνα ἀντιμε- τωπίσουν τὸν ἐπερχόμενον Τσουρκο-Αλγυπτιακὸν Στόλον	74
»	VI	‘Η πυρπόλησις Τυνισ. φρεγάτας παρὰ τοῦ Θεοχάρη κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Γέροντα	76
Σχέδιον	1	Χάρτης τοῦ θεάτρου τῶν Ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων (1821—1826)	18
»	2	Κάτοψις καταστρώματος πυρπολικοῦ	
»	3	Κάτοψις ὑποστρώματος πυρπολικοῦ	
»	4	Πλαγία ὄψις πυρπολικοῦ	22
»	5	Διάγραμμα ναυμαχίας Γέροντα (κινήσεις π. μ. τῆς 29ης Αὐγούστου)	78
»	6	» » » » (κινήσεις μ. μ. τῆς 29 Αὐγούστου)	78
»	7	Διάγραμμα » ἔξω τοῦ Ἡρακλείου	82
»	8	Χάρτης τῆς περιοχῆς Μεσολογγίου	100
»	9	Διάγραμμα ναυμαχίας Ναυαρίνου	138

νητ συνέισκεν πόθεν προφέρει τον θάνατον του να
πεθάνει μέση από τον πόθο της γέννησης, κατόπιν την περιπολίαν
την οποίαν επιστρέψαντας έπειτα από την θάνατον της η θάνατος της
γέννησης γέγοναν μέση από τον πόθο της γέννησης.

Από ταλαιπωρίαν την οποίαν ο πόθος της γέννησης προσήνεγκει
την θάνατον της γέννησης, η θάνατος της γέννησης ήταν από την περιπολίαν
ΠΡΟΛΟΓΟΣ την οποίαν η θάνατος της γέννησης προσήνεγκει
την θάνατον της γέννησης.

"Ότε τὸ πρῶτον συνέστη καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Ναυ-
τικῷ Σχολὴ Πολέμου πρὸ πενταετίας, ἀνετέθη ἡμῖν ἡ
σύνταξις Ἰστορικῆς πραγματείας περὶ τῶν Ναυτικῶν
ἐπιχειρήσεων τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος διὰ τὰς
ἀνάγκας τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἐκπαιδεύσεως. Οὕτω
μᾶς ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ μελετήσωμεν τὰς κατὰ θάλασσαν
ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀνίσου καὶ πείσμονος ἐκείνου πολέμου,
ὅχι ἀπλῶς καθ' ὃν τρόπον περιγράφονται αὗται εἰς τὰ
πλειστα τῶν παρ' ἡμῖν Ἰστορικῶν συγγραμμάτων, ἀλλὰ
κατὰ τρόπον συστηματικώτερον καὶ μᾶλλον προσαρμοζό-
μενον πρὸς τὰς ἐν ταῖς Σχολαῖς Πολέμου γενικῶς χοησι-
μοποιουμένας ἐπιστημονικὰς—αὗτας ὁνομάσωμεν οὕτω—
μεθόδους.

Τὸ πρῶτον συναίσθημα, ὅπερ δοκιμάζει πᾶς ὁ ἐπιχειρῶν
οὕτω νὰ μελετήσῃ τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον τοῦ 1821
-- 29, εἶναι ἡ ἀπορία, πῶς ὁ τόσον ἀσυγκρίτως ὑπέρτερος
ὑπὸ ἔποψιν ὑλικοῦ Τουρκικὸς Στόλος δὲν ἥδυνήθη νὰ κα-
ταστρέψῃ τὰ αὐτοσχέδια πολεμικὰ, ἀτινα ἐτόλμησε νὰ ἀν-
τιπαρατάξῃ κατ' αὐτοῦ ἡ ἐπαναστατήσασα Ἑλλάς. Πρὸς
ἐπίλυσιν ἀκριβῶς τῆς ἀπορίας ταύτης, ἥτις ἐγεννήθη καὶ
εἰς ἡμᾶς, προσεπαθήσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὴν βαθυτέραν
ἀλληλουχίαν τῶν διαφόρων κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων

ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς κατὰ ξηρὰν, καθὼς καὶ πρὸς τὴν γενικωτέραν ἐκάστοτε κατάστασιν πρὸς τοῦτο δὲ ἡσχολῆθημεν καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν τῆς συστάσεως, ὁργανώσεως καὶ σκοπῶν, οὓς εἶχε νὰ ἐπιδιώξῃ ἐκάτερον τῶν ἀντιπάλων Ναυτικῶν.

Ἐκ τῆς τοιαύτης συγκριτικῆς ἔξετάσεως εὐκόλως καταλήγει τις εἰς τὸ συμπέρασμα, διὰ τὰ κύρια αἴτια τῆς ἀδρανείας τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς Ἐπαναστάσεως ἔτη ἥσσον ἡ ἔλλειψεις ὁργανώσεως, ἡ ἀνυπαρξία ἡσκημένων στελεχῶν καὶ ἡ λόγῳ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Ἑλλήνων παρὰ τῷ Τουρκικῷ Στόλῳ ὑπηρετούντων Νησιωτῶν, ἐκ τοῦ προχείρου συγκρότησις τῶν πληρωμάτων, καθ' ὃν τρόπον ἐν τῇ ἀφηγήσει θὰ ἴδωμεν. Ἀφ' ἐτέρου τὸ ἐκ τοῦ προχείρου συγκροτηθὲν Ναυτικὸν τῶν Ἐπαναστατῶν, καίτοι ἀσυγκρίτως ὑστεροῦν εἰς ὑλικά μέσα ὑπερεῖχεν εἰς τὸ ἔμψυχον ὑλικόν, διότι ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀρίστους ναυτικοὺς διαπνεομένους ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θελήσεως τῆς νίκης παρὰ τὴν ὑπεροχήν του ὅμως ταύτην, ὃ τρόπος τῆς συγκροτήσεώς του δὲν παρεῖχεν εἰς αὐτὸν τὴν εὐκαμψίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν, ἀτινα θὰ ἔχαρακτήριζον ἐν τακτικὸν καὶ συγκροτημένον Ναυτικόν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀναφέρωμεν τὸ γεγονός, διὰ τὰς ἐκάστοτε μετὰ κόπων καὶ μόχθων συμπληρωμένα ἐν ταῖς νήσοις ἐφόδια καὶ χρήματα σπανίως ἐπήροκουν διὰ συνεχῆ κίνησιν τῶν πλοίων ἐπὶ χρονικὸν διάστημα μακρότερον τοῦ μηνὸς καὶ διὰ τὰς πλειστάκις ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ μόνον ὑπεχρεώθη ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος νὰ διακόψῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του καὶ ἐπαναπλεύσῃ εἰς τὰς βάσεις του, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τις τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν δυσχερειῶν, ἐναντίον τῶν ὅποιων εἶχον νὰ ἀντιπαλαίσουν οἱ ἀναλαβόντες τὸ βαρὺ ἔργον τῆς διευθύνσεως τῶν κατὰ θάλασσαν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

‘Υπὸ τὰς συνθήκας ταύτας βεβαιώς δὲν ζύναται τις νὰ ἀναμένη, ὅτι αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις θὰ διεξήγοντο ἐκατέρωθεν κατὰ τόπον πάντοτε σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ δυνάμενον νὰ παράσχῃ ὑπόδειγμα πρὸς μελέτην καὶ ἔξαγωγὴν συμπερασμάτων· ὅ λόγος δὲ οὗτος, συνδυαζόμενος καὶ πρὸς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν σχετικῶν «ἰστορικῶν πηγῶν, συνειέλεσεν ὥστε ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶν νὰ μὴ μελετᾶται εἰς τὰς Σχολὰς Πολέμου τῶν μεγάλων Ναυτικῶν κρατῶν. Τοῦτο δμως δὲν σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν δικαιοῦται νὰ ἀγνοῇ μερικὰς ἐκ τῶν ἐνδοξωτέρων σελίδων τῆς μακραίωνος ἴστορίας του· ἡ κριτικὴ μελέτη τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἰεροῦ ἔκείνου ἀγῶνος ἀποτελεῖ δι’ ἡμᾶς, οὐ μόνον καθῆκον, ἀλλὰ καὶ πηγὴν πολυτίμων μαθημάτων, καθόσον πρόκειται περὶ γεγονότων διαδραματισθέντων ἐν ταῖς θαλάσσαις, αἵτινες ἐπανειλημμένως εἴδον τοὺς αὐτοὺς ἀντιπάλους. Στόλους ἀντιμετώπους ἀλλήλων, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀποιελέσωσι τὸ κύριον πεδίον δράσεως τοῦ ἡμετέρου Ναυτικοῦ. Ἐπὶ πλέον, ἀν τὰ μέσα καὶ ἡ ὁργάνωσις μετεβλήθη, αἱ ἀρχαὶ παραμένουν ἀναλλοίωτοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὁ δὲ ἑθνικὸς χαρακτὴρ βραδύτατα ἔξελισσεται καὶ συνεπῶς ἡ μελέτη τῶν ἔργων τῶν προγόνων μας εἶναι χρησιμωτέρα δι’ ἡμᾶς ἢ ἡ τῶν διάφορον ἑθνικὸν χαρακτῆρα παρουσιαζόντων λαῶν· ἀρκεῖ φυσικὰ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ νὰ προσπαθῇ τις, δπως ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς αἵτιας τῶν γεγονότων καὶ νὰ μὴ λησμονῇ προκειμένου νὰ ἔξαγαγῃ συμπεράσματα ἐξ αὐτῶν, νὰ λομβάνῃ ὑπ’ ὄψιν τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ δποίου αἱ ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀγῶνος διεξήχθησαν· τοῦτο ἀλλως τε εἴνε μία προῦπόθεσις ἀπαραίτητος διὰ πᾶσαν κριτικὴν ἴστορικὴν μελέτην. Ἐκτὸς τούτου δμως, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῆς μελέτης ταύτης δσον

τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν ὀφέλειαν, εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὁ δίκαιος καὶ ὄφειλόμενος σεβασμὸς ἡμῶν πρὸς τὰς ἡρωϊκὰς σκιὰς τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγωνιστῶν, εἰς οὓς ὄφειλομεν τὴν ἐλευθερίαν μας, μὴ συσκοτίζῃ τὴν κρίσιν μας μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ παοορῷμεν τὰ διαπραχθέντα ἐκάστοτε σφάλματα, ἀτινα, ως ὄφειλόμενα κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς ἀτελείας καὶ τὰ ἔλαττώματα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν χαρακτῆρος, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ παρουσιασθῶσι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι μὲ ἀναλόγους τῶν τότε συνεπείας.

Μία ἄλλη δυσχέρεια, ἣτις ὀρθοῦται πρὸ τοῦ ἀναλαμβάνοντος νὰ μελετήσῃ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ιστορίας μας, εἶναι ἡ ἀσάφεια καὶ ἐν πολλοῖς ἀνυπαρξίᾳ τῶν ιστορικῶν πηγῶν εἰς τοῦτο ἵσως ὄφειλεται καὶ ὁ ἐλάχιστος σχετικῶς ἀριθμὸς πράγματι ἐπιστημονικῶν ιστορικῶν συγγραμμάτων καὶ μονογραφιῶν ἐπὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεων. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ιστορικῶν συγγραφέων οἱ περισσότεροι ἀσχοληθέντες εἰς αὐτὴν εἶνε ὁ Γάλλος ιστορικὸς *Naufragos* Jurien de la Gravière καὶ ὁ ἡμέτερος K. Ράδος. Ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ τελευταίου τούτου ἐβασίσισμημεν κατὰ μέγα μέρος διὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων, ἐπεκτείναντες δὲ μόνον ώς πρὸς τὰς λεπτομερείας πολλὰ σημεῖα διὰ τῆς μελέτης τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ιστορικῶν ἡμερολογίων, ἀτινα πάνυ εὐγενῶς ἔχει τότε θέσει εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν ὁ Διευθυντὴς αὐτῆς κ. Μ. Τσιριμώνος, ἐδημοσιεύσαμεν ἐν ἑτει 1926 τὴν μελέτην ἐν τῇ «Ναυτικῇ Ἐπιθεωρήσει». Ἡδη, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἕορταζομένης Ἐκατονταετηρίδος, ἐκδίδομεν αὐτὴν συμπληρώσαντες ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐξ ἄλλων ιστορικῶν πηγῶν, ἴδια δὲ τῶν πολυτίμων πράγματι Ἀρχείων τῆς Νήσου "Υδρας καὶ τῆς Οίκογενείας τῶν Κουνιουριωτῶν, τοὺς μέχρι σήμερον ἐκδοθέντας τόμους τῶν δύοις λίαν προσθύμως ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ διευθύνων τὴν ἐργα-

σίαν τῆς δημοσιεύσεως Πρόεδρος τῆς Κοινότητος "Υδρας
κ. Α. Λιγνός.

Πρὸς τοὺς ἀνωτέρω, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους
τῶν ἐνδόξων Ἀγωνιστῶν Ἀξιωματικοὺς τοῦ Π.Ν., ὅσοι
παρέσχον ἡμῖν στοιχεῖα καὶ πληροφορίας διὰ τὴν σύντα-
ξιν τῆς παρούσης μελέτης, ἐπιλαμβάνομεθα τῆς εὐκαιρίας
ἴνα δημοσίᾳ ἐκφράσωμεν ἐνταῦθα τὰς θερμοτάτας ἡμῶν
εὐχαριστίας.

'Ἐν τέλει ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν, δτι σκοπὸς τοῦ
παρόντος πονήματος δὲν εἶναι κυρίως εἰπεῖν ἡ ιστορικὴ
ἀναδίφησις τῶν λεπτομερειῶν, δι' ἣν ἀπολείπει ἡμᾶς καὶ
χρόνος καὶ πεῖρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς κατὰ τὸ
δυνατὸν ἀκριβοῦς καὶ συνοπτικῆς ιστορικῆς ἀφηγήσεως
κριτικὴ μελέτη τῶν γεγονότων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι δτι αὗτῃ
θέλει δόσει τὸ σύνθημα εὑρυτέρας συζητήσεως καὶ μελέτης
ἐπ' αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Π. Ναυτικοῦ πε-
ριττὸν δὲ ορίνομεν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, δτι ἐὰν ἐκ τῆς
μελέτης ταύτης ἥθελον προκύψει διορθώσεις τοῦ παρόντος
εἰς τε τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμ-
περάσματα, δ σκοπὸς ἡμῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ως ἐπι-
τευχθείς.

Ἐν Ἀθήναις, Ἰούλιος 1930

Κ. Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΟΣ

1821—28

Α'.—ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I.—Η Έλληνική ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ ὁ ἐπακολουθήσας αὐτὴν ἑπταετής ἀγῶν κατὰ τῶν Τούρκων, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποκλειστικὸν ἀποτέλεσμα ἀνοργανώτου καὶ αὐτομάτου, οὕτως εἰπεῖν, ἔξεγέρσεως τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ὡς πόλεμος προελθών κατόπιν ἀρχετὰ σοβαρᾶς ὀργανώσεως ἀπό τε πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀπόφεως.

Ἡ ὀργάνωσις αὗτη, ἔργον τῶν μορφωμένων τάξεων τοῦ Γένους καὶ τῶν προκρίτων ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, λειτουργήσασα συστηματικῶς, ὑπὸ τὸ ὄνομα Φιλικὴ Ἐταιρία, ἀρχετὰ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἔτη, προπαρεσκεύασε τὸ ἔδαφος καὶ παρὰ τῷ ὑποδούλῳ λαῷ καὶ παρὰ τοῖς ἀπανταχοῦ τοῦ Κόσμου Ἐλλησι, ἀλλὰ καί—ὅπερ τὸ σπουδαιότερον—παρὰ τῇ Κοινῇ Γνώμῃ τῆς Εὑρώπης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον, ἐνταθὲν ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἔσχε σωτήρια ἀποτελέσματα, καθόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐκδήλωσιν τοῦ ἡρεύματος τοῦ φιλελληνισμοῦ, παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιδειχθεῖσαν δυσμένειαν τῶν ἐπισήμων Κυβερνήσεων, ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ ἰσχυροῦ τούτου ἡρεύματος, ὑπῆρξε τὸ νὰ παρασυρθῶσι τελικῶς καὶ αὐταὶ αἱ Κυβερνήσεις καὶ νὰ ἐπιστέψωσι τὸν κινδυνεύοντα νὰ σβεσθῇ ἀγῶνα, διὰ τοῦ ἔξαναγκασμοῦ τῆς Τούρκιας νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐλλάδος.

Ἐπειδὴ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος δὲν εἶναι ἡ ἔξιστορησις τοῦ ὅλου ἀγῶνος, ἀλλὰ μόνον τοῦ ναυτικοῦ αὐτοῦ μέρους, δὲν θὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ ζητημάτων γενικωτέρων, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον ταῦτα ἔχωσιν ἀμεσον σχέσιν μετὰ τῶν κατὰ θάλασσαν γεγονότων, θὰ εἰ-

σέλιθωμεν δὲ ἀπ' εὐθείας τὸ εἰς κύριον θέμα, προτάσσοντες γενικάς τινας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῶν διό ἐμπολέμων, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὡς καὶ περὶ τῆς συστάσεως καὶ δργανισμοῦ ἑκατέρου τῶν ἀντιπάλων στόλων, αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι δπως κρίνῃ τις τὰ ναυτικὰ γεγονότα τοῦ μακροῦ, πείσμονος ὅσον καὶ ἀνίσου τούτου ἄγωνος.

Ἡ γενικὴ κατάστασις ἐν τῇ Ἕγγη Ἀνατολῇ, δτε ἔξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ἥτο λίαν εὔνοϊκή πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς. Ἡ Τουρκικὴ Αὐτοκρατορία εὑρίσκετο εἰς λίαν τεταμένας σχέσεις πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἐσωτερικῶς δὲ ἐμπεπλεγμένη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν ὡς ἐκ τούτου δλόκληρος σχεδὸν ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεά Ἑλλὰς ἥσαν ἀπηλλαγμέναι τῆς παρουσίας ἄλλων Τουρκικῶν στρατευμάτων, πλὴν τῶν μονίμων φρουρῶν τῶν διαφόρων ὀχυρωμένων πόλεων καὶ τῶν παρακτίων φρουρῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ πληθυσμὸς τῶν τιμημάτων τούτων τῆς Ἑλλάδος, ἥτο κατὰ τὰ 9/10 σχεδὸν Ἑλληνικὸς περιλαμβάνων χάρις εἰς τὰς δργανώσεις τῶν Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν πλείστους ἐμπειροπολέμους ἄνδρας, ἐξ ὧν ἀπετελέσθησαν σώματα ἀτάκτων μέν, ἄλλοι ἐμπείρων καὶ γενναίων πολεμιστῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως Ναυτικοῦ, ἡ κατάστασις τῆς Τουρκίας ἥτο ἡ ἀκόλουθος: Καίτοι κατὰ τὴν ἐν Τοεσμὲ πνρπόλησιν τοῦ στόλου τῆς ἀπώλεσεν ἡ Τουρκία δεκατέσσαρα πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ πολλὰς φρεγάτας, ἀπαντα μόλις τῷ 1770 καθελκυσθέντα, ἐν τούτοις, ἥδυνατο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως νὰ διαθέτῃ ἵκανὰ νέα πλοῖα, ὥστε νὰ κυριαρχῇ τοῦ Εὐξείνου καὶ νὰ ἀποκλείῃ τὴν εἰσοδον τοῦ Δρεῖπερο.

Ἡ εὐκολία αὗτη ὀφείλετο εἰς τὴν ἐντὸς τῶν δρίων τῆς Αὐτοκρατορίας ὑπαρξιν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ναυπήγησιν πρώτων ὑλῶν, ἥτοι ναυπηγησίμου ἔυλείας διὰ τὰ σκάφη καὶ δρειχάλκου διὰ τὰ πυροβόλα, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀρκετὰ καλὴν δργάνωσιν τοῦ τε ἐν Κων)πόλει Ν)θμου καὶ τῶν ἐν Μυτιλήνῃ, Ἀλικαρνασσῷ καὶ Σινώπῃ ναυπηγείων. Οὕτω τῷ 1821 ὁ Ὁθωμανικὸς στόλος ἀπετελεῖτο κατὰ τὸν J. de la Gravière ἐκ 17 πλοίων τῆς γραμμῆς (ἐξ ὧν 4 τρίχροτα καὶ 13 δίκροτα τῶν 74 πυροβόλων), 7 φρεγατῶν, 3 κορβετῶν καὶ τινων παρώνων.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ στόλου τούτου, δρμητήριον τοῦ δποίου ἥτο ἡ Κων)πόλις, διέθετεν ἡ Ὁθωμανικὴ Αὐτοκρατορία καὶ τὸν Αλγε-

πτιακὸν στόλον ἐνισχυόμενον καὶ διὰ μοιρῶν, ἐλαφρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον πλοίων, ἐκ Τύνιδος καὶ Ἀλγερίου.

Συνεπῶς ὑπὸ ἔποψιν ὑλικοῦ δὲ θωμανικὸς στόλος ἀπετέλει ναυτικὴν δύναμιν λίαν σεβαστήν, ἥτις, ἐὰν ἐκέκτητο ἀνάλογον πρὸς τὸ ὑλικόντης δργάνωσιν καὶ ποιότητα προσωπικοῦ, θὰ ἀπετέλει ἰσχυρὸν παράγοντα ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Ἐναντὶ τῶν ναυτικῶν τούτων δυνάμεων, οἱ ἐπαναστατήσαντες Ἑλληνες δὲν ἦδύναντο νὰ ἀντιπαρατάξωσιν, εἰμὴ πλοῖα ἀρκετὰ μὲν εἰς ἀριθμόν, ἀλλ’ ἐμπορικὰ μετατραπέντα εἰς πολεμικά· τὰ πλοῖα ταῦτα ἡσαν δλίγα τρίστηλα, τὰ πλεῖστα δὲ πάρωνες καὶ ἡμιολίαι ἐκτοπίσματος 250 τόννων κατὰ μέσον δρον· δὲ δηλισμὸς τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων, δὲν ὑπερέβαινε τὰ 20 πυροβόλα, συνήθως δὲ ἐκυμαίνετο περὶ τὰ δέκα.

Βεβαίως, ὅταν λέγωμεν ἐμπορικὰ πλοῖα μετατραμμένα εἰς πολεμικά, πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν, δτι ἀφ’ ἐνὸς μὲν ἡ διαφορὰ εἰς τὴν ναυπήγησιν μεταξὺ πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων τῆς ἔποχῆς ἐκείνης δὲν ἥτο τόσον φιλική, ώς εἶναι μεταξὺ πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων σήμερον, ἀφ’ ἕτερου δὲ δτι τὰ χρησιμοποιηθέντα εἰς τὴν ἐπανάστασιν Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, λόγῳ τοῦ κινδύνου τῶν πειρατῶν, ἡσαν δηλισμένα διὰ πυροβόλων, πρᾶγμα τὸ δροῦν λεληθότως συνετέλει εἰς τὴν ἐπὶ τὸ πολεμικώτερον ἐσωτερικὴν αὐτῶν δργάνωσιν· ἐπὶ πλέον τὰ Ἑλληνικὰ σκάφη ὑπερεῖχον σημαντικώτατα τῶν Τουρκικῶν εἰς ταχύτητα καὶ εὐστροφίαν, οὕτως ὡστε, ναὶ μὲν δὲν ἦδύναντο νὰ ἐλπίζωσι πολλὰ ἀπὸ μίαν μάχην ἐκ παρατάξεως πρὸς τὰ Τουρκικὰ δίκροτα καὶ φρεγάτας, ἦδύναντο δμως βοηθούσης καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς περὶ τοὺς ἐλιγμοὺς ἵκανότητος τῶν τότε Ἑλλήνων ναυτικῶν, νὰ τηρῶσι συνεχῶς τὴν πρὸς τὸν ἔχθρὸν ἐπαφὴν καὶ νὰ χρησιμοποιῶσι τὸ κύριον αὐτῶν ἐπιθετικὸν μέσον, τὸ πυροπολικόν, καθὼς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν.

Ως πρὸς τοὺς τύπους τῶν παρὰ τῶν Ἑλλήνων χρησιμοποιηθέντων πλοίων, δ συνήθως ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος ἥτο τὸ τρίστηλον πλοῖον, μετὰ σταυρωτῶν κεραιῶν εἰς τοὺς δύο πρωραίους ἴστους, δλίγα δμως πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἔτη εἶχεν ἐπικρατήσει, ἴδιως ἐν Υδρᾳ, δ τύπος τοῦ πάρωνος μετὰ ἴστων πολὺ ὑψηλοτέρων, δστις ἐπέτρεπεν ἐλάττωσιν τοῦ νεκροῦ βάρους ἴστων καὶ ἴστιων ἀνευ αἰσθητῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐπιφανείας τῆς ἴστιοφορίας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν τύπον τοῦ τριστήλου πλοίου· ἢ προσπάθεια ἐλαττώσεως τοῦ νεκροῦ βάρους εἴχε φθάσει μέχρι τοῦ

σημείου, ὅστε οἱ ἴστοι νὰ κατασκευάζωνται μονόστηλοι μέχρι τοῦ ὑψους τοῦ φώσωνος, ἐνίστε δὲ καὶ τοῦ σιπάρου, εἰς πλοῖα δὲ τινα ἄτινα ἔφερον καὶ ὑπερ-σίπαρον, οἱ ἴστοι κατεσκευάζοντο μὲν μικρὸν μόνον ἐπιστήλιον διὰ τὸ ἴστιον τοῦτο.

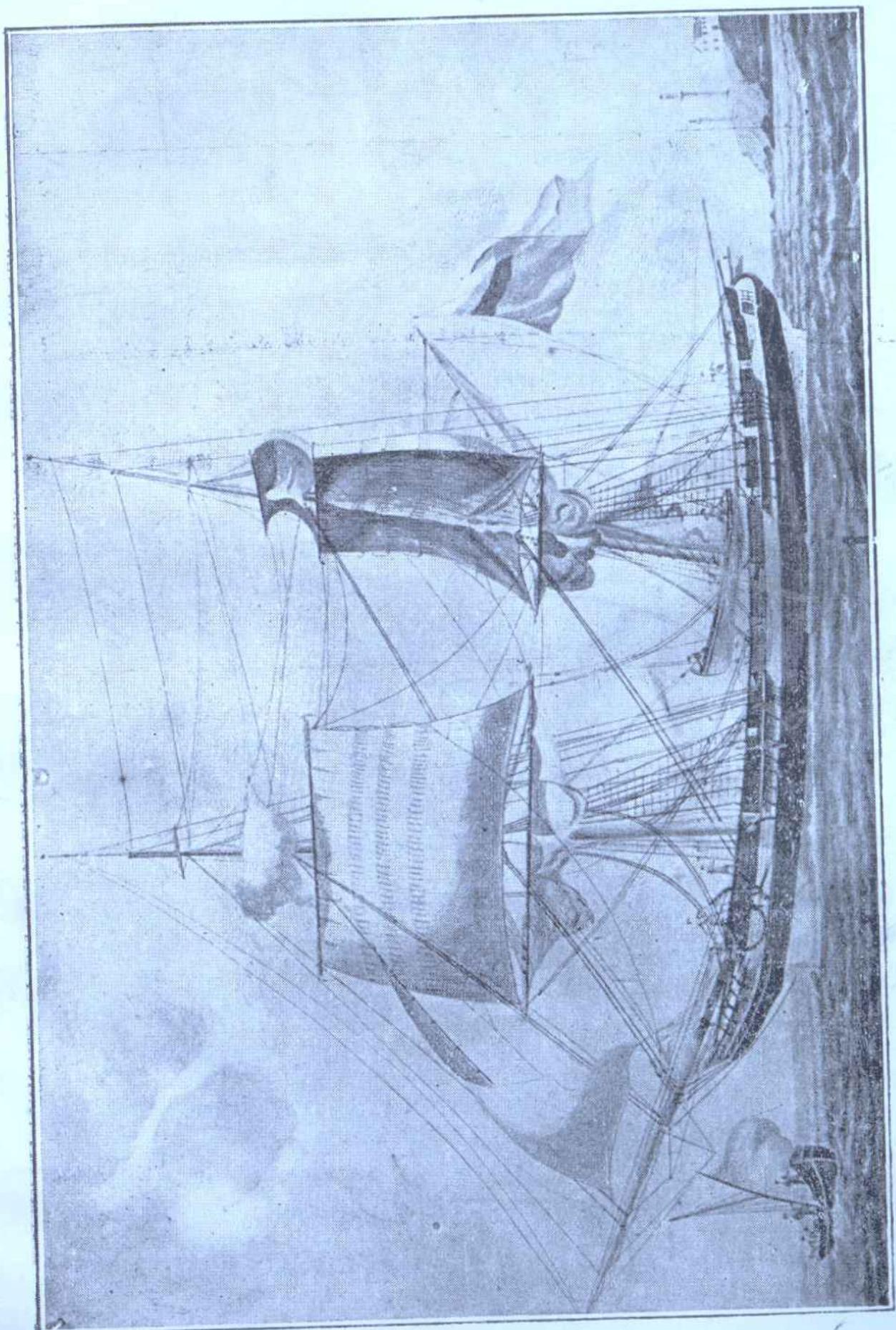
Αἱ εἰκόνες τῶν σελ., 5,10,20, 25 αἵτινες ἀπασαι εἶναι φωτογραφικὰ ἀποτυπώματα πλαιῶν χαλκογραφιῶν καὶ ὑδατογραφιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης⁽⁴⁾, παρέχουσι μίαν ἰδέαν τῶν προόδων, αἵτινες εἴχον ἐπιτευχθῆ ἀπὸ ἀπόψεως ναυπηγήσεως, ἵδιᾳ δὲ ἀπὸ ἀπόψεως ἴστιοφορίας· ἀφεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι πλὴν τοῦ ἔξαιρετικοῦ ὕψους τῶν ἴστων τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων τῶν ναυτικῶν νήσων ἔφερον παρόστια μέχρι καὶ τῶν φωσώνων, πρᾶγμα τὸ δποῖον συνετέλει βεβαίως εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς ταχύτητός των, ἀλλὰ συγχρόνως δύμως καθίστα τὸν χειρισμόν των ἔξαιρετικῶς ἐπικίνδυνον εἰς χεῖρας μὴ ἐκτάκτως ἔξησκημένων ναυτικῶν.

Ἔνα δώσωμεν ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς ἀνισότητος τῶν ἐκατέρωθεν δυνάμεων κατὰ τὸν ναυτικὸν πόλεμον, σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὸ Δ' ἔτος τοῦ πολέμου, δπότε παρετάχθησαν ἐκατέρωθεν αἱ μεγαλύτεραι δυνάμεις, αἵτινες διεφιλονείκησαν τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ὁ μὲν ἡνωμένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος περιελάμβανε περὶ τὰ 150 μεγάλα καὶ μικρὰ πολεμικὰ πλοῖα, δικῆς δυνάμεως 2000 πυροβόλων, 8000 ναυτῶν καὶ 2500 στρατιωτῶν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς περὶ τὰ 80 κατὰ τὸ πλεῖστον μικρὰ πλοῖα μετὰ 800 ἐν συνόλῳ πυροβόλων καὶ 5000 ναυτῶν.

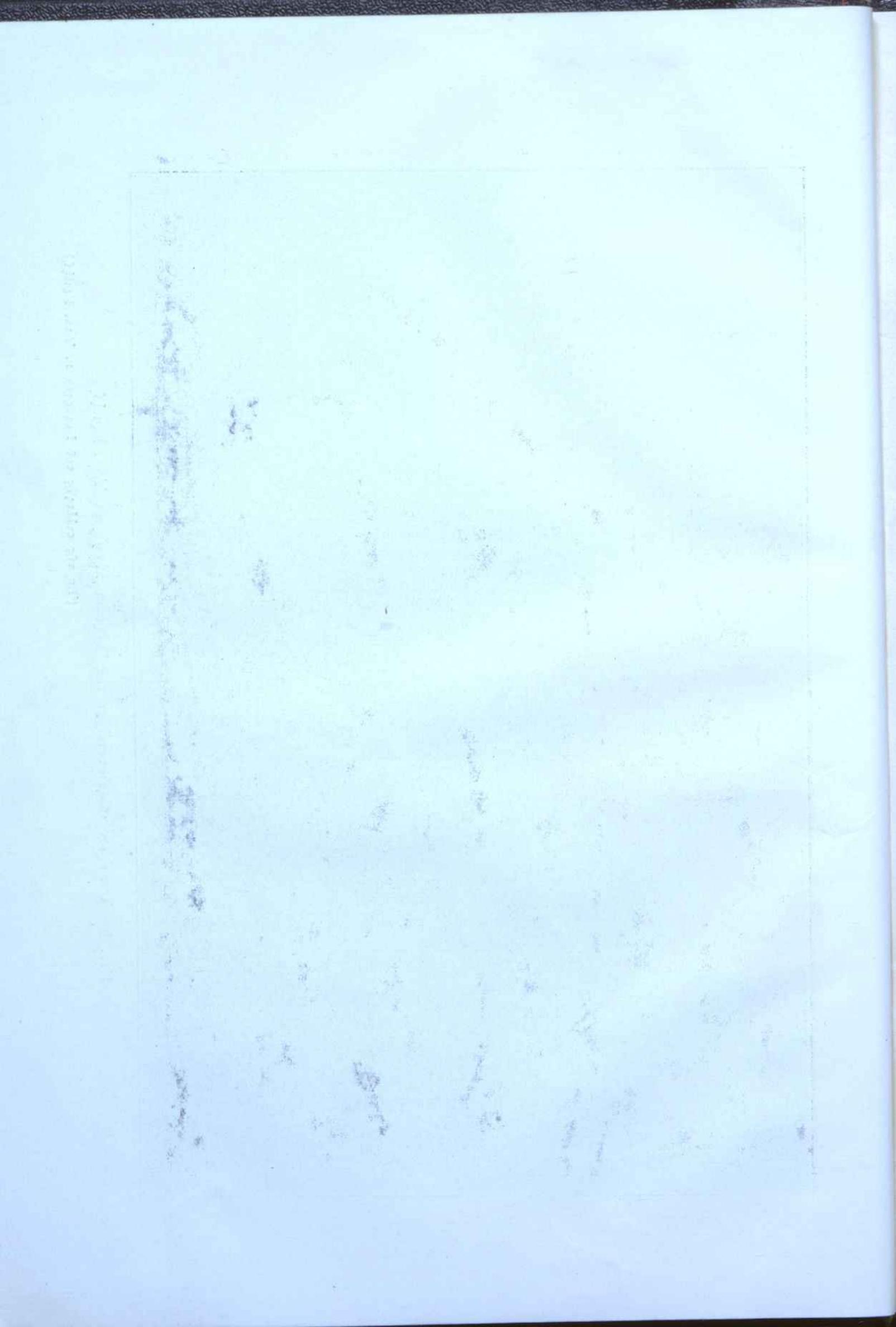
Ως μόνιμοι βάσεις τῶν ἀντιπάλων Στόλων ἔχοντες μενον, διὰ μὲν τὸν Τουρκικὸν Στόλον ἡ Κων/πολις καὶ τὰ στενὰ τῶν Λαρωνελλίων, διὰ τὸν Αἰγυπτιακὸν ἡ Ἀλεξάνδρεια, διὰ δὲ τὸν Ἑλληνικὸν αἱ ναυτικαὶ νῆσοι Ὅρα, Σπέτσαι, Ψαρρὰ καὶ Κάσσος. Ἀπὸ τοῦ δύμως ἔτους τῆς Ἐπαναστάσεως, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρρῶν καὶ τῆς Κάσσου, ἀπέμειναν ὡς κύριαι βάσεις μόνον αἱ δύο πρῶται.

Ταῦτα ὅσον ἀφορῶ τὸ ὑλικόν· ἥδη ὑπολείπεται νὰ ἔχετάσωμεν καὶ τὸ προσωπικὸν καὶ τὴν δργάνωσιν ἐκατέρου τῶν ἀντιπάλων Στόλων, ἐπὶ τούτου δὲ θὰ ἐπεκταθῶμεν κάπως, διότι, θεωροῦμεν τούτο ἀπαραίτητον διὰ τὸν σχηματισμὸν δρμῆς ἀντιλήψεως ἐπὶ τῶν πολεμικῶν γεγονότων.

(4) Αἱ φωγραφίαι αὗται ἐλήφθησαν ἐκ διαφόρων εἰκόνων τῆς λαμπρᾶς συλλογῆς τοῦ Ναυάρχου κ. Ἀντ. Κριεζῆ, ἦν εὐγενῶς ἔθεσσν εἰς τὴν διάθεσίν μου· ἐπίσης εἰς τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ὀφείλονται αἱ πολύτιμαι ἀγατέρω πληροφορίαι περὶ τῆς ἴστιοφορίας τῶν πλοίων τῆς Ἐπαναστάσεως.

Πιν. I.—"Ο πύρων «Θεμιστοκλῆς» του Υδραίου πλοιάρχου Άντ. Κρεζή
(Έκ της συλλογῆς του Ναυάρχου κ. Άντ. Κρεζή)

I.-ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ

Εἰς τὸ προσωπικόν, ἀνώτερον τε καὶ κατώτερον, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, παρὰ τὰ σοβιοράτα μειονεκτήματα, δύσα ἔκληρονόμησεν ἡ μακρὰ δουλεία καὶ ὅσα ἔξεπήγαζον ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς συστάσεώς του, ἥτο ἀναμφισβήτητος. Ἰνα καταστήσωμεν τοῦτο ἀντιληπτόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψωμεν δι' ὅλιγων τὸ ποιὸν καὶ τὴν προέλευσιν τοῦ προσωπικοῦ ἐκατέρου τῶν ἐμπολέμων.

Όθωμανικὸν Ναυτικόν.— Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι οἱ Τούρκοι, οἵτινες ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν λαὸς κατ' ἔξοχὴν πολεμικός, οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ γίνωσι ναυτικοί: γεωργοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ νομάδες πολεμισταὶ ὅντες ἀπεστρέφοντο τὴν ἔξασκησιν τοῦ ἐμπορίου, ἥτις, προκειμένου περὶ Κράτους διαθέτοντος ὅσα τότε ἡ Τουρκία διέθετε παράλια καὶ νήσους, θὰ ἀπετέλει ἐν ἵχνῳ κίνητρον δημιουργίας θαλασσίου ἐμπορίου καὶ ἐκ τούτου αὐθορμήτως οὕτως εἰπεῖν, πραγματικῆς ναυτικῆς ἴσχύος. Τὴν ἀνάγκην ταύτην τοῦ «Κράτους τῆς θαλάσσης», οὐδέποτε πραγματικῶς ἀντελήφθησαν οἱ Τούρκοι, εὐθὺς δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐν Εὔρωπῃ ἐμφανίσεως των, καθ' ἄν πὸ τὴν ὁρμὴν τῆς κατακτήσεως εἶχον συγκροτήσει ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν οὐκ ἐνκαταφρόνητον, ἡ ναυτικὴ αὐτῶν δύναμις οὐδέποτε ὑπῆρξε τι περισσότερον ἀπὸ ἐν ἀπλοῦν παράστημα τῆς στρατιωτικῆς των δυνάμεως.

Μὴ κατορθώσαντες λοιπὸν νὰ δημιουργήσουν ναυτικοὺς πληθυσμοὺς καὶ ναυτικὴν συνείδησιν, ἥναγκάζοντο νὰ χρησιμοποιῶσι διὰ τὴν ἐπάνδρωσιν τῶν πολεμικῶν των πλοίων, Ἐλλήνας κατοίκους τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ψυχὴν τῶν πληρωμάτων των, κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνους ἐχρησιμοποίουν ἐπίσης καὶ κατοίκους τῶν πρὸς τὸν Εὔξεινον παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας, ὃν διλγιστοὶ ἦσαν Τούρκοι, τέλος δὲ συνεπλήρουν τὰ κενὰ δι' Ἀλγερίνων καὶ Τυνησίων πειρατῶν καὶ διὰ διαφόρων πάσης ἐθνικότητος τυχοδιωκτῶν.

Τὰ ἐπιτελεῖα τῶν πλοίων των συνεκροτοῦντο κατὰ μέγα μέρος, ἐκ Τούρκων, πολεμιστῶν μὲν ἀλλ' οὐχὶ ναυτικῶν, οἱ δὲ πλοίαρχοι μεταξὺ τῶν δποίων ἔξελέγοντο, δις κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, καὶ οἱ ἐκάστοτε ἀνώτατοι Ἀρχηγοὶ τοῦ Στόλου, ἐλάμβανον τὸν βαθμὸν των κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὰ παλαιόθεν κρατοῦντα εἰς τὰ ἀπολυταρχικὰ Κράτη, ἥτοι βασιζόμενον μᾶλλον ἐπὶ τῶν αὐλικῶν ὁρ-

διουργιῶν καὶ τῆς εὔνοίας τοῦ Αὐθέντου, παρὰ ἐπὶ τῆς σχετικῆς
ἴκανότητος τῶν εἰς τὰς διαφόρους διοικήσεις τοποθετουμένων Ἀξιο-
ματικῶν.

Προφανῶς ταῦτα πάντα οὐδόλως συνέτεινον εἰς τὸ νὰ καθι-
στῶσι τὸ Ναυτικὸν τοῦ Σουλτάνου ἄξιον τοῦ ὀνόματος τοῦ συγκε-
κροτημένου Ναυτικοῦ καὶ κάτοχον βαθμοῦ παχητικότητος ἀναλό-
γου, πρὸς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος τῶν πλοίων του ἐννοεῖται
ὅτι ἡ ἥδη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως οὐχὶ εὐχάριστος κατάστασις τοῦ
Οθωμανικοῦ Ναυτικοῦ, ἀμα τῇ ἐκρήξει ταύτης, κατέστη πράγματι
ἀπελπιστική, ὅταν οἱ ἀποτελοῦντες, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, τὸ μέγι-
στον μέρος τῶν πληρωμάτων του νησιῶται ἀπειμακρύνθησαν, κατα-
δικασθέντος οὗτῳ τοῦ Στόλου εἰς ἀναγκαστικὴν ἀκινησίαν, μέχοι
τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν συμπληρώσεως τῶν πληρωμάτων του. Ἡ συμ-
πλήρωσις διμως αὕτη δὲν κατέστη δυνατή, εἰμὴ ἐν μέρει μόνον καὶ
κατὰ τρόπον ἥκιστα ἰκανοποιητικόν, τῶν πληρωμάτων τοῦ Στόλου
ἀποτελεσθέντων ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐκ Τυνησίων καὶ Ἀλγε-
ρίων πειρατῶν καὶ διαφόρων τυχοδιωκτῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν δροίων
ἥσαν Μαλτέζοι καὶ Γενουήσιοι.

Οἱ μόνοι ἐκ τῶν ἐπιβαίνοντων τῶν Τουρκικῶν πολεμικῶν, οἵτι-
νες ἥσαν Τοῦρκοι, ἥσαν οἱ στρατιῶται καὶ Γεννίτσαροι μετὰ τῶν
ἄξιωματικῶν των, οἵτινες ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχειρίζοντο τὰ πυροβόλα καὶ
ἀπετέλουν τὰ ἀγήματα ἐμβολῆς, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἔχοντι μοποιοῦντο
εἰς τὰς διαφόρους ἀποβάσεις καὶ ἐπιδρομάς, οἵτινες πάντοτε συμ-
περιελαμβάνοντο μεταξὺ τῶν παρὰ τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ ἀνα-
λαμβανομένων ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πολεμικῶν
παρουσία τῶν σκληρῶν τούτων καὶ φανατικῶν πολεμιστῶν καθίστα-
τὸν Τουρκικὸν στόλον ἀρκετὰ ἐπικίνδυνον ἀντίπαλον εἰς τὴν ἐκ τοῦ
συστάδην μάχην, εἰς οὐδὲν διμως ἥδύνατο νὰ συντελέσῃ πρὸ τῶν
ἐντελῶς καινοφανῶν καὶ ἀπροσδοκήτων συνθηκῶν, ἃς ἐκλήθη τὸ
Τουρκικὸν Ναυτικὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀμα τῇ ἐκρήξει τῆς Ἐπανα-
στάσεως.

Τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου ἡ κατάστασις ἦτο ὑπὸ ἔποψιν ὁργα-
νώσεως πολὺ καλυτέρα τῆς τοῦ Τουρκικοῦ, ὡς τοῦτο κατεδείχθη
εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἀντιπαρετάχθη οὗτος πρὸς τοὺς
“Ἐλληνας ἀπὸ τοῦ Δ'. ἔτους τοῦ πολέμου” ἡ ὑπεροχὴ αὕτη ὠφείλετο
εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὸ
ὑπόδειγμα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἢν εἶχεν εἰσαγάγει ὁ φιλόδο-
ξος Σατράπης Μεχμέτ Ἀλῆς, ἀποβλέπων εἰς ἐπέκτασιν τῆς κυριαρ-

γίας αντοῦ πρὸς τὴν Κοήτην καὶ Πελοπόννησον. Ἀκριβῶς δὲ αἱ φιλόδοξοι αὗται βλέψῃς συνετέλεσαν εἰς τὴν ὑπαρχεῖν δυσπιστία; τινος ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, ὅστις δὲν κατέφυγεν εἰς τὴν σύμπραξιν τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, παρὰ μόνον ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ἀποχώρητον.

Ἐλληνικὸν Ναυτικόν.—Οἱ λόγοι, δι’ οὓς τὸ Ἐλληνικὸν Ναυτικὸν ἐκέντητο τεραστίαν ὑπεροχὴν προσωπικοῦ ἔναντι τοῦ Τουρκικοῦ, ἡσαν πόλλοι καὶ ποικίλοι, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρῳ· ἡ βαθυτέρα ὅμως αἰτία ἦτο ἡ ἐκ φύσεως ροπὴ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀποτελοῦσα τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς φυλῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ὅπερ οὐδὲν ἀντὶ ἡ μακρὰ δουλεία κατώρθωσε νὰ ἔξαλειψῃ. Ἀποτέλεσμα τῆς ροπῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι οὐδέποτε, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ὑστεραίας τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἔπαινσαν οἱ Ἐλληνες νὰ ἀναμιγγύωνται εἰς τὰ ναυτικά, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, ἐκτὸς πλείστον ἐξ αὐτῶν ὑπηρετούντων ἐπὶ τε τῶν Τουρκικῶν πλοίων ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Don Juan, ἔλαβον μέρος καὶ ἀρκετά ἀποκλειστικῶς Ἐλληνικαὶ γαλέραι μὲν ἐπιτελεῖα καὶ πληρώματα ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἐλλήνων συγκεκροτημένα. (¹) Βραδύτερον Ἐλληνικὰ πλοῖα καταδρομῆς συγκεκροτημένα εἰς Στολίσκους, ὡς οἱ ὑπὸ τὸν Νικο-Τσάραν καὶ Βλαχάραν ἐν τῷ Βορείῳ Αἰγαίῳ, ἐνεφανίσθησαν καὶ ἔδρασαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, τὰ δὲ ναυτικὰ κατορθώματα τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐνσπείραντος τὸν τρόμον καὶ ἐπανειλημμένως νικήσαντος τὸν Τουρκικὸν Στόλον ἀπέδειξαν, ἀφ’ ἐνὸς μὲν ὅτι ἡ ναυτικὴ ἴσχυς, ἀπαραίτητος παράγων διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐλλάδος, δὲν ἦτο ὅνειρον ἀποργαματοποίητον, ἀφ’ ἐτέρου δὲ ὅτι ἡ πραγματικὴ ὑπὸ μαχητικὴν ἔποψιν κατάστασις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνος, ἥτο πολὺ κατωτέρα τῆς ἀριθμητικῆς του ἴσχύος.

Ἡ πραγματικὴ ὅμως θαλασσία δύναμις, ἐφ’ ἡς κυρίως ἐβασίσθη ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγών, ἥτο τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῶν διαφόρων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἵδια δὲ τῶν Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς Κάσσου. Τὸ Ναυτικὸν τοῦτο, ἵδια δὲ τῶν τριῶν πρώτων νήσων, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰώνος ἀρχίσαν νὰ προορίζεται, εἶχε φθάσει κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς βαθμὸν ἀναπτύξεως λίαν ἀξιοσημείωτον. Τὰ ἐμπο-

(¹) ἴδε C. Rados «La Marine Gréco pendant la guerre de l'Indépendance» σελ. 6.

οικά πλοϊα τῶν νήσων τούτων, ἵδια δὲ ἀφ' ᾧς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κιουτσούν-Καΐναρτζῆ (1774), τοῖς ἐπετράπη νὰ φέρωσι καὶ τὴν Ρωσικὴν σημαίαν, ἥδύναντο ἐλευθέρως νὰ πλέωσιν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως καὶ νὰ εἰσδύωσιν ἐν τῇ Ἀζοφικῇ Θαλάσσῃ, συγχρόνως δὲ νὰ διαδομῶσιν, εἴτε ὑπὸ Ρωσικήν, εἴτε ὑπὸ Τουρκικήν σημαίαν, ἀνὰ τὴν Ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἔξασφαλίζοντα οὕτω εἰς τοὺς κατόχους των ὅλα τὰ κέρδη τοῦ πλουσίου μονοπωλίου τῶν σιτηρῶν, μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Αἰγαίου. Ἐπὶ πλέον τούτων ἀπεκόμισαν πραγματικοὺς θησαυροὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ Γαλλικῶν καὶ ἵδια τῶν Ἰσπανικῶν λιμένων, οὓς ἀπέκλειον οἱ Ἀγγλοι καὶ ὃν τὸν ἀποκλεισμὸν διέσπων οἱ τολμηροὶ καὶ ἔμπειροι περὶ τὰ ναυτικὰ νησιῶται, βοηθούμενοι οὖν ὀλίγον καὶ ἐκ τοῦ δτι ἀμφότεραι αἱ σημαῖαι ὑφ' ἄς ἐκαλύπτοντο ἥσαν οὐδέτεραι.

Οἱ ἐκ τῶν κερδῶν τούτων συγκεντρωθέντες εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους καὶ ἵδιως εἰς τὴν "Υδραν θησαυροί, ὑπῆρξαν τοιοῦτοι ὥστε ἐπήρκεσαν, ἀνευ οὐδεμιᾶς σημαντικῆς βοηθείας τῆς Κεντρ. Διοικήσεως, εἰς τὴν δργάνωσιν καὶ συντήρησιν τοῦ Ναυτικοῦ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς ἐπαναστάσεως ἔτη. (¹) Εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀκμῆς τῆς "Υδρας τὸ παρὰ τοῦ Γάλλου Ἰστορικοῦ Ναυάρχου Jurien de la Graviere ἀναγραφόμενον ὅτι, ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ταύτης ἀνήρχετο τῷ 1816 εἰς εἰκοσακισχιλίας ψυχάς, ἐξ ὃν περὶ τοὺς 10000 ἥσαν ναυτικοί. Τὰς ναυτικὰς νήσους παραβάλλει ὁ Γάλλος οὗτος ἴστορικὸς πρὸς τὰς ἐλευθέρας πόλεις τῆς Γερμ. Αὐτοκρατορίας καὶ ὃς ἔξηγησιν τοῦ παραδόξου ἐκ πρώτης ὅψεως γεγονότος τῆς ἔξαιρετικῆς αὐτῶν ἀκμῆς, χωρὶς νὰ ἔχωσιν οὐδὲ κανένα λιμένας, ἐνῷ ἄλλαι νῆσοι καὶ πολὺ μεγαλύτεραι καὶ διαθέτουσαι εὐρυχωροτάτους λιμένας, ὑπῆρχον παραδέχεται τὴν ὑπαρξίαν ἐν αὐταῖς εἰδικοῦ καθεστῶτος αὐτονομίας, καθόσον ὃς πολὺ δρυός.

(¹) "Ινα λάβῃ τις ἰδέαν τῶν ἔξόδων τούτων παραθέτομεν τοὺς κάτωθι ἀριθμοὺς ληφθέντας ἐκ τῆς Ἰστορίας Παπαργοπούλου. Τὰ ἔξοδα συντηρήσεως καὶ κινήσεως ἐνὸς πλοίου 16 πυρδβόλων μετὰ πληρώματος 108 ἀνδρῶν (ἐνὸς δηλαδὴ συνήθους τύπου πλοίου) ἀνήρχοντο εἰς 12000 δρ. χρυσᾶς κατὰ μῆνα· τὰ δὲ μέχρι τοῦ 1824 ἔξοδευθέντα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Στόλου χρήματα ἔφθασαν τὸ ποσὸν τῶν 20.000.000 χρ. δρ., ἐξ ὃν μόλις 1.400.000 ἔχορηγήθησαν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, πάντα δὲ τὰ λοιπά προήρχοντο κυρίως μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν περιουσιῶν τῶν τριῶν νήσων, ἐλάχιστα δὲ ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης εἰς τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου φορολογίας.

λέγει: «τὸ ἐμπόριον φεύγει ἐξ ἐνστίκτου πᾶν ὅ, τι ἥθελε στενοχωρήσει τὰς συνηθείας του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν». (¹)

Ἄλλ' ἔτι σπουδαιοτέρα ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν νήσων εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς πολεμικῆς παρασκευῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως πραγματικῶν ναυτικῶν· οἱ πλοίαρχοι καὶ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τούτων, κατὰ τὰς τολμηρὰς ἀνὰ τὴν Μεσόγειον, ἐνίστε καὶ ἐξω αὐτῆς διαδρομάς των, δὲν εἶχον μόνον νὰ ἀντιπαλαίσσουν πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐχθρὸν ἔτι μᾶλλον ἐπικίνδυνον καὶ πείσμονα τοὺς Ἀλγερίνους καὶ Τυνησίους πειρατάς· διὰ τὴν κατ' αὐτῶν ἀμυναν, τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἥρχισαν νὰ ἔξοπλίζωνται διὸ ὅπλων καὶ πυροβόλων, διὰ τῆς ἐξελίξεως δὲ ἐφθασαν εἰς τὸ σημεῖον ὃστε δλίγον νὰ ἀπέχωσι τὸν ἀναλόγον μεγέθους πολεμικῶν, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δπλισμοῦ καὶ τῆς στερεότητος ναυπηγήσεως τοῦ σκάφους.

Ἡ ἐξέλιξις αὗτη δικαιολογεῖται ἀλλως τε καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῶν σχεδὸν συνεχῶν πολέμων καὶ τῆς ὁργανωμένης πειρατείας, ἀπαντά τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῶν ἔνων κρατῶν ἐπλεον συνοδεινόμενα ὑπὸ πολεμικῶν· ἥτο λοιπὸν ἀπαραίτητον διὰ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τοὺς κινδύνους, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον πολεμικὰ διὰ τὴν συνοδείαν των, νὰ μετατρέπωνται αὐτὰ ταῦτα κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς πολεμικά· ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη μετατροπὴ συνετέλει λεληθότως καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τὸ πολεμικώτερον δργάνωσιν τῶν πληρωμάτων, παράδειγμα δὲ τούτου παρέχει, ἡ κατὰ τὸ 1807 προσβολὴ καὶ καταβύθισις αὐτάνδρου μιᾶς Ἀλγερινῆς πειρατικῆς κορβέτας παρὰ τοῦ πλοίου τοῦ ἐξ "Υδρας πλοιάρχου Γ. Κιβωτοῦ".

Ἐκτὸς τῆς ἀνάγκης τῆς κατὰ τῶν πειρατῶν ἀμύνης, ἔτερον γεγονός, ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπὶ τὸ πολεμικώτερον δργάνωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν νήσων, ἥτο καὶ ἡ προηγουμένως ἀναφερθεῖσα ὑπηρεσία τῶν νησιωτῶν ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πολεμικῶν διὰ τῆς κατ' ἔτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολῆς ἀριθμοῦ τινος κληρωτῶν ἐκτελούντων θητείαν (σεφέρι) εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Στόλου· οἱ κληρωτοὶ οὗτοι, κοινῶς καλούμενοι «σεφερλῆδες» ἀπετέλουν ὡς ἥδη εἴπομεν τὴν ψυχὴν τῶν πληρωμάτων τοῦ Στόλου τούτου, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν παραμένοντες ἐν τῇ Τουρκικῇ Ν. Ὕπηρεσίᾳ, ἀνε-

(¹) "Ides Jurien de la Graviere" «La Station du Levant». μετάφρασις Κ. Ράδου, ἔκδ. 1894 σελ. 16—17.

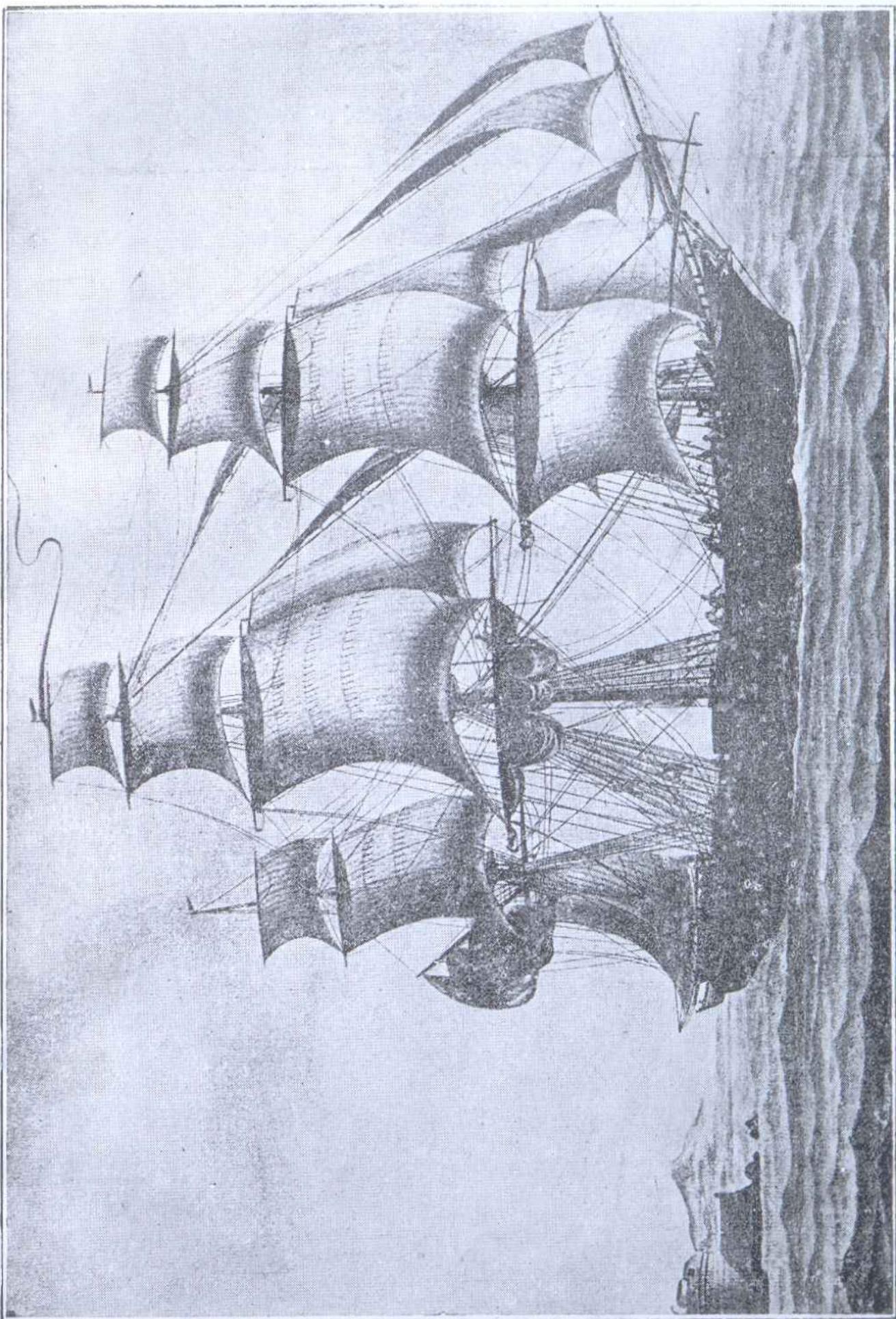
δεικνύοντο τάχιστα, λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς των καὶ προήγοντο εἰς ἀνωτάτους βαθμούς.

II.-ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Τὰ ἀνωτέρῳ ἐκτεθέντα περὶ τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς συγκροτήσεως τοῦ προσωπικοῦ ἐκατέρου τῶν ἀντιπάλων Στόλων εἶναι ἀρκετά, δπως δώσωσι μίαν ἴδεαν καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν διαφορῶν τῆς δογανώσεως αὐτῶν.

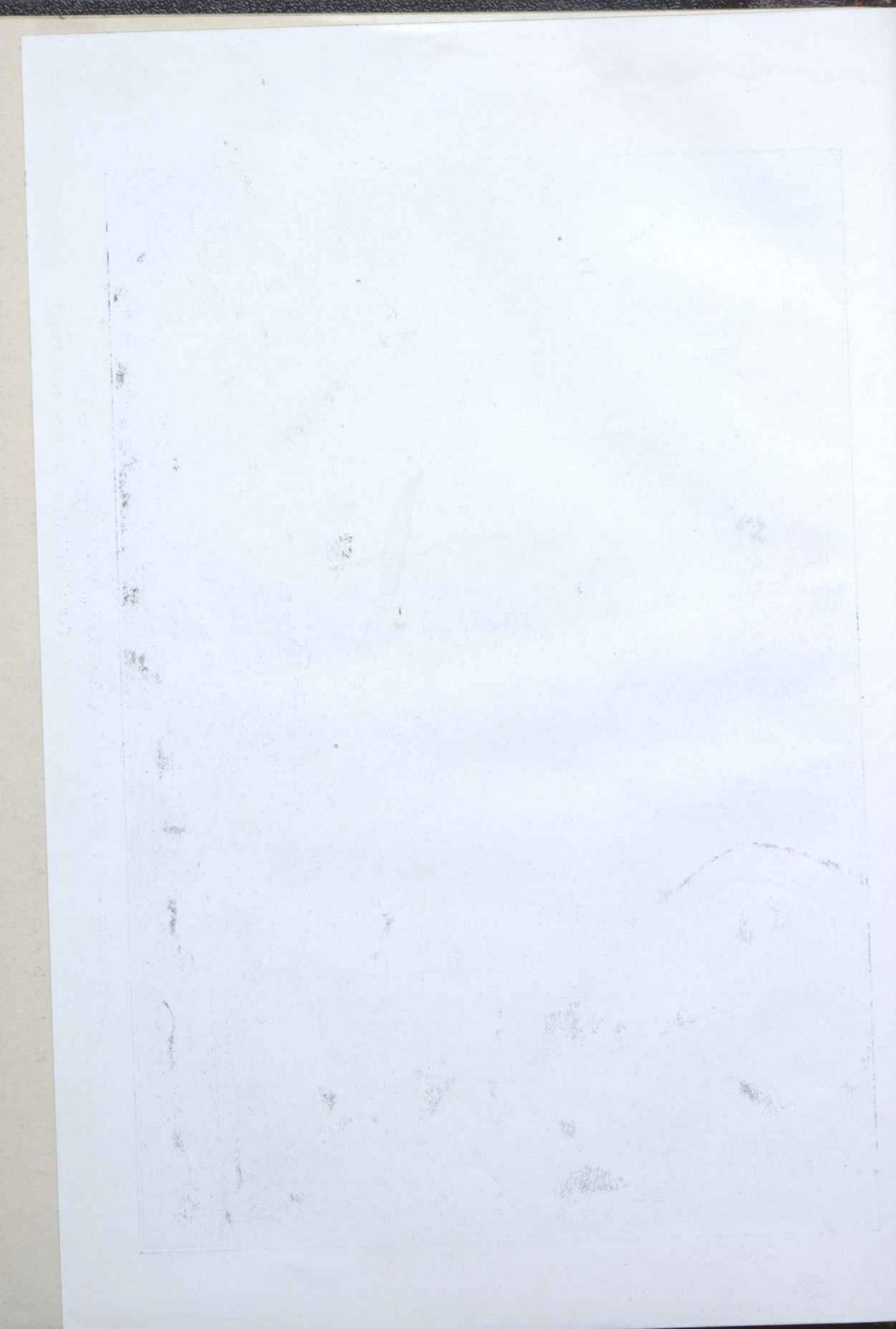
Ο Γάλλος Ἰστορικὸς *Jurien de la Gravière* ἀνευρίσκει ἀναλογίας, προκειμένου μὲν περὶ τῆς δογανώσεως τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ πρὸς τὴν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἐν Ἰσχύῃ δογάνωσιν τῶν Εὑρωπαϊκῶν Ναυτικῶν, προκειμένου δὲ περὶ τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ, πρὸς τὴν ἔτι παλαιοτέραν δογάνωσιν τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ ἐπὶ Φραγκίσκου τοῦ Α', Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς πρώτης εἶναι ἡ ὑπαρξίας ἀριθμοῦ τυνος πλοιάρχων καὶ μονίμων κατωτέρων στελεχῶν, ἐνῷ τῆς δευτέρας εἶναι μία, οὕτως εἰπεῖν, ἑταρικὴ δογάνωσις μὲ ἑλαφρῶς μόνον στρατιωτικὸν χαρακτῆρα· ἃς ἔξετάσωμεν λοιπὸν τὰς γενικὰς γραμμὰς ἐκατέρας τούτων:

(a) Ὁθωμανικὸν Ναυτικόν.—Ἡ ἀνωτέρα διοίκησις αὐτοῦ ἀπέρριψεν ἐκ τοῦ Σουλτανικοῦ Ἀνακτόρου, ὁ δὲ Γενικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ Ναυτικοῦ διωρίζετο παρ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Σουλτάνου καὶ ἥτο εἰς τῶν μεγαλυτέρων τιτλούχων τῆς Αὐτοκρατορίας, περιβεβλημένος μὲ σημαντικὴν Ἰσχύν, καθόσον πλὴν τῆς Ἀρχηγίας τοῦ Στόλου, εἶχεν οὗτος καὶ τὴν ἀνωτέραν, οὕτως εἰπεῖν, ἐπικυριαρχίαν τῶν νήσων, εἰσέπραττε τοὺς φόρους των καὶ ἐκανόνιζε τὰ τῆς προσελεύσεως τῶν κατ' ἔτος γαντολογούμενων ἐξ αὐτῶν κληρωτῶν (σεφερλήδων). Ο Ἀρχηγὸς οὗτος, φέρων τὸν τίτλον τοῦ «Καπετάν Πασσᾶ», εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ τὰ διπλώματα τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν Ἀξιωματικῶν του, μεταξὺ δὲ τῶν πλοιάρχων ἐξέλεγε δύο Ἀρχηγούς, ἐξ ὧν ὁ εἰς μὲν ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ «Καπετάν Μπέη», (Ἀντινανάρχου) καὶ εἶχε τὴν διοίκησιν τῆς μοίρας τῆς πρωτοπορείας, ὁ ἔτερος δὲ τὸν τοῦ «Ριαλᾶ-Μπέη» (Υπονανάρχου), ἔχων τὴν διοίκησιν τῆς ἐπ' οὐρᾶς μοίρας, τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ παραμένοντος πάντοτε περὶ τὸ κέντρον τῆς γραμμῆς μάχης. Ἡτοι, ἡ δογάνωσις τῆς Διοικήσεως τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ ἥτο ἀνάλογος πρὸς τὴν τῶν Ἀγγλικῶν Στόλων τοῦ 17ον καὶ 18ον αἰώνος, χωρὶς ὅμως τὰς ἐπὶ τὸ ἑλαστικότερον τροποποιήσεις, ἃς ἦ-

Πτυ. ΙΙ.—Ἡ πολάκα «Καλὴ Ἐλπὶς», τοῦ Ὑδραίου Πλοάρχου Ἀναστάση Βότση. 1798

(Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ναυάρχου κ. Ν. Βότση)

πεῖρα τῶν πολέμων τοῦ 17ου αἰῶνος, καὶ ἴδια ἡ τῶν Ναπολεοντίων πολέμων, εἰσήγαγεν. Ἡ δυσκίνητος καὶ βαρεῖα αὕτη δογάνωσις, ἦν τὸ Ὀθωμανικὸν Ναυτικὸν εἶχεν ἀντιγράφει ἐκ τῶν Ναυτικῶν τῆς Δύσεως καὶ ἡτοι ἵτο ὑπερβολικὰ δύσκαμπτος ἀκόμη καὶ προκειμένου περὶ μάχης ἐκ παρατάξεως μεταξὺ βαρέων Στόλων, ἵτο φυσικὸν ὅτι θά ἔχοεωκόπει τελείως ἐν τῇ ἀντιμετωπίσει τῶν καινοφανῶν συνθηκῶν, ἃς ἔμελλε νὰ παρουσιάσῃ ὁ πρὸς τοὺς ἐπαναστατήσαντας Ἑλληνας κατὰ θάσαν ἀγών.

(β) Ἑλληνικὸν Ναυτικόν.—Τὸ προσωπικὸν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἄτινα ἔμελλον νὰ συγκροτήσωσι τοὺς Στόλους τῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν εἶχεν οὔτε αὐτὴν κἄν τὴν καθυστερημένην ἔστω, ἀλλὰ πάντως στρατιωτικὴν δογάνωσιν τῶν ἀντιπάλων του. Τὰ πλοῖα τῶν ναυτικῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, αἵτινες ἀλληλοδιαδόχως ἀπεδύθησαν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα, εἶχον τὰ πληρώματα αὐτῶν συγκροτημένα, ώς καὶ τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, αἱ δὲ σχέσεις τοῦ πληρώματος πρὸς τὸν ἐφοπλιστήν, ὅστις πολλάκις, ὅχι διμος πάντοτε, ἵτο καὶ ὁ πλοίαρχος, προσωμοίαζον μᾶλλον πρὸς τὰς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ἢ τὰς ἐπὶ τῶν πολεμικῶν· ώς ἐκ τούτου συνέβαινον οὐχὶ σπανίως, προστριβαὶ ἀρκετὰ σοβαραὶ ἐν τῇ διανομῇ τῶν λαφύρων, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις. Τὸ γεγονός τοῦτο δέον νὰ μὴ παρορᾶ, δὲ πιθυμῶν νὰ ἔξετάσῃ ἐπισταμένως τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀγῶνος, καθόσον ἡ τοιαύτη ἀναπόφευκτος ἀλλως τε, συγκρότησις τῶν πληρωμάτων, ἀπετέλει τὴν Ἀχίλλειον πτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, καθ'ολην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἰδιαίτατα δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, εἰς αὐτὴν δὲ ὠφεύλοντο σχέδον ἀποκλειστικῶς ὅσα περιστατικὰ κακῆς διαγωγῆς Κυβερνητῶν ἢ πληρωμάτων ἐσημειώθησαν κατ' αὐτόν.

Προϊόντος τοῦ πολέμου ἡ κατάστασις ἔβαινε βελτιωμένη ἀπὸ τῆς ἀπόφεως ταύτης, καθόσον βαθμηδὸν δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι, «ἔξεκαθαρίσθησαν» τὰ πλοῖα ἔκεινα, ἄτινα λόγῳ κατασκευῆς καὶ πλημμελοῦς δογανώσεως, ἥσαν ἀκατάλληλα διὰ νὰ παρακολουθῶσι τὸν Στόλον, τῶν δὲ παραμεινάντων ώς πολεμικῶν, ἡ συγκρότησις τῶν πληρωμάτων ἔξειλίσετο συνεχῶς ἐπὶ τὸ στρατιωτικότερον, συντελούσης ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῆς ἐπιβολῆς ἦν ἔξησκουν οἱ πλοίαρχοι αὐτῶν καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης ἦν ἐνέπνεον εἰς τοὺς ἀτιθάσσους μέν, φιλοπάτριδας διμος ἄνδρας των.

Ἐξ ὅσων ἀνωτέρω ἔξεθέσαμεν περὶ τῆς συγκροτήσεως καὶ δο-

γανώσεως τῶν δύο ἀντιπάλων Ναυτικῶν, δύναται τις εὐχερέστερον νὰ ἀντιληφθῇ ἀφ' ἐνὸς μέν, τὰ πολυπληθῆ ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ ἐπιβλητικοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον Τουρκικοῦ Στόλου, ἀφ' ἑτέρου δέ, τοὺς λόγους, δι' οὓς τὸ προσωπικὸν τοῦ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργηθέντος Ἑλληνικοῦ Στόλου εὑρέθη νὰ ἔχῃ τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐναντὶ τοῦ ἀντιπάλου του, ὥστε νὰ ἀντισταθμίζῃ τὴν τεραστίαν ἐκείνου ὑλικὴν ὑπεροχὴν. Ἐπίσης ἐξ αὐτῶν ἔξηγεῖται καὶ ἡ ταχύτης τῆς προσαρμογῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῆς δογανώσεως τῶν τέως ἐμπορικῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις ἐνὸς πολεμικοῦ Στόλου, καθὼς καὶ ἡ δημιουργία τοῦ ἀπαιτούμενου πνεύματος συνεργασίας καὶ πειθαρχίας, ὅπερ παρὰ τὰ πολλάκις σημειωθέντα περιστατικὰ κακῆς συμπεριφορᾶς ἐνίων Κυβερνητῶν, δὲν δύναται παρὰ νὰ διμολογηθῇ ὅτι ἐνυπῆρχεν ἐν τῷ συνόλῳ, εἰς βαθὺ μὸν λίαν ἀξιοσημείωτον.

Ως πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διοίκησιν τῶν Ἑλληνικῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπὸ ὅψιν, ὅτι κυρίως εἰπεῖν δὲν ὑπῆρχεν τοιαύτη. Βεβαίως ἡ Κυβέρνησις τῆς ἐν ἐπαναστάσει Ἑλλάδος, παρὸ ἡ εἶχε συσταθῆ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 1822 καὶ Ὅπουνδγειον Ναυτικῶν, προστάτο τῶν τε στρατιωτικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἀλλὸ ἡ ἴσχυς αὐτῆς ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον σκιάδης, ἵδια δὲ ἐπὶ τοῦ Ναυτικοῦ, ὅπερ ἔξηρτατο ἀπὸ εὐθείας ἐκ τῶν Κοινοτήτων τῶν ναυτικῶν νήσων "Υδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν. Ως ἐλέχθη ἥδη, τὰ ἀποτελέσαντα ἐν ἀρχῇ τὴν Ναυτικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος, πλοῖα δὲν ἦσαν ἔθνικὴ ἴδιοκτησία, ἀλλὸ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἀτινα προσέφερον οἱ ἐφοπλισταὶ αὐτῶν· καὶ τὰ μὲν ἀνήκοντα εἰς "Υδραίους ἐφοπλιστὰς (ἀτινα ἦσαν καὶ τὰ πολυαριθμότερα) ἔξηρτῶντο ἀπὸ τῶν Προεστώτων τῆς Κοινόντος "Υδρας, τὰ ἀνήκοντα εἰς Σπετσιώτας ἀπὸ τῶν τῆς Κοινότητος Σπετσῶν, τέλος δὲ τὰ Ψαρριανὰ ἀπὸ τῆς Κοινότητος τῶν Ψαρρῶν.

Ἡ κοινότης ἔκάστης τῶν νήσων τούτων, (ἀπὸ δὲ τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρρῶν ἡ κοινότης ἔκατέρας τῶν δύο πρώτων) ἀπετέλει εἶδος τι Ναυαρχείου, ὅπερ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἐφοδιασμόν, μισθοτροφοδοσίαν καὶ συντήρησιν τῶν ἔκάστοτε διὰ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις χρησιμοποιουμένων πλοίων, ἀφ' ἑτέρου δ' ἔξησκει ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως (ὅσακις τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο δυνατόν) τὴν ἀνωτέραν διεύθυνσιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Είναι προφανὲς ὅτι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἵδια δέ, ἐὰν λη-

φθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ αἱ ἀναπόφευκτοι μεταξὺ τῶν νήσων ἀντιζη-
λίαι τοπικιστικῆς φύσεως, πραγματικὴ ἐνότης Διοικήσεως ἵτο τι
ἀνέφικτον· ἐν τούτοις δημως εἰς τὰς περισσοτέρας περιστάσεις αἱ το-
πικιστικαὶ τάσεις ὑπεχώρουν, εἴτε πρὸ τοῦ ἀνωτέρου πατριωτισμοῦ,
εἴτε πρὸ τῆς συναισθήσεως κοινοῦ τινος οὐδύνου καὶ ἡ μεταξὺ τῶν
Στόλων τῶν τριῶν νήσων συνεργασία καθίστατο δυνατή, ἀναγνω-
ριζομένης σιωπηρῶς μιᾶς πρωτοκαθεδρίας οὗτως εἰπεῖν εἰς τὸν
Ναύαρχον τῆς "Υδρας, δστις οὐσιαστικῶς ἐθεωρεῖτο ὃς δὲ πραγμα-
τικὸς ἀρχηγὸς τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων τῆς Ἐπαναστάσεως,
καίτοι ἐπισήμως δὲν ἔφερε τὸν τίτλον τοῦτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΛΕΜΩΝ

Ίνα ἀντιληφθῆ τις καλύτερον τὰ ναυτικὰ γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ περιγραφὴ τῶν ὅποίων μέλλει νὰ ἐπακολουθήσῃ, εἶναι ἀνάγκη, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν περὶ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς δργανώσεως, νὰ ἀνασκοπήσωμεν διὸ δλίγων τὴν γενικὴν κατάστασιν, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, καθὼς καὶ τοὺς σκοποὺς οὓς εἶχε νὰ ἐκπληρώσῃ ἔκατερος τῶν ἐμπολέμων κατὰ θάλασσαν.

I. Παρατηρήσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν στρατηγικήν.

Γενικὴ κατάστασις.—Αὗτη, ὡς εἴδομεν ἡδη, ἡτο εὔνοϊκωτάτη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, καθόσον ἡ Τουρκία εὐρίσκετο ἐν πολέμῳ πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ἀπασχολοῦσα κατ’ αὐτοῦ μέγα μέρος τῶν ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι στρατευμάτων της· ἐπὶ πλέον αἱ μετὰ τῆς Ρωσσίας σχέσεις τῆς Τουρκίας ἥσαν λίαν τεταμέναι, δυνάμεναι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταλήξωσιν εἰς πόλεμον· ὁ Τουρκικὸς Στόλος λόγῳ τῆς μακρᾶς του ἀδρανείας καὶ ἐγκαταλείψιεως, κυρίως δὲ λόγῳ τῆς ἀπογυμνώσεως του ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πληρωμάτων, θὰ ἡτο δύσκολον νὰ κινηθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὥστε νὰ προλάβῃ τὴν ἐπέκτασιν τῆς Ἐπαναστάσεως· ἐπὶ πλέον ἡ ἐν Μολδανίᾳ ἐπανάστασις ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, καίτοι δὲν ἐβράδυνε νὰ κατασταλῇ, ἀπετέλει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀντιπερισπασμὸν σπουδαιότατον. Πάντως δικαῖος, παρ’ ὅλας τὰς εὔνοϊκὰς ταύτας περιστάσεις, ἡτο προφανὲς ὅτι τὸ ἐγχείρημα ἡτο δυσκολώτατον, ἡ καλυτέρα δὲ ἐγγύησις ἐπιτυχίας ἡτο ἡ ταχεῖα τοῦ κινήματος ἐξάπλωσις, πρὸν ἡ αἱ κύριαι Τουρκικαὶ δυνάμεις κατορθώσωσι τὸν ἐντοπισμόν του, ὅπότε ἡ καταστολὴ αὐτοῦ θὰ ἡτο ἀσφαλῆς. Ο σημαντικὸς ρόλος τοῦ Ναυτικοῦ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡτο τόσον προφανῆς, ὥστε δὲν ἡτο δυνατόν, παρὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς εἰς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντας τὴν διεύθυνσιν τοῦ κινήματος. Ἀφ’ ἐτέρου ἡ διατήρησις

τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν εἰς τροφὰς καὶ πολεμικὸν ὑλικόν, διεξαγόμενον κατὰ μέγια μέρος ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἥτοι ζωτικὴ ἀνάγκη, αὗτη δὲ μόνον διὰ τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης ἡδύνατο νὰ ἔξασφαλισθῇ.

Ἐπομένως ἡ ἔξασφάλισις τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν, θὰ ἀπετέλει τὸν κυριώτερον παράγοντα ἐπιτυχίας τῆς Ἐπαναστάσεως, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ὁ πόλεμος προεμηνύετο μακρὸς καὶ πείσμων, ὡς εἶναι πάντοτε οἱ ἔθνικοὶ πόλεμοι, οἱ προερχόμενοι ἐκ κληρονομικῆς ἐχθρότητος καὶ φιλικῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεων καὶ τρόπου ζωῆς τῶν ἐμπολέμων λαῶν· ἐπὶ πλέον, εἰδικῶς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἡ δριστικὴ ἐπικράτησις τῶν Ἐπαναστατῶν θὰ ἀπετέλει τὸ σύνθημα τῆς διαλύσεως τῆς παρακμαζούσης ἥδη καὶ κλονιζομένης Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τοῦ κινδύνου τούτου, ἥτοι προφανές, ὅτι ἡ Τούρκια θὰ κατέβαλλε πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις.

Σηοπός.— Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ὁ σκοπὸς ἑκατέρου τῶν ἐμπολέμων κατὰ θάλασσαν εὔκόλως δύναται νὰ καθορισθῇ.

Ως πρωτεύων καὶ ἄμεσος σκοπὸς ἔδει προφανῶς νὰ θεωρηθῇ δι’ ἑκάτερον τῶν ἐμπολέμων ἡ καταστροφὴ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἀντιπάλου, καθόσον τούτου πραγματοποιούμενου θὰ ἐπετυγχάνοντο συγχρόνως καὶ ἀπαντεῖς οἱ ἀπότεροι σκοποί.

Οὗτοι δὲ ἥσαν: Διὰ μὲν τοὺς Ἑλληνας ἡ ἔξαπλωσις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς πάσας τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια, ἡ ἔξασφάλισις τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν καὶ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τῶν κατὰ ἔηραν δυνάμεων, καθὼς καὶ ἡ ἐκτέλεσις συνδεδυασμένων ἐπιχειρήσεων κατὰ διαφόρων σημείων τῶν ἀκτῶν· διὰ δὲ τοὺς Τούρκους ὁ ἐντοπισμὸς τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς κοιτίδα, τὴν Πελοπόννησον, ἡ διακοπὴ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Ἐπαναστατῶν καὶ ἡ ἀποκοπὴ πάσης μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἔξω κόσμου ἐπικοινωνίας καὶ ἐνισχύσεως, καθὼς καὶ ἡ ἐνέργεια ἀποβάσεων εἰς διάφορα ἐπίκαια σημεῖα τῶν ἀκτῶν.

Ἡτοι προφανές, ὅτι μόνον δι’ ἐπιθετικῆς Στρατηγικῆς ἡδύνατο ἑκάτερος τῶν ἀντιπάλων νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς ἐπιδιωκομένους παρ’ αὐτοῦ σκοπούς· οἱ Ἑλληνες μέν, διότι δι’ ἐντόνου ἐπιθετικότητος θὰ ἔξηγαγκάζον τὸν ἐχθρὸν νὰ διασπείρῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς προσπαθείας του, οἱ Τούρκοι δέ, διότι μόνον δι’ ἐντόνου ἐπιθέσεως, θὰ ἡδύναντο ἐν τῇ γενέσει τῆς νὰ κατασυντρίψουν τὴν

μικρὰν ναυτικὴν δύναμιν, ἥτις ἐτόλμα νὰ ἐγείρῃ τὴν κεφαλήν της κατὰ τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν.

Θὰ εἶναι συνεπῶς ἐνδιαφέρον νὰ ἔξετάσωμεν ἀπὸ τοῦδε, περιοριζόμενοι ὅμως ἐντὸς γενικωτάτων γραμμῶν, ποίᾳ ὑπῆρξεν ἡ ἐκατέρῳθεν τηρηθεῖσα γενικὴ Στρατηγική καὶ περὶ γενικῆς μὲν Στρατηγικῆς, ὑφ' ἣν τούλαχιστον ἔννοιαν τὴν θεωροῦμεν σήμερον δὲν δύναται φυσικὰ νὰ γίνῃ λόγος, καθόσον οὕτε ἡ δργάνωσις τῶν πολεμικῶν δυνάμεων, οὕτε αἱ συνθῆκαι τοῦ Πολέμου τούτου, καθ' ἄ προελθόντος ἐκ τῆς ἐξεγέρσεως ἐνὸς καταδυναστευομένου λαοῦ, ἐπέτρεπον τὴν ἐπεξεργασίαν πλήρους τινος πολεμικοῦ σχεδίου, πολλῷ δὲ ἦττον τὴν ἐφαρμογὴν του παρὰ τὴν δυσκολίαν ὅμως ταύτην, ἡ κριτικὴ μελέτη τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόφεως στρατηγικῆς καθίσταται δυνατή, ἐὰν ἐκτελέσῃ τις πάσας τὰς ἀπαιτούμενας ἀναγωγὰς τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἀς διεξήχθη ὁ πόλεμος οὗτος.

Ἡ ἔλλειψις ἐνὸς πλήρους πολεμικοῦ σχεδίου καὶ συνοχῆς ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ μὲν τοὺς Ἐλληνας, ἥτο φυσικὴ καὶ εὐεξήγητος, καθόσον, παρ' ὅλην τὴν θαυμαστὴν τῷ ὅντι δργάνωσιν τοῦ ἀγῶνος, δὲν ἦτο βεβαίως δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἐξελιχθῆ μέχρι τοῦ σημείου δργανώσεως, τοῦ ἐπιτρέποντος τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐνιαίου πολεμικοῦ σχεδίου· ἡ δικαιολογία ὅμως αὕτη δὲν δύναται νὰ ἴσχυσῃ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ, οὗτινος ἡ ὑλικὴ ὑπεροχὴ ἥτο τοιαύτη, ὥστε θὰ ἐπρεπε τοῦτο νὰ ἀναλάβῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐπίθεσιν καὶ νὰ σαρώσῃ τὸ Αἴγαῖον, βυθίζον ἡ αἰχμαλωτίζον τὰ εἰς πολεμικὰ μετατραπέντα. Ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, καταστρέφον τὰς βάσεις τῶν καὶ ἐγκαθιστῶν στενὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἐλληνικῶν παραλίων. Μία τοιαύτη δραστικὴ ἐνέργεια τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ ἐπιτυγχάνουσα, θὰ είχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐντὸς ὅλιγων μηνῶν πλήρη καταστολὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ἔλλειψει τροφίμων καὶ ἐφοδίων, ἥ τούλαχιστον τὸν περιορισμὸν αὐτῆς εἰς μικρὰς καὶ ἀπομεμονωμένας ἀλλήλων ἐστίας ἀνταρσιῶν.

Τὴν στοιχειώδη ταύτην ἀλήθειαν, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἀντιλαμβάνηται ἡ ἐκ τοῦ Σουλτανικοῦ ὀνακτόρου τῆς Κων/πόλεως ἀσκουμένη Ἀνωτέρα Διοίκησις τῶν Πολ. Τουρκικῶν Δυνάμεων, ἐκτὸς ἐὰν ἐπεκράτει καὶ παρ' αὐτῇ, ἥ εἰς τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν καθαρῶς στρατοκρατικῶν Κρατῶν σημειωθεῖσα ἐν τῇ Ἰστορίᾳ τάσις. τοῦ νὰ ὑποτιμᾶται ὁ ρόλος τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης, καὶ νὰ

Θεωροῦται τὸ Ναυτικὸν ὡς καθαρῶς βοηθητικὸν Στρατοῦ ὅπλον· ἡ ἔξηγησις αὐτῇ εἶναι πιθανή, δὲν δικαιολογεῖ ὅμως ἐξ ὀλοκλήρου τὴν παρὰ τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ ἐπιδειχθεῖσαν ἀδράνειαν· διὰ τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ γενικωτέρου τούτου λόγου, θὰ πρέπῃ νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ ἄλλους τινὰς ἀμεσώτερον ἐπιδράσαντας καὶ ὡς τοιούτους δὲν δυνάμεθα νὰ εὑρῷμεν ἄλλους, πλὴν τῶν κάτωθι δύο:

(α) τοῦ ὅτι δὲν ἀπεδόθη πιθανῶς εἰνθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν *Κων/πολει* ἡ δέουσα σημασία εἰς τὴν ἀναγγελθεῖσαν ἐν *Πελοποννήσῳ* ἀνταρσίαν.

(β) τῆς ἐλλείψεως στοιχειώδους δργανώσεως, τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἀνυπαρξίας στελεχῶν καὶ τοῦ ἐκάστοτε ἐκ τοῦ προχείρου καταρτισμοῦ τῶν πληρωμάτων τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ.

Ἐκ τῶν δύο τούτων λόγων ἀσφαλῶς δὲν τερρος εἶναι ὁ σοβαρότερος καὶ τοῦτο διότι δὲν πρῶτος ἐκ τούτων, ἡ ὑποτίμησις τούτεστι τῆς σημασίας τῆς Ἐπαναστάσεως, θὰ ἥδυνατο νὰ δικαιολογῆσῃ τὴν ἀδράνειαν τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ μόνον ἐν ἀρχῇ· βραδύτερον ὅμως, διότε κατεφάνη διὰ δὲν ἐπρόκειτο περὶ τοπικῶν κινημάτων ἀλλὰ περὶ γενικῆς ἀναφλέξεως περιλαμβανούσης πλὴν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν *Στερεάν* Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ ἡ σοβαρότης τῆς καταστάσεως νὰ γίνη ἀντιληπτή. Συνεπῶς παραμένει ὡς τὸ κύριον ἐκ τῶν ἀμεσωτέρων αἰτίων τῆς ἀδράνειας τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ ἡ πλήρης αὐτοῦ παράλυσις καὶ ἡ παντελὴς παρ' αὐτῷ ἀνυπαρξία ἐκπαιδεύσεως καὶ προπαρασκευῆς.

Οὕτω βλέπομεν τὸν Τουρκικὸν Στόλον ἐν ἀρχῇ μὲν παρατείνοντα ἐπὶ δύο μῆνας ὀλοκλήρους τὴν ἐκ τῶν *Δαρδανελλίων* ἔξοδόν του καὶ ἀφίνοντα καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τὸν Ἐλληνικὸν Στόλον κυρίαρχον τοῦ *Αἰγαίου*· ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐμφάνισις ὑπῆρξε βραχυτάτης διαρκείας τερματισθῆσα δι' ἐσπευμένης ὑποχωρήσεως ἀματῆ παρὰ τὴν *Λέσβον* πυρπολήσει ἐνὸς δικρότου ὑπὸ τοῦ *Παπανικολῆ*. Ἀκολούθως δὲ καθ' ὅλοκληρον τὸ Α' ἔτος τῶν ἐπίχειρήσεων ἡ ὅλη δρᾶσις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου περιωρίσθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ *Γαλαξειδίου* καὶ τὴν αἰγαλωσίαν τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπορικῶν πλοίων.

Ως καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὅμοίως καὶ κατὰ τὰ ἔπομενα τρία ἔτη, ὁ Τουρκικὸς Στόλος, σχεδὸν πάντοτε ὀσάκις ἐξέπλευσεν ἐκ τῶν *Δαρδανελλίων*, ἀπησχολήθη κατὰ κανόνα μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν δευτερεύοντων σκοπῶν, ὡς π. χ. καταστροφὴν ὑπὸ τύπον ποιηῆς διαφόρων νήσων, ἀγεφοδιασμὸν φρουρῶν κλπ., οὐδέποτε δὲ ἐφάνη

Θέτων ώς κύριον αντοῦ σκοπὸν τὴν καταστροφὴν τῆς ὁργανωμένης ναυτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀντιπάλου του.

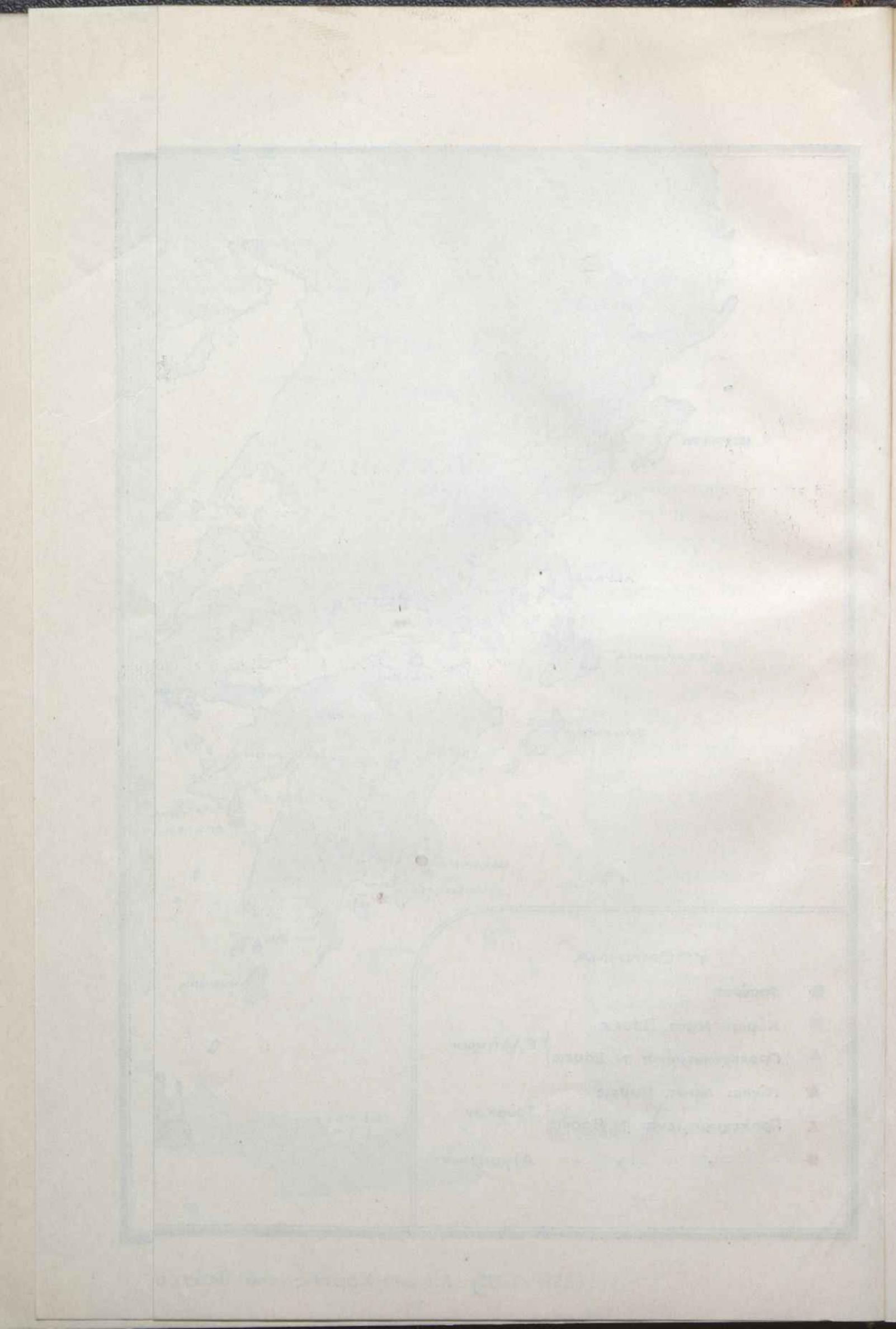
Ἄπ' ἐναντίας ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, ίδιᾳ δὲ ἀπὸ τῆς ἀναθέσεως τῆς ἀνωτέρας ἀρχηγίσ τὸν Μιαούλην, ἐπέδειξε δραστηριότητα καὶ πολεμικὸν πνεῦμα πλὴν ὠρισμένων τινῶν περιπτώσεων, καθ' ᾧς παρεξέκλινε τῆς ὁδοῦ ταύτης, δέον δῆμως νὰ σημειωθῇ, διὰ αἱ παρεκκλίσεις αὗται ὠφείλοντο κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀνάγκην ἐπανάπλου τῶν πλοίων εἰς τὰς βάσεις των πρὸς μισθοδοσίαν καὶ ἀνεφοδιασμόν, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς κακὴν διαγωγὴν ἐνίων ἐκ τῶν Κυβερνητῶν, ἐξηγουμένην ἐκ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τοῦ Στόλου τούτου.

Ἐν χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῶν γενικῶν στρατηγικῶν γραμμῶν, ἃς ἡκολούθησεν ἐκάτερος τῶν ἀντιπάλων, εἶναι καὶ αἱ χρηματοποιηθεῖσαι βάσεις οὕτως ὁ Τουρκικὸς Στόλος, ἐνῷ ἡδύνατο καὶ ἔπρεπε νὰ δραγανώσῃ ἐν τῷ Αἴγαίῳ προκεχωρημένην τινὰ βάσιν, ἐὰν πράγματι ἐπεδύμει νὰ ἀναλάβῃ ἐπιθετικὴν στρατηγικήν, ἐν τούτοις περιωρίσθη μόνον εἰς τὰς ἐντὸς τῶν Δαρδανελλίων μονίμους αντοῦ βάσεις· ἀντινέτως ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος εὐρέθη, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῶν νήσων εἰς τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν δποίων ὠφείλε τὴν συγκρότησίν του, κάτοχος κεντρικῶν μὲν βάσεων ἐν Ὑδρα καὶ Σπέτσαις, προκεχωρημένων δὲ εἰς Ψαρρὰ καὶ Κάσσορ. Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀποδώσωμεν εἰς ἀπλῆν σύμπτωσιν, οὔτε εἰς μόνον τὸν λόγον τιμωρίας τῶν νήσων τούτων, τὴν ταῦτοχονον σχεδὸν καταστροφὴν αὐτῶν κατὰ τὸ δ' ἔτος τοῦ πολέμου, δπότε ὁ Σουλτάνος ἐνήργει πλέον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἐνέργεια αὕτη στραφεῖσα κατὰ τῶν δύο προκεχωρημένων Ἑλληνικῶν Βάσεων, αἵτινες κατεῖχον πλευρικὴν θέσιν ὡς πρὸς τὰς γραμμὰς τῶν συγκοινωνιῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας πρὸς Πελοπόννησον, ὑπηγορεύθη κυρίως ἐκ στρατηγικῶν λόγων καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐκδήλωσιν σοβαρᾶς καὶ δρυῆς πολεμικῆς ἐνεργείας ἐκ μέρους τῶν Τούρκων καὶ Αἰγυπτίων, τὸ σχέδιον τῆς δποίας ἀσφαλῆς θὰ ὠφείλετο μᾶλλον εἰς τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν τελειοτέραν δργάνωσιν τῶν τελευταίων τούτων. Μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις τούτου εἶναι καὶ ἡ παρατήτων ἐγκατάστασις προκεχωρημένων βάσεων, κατὰ πρῶτον μὲν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κῶ, είτα ἐν Σούδα καὶ τέλος ἐν Ναυαρίνῳ, (Σζ. 1.—). Ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως δύναται συνεπῶς διατηροῦσαν πόλεμος τοῦ 1821—28 νὰ διαιρεθῇ εἰς φάσεις ὡς ἔξης:

ΣΥ 1

Χάρτης τοῦ Θεάτρου τῶν Ναυτ. Ἐπιχειρήσεων (1821-1828)

α') Άπο τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐνεργοῦ παρεμβάσεως τῶν Αἰγυπτίων, ἵτοι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1824, κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὅποιας ὑπῆρξεν ἡ παντελής σχεδὸν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ἀδράνεια καὶ ὁ περιορισμὸς αὐτοῦ εἰς δευτερευούσας ἐπιχειρήσεις· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην οἱ Ἑλληνες ἔκαρπώθησαν τὰ ὠφέλη πλήρους σχεδὸν κυριαρχίας τῆς θαλάσσης, πλὴν βραχειῶν τινων διακοπῶν, ὅφειλομένων, εἴτε εἰς τὴν ἔντασιν δραστηριότητος τῶν Τούρκων, εἴτε εἰς τὴν ἀδράνειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου λόγῳ αἰτίων ἀτινα ἀνωτέρῳ εἴδομεν (συγκρότησις αὐτοῦ, ἀμέλεια Κεντρικῆς Διοικήσεως κτλ.).

β') Τὴν ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1824, ὅτε ἀναφαίνονται ἐπὶ σκηνῆς οἱ Αἰγύπτιοι, μέχρι τέλους τοῦ ἔτους τούτου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περίοδου ταύτης σημειοῦται ἡ πρώτη ὀργανωμένη καὶ συστηματικὴ προσπάθεια πρὸς δριστικὴν ἐπικράτησιν κατὰ θάλασσαν ἐκ μέρους τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τῶν Τούρκων καὶ Αἰγυπτίων, ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον, κατ' αὐτὴν συνέβησαν καὶ αἱ σοβαρώτεραι ἐκ παρατάξεως ναυμαχίαι, παρὰ τὴν Σάμον τῇ 5ῃ Αὔγουστου, παρὰ τὸν Γέροντα τῇ 29ῃ Αὔγουστου, ἔξω τοῦ Ἡρακλείου τῇ 1ῃ Νοεμβρίου· εἰς τὰς δύο τελευταίας ἐκ τούτων ἔλαβε μέρος ἑκατέρῳθεν τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, καίτοι δὲ αὗται δὲν ὑπῆρξαν ἀποφασιστικαί, ἐν τούτοις κατέληξαν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου. Δυστυχῶς ἡ ἐκ νέου ἐγκατάλειψις αὐτοῦ παρὰ τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως καὶ τὰ συμφυῖ πρὸς τὴν συγκρότησίν του μειονεκτήματα συνετέλεσαν, ὥστε οὐ μόνον δὲν ἐπωφελήθη τῶν ἐπιτυχιῶν του, ἀλλὰ καὶ ἐπέτρεψε διὰ τῆς κατόπιν αὐτῶν ἀδρανείας του—ἀδρανείας, εἰς ἣν δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων, πλὴν ματαίως, ἀνέστη ὁ Μιαούλης—τὴν ἀνενόχλητον σχεδὸν ἀποβίβασιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

(γ) Τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1825 μέχρι τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου (6 Ἰουλίου 1827), καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὅποιας ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, καίτοι μὲ σοβαρῶς ἡλαττωμένην τὴν δύναμίν του, δὲν ἐπαυσεν οὐχ ἡττον διεκδικῶν τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης καὶ ἡδυνήθη μάλιστα νὰ καταγάγῃ καὶ τινας ἐπιτυχίας (ναυμαχία παρὰ τὸν Καφηρέα τῆς 20ῆς Μαΐου 1825, πυροπόλησις N. Μοίρας ἐν Μεθώνῃ 30 Ἀπριλίου 1825, ναυμαχία ἔξω Σούδας 2 Ἰουνίου 1825), δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τὸν κύριον αὐτοῦ σκοπόν, τοῦτεστι τὴν διακοπὴν τῶν πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν γραμμῶν συγκοινωνίας τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ δρῶντος στρατοῦ τοῦ Ἰμβραήμ,

σκοπὸν δυνάμενον νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ Τουρκο-Αίγυπτιακοῦ Στόλου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσημειώθησαν καὶ δύο ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἐπιδρόμαι κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀποσκοποῦσαι τὴν καταστροφὴν τοῦ Αίγυπτιακοῦ Στόλου, ἐν αὐτῇ τῇ βάσει του καὶ ἀποδεικνύουσαι, δτὶ ἡ ἀνάγκη τῆς καταστροφῆς τοῦ ἔχθροικοῦ στόλου πρὸς σωτηρίαν τῆς Πελοποννήσου εἶχε πλήρως γίνει ἀντιληπτὴ εἰς τὸν Ἑλληνας· δυστυχῶς ἀμφότεραι αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται, ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν Κανάρην τῷ 1826 καὶ ἡ δευτέρα ὑπὸ τὸν Cochranε τῷ 1827, ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ των.

Ἡτοι ἐν περιλήψει, ἡ φάσις αὕτη παρουσιάζει τοὺς Ἑλληνας ἔχοντας τὴν θέσιν τοῦ στρατηγικῶς ἀμυνομένου κατὰ θάλασσαν, διεξάγοντας δύμως τὴν ἀμυναν ταύτην μετὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς, ἀναλόγως τῶν εἰς τὴν διάθεσίν των μέσων, ἐπιθετικότητος.

(δ) Τὴν ἀπὸ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου φάσιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας οἱ Ἑλληνες εὑρέθησαν πλέον, ἵδιᾳ δὲ κατόπιν τῆς ἐν Ναυαρίνῳ καταστροφῆς τοῦ Τουρκο-Αίγυπτιακοῦ Στόλου, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀπολύτου κυριαρχοῦ τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν· ταύτης ἐπωφελήθησαν πολυειδῶς ἐν τῇ τελικῇ προσπαθείᾳ πρὸς δριστικὴν ἀποκάθαρσιν τοῦ μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἐλευθερωθέντος ἐδάφους τῆς Στερεᾶς, Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων.

Ἀναλόγως πρὸς τὰς φάσεις ταύτας θὰ διαιρέσωμεν καὶ τὴν περιγραφὴν τῶν γεγονότων τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου ἐν τῇ μελλούσῃ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἀφηγήσει.

II.-ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗΝ

Ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῆς Τακτικῆς ἐλάχιστα θὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅσα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν λεπτομερειῶν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἔτοι φυσικὸν νὰ ἀναμένῃ τις, κρίνων ἐκ τῆς ἴσχύος τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ὑπὸ ἐποψιν πλοίων καὶ δπλισμοῦ, δτὶ ἡ Τακτικὴ αὐτῶν ἐπρεπε νὰ εἴναι ἐπίθεσις διὰ πυροβολικοῦ ἀπὸ ἀποφασιστικῆς ἀποστάσεως, ἡ ὁποία, ως ἐκ τῆς ὑπεροχῆς διαμετρήματος τῶν Τουρκικῶν πυροβόλων, θὰ ἥτο μεγαλυτέρα δι' αὐτοὺς ἢ διὰ τοὺς Ἑλληνας· ἐπομένως τὸ λογικότερον θὰ ἥτο διὰ τοὺς Τούρκους νὰ ἐπιζητῶσι μάχην ἐκ παρατάξεως χρησιμοποιοῦντες τὸ πυροβολικόν των πρὸς ἐπίτευξιν σοβαρῶν βλαβῶν τοῦ ἀντικάλου, κατόπιν δὲ νὰ ἐπιχειρῶσιν ἐμβολάς, δι' ἃς τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν πλοῖα,

οἱ πολυάριθμοι καὶ ἔξησκημένοι στρατιῶται οὓς πάντοτε ὡς ἥδη, εἴπομεν ἔφερον ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἡ στρατιωτικὴ τῶν δργάνωσις καὶ πεῖρα, παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς μεγάλα πλεονεκτήματα.

Ἄφ' ἑτέρου διὰ τοὺς Ἑλληνας μάχη ἐκ παρατάξεως θὰ ἦτο λίαν δυσμενῆς, διὸ οὓς ἀκριβῶς λόγους ἦτο πλεονεκτικὴ διὰ τοὺς Τούρκους· ἐπὶ πλέον ἡ ὑπεροχὴ τῶν εἰς χειριστικὴν ἴκανότητα καὶ εἰς εὐκινησίαν πλοίων (λόγῳ τῶν μικροτέρων τῶν διαστάσεων), ἵδιᾳ δὲ εἰς ταχύτητα, ἥγεν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιῶσι τοὺς ἔλιγμούς, εἰς οὓς τόσον ὑπερεῖχον τῶν ἀντιπάλων τῶν.

Διὸ ἔλιγμον ὅμως μόνον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔξασφαλισθῇ ἢ νίκη, δεδομένου δὲ ὅτι ἡ στρατηγικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ ἔδει νὰ ἦται ἐπιμετική, καὶ ὅτι τὸ ἀσθενὲς πυροβολικὸν τῶν πλοίων του δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ ἀποτελέσματα, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ Ἑλληνες ναύαρχοι κατενόησαν τὴν ἀνάγκην τῆς χρησιμοποιήσεως ἑτέρου τινὸς καταστρεπτικοῦ μέσου, δυναμένου νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ πυροβόλον· τὸ μόνον δὲ τοιαύτης φύσεως πολεμικὸν μέσον, καίτοι κάπως παρωχημένης ἥδη διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χρήσεως, ἦτο τὸ πυρπολικόν, πολεμικὸν μέσον ἀντιστοιχοῦ πρὸς τὰ τορπιλλικὰ τῶν σημερινῶν Στόλων. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα, οὔτε μὲ τὸ ἴστορικὸν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ πυρπολικοῦ, οὔτε μὲ τὴν περιγραφὴν του (¹). περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν μόνον, ὅτι οἱ Ἑλληνες ἀποφασίσαντες νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸ πολεμικὸν τοῦτο δύλον, ὅπερ εἶχε παράσχει σημαντικὰς ὑπηρεσίας κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα εἰς τοὺς μεταξὺ Ἀγγλων καὶ Ολλανδῶν πολέμους, ἐτελειοποίησαν καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν τακτικὴν αὐτοῦ χρησιμοποίησιν. Καὶ ἡ μὲν τελειοποίησις τοῦ τύπου περιελάμβανε σειρὰν δλόκληρον ἐπινοήσεων, διὸ ὃν ἡ τε ἀρχικὴ ἀνάφλεξις καὶ ἡ μετάδοσις τοῦ πυρὸς ἐγίνετο ταχυτέρα καὶ ἡ διάσωσις τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος ἀσφαλεστέρα, ἡ δὲ τῆς τακτικῆς αὐτοῦ χρησιμοποιήσεως ἐνέκειτο εἰς τὸ ἔξης· κατὰ τὴν εἰς τοὺς πολέμους τοῦ παρελθόντος τότε αἰῶνος χρησιμοποίησιν τὰ πυρπολικὰ συνήθως ἔξαπελύοντο παρὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου Στόλου καταλαμβάνοντος προσήνεμον θέσιν, ἀφιέ-

(¹) Περιγραφὴν ἀρκετὰ λεπτομερῆ ἴδε: C. N. Rados, *La Marine grecque pendant la guerre de l' independence*. (σελ. 57—60), καθὼς καὶ ἐν Α' τόμῳ τοῦ παρὰ τοῦ Ὑποναυάρχου K. Νικοδήμου συνταχθέντος ὑπομνήματος τῆς νήσου Ψαρρῶν ("Εκδοσις 1862").

Εἰς τὰ οχ. 2.3.4 τῶν ἐπομένων σελίδων παρέχομεν ἀντίτυπα σχεδιασμάτων πυρπολ. κοῦ ληφθέντων ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τούτου.

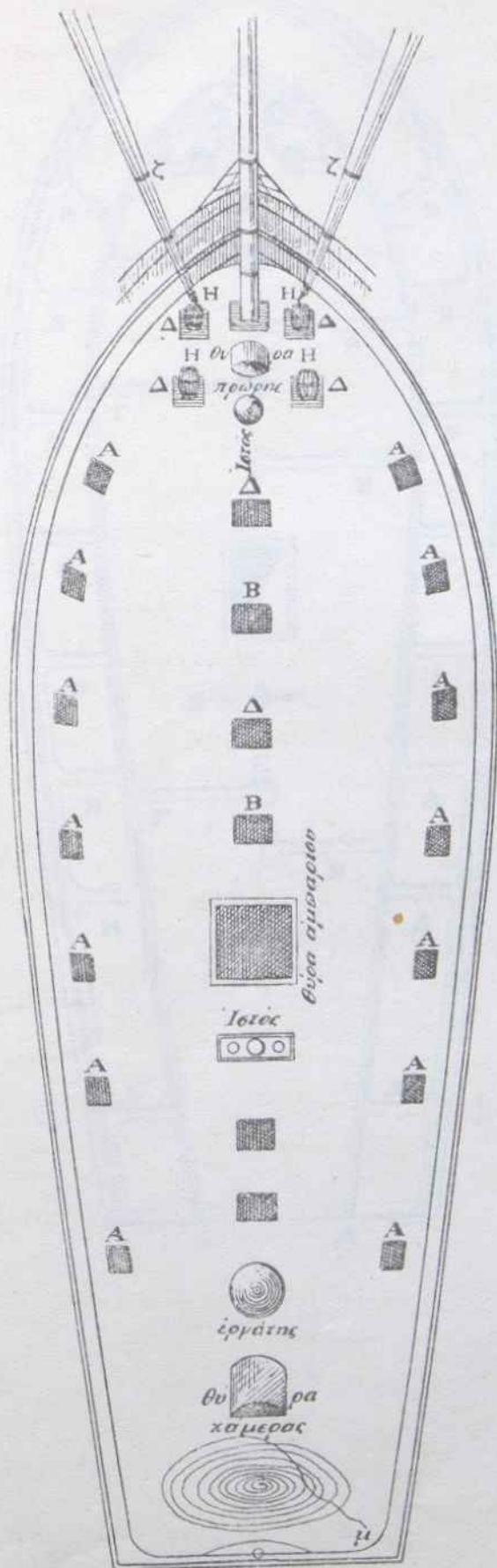
μενα δὲ νὰ ἐκπέσωσιν ἄνευ πληρωμάτων ἐντὸς τῶν ἔχθρικῶν γραμμῶν, ἐπέφερον σύγχυσιν· οἱ "Ἐλλῆνες ναυτικοὶ δὲν ἡρκέσθησαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιμυμάᾳ των νὰ ἔξασφαλίσωσι διὰ τῶν πυροπολικῶν ἀποφασιστικὰ ἀποτελέσματα ἔξαπέλυνον αὐτὰ εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐπηνδρωμένα καὶ κυβερνώμενα μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, καθ' ἣν δὲ πρόβολος τοῦ σκάφους ἐνεπλέκετο ἐντὸς θυρίδος τινὸς τοῦ ἔχθρικοῦ πλοίου καὶ ἀρπάγαι ἐρρίπτοντο ἐπ' αὐτοῦ καθιστῶσαι τὸν ἀποχωρισμὸν δυσχερέστατον· τότε καὶ μόνον τὸ πλήρωμα ἐγκατέλειπε τὸ πλοῖον διὰ τῆς εἰδικῆς πρὸς τοῦτο λέμβου, δὲ τελευταῖος εἰς αὐτὴν εἰσπηδῶν, δοτις συνήθως ἦτο αὐτὸς δὲ Κυβερνήτης τοῦ πυροπολικοῦ, ἔθετε πῦρ εἰς τὴν θρυαλλίδα.

Κατὰ ταῦτα αἱ τυπικαὶ φάσεις μιᾶς ναυμαχίας τοῦ Πολέμου τῆς Ἀνεξαρτησίας ἥσαν χειρισμοὶ ἐκ μέρους τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου πρὸς κατάληψιν τῆς προσηνέμου θέσεως, μονομαχία πυροβολικοῦ ἀπὸ μεγάλης σχετικῶς ἀποστάσεως καὶ τέλος ἐπίθεσις τῶν πυροπολικῶν ἐκτελουμένη κατόπιν σήματος τοῦ Ναυάρχου.

"Ἐκ τῆς ἀνωτέρῳ σκιαγραφήσεως καθίστανται προφανεῖς αἱ ἀναλογίαι τῆς παρὰ τῶν Ἐλλήνων χρησιμοποιήσεως τῶν πυροπολικῶν πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν τορπιλλικῶν σκαφῶν κατὰ τὰς συγχρόνους ναυμαχίας. Ἐπίσης, ἐκτὸς τῶν ἐν ἡμέρᾳ ναυμαχιῶν, μεγάλη χρῆσις πυροπολικῶν ἐγένετο καὶ διὰ νυκτερινὰς ἐπιθέσεις κατὰ πλοίων, εἴτε ἐν ὅρμῳ, εἴτε καὶ ἐν πλῷ, πολλαὶ τῶν δποίων ὑπῆρξαν ἐπιτυχεῖς.

Βεβαίως κυρίᾳ προϋπόθεσις τῆς ἀνωτέρῳ τακτικῆς ἦτο ὑπεροχὴ τῶν Ἐλλήνων εἰς τε τὴν ταχύτητα τῶν πλοίων καὶ τὴν ἐλικτικὴν ἴκανότητα· καὶ τὴν μὲν ἐλικτικὴν ἴκανότητα καὶ τέχνην ἐκέκτηντο λόγῳ τῆς μακρᾶς των πείρας οἱ "Ἐλλῆνες ναυτικοί, τὴν δὲ ὑπεροχὴν ταχύτητος ἐπεζήτουν ἐν τῇ ναυπηγήσει τῶν πλοίων των· μὴ λησμονῶμεν, διτὶ δὲ κύριος ρόλος τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ Ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων κατὰ τὰς προηγηθείσας τῆς ἐπαναστάσεως δεκαετηρίδας συνέκειτο εἰς τὴν διάσπασιν τοῦ παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου ἐνεργουμένου ἀποκλεισμοῦ τῶν μεσογειακῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἰσπανικῶν, κυρίᾳ δὲ προϋπόθεσις ἐπιτυχίας ἐνὸς τοιούτου ἔργου ἦτο προφανῶς ἡ ὑπεροχὴ ταχύτητος ἐπὶ τῶν ἀσκούντων τὸν ἀποκλεισμὸν πλοίων.

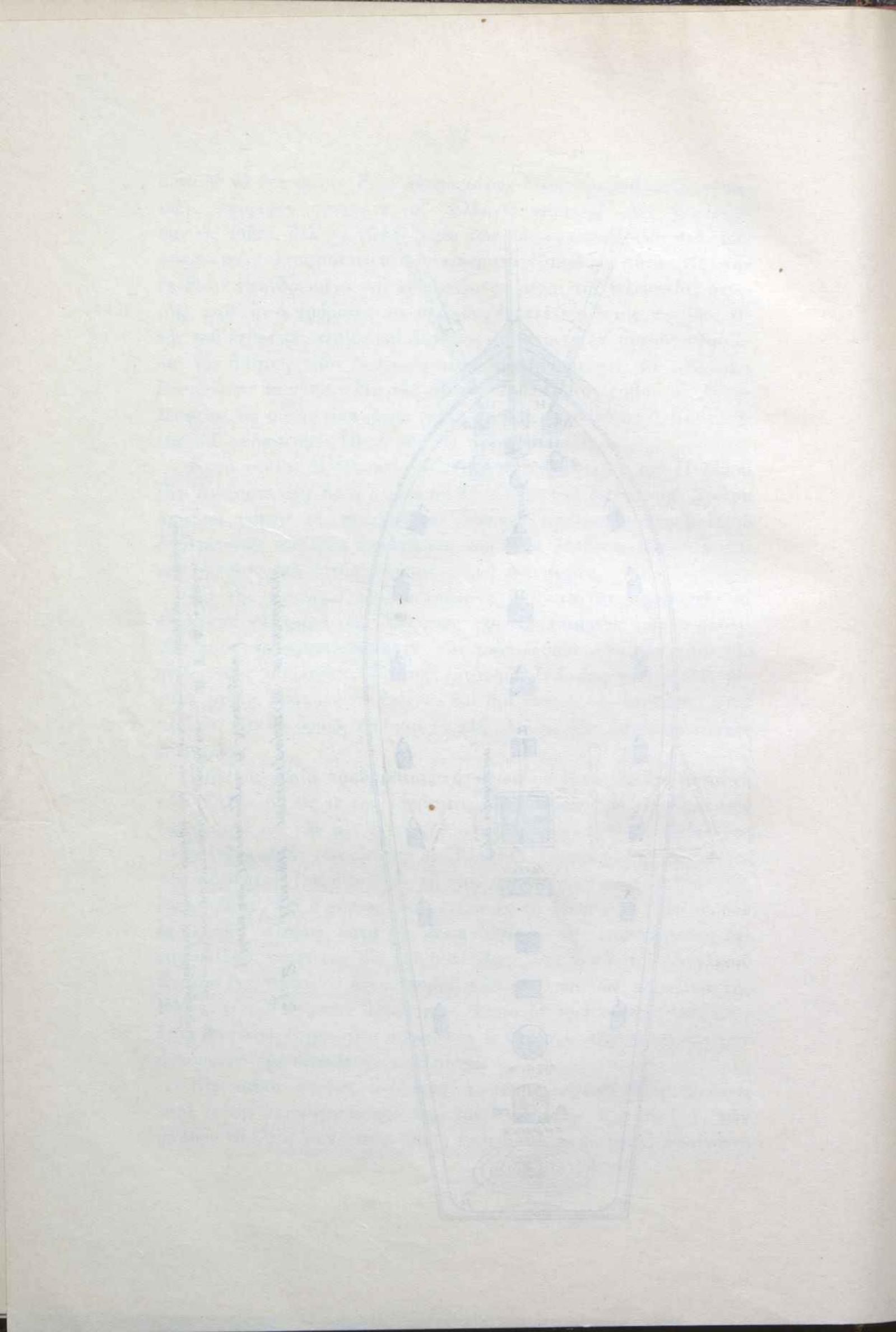
Εἰς τοῦτο κυρίως ὠφείλετο ἡ μνημονευθεῖσα ἥδη πρόοδος περὶ τε τὴν ναυπηγησιν καὶ περὶ τὸν ἔξαρτισμὸν τῶν πλοίων, τῶν δποίων τὸ ὑψος τῶν ἴστων καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἴστιοφορίας ἐφαίνοντο

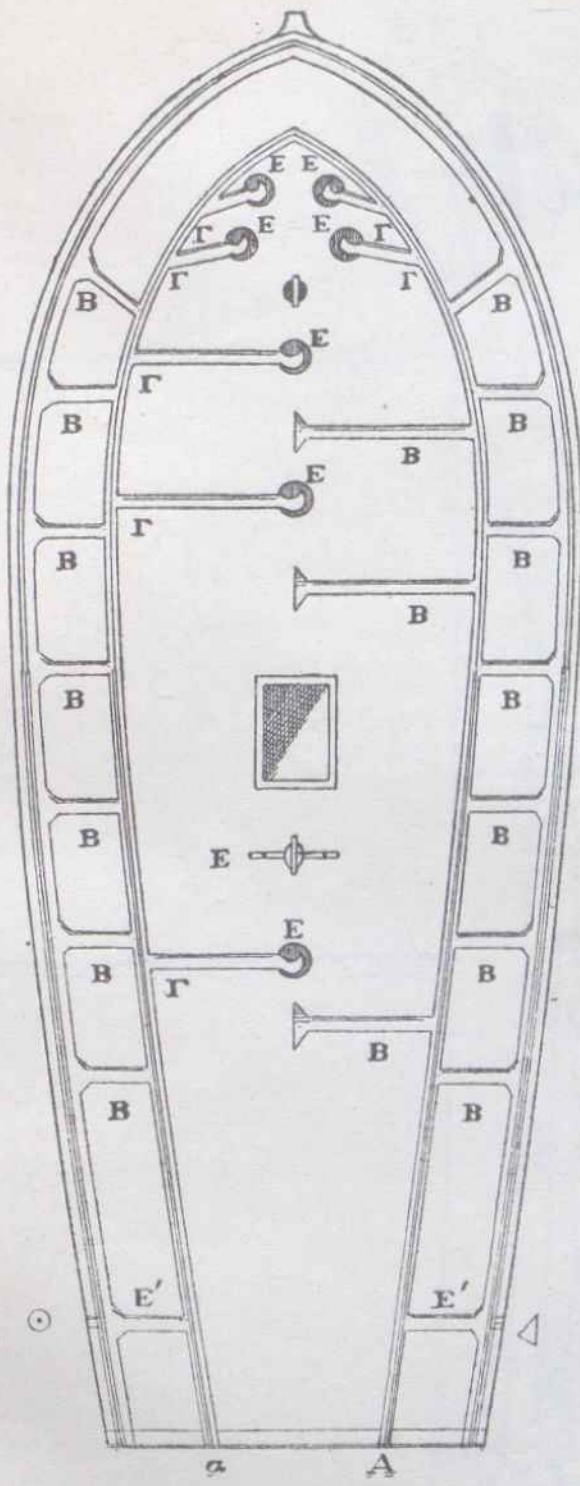

Σχ. 2 Κατορθούματος συρροήκον

(Κατά τον Υποταγέαν Η Νικέσιναν)

Α = ὄπαι ἐπὶ τοῦ καναπτρώματος (ρούμποι) - Β, Γ, Δ = σμικροί -
Κατωθεν ἔκαθεν αὐτῶν ἵσχοροι διὰ τὴν μετάδοσον τοῦ πυρος (μέσε τῆς φυσικῆς)

Σχ 3 Κάτοψις ναοστρώματος ουρανίου

(Κατα των Υανδρών κ. Νικολίδην)

Ε = πύθαι πυρίτεδος (μίνες ταῦ μπαρουσιῶν) . — Β = ὄχις (λοῦν) περιφέρειας θυ-

στρώματος . . . Αα = (σχετός Λιούν) περιφερικῶς μησοντράματος ἐκ θυρίδων προσμνην . . .

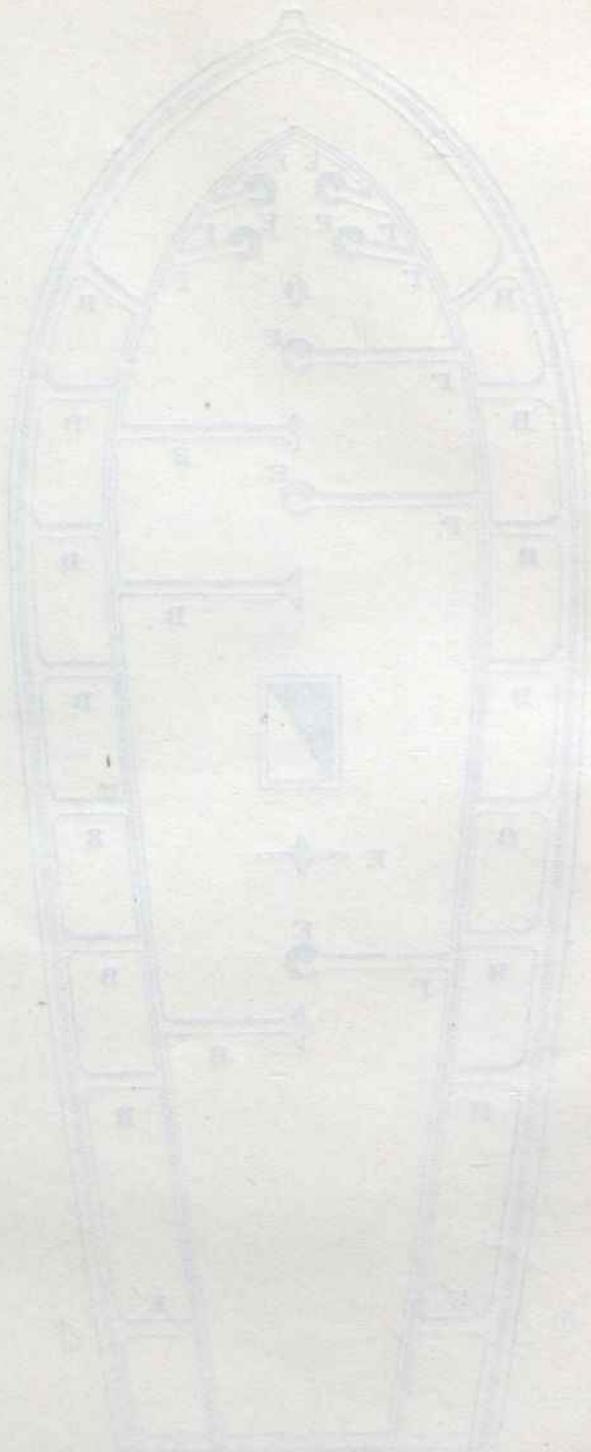
Γ = ἡμιστρωτοὶ ὄχειοι συμμοργώντας τρόπος ταῦς πίθαις τῆς πυρίτεδος . . . Ε' = ὄχειοι ουρανοὶ —

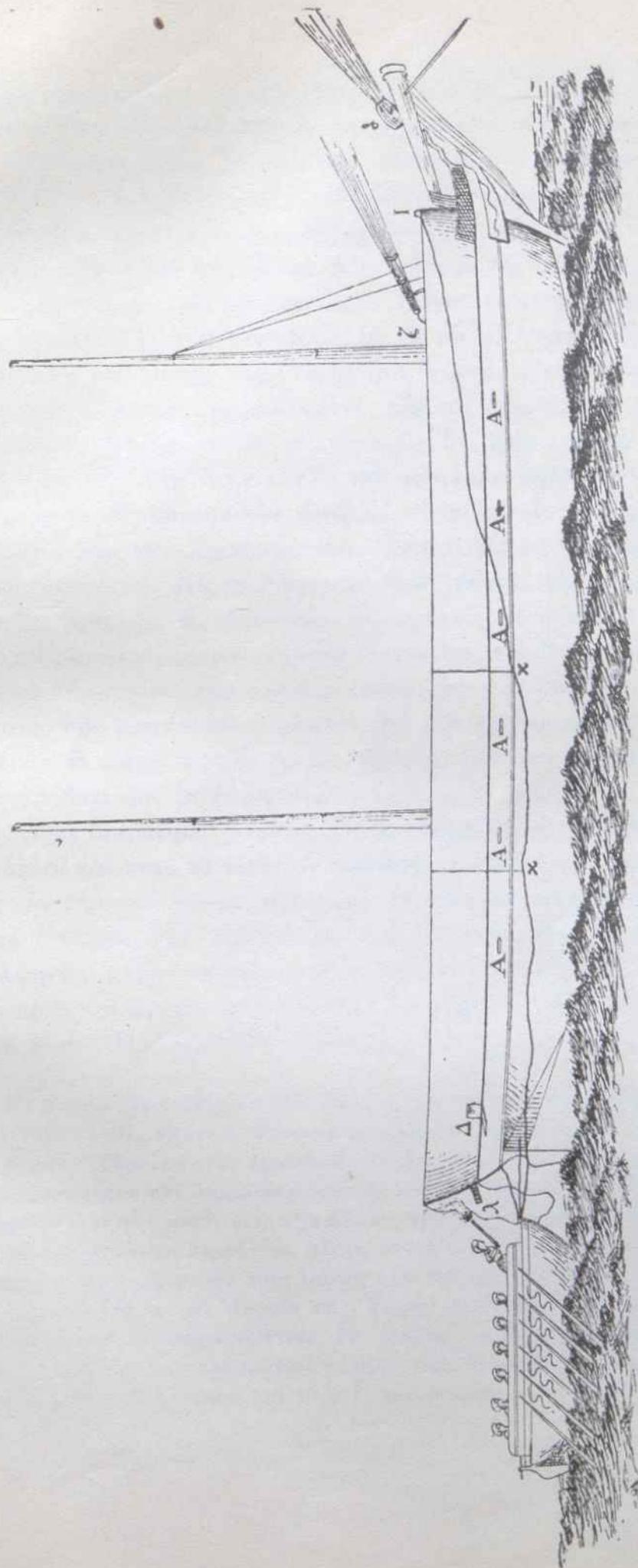
ναυιας θυρίδων τρόπος περιφερικὸν ὄχειον .

Wij wijzen u hierbij op de volgende punten:
1. De voorbereiding van de arbeid moet worden gedaan door de arbeider zelf.
2. De arbeider moet zijn arbeid goed kunnen uitleggen en goed kunnen ophalen.
3. De arbeider moet zijn arbeid goed kunnen ophalen.

(Handboek voor arbeiders)

Handboek voor arbeiders

Σχ. 4 Ηλαρία οψις ανθεμοδικού

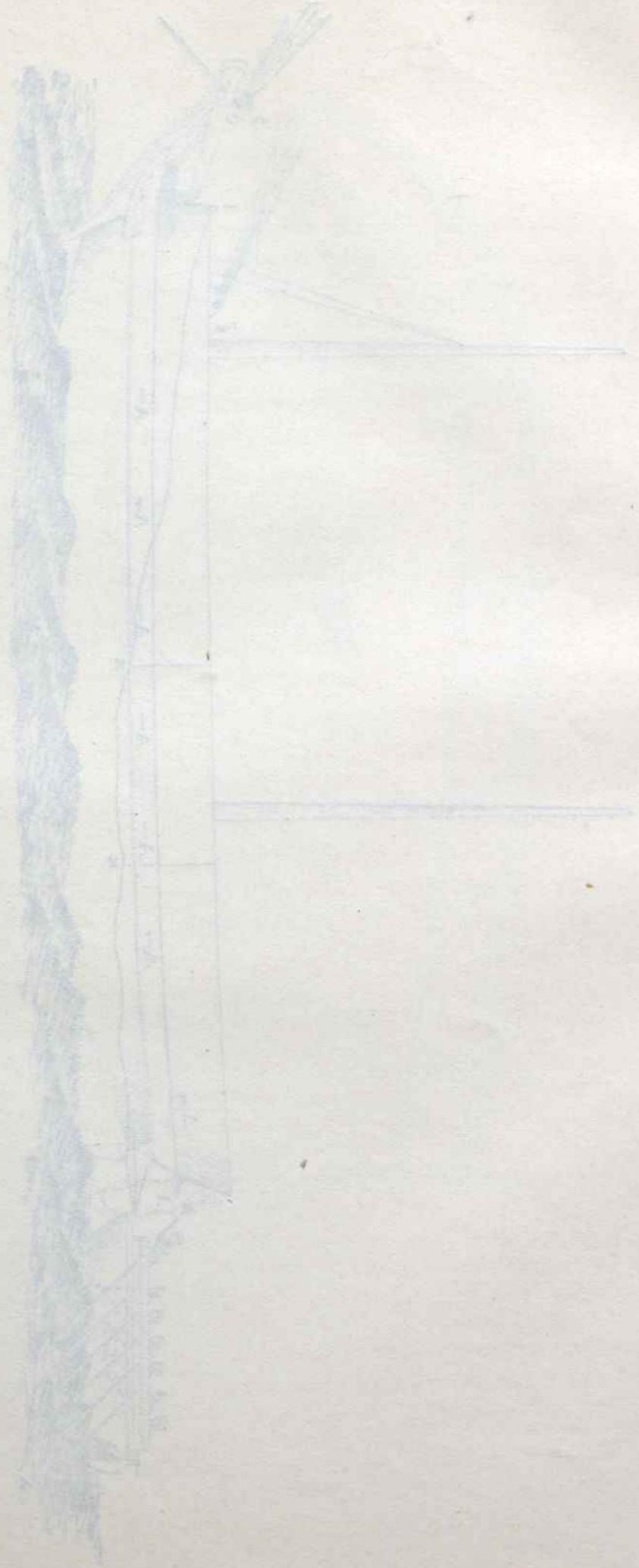
(Χαρά τον Υποστρέφεται Κ. Νικόδηνον)

Α = Μικραι θυρίδες χαρά μηνος τοις περιοράσιον . - Ζ = σιδερός (σιδουματίς) . -
Χ = παροκνος διά τον κεφαλήν της ήμβου . - Δ = κυρτίσιο (κυρτίσιον) εξ ου έθετον το πέρια δαυδού

1000' above sea level
and the highest point in the
country, about 10 miles from the
nearest town, and about 10 miles
from the nearest railroad.

(Spies von Wissensdienst)

W. S. Thompson

τόσον δυσαναλόγως μεγάλα πρὸς τὸ σκάφος, ὥστε νὰ προκαλῶσι τὴν ἀπορίαν τῶν κατὰ πρῶτον ἀντικρυζόντων αὐτὰ ξένων ναυτικῶν.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι τοιαῦτα πλοῖα μόνον ἀπὸ πραγματικοὺς καὶ ἀξίους τοῦ δύναματος ναυτικοὺς ἡδύναντο νὰ χειρισθῶσι, (¹) τοιοῦτοι δὲ ἡσαν κατὰ κανόνα οἱ κυβερνῶντες, καθὼς καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὰ πληρώματα τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὑπολείπεται νὰ προσθέσωμεν διίγας τινὰς πληροφορίας περὶ τῆς δργανώσεως τῆς συνεννοήσεως ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Στόλῳ, ἢτις ἀναλόγως τῶν μέσων τῆς ἐποχῆς ἡτο ἀρκετὰ προηγμένη τὸ σηματολόγιον, ἔντυπον, περιελάμβανε πλεῖστα σήματα, ἐκ τῆς μελέτης τῶν δποίων ἔξαγει τις τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ δργάνωσις τοῦ ναυτικοῦ, παρ’ ὅλην τὴν ἐκ τοῦ προχείρου δημιουργίαν του, ἡτο προηγμένη εἰς σημαντικὸν βαθμόν. Ἐπίσης εἰς τὸ κεφάλαιον σημάτων μάχης τοῦ Σηματολογίου δύναται τις νὰ ἴδῃ περιλαμβανομένους τοὺς συνήθεις τότε σχηματισμοὺς μάχης, τῆς γραμμῆς παραγγῆς, γραμμῆς διοπτεύσεως καὶ γραμμῆς μετώπου μὲ τὰς ἔνοτρόπους δνομασίας των σήματα ἑτοιμασίας τοῦ ἀγήματος ἐμβολῆς εἰδικὰ σήματα διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν διενέργειαν τῆς ἐπιθέσεως τῶν πυρπολικῶν, σήματα διὰ τὴν χρησιμοπίησιν τοῦ πυροβολικοῦ ἐν μάχῃ, ὡς καὶ σειρὰν εἰδικῶν σημάτων διὰ τὴν περίπτωσιν ἀποβατικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἄξια ἴδιαιτέρας μνείας, ὡς ἀποδεικνύουσα τὴν σημασίαν ἦν οἱ ἀπλοὶ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπαίδευτοι ἐκεῖνοι ναυτικοὶ ἀπέδιδον εἰς τὴν τήρησιν τῆς μυστικότητος ἐν πολέμῳ, εἶναι ἡ ἐν τῷ Ἰστορικῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ πλοίου τοῦ ἀντιναυάρχου Γ. Σαχτούρη ἡ «Ἀθηνᾶ», μνημονεύμενη περίπτωσις ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐν χούσει κρυπτογραφικοῦ λεξικοῦ, ὅταν ἀνεφέρθη ὅτι ἐν ἀντίτυπον αὐτοῦ εἶχε πέσει εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

(¹) Χαρακτηριστικὸν τούτον είναι τὸ κάτωθι συμβάν κατὰ τὴν περίοδον 1806 - 1807, ὅπότε ἡ Τουρκία συνέπραττε μετὰ τῶν Γάλλων κατὰ τῶν Ἀγγλῶν: Ὅδοιεκά τινα ἐμπορικὰ πλοῖα λόγῳ καταχρήσεων περὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν σημαιῶν φισσικῆς καὶ «φαγιάδικης» (ῶν ἐδικαιοῦντο νὰ φέρωσιν εἴτε τὴν μίαν, εἴτε τὴν ἄλλην) είχον κατακρατηθῆ ἐν Μάλτᾳ διὰ νὰ χρησιμοποιήσουν λοιπὸν τὰ πλοῖα ταῦτα οἱ Ἀγγλοι ναυτικοὶ ἡγαγάζοντο ν ἀντικαθιστοῦν τοὺς ιστούς των διὰ χαμηλοτέρων, ὡς τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὴν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ὅδος σωθεῖσαν ἐπιστολὴν πλοιάρχου ἐνὸς τῶν κατακρατουμένων ἐν Μάλτᾳ πλοίων, προτρέποντος ὅπως φροντίσουν νὰ ἐλευθερώσουν τὸ πλοῖον των, διότι (οἱ Ἀγγλοι) θέλουν νὰ τὸ ταξιδεύσουν καὶ τὸ ξαλιμπουργόνουν».

—όπουτε⁽¹⁾, πολλούς καὶ επιτέλη σώσατε τον θεόν που ταῦτα τοι
γέμοιστον· οὐ λαταρίαν τούτην ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.⁽²⁾

REVIEW D: What is the relationship between the two main concepts in the theory?

Η Α'. ΦΑΣΙΣ από την προσωμαγόδιτη
μεταβολή της προσωμαγόδιτης στην προσωμαγόδιτη

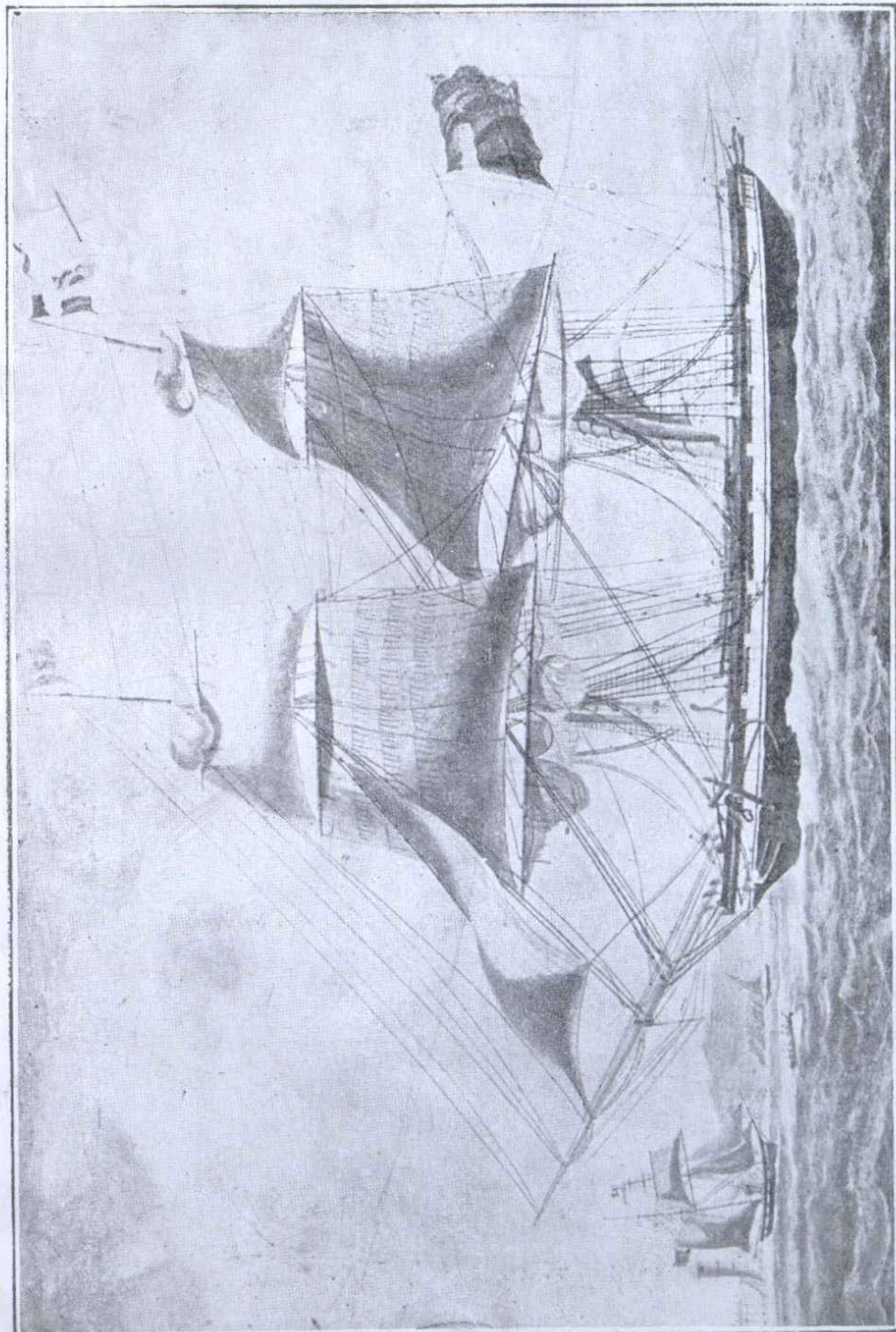
ΑΠΟ ΤΟΥ 1821 ΜΕΧΠΙ ΚΑΙ 1823

ΑΙ ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Α' ΕΤΟΥΣ 1821

I. Προσχώρησις τῶν ναυτικῶν νήσων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν.

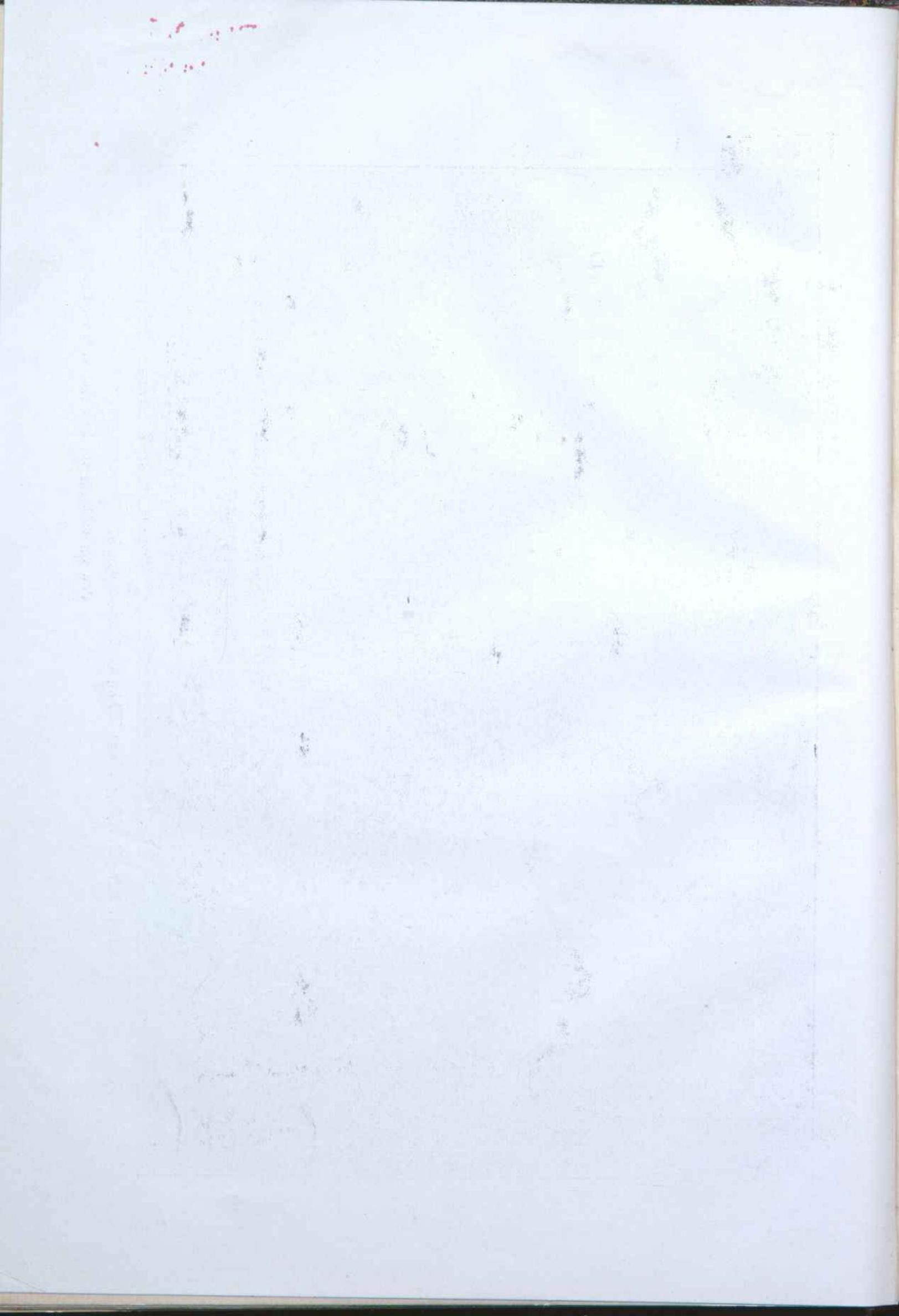
· Ή ἐπίσημος κήρυξις τῆς Ἐπαναστάσεως ἔλαβε χώραν ὡς γνωστὸν τῇ 25 Μαρτίου, δύπτε ὁ Ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὑψώσε τὴν σημαίαν τῆς Ἀνεξαρτησίας ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἅγιας Λαύρας· καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ὅμοις ταύτης εἶχον ἥδη σημειωθῆ εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Πελοποννήσου αἱ πρῶται ἔχθροπραξίαι. Ἐκ τῶν ναυτικῶν νήσων, κατὰ πρῶτον αἱ Σπέτσαι ὑψώσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ μῆνα Μάρτιου· ἀμέσως ἔξεπλευσαν 22 πολεμικὰ πλοῖα, ἀποσταλέντα διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν παραθαλασσίων φρουρίων, Ναυπλίου, Μονεμβασίας καὶ Ναυαρίνου, εἰς ἂ εἶχον ἀποσυρθῆ αἱ τουρκικαὶ φρουραὶ τῆς Πελοποννήσου· ὅπτῳ ἔξ αὐτῶν διηνθύνθησαν πρὸς τὴν *Μῆλον*, εἰς τὸν λιμένα τῆς ὁποίας δρομούν δύο Τουρκικὰ πλοῖα, μία κορβέτα τῶν 36 πυροβόλων καὶ ἐν βρίκιον τῶν 16, πλήρῃ πολεμοφοδίων, ἀτίνα κατέλαβον καὶ μετέφεον εἰς Σπέτσας.

Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου ὁ ἐκ Σπετσῶν πλοίαρχος Γκίκας Τσούπης κατέπλευσεν εἰς Ψαρρὰ φέρων ἐπηγμένην τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀποβιβασθεὶς δὲ εἰς τὴν νῆσον ταύτην, οἱ πρόκοιτοι τῆς ὁποίας εἶχον ἥδη κατ’ ἀρχὴν ἀποφασίσει νὰ προσχωρήσουν, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ διαλύσῃ τοὺς τελευταίους αὐτῶν δισταγμοὺς καὶ οὕτως ἀνυψώθη καὶ ἔκει ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀμέσως ἐξέπλευσαν πάντα τὰ διαθέσιμα πλοῖα, ἐπτὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Δ. Παπανικόλην ἀπεστάλησαν πρὸς τὰ μικρασιατικὰ παράλια, ὅπως διαλύσωσι συγκεντρώσεις ἐχθρικῶν στρατευμάτων, περὶ ὃν εἶχον πληροφορίας ὅτι θὰ ἀπεστέλλοντο κατὰ τῆς νῆσου τῶν, καὶ συγχρόνως καταστρέψωσι καὶ πᾶν πλοῖον,

Πιν. III.—Συνήθης τύπος Ἑλληνικοῦ πάρωγος τῆς Ἐπαγαστάσεως

(Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ναυάρχου κ. Ἀντ. Κριεζῆ)

ὅπερ θὰ ἡδύνατο νὰ χοησιμοποιηθῇ διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν στρατευμάτων τούτων τῇ 11ῃ Ἀπριλίου τὰ πλοῖα ταῦτα συνήντησαν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σμύρνης 5 τουρκικὰ πλοῖα πλήρη στρατοῦ προοριζομένου διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκ τούτων ἐν μὲν ἐβύθισαν, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα αἰχμαλωτίσαντες ἀπήγαγον εἰς Ψαρρά. Συγχρόνως ἀπέστειλαν καὶ τινα μικρὰ πλοῖα, ἅτινα περιπολοῦντα παρὰ τὰ μικρασιατικὰ παράλια ἔξηφάνισαν τὴν Τουρκικὴν σημαίαν καὶ ἐνέσπειραν τὸν πανικόν⁽¹⁾.

Ἡ "Υδρα" ἐβράδυνεν ἐπ' ὀλίγον νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὸν ἄγωνα, ἵσως ἐξ ὑπερβολικῆς φρονήσεως τῶν προκρίτων τῆς, οἵτινες καίτοι εὐρίσκοντο ἀπὸ μηνῶν ἐν συνεχεῖ συνεννοήσει πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχηγοὺς τοῦ κινήματος, ἐδίσταζον νὰ προσχωρήσουν ἀμέσως ἀντιλαμβανόμενοι τὰς δυσχερείας τοῦ ἐγχειρήματος· ἄλλως τε δὲν εἶχον εἰσέτι λησμονήθῃ ἀλλὰ ἀνεκδιήγητοι βιαιοπραγίαι τῶν Τούρκων, αἵτινες πάντοτε ἐλάμβανον χώραν μετὰ κάθε ἀποτυγχάνον κίνημα· οὐχ ἥττον δμως ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία εἰχε κατορθώσει νὰ κατηχήσῃ πολλοὺς ἐκ τῶν πλοιάρχων, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἀντώνιος Οἰκονόμου, ὃν συγάμα καὶ τύπος δημαγωγοῦ, ὡργάνωσε μίαν ἔξέγερσιν καὶ καθαιρέσας τὸν ἀσκοῦντα τὴν Τουρκικὴν ἔξουσίαν Ν. Κοκοβίλαν, ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν τῇ 27ῃ Μαρτίου, κατορθώσας δὲ ἐν τέλει νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀρχηγὸς ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασιν, ἔξαναγκάσας συγάμα τοὺς προκρίτους νὰ καταβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἀρχικὴν κίνησιν καὶ ὡργάνωσιν τοῦ Στόλου χρήματα (15 Ἀπριλίου 1821).

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὀλίγον βραδύτερον κατέστη πρόδηλον ὅτι τὸ τοιοῦτον σύστημα διοικήσεως δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ εὑδοκιμήσῃ ἐν "Υδρᾳ, κυρίως λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ ἀριστοκρατία τῆς νήσου περιελάμβανεν εἰς τὸν κόλπον τῆς τοὺς πλουσιωτέρους ἐφοπλιστὰς καὶ τὸν ἴκανωτέρους πλοιάρχους· ὡς ἐκ τούτου μετὰ ἓνα μόλις μῆνα ἔξηναγκάσθη ὁ Οἰκονόμος γὰρ φύγη ἐξ "Υδρας, ἡ δὲ διοίκησις ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς κεῖρας τῶν προκρίτων, οἵτινες καίπερ ἐν ἀρχῇ διαφωνοῦντες ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ηρούξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀφ' ἣς ἡ πατοίς των ἀπεδύθη εἰς τὸν ἄγωνα, κατέβαλον πᾶσαν αὐτῶν τὴν προσπάθειαν καὶ διέθεσαν ὀλόκληρον τὴν πε-

(1) Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀνήκον εἰς μίαν κατηγορίαν πολὺ συνήθων παρὰ τοῖς Ψαρριανοῖς πλοίοιν, ἅτινα ὄνομαζον «μύστικα» «γολετομύστικα» καὶ «φούσκες», ἵσαν δὲ ἐλαφρὰ καὶ ταχύπλοα σκάφη κατάλληλα διὰ τὸν φόλον τοῦ καταδρομικοῦ, ὅστις συνήθως τοῖς ἀνετίθετο.

οιουσίαν των πρὸς εὐόδωσιν αὐτοῦ. Τὸ συμβούλιον προκρίτων διατελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, ἀνέλαβεν, ὡς ἥδη εἴπομεν, οὐ μόνον τὴν δογάνωσιν καὶ συντήρησιν τοῦ Στόλου τῆς "Υδρας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωτέραν διεύθυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ.

Διὰ τῆς εἰς τὸν ἄγνα προσχωρίσεως τῆς "Υδρας διλόκληρος σχεδὸν ἡ ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος διετίθετο πλέον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως· ὑπελείπετο δῆμος τὸ σπουδαιότερον, ἡ ἐπίτευξις δῆλον ὅτι τοῦ συντονισμοῦ τῶν προσπαθειῶν τῶν στόλων καὶ τῶν τριῶν νήσων¹ πρὸς τοῦτο, κατόπιν κοινῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν προκρίτων τῶν τριῶν νήσων, ἔξεδόθησαν κανονικὰ διπλώματα, δι' ὧν ἐφωδιάσθησαν τὰ πολεμικὰ πλοῖα, ἐγκύηλοι περὶ λειῶν, ὁδηγίαι περὶ σεβασμοῦ τῶν οὐδετέρων σημαιῶν, αὐστηραὶ διαταγαὶ περὶ ἀποφυγῆς πράξεων δυναμένων νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πειρατικά, τέλος δὲ προκηρύξεις πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦς Ἑλληνας καλοῦσαι αὐτοὺς νὰ ἔξεγεθῶσι κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ τὴν διάδοσιν τῶν προκηρύξεων τούτων ἀνελάμβανον τὰ πλοῖα τοῦ Στόλου.

Καὶ τὰ μὲν διπλώματα τῶν πολεμ. πλοίων ἦσαν καθ' ὅλους τοὺς τότε τύπους συντεταγμένα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ παραδίγματι τοῦ παρόντος βιβλίου προτύπου διπλώματος τοῦ πλοίου τῶν 12 πυροβόλων δ «Θεμιστοκλῆς», αἱ δὲ ὁδηγίαι πρὸς τοὺς πλοιάρχους ὅριζον οητῶς ὅτι «ἡ οὐδετέρα σημαία σκεπάζει καὶ διαφυλάττει τὰς ἔχθρικὰς πραγματείας», ὅτι ἡ «ἀποστολὴ τοῦ Στόλου γίνεται μόνον ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ βλάψωμεν τὸν κοινὸν ἔχθρον», ὅτι αἱ νηοψίαι θὰ ἔπρεπε νὰ γίνωνται «δχι βιαστικῶς» καὶ ὅτι τέλος, μόνον ἐν ᾧ περιπτώσει εὑρίσκοντο πολεμοφόδια ἐπί τυνος πλοίου, ἐπετρέπετο ἡ κράτησις αὐτοῦ.

Ἐπίσης διωρίσθησαν οἱ Ναύαρχοι τῶν δυνάμεων τῶν τριῶν νήσων, τῆς μὲν "Υδρας δ Γιακουμάκης Τομπάζης, τῶν Σπετσῶν δ Γκίκας Τσούπης καὶ τῶν Ψαρῶν δ Ν. Ἀνδρούτσος.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, καθ' ἃ δίδον ἴδεαν τινὰ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀρχηγοῦ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀποτελούντων τὸν τότε Ἑλληνικὸν Στόλον, τὸ κείμενον τοῦ δόκου τοῦ Ναυάρχου τῆς "Υδρας (¹)· διὰ τοῦ δόκου τούτου δ Ναύαρχος ἀνελάμβανε τὰ καθίκοντά του ὑπὸ τὸν δόκον νὰ ὑπα-

(¹) "Ιδε παράρτημα.

κούη τὰς διαταγὰς τῆς Βουλῆς τῆς "Υδρας, νὰ «κινή τὸ Ναυτικὸν κατὰ τοῦ τυράννου», νὰ σέβηται τὴν ἴδιωτικὴν ἴδιοκτησίαν τῶν οὐδετέρων καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Τούρκων, νὰ συνεργάζηται μετὰ τοῦ Ναυτικοῦ τῶν λοιπῶν νήσων, καὶ τέλος νὰ ἀποστέλλῃ εἰς "Υδραν τὰ λάφυρα πρὸς διανομὴν συμφώνως πρὸς τοὺς Νόμους.

"Ανάλογοι φυσικὰ ἥσαν καὶ αἱ παρὰ τῶν Ναυάρχων τῶν λοιπῶν νήσων ἀναληφθεῖσαι ἔναντι τῶν Βουλῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεις, ἀποδεικνύουσαι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς διδομένας τοῖς πλοιάρχοις γενικὰς ὁδηγίας τὴν πρόθεσιν τῶν Ἀρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ νὰ διεξάγωσι τὰς κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις κατὰ τρόπον οὐχὶ πειρατικόν, ἀλλὰ σύμφωνον πρὸς τὰς Ἀρχὰς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. (¹)

II. — Άι πρῶται κινήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.

"Αμα τῇ κηρύξει τῆς Ἐπαναστάσεως ἥρχισαν νὰ καταφθάνονται εἰς "Υδραν βουχηδὸν αἱ αἰτήσεις ἀποστολῆς πλοίων εἰς διάφορα σημεῖα τῶν Ἑλληνικῶν ἀκτῶν, εἴτε πρὸς ἀποκλεισμὸν φρουρίων, εἴτε πρὸς συνδρομὴν τῶν ἐν τῇ ἔηρᾳ μαχομένων, ἐνίστε δὲ καὶ μόνον πρὸς ἡμικὴν ἐνίσχυσιν. Αἱ μᾶλλον ἐπίμονοι καὶ συχνότερον ἐπαναληφθεῖσαι ἐκ τούτων προήρχοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου (ἐκ τε τῶν διαφόρων κοινοτήτων, κυρίως δύος ἡλιθίου ἐκ τῶν Στρατηγείων τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Πετρόμπεη) ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀποστολὴν πλοίων διὰ τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν τῶν διαφόρων φρουρίων· οὐκ δλίγαι δύος ἡλιθίου ἐκ τῆς Βοιωτίας καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἀνατολικῆς Στερεάς Ἑλλάδος, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀποστολὴν πλοίων ἐναντίον τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος, καθὼς καὶ ἐκ Σάμου καὶ ἐκ τινων τῶν Κυκλαδῶν νήσων.

Αἱ εἰς τὰς διαφόρους ταύτας αἰτήσεις απαντήσεις τῶν ἀναλαβόντων τὴν ἀνωτέραν διεύθυνσιν τῶν ναυτ. πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων προκρίτων τῆς "Υδρας εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐπικρατούσης δροθῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ τοῦ Ναυτικοῦ διὰ τῶν ἀπαντήσεων τούτων οἱ Πρόκριτοι τῆς "Υδρας ὑπεδείκνυν, ὅτι δὲ κύριος σκοπὸς τοῦ Ναυτικοῦ ἔδει νὰ εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὅτι

(1) Τὸ παράδειγμα τῆς τιμωρίας πλοιάρχου Σπετσιωτικοῦ πλοίου εὑθύνς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἀγῶνος διὰ παράβασιν σχετικὴν πρὸς τὸν σεβασμὸν οὐδετέρου (Αντστριακοῦ) πλοίου, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς προθέσεως ταύτης ("Ιδε ἀρχεῖα "Υδρας Τομ. 7ος σελ. 29).

συνεπῶς ἡ πρότη συγκροτηθησούμενη ναυτικὴ δύναμις θὰ κατηύθυνετο πρὸς τὰ Δαρδανέλλια, ὅπως συναντήσῃ τὸν ἔχθρικὸν Στόλον, τοῦ δποίου τὸν ἔκπλουν προέβλεπον ὡς ἐπικείμενον προσεπάθουν δὲ ὥσαύτως νὰ ἔξηγήσουν, ὅτι ἡτο ἀδύνατον νὰ ἔξευρεθοῦν τοσαῦτα πλοῖα, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσουν ὅλας τὰς τοπικὰς ἀνάγκας, ἀντιλαμβανόμενοι οἵσονεὶ ἔξ ἐνστίκτου τὰς δλεθρίας συνεπίας τῆς διασπορᾶς τῶν δυνάμεων. Τὸ ἀμέσως κατωτέρῳ ἀπόσπασμα τῆς πρὸς τοὺς Ἀσκάδας ἀπαντήσεως τῶν Ὅδραιών Προκρίτων ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἀπριλίου 1821 εἶναι ἐν τῇ ἀπλότητι ἀρκετὰ χαρακτηριστικον :

«... καὶ ἄλλα πλοῖα νὰ πλεύσουν εἰς τὸ στεγὸν τῶν Δαρδάρων, διὰ νὰ ἀπαντήσουν τὸν Στόλον τοῦ Τυράννου, ὅπου μέλλει ἀφεύκτως νὰ ἔξελθῃ κατὰ τὰς ἡδη ἐλθούσας ἐκ Ψαρῶν εἰδήσεις, καὶ δ ἀγαγκαιότατος σκοπὸς τοῦ Κοιροῦ τούτου Ἀγῶνος εἶναι τὸ νὰ καταβάλωμεν τὴν θαλασσίαν ἐκείνην Δύναμιν τοῦ ἔχθρου, ἡ δποία δχι μόνον καταστρέφει, ἀν δὲν ἀπαντηθῇ τὰς Κυκλαδας νήσους, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δρυμοτάτων τούτων καὶ συμφώνων πρὸς τὰς βασικὰς τοῦ Πολέμου ἀρχὰς σκέψεων ἀπεφασίσθη, ὅπως ἡ μὲν κυρία δύναμις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου κατευθυνθῇ πρὸς Δαρδανέλλια, μία δὲ μοίρα ἐκ πέντε Ὅδραικῶν καὶ πέντε Σπετσιωτικῶν πλοίων ἀποσταλῇ εἰς τὸ Ἰόνιον πρὸς καταστροφὴν τῆς μόνης ἔξω τῶν Δαρδανελλίων ὑπαρχούσης τότε Τουρκικῆς Ναυτικῆς Δυνάμεως, ἥτοι τῆς ἔναντι τῆς Κερκύρας σταθμευούσης μοίρας τῆς ἐνεργούσης κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ· βραδύτερον δὲ ἀπεστάλησαν δλίγα τινὰ πλοῖα διὰ δευτερεύοντας σκοπούς, ἥτοι δύο πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Μονεμβασίας, ἐν εἰς Κόρινθον, ἐν εἰς Σαρωνικὸν καὶ δύο εἰς τὸν Εὐβοϊκόν.

Ἐνῷ ἐγίνοντο αἱ δέουσαι προπαρασκευαὶ διὰ τὸν ἔκπλουν τῆς διὰ τὸ Ἰόνιον προοριζούμενης μοίρας, προσελθὼν ὁ διδάσκαλος Νεόφυτος Βάμβας ἐπεισε τοὺς προκρίτους τῆς Ὅδρας νὰ ἀναβάλωσι τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ ἀντ' αὐτοῦ ν' ἀποστείλωσι τὸν Στόλον, ὅπως ἐπαναστατήσῃ τὴν Χίον· ὃς δικαιολογίαν τῆς προτάσεώς του ταύτης ἔφερεν ὁ Βάμβας τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἐὰν καὶ ἡ Χίος ἐπανεστάτει καὶ ἡνοῦτο μετὰ τῶν Ψαρῶν καὶ τῆς Σάμου, θ' ἀπετελεῖτο ἴσχυρότατον προπύργιον τῆς ὅλης Ἑλλάδος.

Οἱ πρόκριτοι πεισθέντες εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Βάμβα διέταξαν τὸν ἀπόπλουν τοῦ Στόλου διὰ Χίον· οὗτο τῇ 22ῃ Ἀπριλίου ὁ

Στόλος ἀπέπλευσεν ἐξ "Υδρας καὶ τὴν ἑσπέραν ἡγκυροβόλησε πρὸ τῆς Τήνου, τῇ 24ῃ κατέπλευσεν εἰς Ψαρρὰ, τῇ δὲ 27ῃ ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Χίου· πᾶσαι ὅμως αἱ προσπάθειαι ὅμως πεισθῶσιν οἱ κάτοικοι νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀπέβησαν εἰς μάτην· τοῦτο δέ, διότι λόγῳ ἄφρονος ἐνεργείας πλοίων τινῶν τοῦ Στόλου, ἀτινα ἐβύθισαν ἔχθρικὸν πλοῖον πρὸ τῆς Χίου, ἐχάθη διὰ τοὺς "Ἐλληνας τὸ πλεονέκτημα τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, καθ' ὃσον ἀντιληφθέντες οἱ Τούρκοι τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰχον λάβει στρατιωτικὰ μέτρα ἀμύνης ἐν τῇ νήσῳ, συναθροίσαντες ἐν τῷ φρουρίῳ ἀπαντας τοὺς προκρίτους καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πλάτωνα καὶ ἔξαναγκάσαντες αὐτοὺς νὰ ἀποστεῖλοσιν ὅμηρους εἰς Κωνσταντινούπολιν δηλοῦντες ὑποταγήν.

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἴναγκασαν τὸν Ἐλληνικὸν Στόλον νὰ παραιτηθῇ τῆς προσπαθείας του πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Χίου, οὐχ' ἡττον ὅμως παρέμεινεν οὗτος πρὸ αὐτῆς μέχρι: τῆς 7ης Μαΐου. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διάφορα πλοῖα ἀποσπασθέντα ἐξετέλεσαν καταδρομάς· δύο δὲ ἐξ αὐτῶν, κυβερνώμενα παρὰ τῶν πλοιάρχων Σαχτούρη καὶ Πινότση, συνέλαβον ἐν βρίκιον ἐκ Κωνσταντινούπολεως πλῆρες δώρων τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ πρὸς τὸν Μεχμέτ "Αλῆν, ἐφ' οὐ ἐπέβαινε καὶ ὁ ἀρτι καταβιβασθεὶς τοῦ ἀξιώματός Μέγας Μουφτῆς· ὥσαύτως συνελήφθησαν δύο ἀκόμη πλοῖα καὶ ἐβυθίσθη μία γολέτα μεταφέρουσα πολεμοφόδια ἐκ Σμύρνης εἰς Κρήτην καὶ πολλὰ ἄλλα μικρὰ πλοῖα. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ διαγωγὴ τῶν πληρωμάτων τῶν ἐκτελεσάντων τὰς ὡς ἀνω καταδρομὰς πλοίων δέν ὑπῆρξε καθόλου ὑποδειγματική, πλεῖσται δέ σκληρότητες ἐσημειώθησαν, δικαιολογηθεῖσαι ὡς ἀντίποινα διὰ τὰς σφαγὰς τῆς Κωνσταντινούπολεως καὶ πολλαὶ ἔριδες μεταξὺ τῶν Ἐλληνικῶν πληρωμάτων ἀνεφύησαν διὰ τὴν διανομὴν τῆς λείας⁽¹⁾. Τέλος τῇ 7ῃ Μαΐου ἔκαστος τῶν τριῶν Ἐλληνικῶν Στόλων ἐπανέπλευσεν εἰς τὰς βάσεις του, θεωρηθείσης τῆς κατὰ τῆς Χίου ἐπιχειρήσεως ὡς ἀποτυχούσης ὁριστικῶς.

Μετὰ ταῦτα οἱ Ψαρριανοί, ἀνεξαρτήτως ἐνεργοῦντες διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ δχύρωσιν τῆς νήσου των, ἀπέστειλαν μοῖραν ἐκ 4 πλοίων ὑπὸ τὸν Μοίραρχον Α. Γιαννίτσην, ὅστις ἐπιδραμὼν κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ φρουρίου τῆς Ιμβρου ἐκυρίευσε διὰ νικτε-

(1) "Ιδε 'Ημερολόγιον τοῦ «Φιλοκήτου» (Ψαρριανῆς Μοίραρχίδος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ 'Αντιναυάρχου Γ. Σκανδάλη). 'Ανατύπωσις ἐκ τεῦ Δελτίου 'Ιστορικῆς καὶ 'Εθνολογικῆς 'Εταιρίας 1925 (σελ. 6).

ρινῆς ἀποβάσεως ἐν Τουρκικὸν δχύρωμα καὶ κατέλαβεν 22 πυροβόλα τῶν 32 λιτρῶν, ἅτινα μετέφερεν εἰς τὴν νῆσον του, ὅπως χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὴν δχύρωσίν της· ἀκολούθως τὰ πλοῖα ταῦτα ἐνισχυθέντα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπτὰ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀντιναυάρχου Γ. Σκανδάλη ἐπεχείρησαν μίαν ἐπιδρομὴν πρὸς τὸν Θεομαϊκὸν κόλπον ἔξεγείραντα εἰς ἐπανάστασιν τοὺς κατοίκους τῆς Κασσάνδρας καὶ αἰχμαλωτίσαντα μίαν τουρκικὴν γαλιώταν καὶ ἐν βράκιον, ὃν τὰ πυροβόλα ἐχρησιμοποίησαν ὠσαύτως διὰ τὴν δχύρωσιν τῆς νῆσου.

Ἐκπλους Τουρκικοῦ Στόλου.—Ἡ πρώτη χρησιμοποίησις πυροβολικοῦ.

Ἡ ἀστραπιαία ταχύτης, μεθ' ἣς ἥρχισε διαδιδομένη πανταχοῦ ἡ Ἐπανάστασις καὶ αἱ πρῶται Ἑλληνικαὶ κατὰ θάλασσαν ἐπιτυχίαι παρηγαγον μεγίστην συγκίνησιν ἐν Κωνσταντινούπολει, ὅπου ἥρχισαν νὰ λαμβάνωνται σύντονα μέτρα ἐτοιμασίας τοῦ Στόλου πρὸς ἐκπλουν ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον. Δι' οὓς λόγους ἐν ἀρχῇ ἔξεθέσαμεν, ἡ ἐτοιμασία αὕτη δὲν ἦτο σύντομος, κυρίως ἐνεκα τῶν δυσχερειῶν τοῦ καταρτισμοῦ τῶν πληρωμάτων. Διαρκουσῶν τῶν ἐτοιμασιῶν τούτων προσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἡ νῆσος Σάμος ὑπὸ τὸν ιατρὸν Λογοθέτην. Οὗτος, λίαν ἴκανὸς καὶ πεπαιδευμένος ἀνήρ, ἅμα ὡς κατώρθωσε νὰ ἔξεγείρῃ τοὺς συμπολίτας του, ἀνέλαβε τὴν δικτατορικὴν διοίκησιν τῆς νῆσου προσλαβὼν μάλιστα καὶ τὸ ἐπώνυμον Λυκοῦργος· διὰ τῆς δραστηριότητός του κατώρθωσε νὰ ὀργανώσῃ τὴν ἀμυναν τῆς νῆσου κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε, καίτοι αὕτη ἀπετέλεσε τὸν ἀξόνα οὗτως εἰπεῖν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὸν κύριον στόχον τῶν τουρκικῶν προσπαθειῶν, ἡδυνήθη οὐχ ἦτον τελεσφόρως νὰ ἀντιστῆῃ εἰς πάσας τὰς ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις μέχοι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου.

Ἡ εἰδῆσις τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σάμου κατετάραξε τοὺς ἐν Κωνσταντινούπολει, λόγῳ τῆς σημασίας τῆς νῆσου καὶ τῆς γειτνιάσεως της πρὸς τὰ Μικρασιατικὰ παράλια, δι' ὃ καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐπίσπευσιν τῶν ἐτοιμασιῶν τοῦ Στόλου καὶ τὴν ἀμεσον αὐτοῦ ἀποστολὴν πρὸς κατάληψιν αὐτῆς.

Αἱ κοινότητες τῶν Ν. Νήσων ἀφ' ἑτέρου, κατόπιν πληροφορίας ἐκ Ψαρῶν περὶ τοῦ ἐπικειμένου ἐκπλου τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, διέταξαν τὴν συγκέντρωσιν τοῦ κυρίου τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου πρὸς Τένεδον· ἡ δύναμις αὕτη ἀπετελέσθη ἀπὸ 20 Ὅρδαϊκὰ

πλοῖα (διηρημένα εἰς 4 μοίρας) ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Γιακουμάκην Τομπάζην, 15 Σπετσιωτικὰ καὶ ίσάριθμα Ψαρριανά, ἀτινα πάντα ἀποπλεύσαντα τηματικῶς τῶν βάσεών των συνεκεντῷ θησαν τῇ 20ῃ Μαΐου εἰς Ψαρρά. Ὁλίγας ἡμέρας πρότερον εἶχον ἀποπλεύσει, ἐκ Σπετσῶν πρῶτον καὶ ἐξ Ὅρδας βραδύτερον, ἀνὰ 5 πλοῖα, τὰ μὲν Σπετσιώτικα ὑπὸ τὸν Μπότασην, τὰ δὲ Ὅρδαικα ὑπὸ τὸν Δ. Μιαούλην καὶ κατηυθύνθησαν πρὸς τὸν οὐλπὸν τῶν Πατρῶν, δπως ἐνεργήσωσι κατὰ τῶν ἐν τῷ Ιονίῳ πελάγει καὶ τῷ Κορινθιακῷ εύρισκομένων Τουρκικῶν πολεμικῶν.

Μετὰ τὸν εἰς Ψαρρά κατάπλουν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ἥρχισαν ν^o. ἀνταλάσσονται μεταξὺ τῶν Ναυάρχων του σκέψεις περὶ τῆς ἀκολουθητέας ἐνεργείας, ἀπεφασίσθη δὲ κατ’ ἀρχὴν δπως δ στόλος ἀναλάβῃ ἀποκλεισμὸν τῶν Δαρδανελλίων πρὸς τοῦτο ἀπάραντα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἥρχισαν διαδρομοῦντα πρὸ τῶν Στενῶν, μετά τινας δὲ ἡμέρας ἐπανέπλευσαν εἰς Ψαρρά, δπόθεν ἀπέπλευσαν καὶ πάλιν τῇ 23ῃ Μαΐου πλέοντα πρὸς τὴν εἰσόδον τῶν Στενῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ Τουρκικὸς Στόλος συγκείμενος ἐκ δύο πλοίων τῆς γραμμῆς, τριῶν φρεγατῶν καὶ τριῶν κορβετῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Ριαλά—Μπέη (¹) ἐξέπλευσε τῇ 3ῃ Ιουνίου ἐκ τῶν Δαρδανελλίων μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Λέσβον, τὴν ἔσπεραν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔλαβε χώραν ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων Στόλων ἐπαφή· δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος, καίτοι πολυαριθμότερος δὲν ἦτο βεβαίως, δι’ οὓς λόγους ἐξηγήσαμεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, διατεθειμένος νὰ προσβάλῃ τὸν Τουρκικὸν ἐκ παρατάξεως, ἐν ἀνοικτῇ θαλάσσῃ· ὃς ἐκ τούτου δὲ περιωρίσθη, ἐπωφελούμενος τῆς ἀνωτέρας ταχύτητος τῶν πλοίων του, εἰς τὸ νὰ τηρῇ τὴν ἐπαφήν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ δπως ἐπωφεληθῇ οἵασδήποτε παρουσιασθησομένης εὐκαιρίας προσβολῆς.

Ἡ ἀναμενομένη εὐκαιρία δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ· τὴν πρωῖαν τῆς δης Ιουνίου, ἐν τῶν Τουρκικῶν πλοίων τῆς γραμμῆς βραδυποροῦν εἶχεν ἀποχωρισθῆ τοῦ κυρίου σώματος καὶ προσεπάθει διὰ πάντων του τῶν ἴστιων νὰ το καταφθάσῃ, δπότε κυκλω-

(1) Διὰ νὰ κινηθῇ ὁ Καπετάν-Μπέης θὰ ἐπρεπε νὰ ἐκπλεύσῃ πολὺ μεγαλυτέρα δύναμις· τὸ γεγονός ὅτι μικρὸν σχειτωδὲ τημῆμα τοῦ Στόλου ἐξέπλευσε, δυνατὸν μὲν νὰ ὀφείληται εἰς ὑποτίμησιν τῆς οημασίας τῆς ἐκραγείσης Ἐπαναστάσεως, ἀσφαλῶς διμως ὀφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν λόγῳ τῆς στερήσεως τῶν Ἑλληνικῶν πληρωμάτων παράλυσιν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.

θὲν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τρέπεται πρὸς τὸ Ἀκρωτήριον Σίγοι τῆς Μυτιλήνης καὶ εἴτα διευθύνεται πρὸς τὸν ὄφον τῆς Ἐρεσσοῦ βαλλόμενον παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τὰ πυροβόλα ὅμως τῶν 16 λιτρῶν, δι' ὧν ἡσαν ὀπλισμένα τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἡσαν τελείως ἀνίσχυρα κατὰ τῶν παχέων τοίχων τοῦ δικρότου, ὅπερ συντόνως καταδιωκόμενον καὶ συνεχῶς βάλλον ἡγκυροβόλησε τέλος εἰς Ἐρεσσόν μία ἀπόπειρα ἐπιθέσεως παρὰ τῆς γολέτας «Τερψιχόρης» φερούσης πυροβόλου 48 λιτρῶν ἀποτυγχάνει ἐπίσης. ή τοιαύτη ἔξαιρετικὴ ἀντοχὴ τοῦ ἴσχυροῦ τούτου σκάφους ἡγάγκασε τοὺς Ἑλληνας νὰ σκεφθῶσι σοβαρώτερον περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου προσβολῆς κατὰ τοιούτων πλοίων, πολεμικὸν δὲ Συμβούλιον συνεκλήθη ἐπὶ τῆς Ναυαρχίδος, καθ' ὃ μετὰ μακρὰν συζήτησιν, ἀπεφασίσθη νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πυροπολικοῦ, ως τοῦ μόνου ὅπλου, ὅπερ θὰ ἥδυνατο νὰ παράσχῃ ἀποφασιστικὰ ἀποτελέσματα. Τότε ἐνεθυμήθησαν, ὅτι εἰς τὰ Ψαρρὰ ὑπῆρχε πλοίαρχός τις ὀνόματι Καλαφάτης, ὅστις εἶχεν ἐπιχειρήσει νὰ μετατρέψῃ ἐν πλοῖον τον εἰς πυροπολικὸν καὶ ἀπεφασίσθη ἡ μετάκλησίς του ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐπικρατοῦσα κακοκαιρία δὲν ἀφίνε πολλὰς ἐλπίδας περὶ ταχείας αὐτοῦ ἀφίξεως, ἀπεφάσισαν νὰ μετατρέψουν ἐπὶ τόπου εἰς πυροπολικὰ πλοῖα τινὰ τοῦ Στόλου, τὰ παλαιότερα, ἡ δὲ ἐργασία αὗτη ἀνετέθη εἰς τὸν Ι. Δημολίτσαν, ἀξιωματικὸν τῆς Ψαρριανῆς Ναυαρχίδος, ὅστις μᾶλλον γνωστὸς ὑπὸ τῷ ὄνομα Παπατούκος, ἦτο πολυμαθέστατος, ὅσον καὶ μετριόφρων ἀνήρ. Οὗτος πράγματι συντόνως ἐργασθείς, κατώρθωσε νὰ ἔχῃ ἔτοιμον ἐν πυροπολικὸν τὴν νύκτα τῆς 25 Μαΐου, ὅπερ ὅμως ἐπιτεθὲν ἀμέσως κατὰ τοῦ δικρότου, ἀπέτυχε τοῦ προορισμοῦ του. Τὴν ἐπομένην κατωρθώθη νὰ ἔτοιμασθῇ καὶ δεύτερον πυροπολικόν, συνάμα δὲ κατέπλευσεν ἐκ Ψαρρῶν καὶ τὸ τοῦ Καλαφάτη καὶ οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν πυροπολικῶν ἀνῆλθεν εἰς δύο, ἀνατεθείσης τῆς κυβερνήσεως τοῦ πρώτου εἰς τὸν πλοίαρχον Δ. Παπανικολῆν.

Τῇ 27ῃ Μαΐου μὲν ἐλαφρὸν ἀνεμον ἐκ Ζ, τὰ Ἑλληνικὰ πολεμικὰ ἐπετέθησαν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ των κατὰ τοῦ δικρότου, ὅπερ ἀπήντα εἰς τὸ πῦρ ἡγκυροβολημένον καὶ ὑποστηριζόμενον διὰ τοῦ πυρὸς ὅπλων καὶ πυροβόλων παρὰ στρατιωτῶν ἐκ τῆς Ξηρᾶς. Διαρκούσης τῆς μονομαχίας τοῦ πυροβολικοῦ τὰ πυροπολικὰ ἐπωφελούμενα τοῦ ἐκ ταύτης πυκνοῦ καπνοῦ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ δικρότου, καὶ ἥδυνήθησαν νὰ προσκολληθοῦν τὸ μὲν εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τὸ δὲ τοῦ Παπανικολῆ τὴν ἐτέραν ἐνῷ ὅμως τὸ πῦρ τοῦ πρώτου

ἐκ τούτων ἡτο ἀνίσχυρον, τὸ τοῦ Παπανικολῆ μετεβλήθη εἰς ἥφαι-
στειον περικαλύψαν διὰ τῶν φλογῶν του τὸ ἔχθρικὸν δίκροτον, τὸ
πλήρωμα τοῦ δποίου καταληφθὲν ὑπὸ πανικοῦ ἐτράπη πρὸς τὰς
λέμβους ἵνα σωθῇ· ἐντὸς δὲ λίγου τὸ δίκροτον ἡτο παρανάλωμα τοῦ
πυρός, ἀνω δὲ τῶν 1000 στρατιωτῶν καὶ ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος
αὐτοῦ εὗρον τὸν θάνατον.

Τὸ πρῶτον τοῦτο κατὰ θάλασσαν Ἐλληνικὸν κατόρθωμα διὰ
τῶν πυρπολικῶν ἐπιτελεσθὲν καὶ ὑπενθυμίσαν εἰς τὸν Τούρκον
τὴν ἐν Τσεσμὲ πρὸ 50ετίας καταστροφήν, ἐπέφερε τοσαύτην κατά-
πτωσιν ἥθικοῦ εἰς τὰ πληρώματα τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ὥστε
ἔσπευσεν οὕτος ν' ἀποσυρθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρουρίων
τῶν Δαρδανελλίων καταδιωκόμενος ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρὰ τῶν Ἐλ-
ληνικῶν πλοίων· ταῦτα μὴ δυνάμενα βεβαίως νὰ συνεχίσουν τὴν
καταδίωξιν ἐντὸς τῶν στενῶν, ἥναγκάσθησαν νὰ τὴν διακόψουν καὶ
ἀκολούθως ἥγκυροβόλησαν ἐν τῷ ὅρμῳ τῶν Μοσχονήσων.

Πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ἐκφοβισμὸν συνάμα τῶν πληθυσμῶν
τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων, προέβησαν ἀμέσως οἱ Τούρκοι εἰς
τρομερὰν δήμωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς ἀνθούσης Ἐλληνικῆς πό-
λεως τῶν Κυδωνιῶν (Αϊβαλῆ), κατασφάξαντες τὸν πλείστους ἐκ
τῶν τριακοντακισχιλίων κατοίκων, ὃν μόλις περὶ τοὺς 5000 διε-
σώθησαν διὰ τῶν ἐφολκίων τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, ἀδυνατοῦντος
δυστυχῶς λόγῳ τῶν ἀβαθῶν νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν ὅρμον, ὅπως πα-
ράσχῃ εἰς τὴν δύσμοιρον πόλιν ἀποτελεσματικήν τινα συνδρομήν.

Κατόπιν τῆς ἐκ τοῦ Αἴγαίου ἀποχωρήσεως τοῦ Τουρκικοῦ Στό-
λου, τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα ἐπανέπλευσαν εἰς τὰς βάσεις των διὰ μι-
σθιδοσίαν καὶ ἀνεφοδιασμὸν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου· τὴν δὲ 15
Ἰουνίου ἐπανέπλευσεν εἰς "Υδραν καὶ ἡ ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Κριεζῆν
μικρὰ μοῖρα, ἥτις εἶχεν ἀποσταλῆ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς Ἐπανασ-
τάσεως ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ, ἀφ' οὗ κατέκαυσε παρὰ τὴν Χαλκίδα μίαν
Τουρκικὴν κορβέτταν καὶ ἐν βρίκιον.

β'. *"Επιλούς τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.—Ἐπιχειρήσεις κατὰ
τῆς Σάμου.*

Ο Τουρκικὸς Στόλος μετὰ τὴν πρώτην του ἀποτυχίαν ἀπο-
συρθεὶς ἐντὸς τῶν στενῶν τοῦ Ἐλλησπόντου ἥρχισε παρασκευαζό-
μενος πρὸς νέον ἔκπλουν, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπόν, αὐτὴν τὴν φο-
ράν, τὴν Σάμον. Τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στόλου ἀνέλαβεν ὁ Καρᾶ-Αλῆς,
θεωρούμενος ὡς εἰς τῶν ἴκανωτέρων Τούρκων ναυάρχων, δστις

ἐπισπεύσας τὰς ἑτοιμασίας ἔξεπλευσε τῶν στενῶν καὶ τῇ 3ῃ Ἱουλίου ἡγκυροβόλησε πρὸ τῆς Σάμου.

Ο Ἑλληνικὸς Στόλος, μόλις αἱ πληροφορίαι περὶ τοῦ μελετωμένου ἔκπλου τῶν Τούρκων ἐλήφθησαν, ἡτοιμάσθη καὶ οὗτος ἐν σπουδῇ, δὲν ἥδυνήθη δικαῖος νὰ ἐκπλεύσῃ πρὸ τοῦ εἰς Σάμον κατάπλου τοῦ ἀντιτάλου του. Οὕτως ἡ Σάμος ἀφίετο ἀποστάτευτος ἀπὸ θαλάσσης, ἐὰν δὲ ἐσώθη τότε ἐκ τῆς καταστροφῆς, τοῦτο ὁφείλετο εἰς τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν προσωπικὴν ἀνδρείαν τοῦ Λογοθέτη· οὗτος, συγκεντρώσας περὶ ἑαυτὸν τοὺς τολμηροτέρους καὶ μᾶλλον πειθαρχικοὺς ἐκ τῶν κατοίκων, ἀντέταξε τοσοῦτον πείσμονα ἀντίστασιν, ὥστε πᾶσαι αἱ πρὸς ἀπόβασιν ἀπόπειραι τῶν Τούρκων ἐναίαγησαν οἰκτρῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος κατέπλευσε τῇ 9ῃ Ἱουλίου εἰς τὸ θέατρον τῶν ἐπιχειρήσεων συγκείμενος ἐξ 90 πλοίων, συναντήσας δὲ ἐννέα μεταγωγικὰ ἄτινα ὁ Τούρκος Ναύαρχος ἀπέστελλεν εἰς Νέαν Ἔφεσον πρὸς μεταφορὰν νέων στρατευμάτων, κατέκαυσεν αὐτά, καθὼς καὶ ἀπαντα τὰ διὰ τὴν ἀπόβασιν συγκεντρωθέντα πλοιάρια, διαλύσας συγχρόνως καὶ τὰς ἐν τῇ Μικρασιατικῇ παραλίᾳ στρατιωτικὰς διὰ τὴν κατὰ τῆς Σάμου ἐπιχείρησιν συγκεντρώσεις.

Ο Τουρκικὸς Στόλος, ὑπὸ τὰ διμμata σχεδὸν τοῦ ὅποίου διεξῆχθησαν τὰ ἀνωτέρω, καίτοι συγκείμενος ἐκ 4 πλοίων τῆς γραμμῆς, 5 φρεγατῶν καὶ 12 κορβετῶν, οὐδεμίαν ἀντέναξεν ἀντίστασιν, οὐδὲ καῦν ἀνέμενε τὸν ἀντίταλόν του εἰς τὸ στενὸν τῆς Σάμου ἐπ' ἀγκύρα, ἀλλ' ἀπεσύρθη ἐν σπουδῇ, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀνεμοί τὸν ἡμπόδιζον νὰ πλεύσῃ πρὸς τὰ Δαρδανέλλια, κατηυθύνθη πρὸς τὸν κόλπον τῆς Κῶ, ἔνθα ὑπῆρχεν ἐν πρόχειρον δρμητήριον

Τῇ 21ῃ Ἱουλίου οἱ δύο ἀντίταλοι Στόλοι παραπλέοντες τὰ Μικρασιατικὰ παραλία ἥλθον ἐν ὅψει ἀλλήλων μεταξὺ Κῶ καὶ Ἀλικαρνασοῦ, ἀλλὰ λόγῳ τρικυμίας ἐχωρίσθησαν ἀνευ μάχης· καὶ οἱ μὲν Ἑλληνες φοβούμενοι νέαν ἐχθρικὴν ἀπόπειραν κατὰ τῆς Σάμου ἔστρεψαν πρὸς Β διευθυνόμενοι πρὸς αὐτήν, οἱ δὲ Τούρκοι διαδομήσαντες διὰ μέσου τῶν Κυκλαδῶν ἐπανέπλευσαν εἰς Δαρδαγέλλια.

Οἱ Σάμιοι ἀπαλλαγέντες τοῦ ἀπειλήσαντος αὐτοὺς κινδύνου, ἔγέτειναν τὰς προοπαθείας τῆς στρατιωτικῆς των δργανώσεως καὶ τῆς δχρωσεως τῆς νήσου των, ἔξετέλεσαν δὲ καὶ ἀρκετὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς ἔναντι ἀκτῆς.

Ἐπιχειρήσεις τῆς ἐν τῷ Κορινθιακῷ μοίρας.— Η εἰς τὸν Κορινθιακὸν ἀποσταλεῖσα, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, μοίρα ἐξ 6 Υδραι-

κῶν καὶ 6 Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἀφ' οὗ περιέπλευσε τὴν Πελο-
πόννησον καὶ ἀφῆκε δύο πλοῖα διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Πύλου
ἐνεφανίσθη ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πατρῶν· ἐκεῖ ἐνισχυθεῖσα καὶ διὰ 5
πλοίων ἐκ Γαλαξειδίου, ἀπησχολήθη μὲ τὰ Τουρκικὰ πλοῖα, ἅτινα
κατεδίωξε διὰ μέσου τῶν στενῶν τοῦ Ρίου καὶ ἤναγκασε νὰ κατα-
φύγωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρουρίων τῆς Ναυπάκτου. Τὰ
Τουρκικὰ ταῦτα πλοῖα προήρχοντο, ἄλλα μὲν ἐκ τοῦ ἔναντι τῆς Κερ-
κύρας κατὰ τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ δρῶντος Στόλου, ἄλλα δὲ εὑρίσκοντο
ἔκει ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, διατελοῦντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν
τοπικῶν ἀρχῶν καὶ ἔχοντα ὡς προορισμὸν τὴν ἐνίσχυσιν τῶν
φρουρίων, τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν καὶ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἐπικοι-
νώνιαν (¹).

Παράδοσις φρουρίων Μονεμβασίας, Νεοκάστρου καὶ Τοιπό-
λεως.—Ἡ κατὰ τοὺς πρώτους ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπανα-
στάσεως μῆνας ἐντατικὴ δρᾶσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ ἥ
ἀδράνεια τοῦ Τουρκικοῦ, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ ἀχθῶσιν εἰς
τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς ἀντοχῆς τὰ διάφορα ἐν Πελοποννήσῳ φρού-
ρια, ἐνθα ἦσαν ἀποκεκλεισμέναι αἱ Τουρκικαὶ φρουραί, ἵδια δὲ τὸ
φρούριον τῆς Μονεμβασίας, δπερ ἀπεκλείετο στενῶς ὑπὸ τῶν Σπε-
τσιωτικῶν πλοίων· περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου τὸ φρούριον τοῦτο, ἥ
φρουρὰ τοῦ ὁ ποίου ἀντέταξε πείσμονα καὶ σκληρὰν ἀντίστασιν
ἀναγκασθεῖσα ἐν τέλει νὰ τρέφηται δι' ἀκαθάρτων ζώων, προῆλ-
θεν εἰς συνθηκολογίαν. Δυστυχῶς ἥ διαγωγὴ τῶν εἰσελθόντων εἰς
τὸ φρούριον Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀτάκτων,
κάθε ἄλλο παρὰ ὑποδειγματικὴ ὑπῆρξε. Τὸ πλεῖστον τῆς φρουρᾶς
κατεσφάγη, ἐλάχιστοι δὲ διέψυγον ἐπὶ ξένων πλοίων. Τὸ φρούριον
τοῦ Νεοκάστρου (ἥ Ναυαρίνου) δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν
τύχην τῆς Μονεμβασίας, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ τὸ ὀχυρὸν φρούριον
τῆς Τοιπόλεως μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ συγκεντρωθέντας πρὸς φίλαξιν
θησαυροὺς τοῦ Πασσᾶ, ἐπιπτεν εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν (23
Σ/βρίου 1821)· εἴκοσι πυροβόλα, χιλιάδες δπλων καὶ πλῆθος ἐφο-
δίων περιῆλθον εἰς τοὺς νικητάς, καθὼς καὶ ὑπερδεκακισχύλοι
αἰχμάλωτοι, οἵ πλεῖστοι τῶν ὄποίων ἐφονεύθησαν. Οἱ ἀγὸν πλέον

(¹) Ο J. de la Gravière δικαίως ἔξαιρων τὸ κατόρθωμα τῆς μικρᾶς
ταύτης μοίρας τοῦ νὰ διέλθῃ διὰ τῶν «μικρῶν Δαρδανελλίων», ὡς τότε
ἀπεκαλοῦντο τὰ στενὰ τοῦ Ρίου, διαβλέπει εἰς τοῦτο τὸν ἀνατέλλοντα
ἀστέρα τοῦ Μιαούλη, ὑπολαμβάνων αὐτὸν ὡς Διοικητὴν τῆς Μοίρας ἐνῷ
πράγματι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ νίοῦ τοῦ Ναυάρχου, τοῦ Δημ. Μιαούλη.

εἶχε καταστῆ ἀγῶν εὖοντώσεως, οὐδεμία δὲ πνοή οἴκτου ή ἐλέους ήτο πλέον νοητὴ ἔκατέρωθεν.

Οὕτως δλόκληρος ή Πελοπόννησος ενδίσκετο ἥδη εἰς χεῖρας τῶν Ἐπαναστατῶν, μόνον δὲ τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης, Κορώνης, Πατρῶν καὶ Κορίνθου ἀντεῖχον εἰσέτι. Αἱ σημαντικαὶ αὗται ἐπιτυχίαι τῶν Ἐπαναστατῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὑπῆρξαν ἐν μέρει συνέπεια τοῦ σχεδίου τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ, δστις ἐσκέπτετο, ὅτι ἐποφετεῖ νὰ στερεώσῃ ἐν πρώτοις τὴν κυριαρχίαν του ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Στερεά καὶ ἐντοπίζων οὕτω τὸ κίνημα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ νὰ στραφῇ εἰτα κατ' αὐτῆς μεθ' ὅλης του τῆς δυνάμεως.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ δρόμου τούτου σχεδίου δ Μαχμούτ διέθεσε δλας τὰς μὴ ἀπησχολημένας μὲ τὴν κατάπνιξιν τῆς ἀνταρσίας τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ δυνάμεις εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἀθω, ἥτις πράγματι ἐπετύχθη περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου.

Διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου ἐνεργείας δ Μαχμούτ, καθὼς πολὺ δρόμως παρατηρεῖ δ Jurien de la Graviere, ἐκινδύνευε μὲν νὰ χάσῃ μέρος τοῦ εὐρέος αὐτοῦ Κράτους, ἐματαίου δικιάς τὴν τολμήσασαν νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἐξάλειψιν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐν Εὐρώπῃ κυριαρχίας συνωμοσίαν. (¹)

Νέος ἔκπλους τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου. Καταστροφὴ Γαλαξιδίου.

Κατόπιν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως δ Τουρκικὸς Στόλος ἐξέπλευσε τῶν Δαρδανελλίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰσμαήλ-Γιβραλτάρ, ἐνισχυθεὶς δὲ κατὰ τὸν πλοῦν διὰ μοίρας 24 Ἀλγερινῶν καὶ Τυνησιακῶν πλοίων διηυθύνθη εἰς τὰ Δ. παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ο Ἑλληνικὸς Στόλος ἐξέπλευσεν, εὐθὺς δικαίωσετο διατάξεις τοῦτο, πρὸς συνάντησίν του, ἥτις ἔλαβε χώραν παρὰ τὰ Μεσσηνιακὰ παράλια, ἀνευ δικιάς ἄλλου τίνος ἀποτελέσματος πλὴν τῆς αἰχμαλωσίας Ἀλγερινοῦ τίνος βροικίου ἀποσπασθέντος τοῦ κυρίου σώματος μετὰ τὴν σύναντησιν ταύτην δ Ἑλληνικὸς Στόλος, ἀντὶ νὰ παρακολουθήσῃ κατὰ πόδας τὸν Τουρκικόν, ὡς εἶχε πράξει κατὰ τὰς δύο πρώτας του ἐξόδους, διελύθη, δικαίωσετο διατάξεις τοῦτο, πρὸς τὴν ἐξαντλήσεως τῶν ἐφοδίων καὶ τῶν χρημάτων διὰ τὴν μισθοδοσίαν, ἐπαναπλεύσας εἰς τὰς βάσεις του.

(¹) Jurien de la Graviere, Station du Levant, μετάφρασις Κ. Ράδου,
Ἐκδοσις 1894 σελ. 91.

Ἡ διάλυσις αὗτη, ἥτις δὲν ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ἡττης, ὡς καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα αὐτὴν ἀπραξία, θὰ ἥσαν φαινόμενα ἀνεξήγητα, ἀν δὲν λάβῃ τις ὅπ' ὄψιν, ὅσα ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἴπομεν περὶ τοῦ βασικοῦ αἰτίου ἀδυναμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου. Ἀποτέλεσμα ταύτης ὑπῆρξεν, ὅτι ὁ Τοῦρκος ναύαρχος ἐξακολουθήσας τὸν πλοῦν του, ἀφ' οὗ ἀνεφωδίασε τὰ φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης, εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν καὶ κατέστρεψε τελείως τὴν ναυτικὴν πόλιν τοῦ Γαλαξειδίου, αἰχμαλωτίσας ἄπαντα τὰ πλοῖα της, ἀτινα ἔφερεν ὡς τρόπαιον εἰς Κων/πόλιν, χωρὶς οὔτε κατὰ τὸν ἐπανάπλουν του, νὰ ἐνοχληθῇ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τὰ πλεῖστα πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου παρέμενον εἰς τὰς βάσεις των, καθόσον ἐξηκολούθει ἡ ἔλλειψις ἐφοδίων καὶ χρημάτων, μόνον δὲ 20 Ὅρδαϊκὰ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Ναυπλίου ἐπιχειρήσεις ἐκτελοῦντα βομβαρδισμοὺς ἀπὸ θαλάσσης καὶ τηροῦντα τὸν ἀποκλεισμὸν.

Μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1821 οὐδεμία ἄλλη ναυτικὴ ἐπιχείρησις ἀξία λόγου ἔλαβε χώραν· ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο λίαν εὐοίωνος, διότι κατὰ ἔηραν μὲν ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ Πελοπόννησος καὶ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς Στερεάς Ἐλλάδος ἔξεκαθαρίσθη ἀπὸ τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων, αἱ δὲ ἐπιχειρήσεις τοῦ Στόλου, παρὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀποτυχίαν, συνετέλεσαν εἰς τὴν παρὰ τῶν Ἐλλήνων χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης· πράγματι οὔτοι ἐπέτυχον τὴν καταστροφὴν τῶν δευτερευουσῶν ναυτικῶν μονάδων τῶν εἰς διάφορα σημεῖα τῶν ἀκτῶν ἐγκατεσπαρμένων, τὴν ἀπομόνωσιν τῶν διαφόρων παραλίων φρουρῶν, τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ ἀνεφοδιασμοῦ καὶ τέλος τὴν ματαίωσιν τῶν κατὰ τῆς Σάμου ἐπιθετικῶν σχεδίων τοῦ ἔχθροῦ.

Ἐτερον σημαντικὸν γεγονός τοῦ τέλους τοῦ Α' ἔτους ἦτο ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Ι. Τομπάζη εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ναυάρχου τοῦ Ὅρδαϊκοῦ Στόλου διὰ τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, γενομένη τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἐφόρου τῆς Ὅρδας Λαζάρου Κουντουριώτου.

Περαίνοντες τὴν ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὸ Α' ἔτος τοῦ πολέμου ναυτικῶν γεγονότων, δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν νὰ σημειώσωμεν τὸν δευτερεύοντα μέν, ἀλλ' οὐχὶ ἀσήμαντον ρόλον, δην ἐπαιξαν κατ' αὐτὸ τὰ πλοῖα τῶν δευτερευουσῶν ναυτικῶν νήσων καὶ πόλεων, οἵαι αἱ νῆσοι Κάσσος, Σκίαθος, Σκόπελος, Κεφαλληνία, Λῆμνος,

Θήρα, καὶ αἱ πόλεις Γαλαξείδιον, Κύμη, Στυλίς, Αἶνος, (ἐν Θράκῃ) καὶ ἄλλαι· αὗται, διαθέτουσαι ἀρκετὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, παρέσχον τὴν συνδρομήν των εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα καὶ εἰς εἰσφορὰς καὶ εἰς ἄνδρας καὶ εἰς πλοῖα, πολλοὶ δὲ πλοίαρχοι αὐτῶν διεκρίθησαν κατὰ διαφόρους συμπλοκάς, ἵδια δὲ οἱ τῆς Κάσσου, ἥτις ἐκέκτητο ναυτικὸν ἀξιόλογον μετὰ τὸς τρεῖς πρώτας ναυτικὰς νησους, καίτοι οἱ ναῦται της ἐφημίζοντο ὡς ρέποντες μᾶλλον πρὸς τὴν πειρατείαν.

Γενικῶς τὰ πλοῖα τῶν νήσων καὶ πόλεων τούτων ἐχοησιμοποιήθησαν διὰ δευτερευούσας ἐπιχειρήσεις τοπικῆς φύσεως, ἀνεξαρτήτους τῶν τῆς κυρίας ναυτικῆς δυνάμεως, ἀποβλεπούσας δὲ ἵδιως εἰς καταδρομὰς περιωρισμένης ἀκτίνος, τὴν τήρησιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν διαφόρων περιοχῶν ἀπὸ μεμιονωμένων ἔχθρικῶν πλοίων.

Καὶ ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως τὸ α' ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξεν, ὡς εἰκός, ἀρκετὰ γόνιμον εἰς γεγονότα, τὸ σημαντικότερον ἴσως τῶν δρποίων ἡτοί ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις τῆς ἐν ἐπαναστάσει Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐγκατάστασις Κεντρικῆς Κυβερνήσεως ἐδρευούσης ἐν Πελοποννήσῳ. Διὰ τῆς ὁργανώσεως ταύτης ὡς ἀνώτερος μὲν ἀρχηγὸς τοῦ γένους ἀνεγγνωρίζετο ὁ Πρύγκηψ Ἀλέξανδρος Ὅψηλάντης, ὡς ἐπίτροπος δὲ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λημήτριος, ὃστις διεχειρίζετο τὴν ἔξουσίαν βιηθούμενος ὑπὸ Βουλῆς· ἡ Βουλὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων κοινοτήτων ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ Λαοῦ, ὅπως παρὰ τοῦ Λαοῦ ἐπίσης ἐξελέγετο ἐν ἑκάστῃ κοινότητι ἐν συμβούλιον ἐκ τεσσάρων προκρίτων, ἀποτελοῦν τὴν τοπικὴν Διοίκησιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἐνὸς Ἐφόρου διοριζομένου ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως. Βραδύτερον, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἐγένοντο διάφοροι μεταρρυθμίσεις, καίτοι ἡ βάσις τοῦ συστήματος παρέμεινεν ἡ αὕτη· οὕτως ὁ Δ. Ὅψηλάντης ἀνέλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἰδουμείσης Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἀκολούθως δέ, συνεκροτήθησαν δύο Σωμάτα, τὸ Βουλευτικὸν καὶ τὸ Ἐκτελεστικόν.

Εἰς τὰ Κοινοτικὰ Συμβούλια (ἢ Βουλάς, ὡς τότε ἀπεκαλοῦντο) τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων Ὅψηλας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, ἵδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν πρώτην, ἐδόθη καὶ ἐπισήμως ἡδη τὸ δικαίωμα τῆς χορηγίας διπλωμάτων πολεμικοῦ πλοίου πρὸς τὰ διάφορα συμμετέχοντα εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις πλοῖα· ἐπίσης δὲ καὶ τὸ τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσφορῶν τῶν λοιπῶν νήσων διὰ τὰς ἀνάγκας συν-

τηρήσεως τοῦ Στόλου, ἵτις ἐνηργεῖτο διὰ πολεμικῶν πλοίων περιεχομένων αὐτάς.

Ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις μέχρι τέλους τοῦ 1823

Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν δύο τούτων ἔτῶν 1822 καὶ 1823, παρουσιάζουν γενικῶς μεγαλυτέραν ἔντασιν δράσεως ἐκ μέρους τῶν ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας· αὗτη πατέστη δυνατή, προκ τιμένου μὲν περὶ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, λόγῳ τῆς προϊούσης ἐργασίας ἀνασυντάξεως τοῦ Στόλου μετὰ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς στερήσ ως τῶν πληρωμάτων αὐτοῦ πλῆγμα, προκειμένου δὲ περὶ τῶν στρατιωτικῶν, λόγῳ τῆς δριστικῆς ἡττῆς καὶ τοῦ φόνου τοῦ Ἀλῆ - Πασσᾶ (Ἰανουάριος 1822).

Αἱ ἀλλεπάλληλοι πτώσεις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Τουρκικῶν φρουρίων ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον, ὅτι ἐπεβάλλετο ἔντονος δρᾶσις τοῦ Στόλου του, ἀν ἥθελε νὰ σώσῃ τούλαχιστον τὰ εἰσέτι ἀντέχοντα τέσσαρα φρούρια, ἀτινα ἀπετέλουν τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ κυριαρχίας του.

Διετάχθη ἀμ' σως ἐπίσπευσις τῶν σχετικῶν προετοιμασιῶν καὶ μετὰ συντόνους προσπαθείας πατωρθώθη ὁ ἔκπλους τοῦ Ὀθωμανικοῦ Στόλου τῇ 24ῃ Ἰανουαρίου. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στόλου, ἐτέθη ὁ Πεπέ-Ἀλῆς, σκοπὸς δὲ τοῦ ἔκπλου τούτου ἦτο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ φρουρίων καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν φρουρῶν αὐτῶν διὰ νέων στρατευμάτων.

Ο Στόλος οὗτος, οὗτινος ἐπέβαινον καὶ περὶ τοὺς 4000 στρατιωτῶν, ἐνισχυθεὶς καὶ παρὰ ναυτικῶν δυνάμεων ἐξ Αἴγυπτου, Ἀλγερίου καὶ Τύνιδος, περιέπλευσε τὴν Πελοπόννησον ἐφοδιάσας κατὰ τὸν πλοῦν τὸ φρούριον τῆς Μεθώνης, ἀφ' οὗ δὲ ἐπεχείρησεν ἀνεπιτυχῶς ἀνακατάληψιν τοῦ Νεοκάστρου (Πύλου), κατέπλευσεν ἐν τῷ ὄρμῳ Πατρῶν περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου καὶ ἀπεβίβασεν ἐκεῖ τὸν ἐπιβαίνοντας στρατιώτας μετὰ 20 πεδινῶν πυροβόλων.

Κατὰ τοῦ Στόλου τούτου, ἡ ἑτοιμασία καὶ ὁ ἔκπλους τοῦ δποίου ἐγκαίρως ἐγένοντο γνωστοὶ εἰς τὰς Ναυτικὰς Νήσους τῆς Ἑλλάδος, ἡτοιμάσθησαν συντόνως τὰ πλοῖα των, ἥτοι 27 τῆς Ὑδρας ὑπὸ τὸν Μιαούλην, 20 τῶν Σπετσῶν ὑπὸ τὸν Γκ. Τσούπην καὶ 16 τῶν Ψαρρῶν ὑπὸ τὸν Ν. Ἀποστόλην.

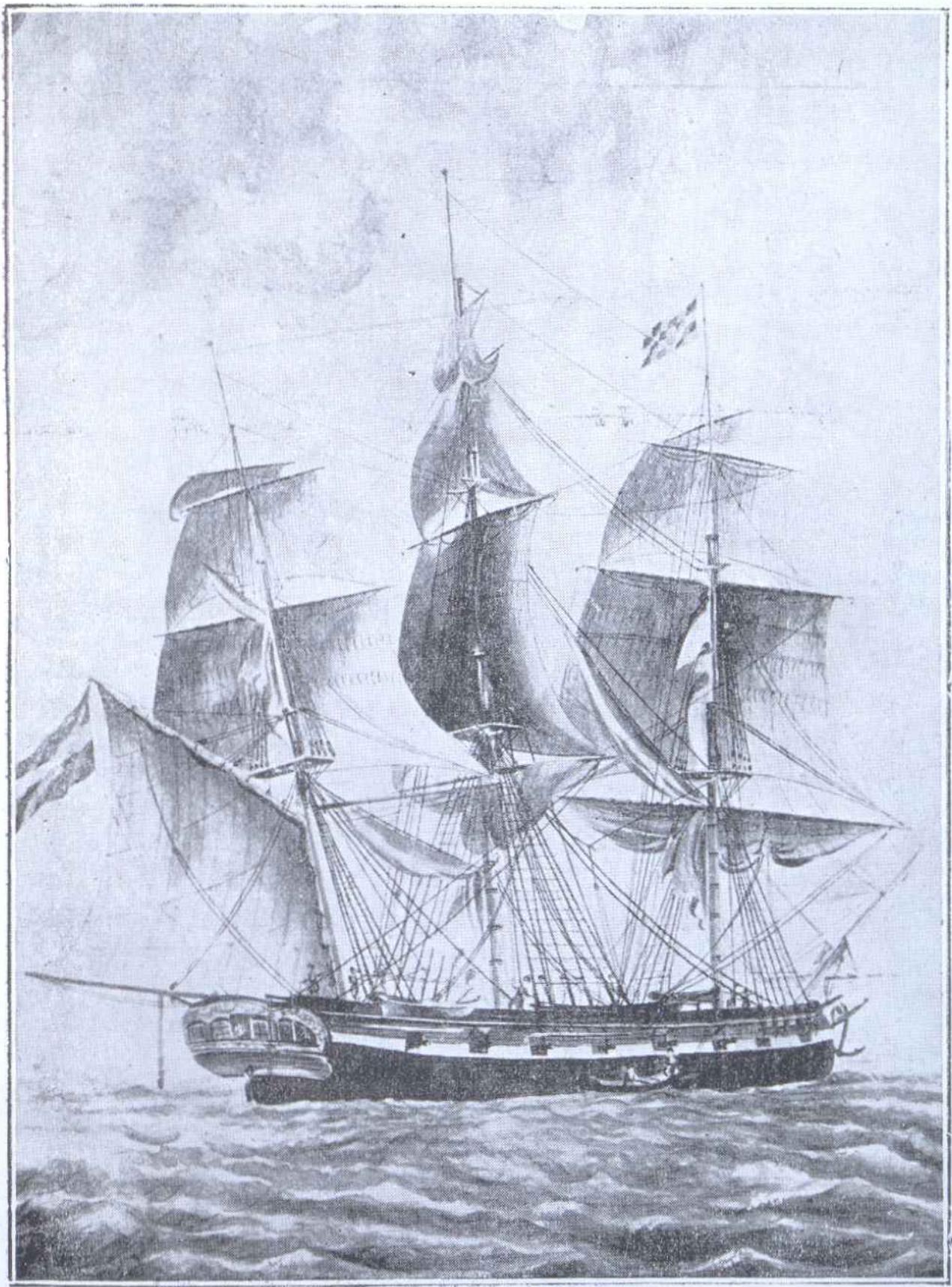
Τὰ πλοῖα ταῦτα ἀποπλεύσαντα ἐκ τῶν νήσων μεταξὺ 29ης Ἰανουαρίου καὶ 2ας Φεβρουαρίου, συνέκεντούθησαν, τεθέντα ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν Ἀρχηγίαν τοῦ Μιαούλη, ἐν τῷ Κόλπῳ τῶν Πατρῶν.

καὶ τῇ 16ῃ Φεβρουαρίου δλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἡγκυροβόλησε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου.

Οἱ Ἑλληνες Ναύαρχοι, φοβούμενοι μήπως ὁ ἔχθρος εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Κορινθιακὸν, ὅπως ἐνεργῇ ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῶν φρουρίων τοῦ Ρίου ἐπωφελούμενος τῆς λόγῳ τῶν πνεόντων συνεχῶς Α. ἀνέμων προσηνέμου καὶ συνεπῶς πλεονεκτικῆς ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως θέσεώς του, ἀπεφάσισαν νὰ ἔξαναγκάσουν αὐτὸν εἰς μάχην. Ἀποπλεύσαντες λοιπὸν μεθ' ὅλων τῶν πλοίων των περὶ τὴν Ζην προϊνὴν ὥραν τῆς 20ης Φεβρουαρίου, ἐνεφανίσθησαν μετ' ὀλιγοράους διαδρομᾶς πρὸ τῶν Πατρῶν.

Ο Τουρκικὸς Στόλος ἀμέσως ἔξεπλευσε τοῦ λιμένος πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀντιπάλου του, ἢ δ' ἐπακολουθήσασα ἔξαρδου διαρκείας ναυμαχία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐκ παρατάξεως σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων Στόλων· κατ' αὐτὴν ὁ τὸ πρῶτον τότε διοικῶν τὸν Ὅδραικὸν Στόλον Ναύαρχος Μιαούλης, ἐμφορούμενος ὑπὸ τοῦ πραγματικοῦ πνεύματος τῆς ἐπιθετικότητος, ἐρρίφθη μεταξὺ τῶν δύο γραμμῶν τῶν ἐπ' οὐρᾶς ἔχθρικῶν πλοίων, καθόσον ἀντελήφθη ἀρχῆς ὅτι τὰ ἐπὶ κεφαλῆς πλοῖα τοῦ ἔχθροῦ ὑπηνέμως εὑρισκόμενα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παράσχωσιν εἰς τὰ προσβληθέντα οὐδεμίαν βοήθειαν.

Ἡ ναυμαχία διεξήχθη ἀποκλειστικῶς διὰ πυροβολικοῦ, ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ὑποστάντων ἀρκετὰς ζημίας, ίδιᾳ δικαστικῶς μᾶς Τουρκικῆς φρεγάτας, ἥτις ἐδέχθη τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπίθεσιν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Οἱ Ἑλληνες ἀπώλεσαν περὶ τὸν 20 τραυματίας καὶ δύο πλοῖα αὐτῶν ἐβλάβησαν ἐλαφρῶς λόγῳ συγκρούσεως, τῶν δὲ Τούρκων αἱ εἰς ἄνδρας ἀπώλειαι φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν ἀρκεταί. Τέλος, περὶ τὴν ἐσπέραν, ἐπακμάσαντος τοῦ ἀνέμου ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πυροβολικοῦ κατέστη ἐκτάκτως δυσχερῆς ἐκατέρωθεν, ίδιᾳ δὲ ἐπὶ τῶν ἐλαφροτέρων Ἑλληνικῶν πλοίων· ὡς ἐκ τούτου οἱ Τούρκοι ἐπωφελούμενοι τοῦ ἐπερχομένου σκότους καὶ τῆς ὑπηνέμου αὐτῶν θέσεως—κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς δποίας εἶναι ἡ εὐκολία διακοπῆς τῆς μάχης—ἀπεσύρθησαν πρὸς τὴν Ζάκυνθον, ἔνθα καὶ ἡγκυροβόλησαν κατὰ τὴν νύκτα ἐν ἀρκετῇ ἀταξίᾳ, δύο πλοίων των προσαραξάντων εἰς τὰ πρὸ τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου ἀβαθῆ. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος κατέπλευσε πρὸς ὕδρευσιν εἰς Κατάκωλον, ἔνθα Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον ἀποσταλέν ἐκ Ζακύνθου ἀνίγγειλεν εἰς τὸν Μιαούλην τὴν περὶ οὐδετερότητος ἀπόφασιν τῶν Ἀγγλικῶν Ἀυχῶν τοῦ Ἰονίου

Πιν. IV.—Τὸ τρίστηλον πλοῖον 16 πνυθόβόλων «Θεμιστοκλῆς»

(Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ναυάρχου κ. Ἀντ. Κριεζῆ)

Κράτους καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν προσεγγίσεως οἶουδήποτε πλοίου τῶν ἐμπολέμων εἰς ἀπόστασιν κάτω τῶν 4 μιλλίων ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου Κράτους ἐκτὸς ἐν περιπτώσει ἀνωτέρας βίας (τρικυμίας, βλάβης κ.τ.λ.).

Ἡ ἀπαγόρευσις αὐτῇ, ἦν αἱ Ἀγγλικαὶ ἀρχαὶ ἔχριναν σκόπιμον νὰ ἐπεκτείνωσι μέχρι καὶ τῶν ἔναντι τῆς Κερκύρας ἀκτῶν, ἡμπόδισε τὸν Ναύαρχον Μιαούλην νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέδιόν του περὶ καταστροφῆς τῆς παρὰ τὴν νησίδα τῶν Συβότων (Μούριον) δόμούσης ἔχθρικῆς μοίρας, τὰ δὲ πρὸς τοῦτο ἀποσταλέντα παρ' αὐτοῦ πλοῖα ἐπέστρεψαν ἀπρακτα κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ Κυβερνήτου τοῦ ἔκει σταθμεύοντος Ἀγγλικοῦ πλοίου. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ γολέτα «Τερψιχόρη» ἀποσταλεῖσα παρὰ τοῦ Μιαούλη εἰς Κέρκυραν συνελήφθη παρὰ τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν, διὰ δὲ τῆς Ἀγγλικῆς φρεγάτας «Cambrian» ἐπεδόθη εἰς "Υδραν" αὐτηρὰ διακοίνωσις ἀπαιτοῦσα ἀποζημίωσιν διὰ διάφορα κτήνη ἀπαχθέντα παρ' Ἐλληνικῶν πλοίων ἐκ Λευκάδος.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ Ἐλληνικὸς Στόλος, ἀφ' οὗ ἐφιδίασε τὰ εἰς τὰ Αἰτωλικὰ παράλια δρῶντα Ἐλληνικὰ στρατεύματα καὶ ἀπεβίβασεν εἰς Πρέβεζαν τὸν Σουλιώτην Ὁ πλαρχηγὸν Ζώην καὶ εἰς Πάργαν διάφορα πολεμοφόδια διὰ τὸ Σοῦλι, πληροφορηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ περὶ τοῦ ἐκ Ζακύνθου ἀπόπλου τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ἀπέπλευσε τῇ 27 Φεβρουαρίου ἐπανακάμπτων εἰς τὰς βάσεις του πρὸς ἀνεφοδιασμὸν καὶ πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν πληρωμάτων, παραμείναντος ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πατρῶν τοῦ Μιαούλη μετὰ 9 πλ. ἴων. Ο δὲ Τουρκικὸς Στόλος περιπλεύσας τὴν Πελοπόννησον κατηυθύνθη καὶ πάλιν πρὸς Δαρδανέλλια, θεωρήσας πιθανῶς τὸν προορισμὸν του ὃς ἐπιτευχθέντα, ἐφ' ὅσον κατώρθωσε νὰ ἀποβιβάσῃ τοὺς 4000 στρατιώτας μετὰ τῶν πυροβόλων των εἰς Πάτρας.

Ἄμα τῇ λίγῳ τὸν περὶ τῆς ναυμαχίας τῶν Πατρῶν ἀναφορῶν τοῦ Μιαούλη, μεγάλη ἀθυμία κατέλαβε τὴν "Υδραν" καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα λόγῳ τοῦ ἀναποφασίστου ἀποτελέσματος αὐτῆς, ἐκ τοῦ δποίου πασιφανῶς κατεδείχθη ἡ καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἄλλως τε φανερὰ ἀδυναμία τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ ἀποφασιστικόν τι ἀποτέλεσμα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του διὰ μόνου τοῦ πυροβολικοῦ του. Σημειωτέον, δτι τὰ πυροπολικὰ δὲν εἶχον εἰσέτι ἔξελιχθῆ ἀπό τε ἀπόψεως κατασκευῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὁργανώσεως εἰς σημεῖον ἐπιτρέποντας εἰς αὐτὰ νὰ παῖζωσι σημαντικὸν ρόλον κατὰ τὰς ἐν ἡμέρᾳ ἐκ παρατάξεως ναυμαχίας.

Ασφαλῶς δέ, ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρῳ λόγου, δὲν θὰ συνετέλει εἰς τὴν στερέωσιν τῆς αἰσιοδοξίας καὶ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἐπαναστατῶν ἡ τότε τὸ πρῶτων ἐπιδειχθεῖσα ἐπισήμως ἔχθρικὴ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς οὐδετερότητος στάσις τῆς Ἀγγλίας· τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ τῶν λόγων τούτων—ἀμφοτέρων ἐξ Ἰσου σοβαρῶν—δημιουργηθείσης ἀπογοητεύσεως δὲν ἐβράδυνε, συντελοῦντος καὶ τοῦ ἀψικόρου τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, νὰ ἐκδηλωθῇ ὑπὸ μορφὴν σημαντικῆς χαλαρώσεως τῆς δραστηριότητος τοῦ Ναυτικοῦ, ἀντίκτυπος τῆς δροίας ὑπῆρξεν ἡ ἀδυναμία αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ παράσχῃ ἔγκαιρον βοήθειαν πρὸς τὴν μετ' ὀλίγον ἐπαναστατήσασαν Χίον, καθὼς ἀμέσως κατωτέρῳ θὰ ἴδωμεν.

**Ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ τῆς Χίου. — Πυροπόλησις τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη.*

Τῇ 8ῃ Μαρτίου 1822 δὲ Ἀρχηγὸς τῆς Σάμου Λογοθέτης, ἐπωφελούμενος τῆς ἀπουσίας τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ἀπεβιβάσθη μετὰ 2500 ἀνδρῶν εἰς Χίον, τὴν δροίαν ἀπὸ μακροῦ εἶχεν ἐν νῷ νὰ παρασύῃ, καὶ ἀκούσαν ἔστω, εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Μετὰ μικρὰν συμπλοκὴν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἔκανε τὸ τελωνεῖον καὶ δύο τουρκικὰ τεμένη καὶ παρεσκευάσθη εἰς πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, ἐνῷ τὸ μικρὸν ὑπὸ τὰς διαταγάς του στράτευμα ἥρχιζεν αὐξανόμενον διὰ τῶν ἀθρόως προσερχομένως ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Σαμίου Δικτάτορος ἐκ τῶν πέριξ χωρικῶν.

Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν δλόκηρος ἡ ὑπαιθρος χώρα τῆς νήσου εἶχεν ἥδη προσχωρήσει εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἡ δὲ Τουρκικὴ φρουρὰ ἐπολιορκεῖτο ἐν τῷ φρουρίῳ.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Λογοθέτου, γενομένη ἀνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως καὶ ἀνευ ἔξασφαλίσεως τῆς συνδρομῆς τοῦ Στόλου, ἔσχε καταστρεπτικὰς συνεπείας· δ. Σουλτάνος μαθῶν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χίου ἔξωργίσθη λίαν καὶ διέταξε τὸν ἀμεσον ἀπόπλουν τοῦ Στόλου μὲν ἐντολὴν τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος καὶ τὴν παραδειγματικὴν τιμωρίαν τῶν κατοίκων. Ο Στόλος ἀπετελέσθη ἐκ 12 μεγάλων πολεμικῶν, ἥτοι ἐνὸς τρικόρτου, τεσσάρων δικόρτων, τεσσάρων φρεγατῶν, καὶ τριῶν βρικίων μετὰ ἔξηκοντάδος μεταγωγικῶν καὶ μικρῶν πλοίων ὃν ἐπέβαινον 6000 στρατιῶται, τεθεὶς δὲ ὑπὸ τὰς διαταγάς τοῦ Ἀλβανοῦ Ἀλῆ-Ζαδέ, μᾶλλον γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Καρά-Ἀλῆς καὶ περιφήμου διὰ τὴν ὀμότητά του, ἔξεπλευσεν ἐκ Δαρδανελλίων τῇ 14ῃ

Μαΐου κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Χίον. Καταπλεύσας ὁ Καρά-Ἄλης ἐκεῖ τῇ 16ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπεβίβασε τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων στρατιώτας καθὼς καὶ ἄλλους προστρέξαντας ἐκ Τσεσμὲ καὶ ἐνήργησε συστηματικὴν δῆμον τῆς νήσου καὶ ἀγρίαν σφαγὴν τοῦ ἀόπλου καὶ εἰρηνικοῦ πληθυσμοῦ, ἀφοῦ οἱ ἐπὶ τῆς νήσου Σάμιοι πολεμισταὶ μετ' ἀσθενῆ ἀντίστασιν ἡναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Οἱ Ἑλληνικὸς Στόλος, ἀφοῦ ὡς ἐκ τῶν ἐμμέσων συνεπειῶν τῆς ἀνωτέρῳ ἀναφερθείσης ἀπογοητεύσεως, τῶν διχονοιῶν μεταξὺ τῶν νήσων, τῆς ἐλλείψεως χρημάτων καὶ τῆς οὐχὶ πάντοτε εἰς εὐχάριστον σημεῖον εὔρισκομένης πειθαρχίας τῶν πληρωμάτων, παρέμεινεν ἀδρανῶν καὶ ἔχασε πολύτιμον καιρόν, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκπλεύσῃ, ἀλλὰ πολὺ ἀργὰ διὰ νὰ προλάβῃ τὴν συντελεσθεῖσαν καταστροφήν· ὡς ἐκ τούτου, ἀφοῦ παρέμεινεν ὅλιγας ἡμέρας εἰς Ψαρρά, ἐπεχείρησε τῇ 18ῃ Μαΐου νὰ προσβάλῃ διὰ νυκτὸς τὸν ἐν Χίφ ἡγκυροβολημένον Τουρκικὸν Στόλον· οὗτος δμως ἀπάρας ἐν σπουδῇ, ὅπως μὴ δεχθῆ τὴν ἐπίθεσιν ἡγκυροβολημένος λόγω τοῦ φόβου τῶν πυροπολικῶν, ἥρχισε διαδρομῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Χίου. Οἱ Ἑλληνες Ναύαρχοι, οἵτινες κατόπιν τῆς πείρας τῆς ναυμαχίας τῶν Πατρῶν δὲν ἦδυναντο νὰ ἐλπίζουν διὰ τῶν 57 μικρῶν πλοίων τῶν τὴν ἐπίτευξιν ἀποφασιστικοῦ ἀποτελέσματος διὰ μάχης ἐκ παρατάξεως, ἥρχοῦντο εἰς τὸ νὰ χειρίζουν ἐξ ἀποστάσεως προσπαθοῦντες νὰ τηρῶνται πάντοτε εἰς τὴν προσήνεμον θέσιν καὶ καραδοκοῦντες τὴν εὐκαιρίαν τῆς διὰ πυροπολικῶν ἐπιθέσεως· οὕτω παρῆλθον τρία ὀλόκληρα ἡμερονύκτια, καθ' ἃ οἱ δύο ἀντίπαλοι Στόλοι ἔχειριζον ἐν δψει ἀλλήλων, συμπλεκόμενοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, τέλος δὲ πνεύσαντος σφοδροῦ ἀνέμου ἀπὸ Ε. Ν. ἀπεχωρίσθησαν, ἀγκυροβολήσαντες, ὁ μὲν Τουρκικὸς εἰς Χίον, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς εἰς Ψαρρά.

Κατόπιν Συμβουλίου ἀπεφασίσθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων ἡ νυκτερινὴ προσβολὴ τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου διὰ πυροπολικῶν· ἡ ἐπιχείρησις ὀρίσθη διὰ τὴν νύκτα τῆς 6ης Ιουνίου, ἀνατεθεῖσα εἰς δύο πυροπολικά, ἐν ὑπὸ τὸν Κανάρην καὶ ἔτερον ὑπὸ τὸν Πιπίνον· ἡ ἐκλεγεῖσα διὰ τὴν προσβολὴν νῦν ἦτο λίαν σκοτεινή, ἡ θάλασσα γαληνιαία, ἡ δὲ ἐχθρικὴ ναυαρχίας κατάφωτος, καθόσον λόγω τῶν ἔορτῶν τοῦ Μπαϊραμίου ἐδίδετο ἐπ' αὐτῆς δεξίωσις, εἰς ἣν παρενορίσκοντο ἀπαντες οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Στόλου, οἱ Ὀθωμανοὶ πρόκριτοι τῆς Χίου καὶ τινες ἐκ Σμύρνης. Τὰ δύο πυροπολικὰ διολισθήσαντα ὡς σκιαὶ μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων

ἥδυνήθησαν νὰ φθάσουν ἀπαρατήρητα καὶ νὰ ἐμπλακοῦν, τὸ μὲν τοῦ Κανάρη εἰς τὴν Ναυαρχίδα, τὸ δὲ τοῦ Πιπίνου εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ὑποναυάρχου Μπεκήρ - Μπέη καὶ τὸ μὲν τελευταῖον τοῦτο ἀτελῶς προσκολληθὲν κατώρθωσαν οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου νὰ ἀπομακρύνωσι, χωρὶς πάντως νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ πλοῖον σοβαρῶν ζημιῶν ἐκ τῶν καλυψασῶν αὐτὸ φλογῶν, τὸ τοῦ Κανάρη ὅμως προσεκόλληθη τόσον καλῶς, ὥστε πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῶν ἐν τῇ Ναυαρχίδι ἀπέβησαν εἰς μάτην· ἐντὸς δὲ λίγων λεπτῶν τὸ κολοσσιαῖον πλοῖον περιεβάλλετο ὑπὸ φλογῶν· δὲ ἐκ τῆς συσσωρεύσεως τόσων ξένων προσώπων καὶ τοῦ τελείου αἴφνιδιασμοῦ γεννηθεὶς πανικὸς παρέλυσε πᾶσαν προσπάθειαν σωτηρίας· αἱ λέμβοι καθαιρούμεναι ἐν σπουδῇ κατεποντίζοντο ὑπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπιβαινόντων, αὐτὸς δὲ ὁ Ναύαρχος, καθ' ἣν ὥραν κατήρχετο τὴν κλίμακα, πληγεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ καταπεσόντος μεγάλου ἵστοῦ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Τὸ πῦρ δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, δπότε τὸ πλοῖον ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ οὐρανομήκους στήλης φλογὸς καὶ καπνοῦ· πλέον τῶν 3000 ἀ.δρῶν εὔρον τὸν θάνατον κατὰ τὴν πρωτοφάνη ταύτην καταστροφήν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ γενναῖοι πυρποληταί, ἐπιφελούμενοι τῆς ἐπακολουθησάσης συγχύσεως καὶ τοῦ πανικοῦ, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι, καί περ ἐκ τοῦ σύνεγγυς καταδιωκόμενοι ὑπὸ πολλῶν ἔξωπλισμένων λέμβων, φθάσαντες δὲ εἰς Ψαρρά, ἀνέφερον ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς διεξαγωγῆς τῆς ἀνατεθείσης αὐτοῖς ἀποστολῆς.

Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς ὑπῆρξεν τοσαύτη σύγχυσις ἐν τῷ Στόλῳ, ὥστε ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν ὑποναύαρχος μετὰ μεγάλης δυσκολίας κατώρθωσε νὰ ἀνασυντάξῃ κάπως τὰ πλοῖα του καὶ νὰ καταφύγῃ ἐν σπουδῇ εἰς Δαρδανέλλια, χωρὶς ὅμως προηγουμένως νὰ παραλείψῃ νὰ συμπληρώσῃ, λόγῳ ἐκδικήσεως, τὴν καταστροφὴν τῆς ἀτυχοῦς Χίου καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ἔναπομεινάντων κατοίκων.

Στρατιωτικαὶ ἐπιτυχίαι ἐν Ἀθήναις καὶ Πελοποννήσῳ.—Νέος ἔκπλους τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.—Ναυμαχία πρὸ τῶν Σπειροῶν.

Ἡ ἐν Χίῳ ἐπιτυχία τοῦ Κανάρη συνετέλεσε σημαντικῶς εἰς τὴν ἔξυψωσιν τοῦ ἡθικοῦ τῶν ἐπαναστατῶν, δπερ ἡ καταστροφὴ τῆς νίσου ταύτης εἶχε καταρρίψει. Εὐτυχῶς δὲ ἐντὸς δὲ λίγον ση-

μαντικαὶ κατὰ ἔηράν ἐπιτυχίαι τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων ἥλθον
ὅπως συμπληρώσωσιν τὴν πεποίθησιν, δτὶ ὁ ἀναληφθεὶς ἄγὼν θὰ
ἐπροχώρει τραχὺς μέν, ἀλλὰ θὰ ἦγετο εἰς αἴσιον τέρμα. Τῇ 12
Ἰουνίου ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ἡτις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1821
ενδίσκετο περικυκλωμένη πανταχόθεν, ἐπιπτεν, ἡ δὲ πτῶσις αὐτῆς
διήγειρε θύελλαν ἐνθουσιασμοῦ παρὰ τῇ Κοινῇ Γνώμῃ τῆς Εὐρώπης·
καὶ ὁ Σουλτάνος δῆμος δὲν παρέμενεν ἀργός, ἀλλ' ἡτοιμάζετο νὰ
καταφέρῃ τὸ ἀποφασιστικόν του κτύπημα καὶ ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν
ἀπὸ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης τῶν Ἑλλήνων ἡ στρατιὰ τοῦ Δράμαλη
κατήρχετο πρὸς τὴν Πελοπόννησον σαρῶνουσα τὸ πᾶν πρὸ αὐτῆς.
"Απαντες πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν δτὶ τὸ κτύπημα τοῦτο θὰ ἥτο
πράγματι καίριον, δταν εἶδον τὴν ἐκ τριακοντακισχιλίων περίπου
ἀνδρῶν συγκειμένην ταύτην στρατιὰν εἰσβάλλουσαν εἰς τὴν Πελο-
πόννησον, προχωροῦσαν ἀκατασχέτως καὶ ἀνακαταλαμβάνουσαν
τῇ 5ῃ Ἰουλίου τὴν Κόρινθον καὶ τῇ 12ῃ τὸ "Αργος. Ἡ τρομακτικὴ
δῆμος ἐρήμωσις τῆς χώρας, τὴν δποίαν οὐδόλως είχε λάβει ὑπ' ὅψιν
του ὁ Δράμαλης, ἡνάγκασεν αὐτὸν ἀδυνατοῦντα νὰ θρέψῃ τὸν στρα-
τόν του δπως ἐν διαστήματι 15 μόνον ἡμερῶν ἀρχίσῃ ὑποχωρῶν
πρὸς τὸ "Αργος· τότε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νικήτας Σταματελό-
πουλός ὁ ἐπονομασθεὶς «Τουρκοφάγος» ἐνεδρεύσαντες παρὰ τὰ Δερ-
βενάκια κατασυνέτριψαν τελείως τὸν διὰ τῆς στενῆς διόδου ἀτάκτως
ὑποχωροῦντα πολυάριθμον Τουρκικὸν στρατόν, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας
Νικήτας συνεπλήρωσε μετὰ τοῦ Δ. "Υψηλάντου τὴν καταστροφήν του.

"Ἡ οἰκτὸν ἀποτυχία τοῦ Δράμαλη, ἡτις ἐγένετο αἰτία καὶ τοῦ
θανάτου του, ἔσχεν δῶς ἀμεσον καὶ φυσικὸν ἀντίκτυπον τὴν
ἐπιδείνωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ναυπλίου εἰσέτι
ἀνισταμένων Τουρκῶν, τὰ ἐφόδια τῶν δποίων ἔβαινον ἥδη πρὸς
τὸ τέρμα των.

Μόνη ἔλπις σωτηρίας τοῦ φρουρίου τούτου, εἰς ὁ οἱ Τουρκοι
ἀπέδιδον ἔξαιρετικὴν σημασίαν, καὶ ἀπὸ καθαρῶς πολεμικῆς ἀπό-
ψεως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἥθικοῦ, ἀπέμενε πλέον εἰς αὐτοὺς ὁ
διὰ θαλάσσης ἀνεφοδιασμός· διετάχθη συνεπῶς ὁ ἀμεσος ἀπόπλους
τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ὃστις εἰσπλεύσας εἰς τὸ Αἴγαον ὥφθη τῇ
12ῃ Ἰουλίου διερχόμενος ΒΔ τῶν Ψαρρῶν. Ὁ Στόλος οὗτος συγ-
κείμενος ἔξ 87 πλοίων (ἐν οἷς 6 δίκροτα καὶ 15 φρεγάται) ὑπὸ τὸν
Καπετάνιον μπέην Ἰμβραήμ, κατηυθύνθη πρῶτον πρὸς τὰς Πάτρας,
ἐκεῖθεν δὲ ἀφοῦ ἐπέβη ὁ διορισθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ Καπετάν—Πασ-
σᾶς Μεχμέτ, Διοικητὴς τοῦ Μωρέως (ὅστις ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ Ἀλῆ

Πασσᾶ) περιπλεύσας ἐκ νέου τὴν Πελοπόννησον κατηνθύνθη πρὸς τὴν "Υδραν.

Ο Ἑλληνικὸς στόλος ἐκ 50 πλοίων μετὰ 12 πυροπολικῶν, ὃστις ἀπὸ τῆς 17ης Αὐγούστου εἶχεν ἀποπλεύσει ἐξ "Υδρας καὶ Σπετσῶν, πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν πρὸς ἀναγνώρισιν σταλέντων πλοίων του διτὶ δ ἔχθρὸς ἔκαμπτε τὸ Ταίναρον, ἔλαβε θέσιν ἐν τῷ Ἀργολικῷ, παρεμβληθεὶς οὗτῳ μεταξὺ τοῦ ἔχθρου καὶ τοῦ Ναυπλίου δπερ ἀπετέλει τὸν ἀντικειμενικὸν του σκοπόν. Οἱ κάτοικοι τῶν Σπετσῶν, ἐγγύτατα τῶν δποίων κατ' ἀνάγκην θὰ διήρχετο δ ἔχθρικὸς Στόλος, εἶχον μεταφερθῆ εἰς "Υδραν, πλὴν ὅλιγων πολεμιστῶν, οἵτινες κατεῖχον τὸ φρούριον,

Τὸ σχέδιον τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῆς ἔχθρικῆς Δυνάμεως, ὅφειλόμενον κατά τινας εἰς τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Μιαούλη, ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς κεντρικῆς ἴδεας τοῦ ἔξαναγκασμοῦ τοῦ ἔχθρου εἰς μάχην ἐντὸς τοῦ μεταξὺ Σπετσῶν καὶ Ἀργολίδος στενοῦ, ἐνθα οὗτος δὲν θὰ ἥδυνατο νὰ ἐπωφεληθῇ οὔτε τοῦ ἀριθμοῦ, οὔτε τῆς δυνάμεως τῶν πλοίων του, ἐν φοῖ οἱ Ἑλληνες γνωρίζοντες τελείως τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀκτῆς καὶ τοὺς ἐπικρατοῦντας συνήθως ἀνέμους, θὰ ἥδυναντο νὰ ἐπωφελοῦνται πάσης παρουσιαζομένης εὐκαιρίας· πρὸς τοῦτο τὸ κύριον τμῆμα τοῦ Στόλου, συγκείμενον ἐκ 18 πλοίων καὶ 2 πυροπολικῶν, ἐσχηματίσθη εἰς τρεῖς ἀλλεπαλλήλους στήλας ἐξ 6 πλοίων ἐκάστην, τεταγμένας τὴν μὲν μίαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ, τὴν δευτέραν πρὸ τῆς πόλεως τῶν Σπετσῶν καὶ τὴν τρίτην μεταξὺ τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὸ Ναύπλιον· τὸ ὑπόλοιπον τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου διετάχθη νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς "Υδρας, δπως παρασύρῃ τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα μεταξὺ τῶν διαφόρων νησίδων, δπου οἱ Ἑλληνες θὰ ἥδυναντο νὰ ματαχειρισθῶσι κάλλιον τὰ πυροπολικὰ καὶ νὰ χρησιμοποιῶσι τοὺς ἐπικρατοῦντας τοπικοὺς ἀνέμους, οὓς ἐγνώριζον τελείως.

Πράγματι τὴν πρωῖαν τῆς 8ης Σεπτεμβρίου δ ἔχθρικὸς στόλος ἐνεφανίσθη ἀποτελούμενος ἐξ 86 πλοίων, μόλις δὲ δ Τοῦρκος Ναύαρχος εἶδε κατεχόμενον τὸ στενόν, δπόθεν κατ' ἀνάγκην ἔδει νὰ διέλθῃ ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του, διῆρεσε τὸν Στόλον του εἰς δύο τμήματα, ἐν μὲν δπως προσβάλῃ τὰ ἐν τῷ στενῷ τῶν Σπετσῶν πλοῖα, τὸ δ' ἔτερον δπως καταδιώξῃ τὰ πρὸς "Υδραν ὑποχωροῦντα. Μετ' ὅλιγον δμως, ἐν φοῖ μέγα τμῆμα Τουρκικοῦ Στόλου εἶχεν ἡδη ἐμπλακῆ πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἐπῆλθε νηνεμία, μὴ διακοπτομένη εἰ μὴ μόνον ὑπὸ ἐλαφρῶν

πνοῶν, αἵτινες ἐν ᾧ ἡσαν τελείως ἀνίσχυροι διὰ τὴν κίνησιν τῶν βαρέων Τουρκικῶν πλοίων, ἡσαν ἀφ' ἑτέρου ἀρκετά ὥστε νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τοὺς "Ἐλληνας πλοιάρχους, ὅπως χειρίζωσι τὰ ἴδικά των" ἐντὸς δλίγον τὸ πῦρ, ἀραιὸν κατ' ἀρχάς, ἐγενικεύθη, ἔλαβον δὲ εἰς αὐτὸ μέρος καὶ τὰ πυροβολεῖα τῶν Σπετσῶν, ἐν ᾧ ταυτοχόνως ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τῆς Ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη τὸ σῆμα ἐπιθέσεως τῶν πυροπολικῶν. Ἀμέσως ἐξώρμησε τὸ πυροπολικὸν τοῦ *A. Πιπίρου* καὶ κατώρθωσε νὰ ἐμπλακῇ πρὸς μίαν μεγάλην Ἀλγερινὴν φρεγάταν, ἡτις καλυφθεῖσα ὑπὸ τῶν φλογῶν του μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ σωθῇ μετ' ὀλίγον ὁ ἐκ Σπετσῶν πυροπολητὴς *Μπαρμπάτης* ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἐχθρικῆς Ναυαρχίδος, ἡτις διέτρεξεν ἐπίσης σοβαρώτατον κίνδυνον, ἡδυνήθη ὅμως ἐν τέλει νὰ σωθῇ.

"Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἐμαίνετο ἐκατέρωθεν, μία δὲ Τουρκικὴ φρεγάτα εἶχεν ἡδη ὑποστῆ ἐξ αὐτοῦ σοβαρωτάτας βλάβας εἰς τὴν ἰστιοφορίαν τῆς ἀπολέσασα τὸν ἀκάτιον ἰστὸν καὶ τὸν δόλωνα, ἐνῷ ταυτοχόνως τὸ πρὸς "Υδραν" κατευθυνόμενον τμῆμα τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου ἐλάμβανε τὴν προσήνεμον θέσιν· ἀντιληφθεὶς τότε ὁ Τούρκος Ναύαρχος τὴν δυσμενῆ διὰ τὰ πλοῖα του θέσιν, εἰς ἣν ἀφέθη νὰ παρασυρθῇ, ἡναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ μετὰ ἔξαρδον μάχην ἐπωφελούμενος τοῦ ἀρχίσαντος ἡδη νὰ πνέῃ λεπτοῦ ἀνέμου ἀπὸ Β καὶ ἡρκέσθη νὰ ἐκτελῇ κατὰ τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας διαδρομὰς νοτίως καὶ ἀρκετὰ ἀνοικτὰ τῶν Σπετσῶν, ἀναμένων κατάλληλον εὐκαιρίαν πρὸς νέαν ἀπόπειραν διάπλουν.

Τὴν τρίτην ἡμέραν (10 Σ/βρίου) ὁ Τουρκικὸς Στόλος, πνεύσαντος νοτίου ἀνέμου περὶ ὥραν 10.00, διῆλθε νοτίως τῶν Σπετσῶν καὶ εἰσεχώρησεν ἐντὸς τοῦ κόλπου τοῦ *Ναυπλίου*· ὁ "Ἐλλην Ναύαρχος" ἀφῆκεν πρῶτον αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ μέχρις ἀποστάσεως 9 μιλ. ἀπὸ τοῦ *Ναυπλίου*, ἡτοι εἰς τὸ στενότερον σημεῖον τοῦ κόλπου, τότε δὲ ἐπωφελούμενος τῆς μεγαλυτέρας ταχύτητος τῶν πλοίων του καὶ τῆς προσηνέμου θέσεως, ἐκινήθη ὅπως ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ· ὁ Μεχμέτ ὅμως δὲν ἐσκέπτετο νὰ δεχθῇ μάχην ὑπὸ τόσον δυσμενεῖς δι' αὐτὸν ὅρους, δι' ὃ καὶ ἀναστρέψας ἐτράπη πρὸς τὴν ἔξοδον ἀφήνων ἐν βρύκιον ὑπὸ αὐστοριακὴν σημαίαν πλῆρες ἐφοδίων, ὅπως ἐπιχειρήσῃ νὰ εἰσπλεύσῃ· δὲν εἶχεν ὅμως τοῦτο προχωρήσει πολύ, διότε δύο Ἐλληνικὰ πυροπολικὰ προβαλόντα ἐκ τῆς γησίδος *Τολόν*, ὅπισθεν τῆς δοτοίας ἐνήδρευν, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἡχμαλώτισαν. Περὶ τὴν ἐσπέραν ἦ κεφαλὴ τοῦ ἐκπλέοντος Τουρκικοῦ

Στόλου προσεβλήθη ύπὸ τοῦ ἐπιπλέοντος Ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ μετ' ὅλίγον ἐπελθόντος τοῦ σκότους κατέπαυσεν ἑκατέρῳθεν τὸ πῦρ.

Τὴν ἔπομένην, 11ην Σ/βρίου, δὲ Τουρκικὸς Στόλος ἐπεχείρησε διὰ τοίτην φορὰν νὰ ἐκβιάσῃ τὸν εἰσπλουν ἐπωφελούμενος τοῦ πνέοντος Ε, συναντήσας ὅμως καὶ πάλιν πείσμονα ἀντίστασιν ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, ὅστις ἐνισχυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ καὶ διὸ ἐπτὰ πλοίων ἔξ "Υδρας ἡρίθμει ἥδη 53 πλοῖα, ἡναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ ἀποχωρήσῃ" τῇ 12ῃ Σ/βρίου ἐν Τουρκικὸν βρίκιον, βραδυποδοῦν καὶ ἀποσπασθὲν λόγῳ νηνεμίας τοῦ κυρίου σώματος κατεστράφη, ύπὸ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, χωρὶς δὲ *Μεχμέτ* νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ τιράσχῃ εἰς αὐτὸν βοήθειάν τινα. (¹).

Τέλος τῇ 15ῃ ἀπελπισθείς, διὰ τὴν ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὸν προορισμὸν του, ἀπέπλευσε κατευθυνόμενος πρὸς Ἀνατολάς, ἀποστείλας τὰ Αἴγυπτιακὰ καὶ Ἀλγερινὰ αὐτοῦ πλοῖα εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ταῦτα μὲν ἔφθασαν ἐκεῖ μὲν ἀπώλειαν ἐνὸς πλοίου ναυαγήσαντος κατὰ τὸν πλοῦν, δὲ δὲ Τουρκικὸς Στόλος, ἀφοῦ κατὰ τὰς ὑπολειπομένας ἡμέρας τοῦ Σ/βρίου περιεφέρθη ἀνὰ τὰς Κυκλαδὰς, χωρὶς οὖδὲν νὰ ἐπιχειρήσῃ, κατηυθύνθη τέλος πρὸς Δαρδανέλλια καὶ τῇ 16ῃ Ὁκτωβρίου ἡγκυροβόλησε πρὸ τῆς Τενέδου· μετά τινας ἡμέρας τινὰ τῶν πλοίων του εἰσέπλευσαν, ἐν φέτα λοιπὰ μὴ προλαβόντα τὸν εὔνοικὸν ἄνεμον παρέμειναν ἐν Τενέδῳ.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ψαρριανοί, οἵτινες δὲν εἶχον λάβει ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὰς ἐν τῷ Ἀργολικῷ ἐπιχειρήσεις, ἀπέστειλαν τὸν Κανάρην μετὰ δύο πυρπολικῶν συνοδευομένων ύπὸ μοίρας πλοίων. ὅπως προσβάλῃ τὸν ἀποχωρήσαντα Τουρκικὸν Στόλον· δὲ ἔνδοξος πυρπολητὴς τῆς Χίου φθάσας τῇ 28ῃ Ὁκτωβρίου ἔξω τῆς Τενέδου, ἔνθα ὠρμούν τὰ Τουρκικὰ πλοῖα, προσέβαλε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 29ης τὴν Τουρκικὴν ὑποναυρχίδα, ἴσχυρὸν δίκροτον τῶν 84 πυροβόλων, καὶ ἀνετίναξεν αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα φονευθέντων ἄνω τῶν 800 ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔτερον πυρπολικὸν ἀτελῶς προσκολληθὲν ἐπὶ ἔτερον ἐχθρικοῦ πλοίου ἀπεσπάσθη καὶ ἐκπεσὸν πρὸς τὴν φλεγομένην ἥδη ναυρχίδα παρημπόδισε τὴν διάσωσιν

(¹) Αἱ λεπτομέρειαι τῶν ναυμαχιῶν τούτων παρελήφθησαν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῆς ἐποχῆς, ἣτοι τῆς Συνοπτικῆς N. Ἰστορίας Γ. Φωτοπούλου (ἐκδοσις 1872) καὶ τῆς Ἰστορίας τοῦ Πλοιάρχου Α. Μιαούλη (1833), καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ πολ. βρικίου δὲ «Θεμιστοκλῆς» τοῦ περιεχομένου ἐν σελ. 487-488 τοῦ 8ου τόμου τῶν Ἀρχείων "Υδρας".

τοῦ πληρώματός της· κατόπιν τούτου τὰ λοιπὰ Τουρκικὰ πλοῖα ἐν πανικῷ ἔκοψαν ἐσπευσμένως τὰ καλώδια τῶν ἀγκυρῶν των καὶ ἀπεσύρθησαν ἐντὸς τῶν Λαοδανελλίων, ἐγκαταλείποντα δύο φορεγάτας, αἵτινες ἔξωκειλαν.

Ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀποτυχίας τῶν προσπαθειῶν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου πρὸς ἀνεφοδιάσμὸν τοῦ Ναυπλίου, ὑπῆρξεν ἡ διὰ συνθήκης παράδοσις τοῦ φρουρίου τούτου εἰς τοὺς Ἑλληνας τῇ 6ῃ Δ/βρίου. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐκ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλέντων Υδραικῶν καὶ Σπετσιωτικῶν πλοίων καὶ μετεφέρθησαν εἰς Θεσσαλονίκην δυνάμει τῆς συνθήκης, οἱ ἐν γένει ὅροι τῆς ὅποιας εἰρήσθω ἐν παρόδῳ δὲν ἔτυχον καὶ πολλοῦ σεβασμοῦ ἐκ μέρους τῶν νικητῶν.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἀργολικῷ ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις διάφορα μικρὰ τιμάτα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ἀνέλαβον τὴν ἐκτέλεσιν δευτερευουσῶν τινῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἀνάγκη τῶν ὅποίων ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἔξελίξεως τοῦ κατὰ ἔηραν ἀγῶνος· ἡ σημαντικωτέρα ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ παροχὴ συνδρομῆς εἰς τοὺς ἐπαναστάτας τῆς Κορήτης δι' ἀποστολῆς 29 Σπετσιωτικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον, ἀτινα φιλάσαντα πρὸ τῆς Σούδας προσέβαλον ἐν βρίκιον ἀποτελοῦν φυλακίδα τῆς ἐν τῷ ὅρμῳ τούτῳ Αἴγυπτιακῆς καὶ Ἀλγερινῆς μοίρας καὶ ἀπέκλεισαν ἀκολούθως αὐτὴν ἐκεῖ μέχρι τέλους Ιουνίου· ἀπομακρυνθέντων ἀκολούθως τῶν Σπετσιωτικῶν πλοίων λόγῳ τῆς σφοδρότητος τῶν πνεόντων ἐτησίων ἡ ἐν Σούδᾳ μοίρα ἡδυνήθη νὰ διαφύγῃ. Δυστυχῶς ἡ ἐν Κορήτῃ ἐπανάστασις δὲν ἦδυνήθη νὰ εὐδοκιμήσῃ, κυρίως ἐνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν πυρομαχικῶν καὶ τῆς στενῆς ἐπιτηρήσεως, τῆς ἀσκουμένης παρὰ τῶν ἐν τῇ Μεγαλονήσῳ στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας.

Οὐχὶ διλιγωτέραν λόγου ἀξία ὑπῆρξεν ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Δ. Ἐλλάδος ἐν γένει, ἀπὸ τῶν ἐνοχλήσεων τῶν ἐν τῷ Κορινθιακῷ Τουρκικῶν πλοίων, ἡ ἐπιτευχθεῖσα ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς ἀποβιβάσεως στρατ. σωμάτων ὑπὸ τοὺς Π. Μαυρομιχάλην, Α. Ζαΐμην καὶ Κ. Δεληγιάννην, ἐνισχυσάντων τὴν ὑπὸ τὸν Μ. Μπότσαρην φρουρὰν τῆς πόλεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ἐκ νέου ἐκεῖ ἀποσπάσεως μοίρας ἐξ 6 Υδραικῶν καὶ 2 Σπετσιωτικῶν πλοίων μεθ' ἐνὸς πυροπολικοῦ, ἥτις βραδύτερον ἐνισχύθη δι' ἐνὸς ἀκόμη 6 Υδραικοῦ καὶ 2 Σπετσιωτικῶν πλοίων. Ἡ μικρὰ αὕτη μοίρα, τῆς δοριάς ἄλλως τε τὴν ἐκεῖ ἀποστολὴν καὶ εἰ δυνατὸν μόνιμον πα-

ραμονήν ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιμόνως συνίστα ἡ κεντρικὴ Διοί-
κησις, ἀμα ὡς κατέπλευσε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου τὴν μεσημβρίαν
τῆς Ζης Νοεμβρίου, συνήντησεν ἐν Τουρκικὸν βράκιον τῶν 16 πυ-
ροβόλων, δπερ καὶ προσέβαλεν εὐθὺς ὡς διεπιστώθη ἡ ἐθνικότης
του, περὶ ᾧ εἶχον ἐγερθῆ ἀμφιβολίαι ἐν ἀρχῇ. Τὸ Τουρκικὸν
πλοῖον κατώρθωσε μὲν νὰ διαφύγῃ πρὸς τὰ οὐδέτερα ὕδατα τῆς
Ἰθάκης, ἀφοῦ ὅμως προηγούμενως ἐτέθη ἔκτὸς μάχης ὑπὸ τοῦ πυρὸς
τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Βραδύτερον ἡ Μοίρα αὕτη ἐνήργησε τὴν
μεταφορὰν 4000 πολεμιστῶν πρὸς τὴν Δ. Ἑλλάδα καὶ παντοι-
τῷ πότισ ἐβοήθησε τὰς ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις
ἐνισχύουσα τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένους Ἑλληνας, παρεμ-
ποδίζουσα τὸν ἐκ θαλάσσης ἀνεφοδιασμὸν τῶν ἐν Πάτραις πολιορ-
κουμένων Τούρκων καὶ ἐν γένει χρησιμεύουσα ὡς σύνδεσμος μεταξὺ
τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Κεντρικῆς Διοικήσεως καὶ τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ
καὶ Ἀκαρνανίᾳ στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Τὰ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς Μοίρας ταύτης, ὡς καὶ τῆς πρὸ^{την}
αὐτῆς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δ. Μιαούλη σταλείσης, ἀπαραίτητα
ἔξοδα κατεβάλλοντο, τὰ μὲν διὰ τὴν μισθοδοσίαν παρὰ τῆς Κεν-
τρικῆς Διοικήσεως, τὰ δὲ τῆς τροφοδοσίας διὰ συνεισφορῶν εἰς
εἶδος ἐκ Μεσολογγίου καὶ διαφόρων λιμένων τῆς Πελοποννήσου
ἢ τελευταῖαι αὗται ὅμως ἦσαν κατὰ κανόνα ἀνεπαρκεῖς, πρᾶγμα
τὸ δποῖον συνδυαζόμενον καὶ πρὸς τὴν ὅχλον καὶ τόσον τα τικὴν ἀπο-
στολὴν τῶν διὰ τὴν μισθοδοσίαν χρημάτων—συνετέλει εἰς τὴν δη-
μιουργίαν συνεχῶν παραπόνων καὶ τέλος ἐπέφερε καὶ τὴν ἀπο-
χώρησιν τῶν Ὑδραικῶν πλοίων.

Οὗτος ἦτο ὁ κυριώτερος λόγος, δι' ὃν δὲν καθίστατο δυνατὴ ἡ συ-
νεχὴς παραμονὴ Ἑλληνικῶν πλοίων ἐν τῷ Πατραικῷ καὶ τῷ Κο-
ρινθιακῷ παρ' ὅλας τὰς διαταγὰς καὶ παρακλήσεις ἀκόμη τῆς Κεν-
τρικῆς Διοικήσεως καὶ παρ' ὅλην τὴν προφανῆ ἀναγκαιότητα τῆς
ἔκει παρουσίας της ἀποτελεῖ δὲ ἡ περίπτωσις αὕτη ἐν ἀκόμη χαρα-
κτηριστικὸν παράδειγμα τῶν δυσχερειῶν, εἰς ἃς προσέκρουε καθη-
μέρινῶς λόγῳ αὐτῆς ταύτης τῆς συστάσεως τοῦ Στόλου ἡ διεύ-
θυνσις τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐν λίαν σημαντικὸν ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως γεγονὸς τοῦ
τέλους τοῦ Β' ἔτους τοῦ πολέμου ἦτο καὶ ἡ τὸ πρῶτον τότε ἀρχί-
σασα νὰ ἐκδηλοῦται μεταστροφὴ τῆς στάσεως τῆς ἐπισήμου Ἀγγλίας
ἐπὶ τὸ εὔνοϊκώτερον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἄγωνα· τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς
μεταστροφῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ παρὰ τοῦ Κυβερνήτου τῆς φρεγάτας

«Cambrian» Πλοιάρχου Hamilton δήλωσις πρὸς τοὺς Ὅδοις τοὺς Υδραιόους περὶ ἀναγνωρίσεως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα τοῦ δικαιώματος τῆς νηοφίας ἐπὶ Ἀγγλικῶν ἐμπορικῶν. Διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐτίθεντο ἐν ἴσοτιμίᾳ πρὸς πολεμικά, μεωρούμενα πλέον ως ἀνήκοντα εἰς ἐμπόλεμον Κράτος καὶ ὅχι εἰς ἀντάρτας ως μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης συνέβαινεν.

**Nέα σύνθεσις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.—N. Ἐπιχειρήσεις μέχρι
καὶ τοῦ θέρους τοῦ 1823.—Οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι
Ἐλλήνων.**

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἔτους 1823 παρουσίασαν, ἐκ μέρους μὲν τοῦ Τουρκικοῦ Ναυτικοῦ νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν παρὸν αὐτοῦ χρησιμοποιουμένων δυνάμεων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν τὸ πρῶτον τότε ἀινδρῶς διαγραφομένην προσπάθειαν διαφιλονεικήσεως τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ ἀδράνειαν, διφειλομένην κυρίως εἰς τὴν ἔξαντλησιν τῶν χοηματικῶν καὶ ὑλικῶν πόρων τῶν νήσων.

Τὰ αἴτια τῆς ἔξαντλήσεως ταύτης καθίστανται εὐχερῶς ἀντιληπτά, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἐπὶ μίαν δλόκληρον ἥδη διετίαν δ Ἐλληνικὸς Στόλος συνετηρεῖτο κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, ἐκ τῶν ἀτομικῶν περιουσιῶν τῶν προκοπίτων τῶν τριῶν νήσων· τὰ κατὰ τὸ προηγηθὲν Β' ἔτος τῆς Ἐπαγαστάσεως, διπότε τὸ Δημόσιον ταμείον ἥρχισε νὰ ἔρχηται ἀρωγὸν εἰς τὰ ἔξοδα συντηρήσεως τοῦ στόλου, χορηγηθέντα παρὸν αὐτοῦ ποσά, καθὼς καὶ τὰ ἐκ τῶν εἰσφορῶν τῶν νήσων συλλεγέντα, ἥσαν ἔλαχιστα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς παντοίας φύσεως δαπάνας, ἃς συνεπήγετο ἡ ἐν κινήσει συντήρησις πλοίων καὶ πληρωμάτων· αἱ δαπάναι αὗται εἶναι δυσχερὲς βεβαίως νὰ ὑπολογισθῶσιν, ἐὰν δῆμος λάβωμεν ως βάσιν τὸ παρὰ τοῦ Παπαρρηγοπούλου διδόμενον ποσὸν τῶν 12.000 χρυσῶν δραχμῶν κατὰ μῆνα διὸ ἐν μέσου μεγέθους πλοίουν (καίτοι τὸ ποσὸν τοῦτο φαίνεται μᾶλλον μικρόν, ἐφ' ὅσον διὰ τὴν μισθοδοσίαν καὶ μόνην ἔχοειάζοντο 6—10.000 γροσίων), ἔπειται ὅτι διὰ τὴν συντήρησιν καὶ κίνησιν στόλου ἔξ 60 πλοίων θὰ ἀπητοῦντο περὶ τὰς 750.000 χρυσῶν δραχμῶν μηνιαίως.

Ἐναντὶ τούτων ἔχορηγήθησαν καθὸ δλην τὴν διάρκειαν τοῦ 1822 ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ τῶν εἰσφορῶν τῶν νήσων τοῦ Αιγαίου εἰς τὴν Κοινότητητα τῆς Ὅδας διάφορα ποσά, τὸ ἐκ

τῶν ὁποίων μερίδιον τῆς "Υδρας (περίπου 2/5 τοῦ συνόλου ὡς ἔξαγεται ἐκ τῶν ἀρχείων της) ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἔξης:

Διὰ τὴν συντήρ. κυρίου στόλου	Διὰ μοῖρ. Δ. Ἑλλ.	Διὰ ἀποκλ. Ναυπλ.
A' ἔξαμηνον 1822		
'Ἐκ τοῦ Δ. Ταμείου	401.050 γρόσια	67.167 γρόσια
B' ἔξαμηνον		
'Ἐκ τοῦ Δημ. Ταμείου		
ἔξι εἰσφ. τῶν νήσ. Αἴγ. 165.092	>	100.000 >
'Ἐξ εἰσφορ. Ἀγ. "Ορους 74.597		
Μερὶς λ. Τριπ. (εἰς εἰδη) 80.000		
Μερὶς λείας Ναυπλίου 50.000		
Μεταφορά 770 793	>	167.167 >
Χρῆμα 26.000		
Σύνολον	790.793	167.167

"Ητοι τὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους χορηγηθέντα εἰς τὴν Κοινότητα τῆς μεγαλυτέρας τῶν τριῶν νήσων ποσά, δὲν ἦδυναντο νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ στόλου της ἐπὶ χρονικὸν διάστημα περισσότερον τοῦ μηνός.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ ἔξηγήσουν, διατὶ δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος δὲν ἦδύνατο νὰ τηρῆται συνεχῶς ἐν πλῷ μακρὰν τῶν βάσεών του καὶ διατὶ μεθ' ἔκαστον ἐπανάπλουν τοῦ Τουρκικοῦ εἰς Δαρδανέλλια ἐπανέπλεε καὶ οὕτος κατὰ κανόνα εἰς τὰς νήσους, πλὴν μικρῶν μοιρῶν ἢ μεμονομένων πλοίων, ὃν ἢ παρουσία εἴτε εἰς τὸν Κορινθιακόν, εἴτε διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν διαφόρων λιμένων ἐκρίνετο ἀπαραίτητος.

Διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἢ ἐν "Αστρει τότε ἐδρεύουσα Κεντρικὴ Διοίκησις ἀπεφάσισεν, ὡς μὴ διαθέτουσα ἄλλους πόρους, νὰ ἐντείνῃ τὴν εἰσπραξίν τῶν εἰσφορῶν τῶν νήσων τοῦ Αἴγαίου δίδουσα εἰς αὐτὰς τὴν μορφὴν φόρων. "Υπὸ τὴν πίεσιν δὲ τῶν συνεχῶς πλημυνομένων εἰδήσεων περὶ ἐπικειμένου ἔκπλου τοῦ τε Τουρκικοῦ καὶ τοῦ Αἴγυπτιακοῦ Στόλου, ἔξεδωκε διάταγμα, δι' οὗ αἱ νῆσοι τοῦ Αἴγαίου ὑπεχρεοῦντο νὰ συνεσφέρωσι διάφορα ποσά, ἀνερχόμενα συνολικῶς εἰς 287.000 γροσ. Διὰ τὴν εἰσπραξίν αὐτῶν ἀπεστάλησαν διάφορα πολεμικὰ πλοῖα ἐξ "Υδρας, ἀτινα, ὅταν αἱ ἐκ Κων(λεως πληροφορίαι αἱ μέσῳ Ψαρῶν λαμβάνομεναι ἔφερον τὸν ἔκπλουν τοῦ ἐχθροῦ ὡς ἐπικείμενον, ἐνισχυθέντα καὶ δι' ἄλλων πλοίων συνεκροτήθησαν περὶ τὰ μέσα "Απριλίου εἰς Μοΐραν ἐκ 13 πολεμικῶν καὶ 1 πυρπολικοῦ ὑπὸ τὸν Πλοίαρχον Λ. Λαλεχὸν.

Ο Σουλτάνος ἐν τῷ μεταξύ, ἀρχίσας ὡς φαίνεται νὰ ἀνησυχῇ τοβαρῶς διὰ τὰς συνεπείας τῆς ἀπραξίας τοῦ Ναυτικοῦ του, ἀπεφάσισε νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν ἐντατικωτέραν του χρησιμοποίησιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπεφασίσθη ἡ μεταβολὴ τῆς συνθέσεως τοῦ Στόλου ἐγκαταλειπομένων τῶν βαρέων δικρότων ὡς δυσχειρίστων καὶ μᾶλλον υποκειμένων εἰς τὸν ἐκ τῶν πυρπολικῶν κίνδυνον καὶ ἀντικαθισταμένων διὰ ταχυπλόων φρεγατῶν, ἐκ παραλήγοντος δὲ πρὸς τοῦτο κατεβλήθησαν προσπάθειαι ἀνασυντάξεως τοῦ προσωπικοῦ, οὕτινος ἡ τε ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ ἀνεπάρκεια κατέστη πρόδηλος καθ' ὅλας τὰς τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐπιχειρήσεις· τέλος ὡς Γενικὸς ἀρχηγὸς ὁ Χοσρέφ Πασσᾶς, ἀνὴρ δραστήριος, πολυμήχανος καὶ δόλιος, δστις εἰχεν ἀναδειχθῆ κυρίως ἐν τῷ Διοικητικῷ κλάδῳ· ἡ σταδιοδρομία αὐτοῦ, ὡς περιγράφεται παρὰ τοῦ Jurien de la Graivere εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ἐπιδειότητός του, καθὼς καὶ τῆς παντελοῦς παρ' αὐτῷ ἐλλείψεως ἥθικῶν ἀρχῶν καὶ περιορισμῶν. Οἱ ἀνὴρ οὗτος ἐκαλεῖτο ἥδη εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ Καπετάν-Πασσᾶ, ἐπὶ κεφαλῆς Στόλου ἴσχυροτάτου ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως συγχροτηθέντων, συγκειμένου ἐξ ἑνὸς δικρότου ἐφ' οὐδὲν ψοῦτο τὸ σῆμα του, 18 φρεγατῶν, 9 κορβετῶν, 3 παλακῶν (¹) καὶ 21 βρικίων· ὁ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ Στόλος, δστις συνώδευε καὶ 42 μεταγωγικά, ἔμελλε καταπλέων εἰς Σούδαν νὰ ἐνισχυθῇ καὶ διὰ 17 ἀκόμη λαμπρῶν πλοίων ἐξ Ἀλγερίου καὶ Τύνιδος μετὰ λίαν ἡσκημένων πληρωμάτων.

Ο Στόλος ἐξέπλευσεν ἐκ Δαρδανελλίων τῇ 2ῃ Μαΐου, ἀφοῦ δὲ παρέμεινε διαδρομῶν μεταξὺ Μυτιλήνης, Ψαρῶν καὶ Χίου διὰ τὴν παραλαβὴν στρατιωτῶν ἐκ τῶν ἔναντι Μικρασιατικῶν ἀκτῶν, κατηυθύνθη τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς Κάρυστον, ἦς ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, ἀκολούθως δὲ εἰς Σούδαν ἐκεῖθεν, ἐνισχυθεὶς διὰ τῶν ἀναμενομένων Ἀλγερινῶν καὶ Τυνησιακῶν πλοίων, πέριεπλευσε τὰ ΝΔ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἐτροφοδότησε τὰ πολιορκούμενα φρούρια Μεθώνης καὶ Κορώνης καὶ εἰσέπλευσε τῇ 12ῃ Ιουνίου εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν.

Αφ' ἑτέρου δὲ Μοῖρα τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου, ἢν εἴδομεν ὅτι εἰχεν δρισθῆ νὰ περιπλέῃ τὰς νήσους, εὐθὺς ὡς αἱ πληροφορίαι περὶ

(¹) Ήδε Jurien de la Grairère la Station du levant μετάφρασις K. Ράδου ἑκδ. 1894 σελ. 128. «Πολάκαι» ἡ «παλάκαι» ἐλέγοντο πλοῖα τρίστηλα ἃν τοι ἀπετελοῦντο ἐξ ἑνὸς μόνον τεμαχίου ἄνευ ἐπιστηλίων.

ἔκπλου τοῦ ἴσχυροῦ τούτου Τουρκικοῦ Στόλου ἐλήφθησαν, ἥδεν εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς τῇ 22ῃ παρὰ τὰ Ψαρά, εἰτα δὲ ἀπεσύρθη τῇ 26ῃ Μαΐου εἰς Ἀρδρον. Ἡ κυρία δύναμις τοῦ Στόλου, ως ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως χρημάτων, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἔκπλεύσῃ, ἵνα παρακολουθήσῃ τὰς κινήσεις τοῦ ἔχθρου, μόνον δὲ 8 Σπετσιωτικὰ πλοῖα ἐστάλησαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ὑδραικῆς μοίρας.

Χαρακτηριστικὸν τῶν μεθόδων, ἃς προντίθετο νὰ ἀκολουθήσῃ δι Χοσρέφ εἶναι τὸ παρὰ τοῦ Jurien de la Gravière ἀναγραφομένον περιστατικὸν τῆς συναντήσεώς του πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Γαλλικῆς Μοίρας τῆς Ἀνατολῆς Πλοίαρχον De Rigny (τὸν μετέπειτα Ναυαρχὸν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ναυαρίνου): κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην, ἡτις ἔλαβε χώραν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Λέσβου, δι Χοσρέφ ἐπανέλαβε τὰ ὅσα εἶχεν εἴπει πρὸς ἡμερῶν καὶ πρὸς τὸν Γάλλον ἐν Κων) πόλει Προεσβευτὴν περὶ νέας φιλανθρωποτέρας πολιτικῆς, ἣν ἐσκόπει τὰ μετέλθη ώς πρὸς τοὺς Ἐλληνας· δὲν ἐδίστασε νὰ διμολογήσῃ ὅτι κακῶς εἶχον μέχρι τότε φερθῆ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔφθασε μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ ξητήσῃ παρὰ τοῦ de Rigny, ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τοῖς Ὑδραιοῖς περὶ συμβιβασμοῦ. Ἡ ἀγοιότης, μεθ' ἣς ὀλίγας μόνον ἡμέρας κατόπιν προσηνέχθη πρὸς τοὺς κατοίκους 40 περίπου χωρίων τῆς Εύβοίας ἄτινα παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας, ἀπετέλεσε τὴν καλυτέραν διάφευσιν τῶν εἰρηνευτικῶν του δῆμεν προθέσεων.

Ἐν τῇ πρώτῃ του ἐμφανίσει εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων τῆς Τουρκίας, δι Χοσρέφ δὲν ἐφάνη εντυχῶς κατὰ πόλην ἐπιχειρηματικώτερος τῶν προκατοχῶν του· καίτοι — ώς φαίνεται ἐκ τῶν πρὸς τὸν De Rigny δηλώσεών του — ἀντελαυβάνετο τὴν σημασίαν ἦν θὰ εἴχε διὰ τὴν κατίσχυσιν τῆς Πύλης· ἡ κατὰ ἔνα οἰονδήποτε τρόπον ἐξάλειψις τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου τῶν νήσων, ἐν τούτοις εἰς οὐδεμίαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν πρωτευούσης σημασίας προέβη κατὰ τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ ἀντιπάλου, οὕτε κατὰ τῶν βάσεών του, ἀλλ' ἀπησχολήθη σχεδὸν ἀπόκλειστικῶς μὲν ἐντελῶς δευτερεύουσας ἐπιχειρήσεις. Αὗται συνέκειντο εἰς ἐπιδρομὰς κατά τινων ἀνοχυρώτων χωρίων τῆς νοτίου Εύβοίας; ἐξῶν περὶ τὰ 40 κατέκαυσεν ώς ἥδη ἀνεφέρομεν, καθὼς καὶ κατὰ διαφόρων θέσεων τῶν νοτιοανατολικῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, τάῦτα δὲ καθ' ἦν ἐποχὴν τὰ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Στερεῷ Ἐλάδι,

δρῶντα Τουρκικὰ στρατεύματα είχον ἀμεσον ἀνάγκην τῆς ἀπόθαλάσσης συνδρομῆς τοῦ στόλου των.

Ἡ χλιαρὰ αὕτη στάσις τοῦ Χοσρέφ, ἥτις θὰ ἡτο ἄλλως ἀνεξήγητος λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην ἀνεπαρκείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ παρὰ εἰς τὸ ὅτι ὁ πονηρὸς οὗτος Πασσᾶς μὴ ἔχων πεποίθησιν εἰς τὴν μαχητικὴν ἴκανότητα τοῦ Στόλου του πρὸς ἐπίτευξιν οἷςικῶν ἀποτελεσμάτων ἐδοκίμαζε τὴν μέθοδον τοῦ δόλου, ἐφαρμόζων κατὰ τὸ φαινόμενον τούλαχιστον τὰς ἄμα τῇ ἀναλήψει τοῦ ἀξιώματός του ἐπαγγελίας περὶ φιλανθρωποτέρας πολιτικῆς τοῦ Σουλτάνου· τὸ πόσον ἡ νέα αὕτη πολιτικὴ τοῦ Τούρκου Ναυάρχου, συνδυαζομένη πρὸς τὴν ἀδράνειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, ἡτο ἐπικίνδυνος ὡς ὑποσκάπτουσα τὰ ἡθικὰ θεμέλια τῆς Ἐπαναστάσεως παρὰ τοῖς ἀμάχοις πληθυσμοῖς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἡτο ἀφ' ἐτέρου φανερόν, ἐπενιλημμέναι δὲ ἀναφορὰὶ ἡρχισαν καταφθάνουσαι εἰς τὴν Καγγελαρίαν τῆς "Υδρας καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Διοίκησιν ἐκ μέρους τῶν διαφόρων ἐφόρων τῶν νήσων τονίζουσαι τὴν σοβαρότητα τοῦ νέου τούτου κινδύνου.

Παρ' ὅλα ταῦτα αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι, ἃς ἀντεμετώπιζον ἥδη ἀπό τινος οἱ ὁργανωταὶ τῆς θαλασσίας Ἑλληνικῆς Δυνάμεως Πρόοριτοι τῶν νήσων, ἥσαν τοιαῦται, ὥστε ἐλάχιστα μόνον πλοῖα ἥδυναντο νὰ κινηθῶσι· περιωρίσθησαν λοιπὸν ὡς ἐκ τούτου εἰς δευτερευούσας ἐπιχειρήσεις ἀποστείλαντες, περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου, μοῖραν ἐξ 9 πλοίων ὑπὸ τὸν Λ. Πιρότην, δπως δόσῃ ἐν τῷ *Μαλιακῷ Κόλπῳ* ἡ μοῖρα αὕτη, ἀφ' οὗ κατ' ἀρχὰς παρέσχε τὴν συνδρομήν της εἰς τὴν ἐκ νέου ἐπαναληφθεῖσαν πολιορκίαν τῆς Καρύστου, διέπλευσεν εἴτα τὸν *Εὐβοϊκὸν* καὶ ἐνεφανίσθη τῇ Ίη Ιουλίου πρὸ τοῦ *Τοίκκεροι*, πολιορκουμένου τότε ὑπὸ τοῦ Λουμπούτ - πασσᾶ· καὶ κατώρθωσε μὲν ἡ μοῖρα αὕτη νὰ ἔξαναγκάσῃ τὸν Λουμπούτ δπως λύσῃ τὴν πολιορκίαν, μὴ ἐπιτευχθεῖσης ὅμως τῆς ὁριστικῆς αὐτοῦ καταστροφῆς λόγῳ ἀσυμφωνίας τῶν *Τοίκκεριωτῶν*, ἔξαντληθέντων δ' ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τροφίμων, ἐφοδίων καὶ μισθῶν τῶν πληρωμάτων, ἔξηναγκάσθη κατὰ τὸ σύνηθες νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς "Υδραν. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην οἱ Ψαρριανοὶ ἔξοπλισαντες περὶ τὰ μέσα Ιουλίου κατάλληλον στολίσκον 28 μεγάλων πλοίων καὶ ἑκατοντάδος πλοιαρίων ἐνήργησαν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας φρουρίου *Τσανταρλῆ*, καταλαβόντες δὲ τοῦτο ἐξ ἐφόδου παρέλαβον ἀπαντα τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα πυρο-

βόλα, δπλα και ἐφόδια και μετέφερον αὐτὰ εἰς Ψαρρᾶ, δπως τὰ χοησιμοποιήσωσι διὰ τὴν ἄμυναν τῆς νήσου των, προθάντες ταῦτοχρόνως εἰς λεηλασίαν ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς, ἐξ ἣς ἀπεκόμισαν πολλὴν λείαν. (1)

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καθαρῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων δέον νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα και ἡ ὑπὸ τὸν διορισθέντα Ἀρμοστὴν τῆς Κρήτης Πλοίαρχον Ἐμ. Τουμπάζην ἐκστρατεία, διὰ μικροῦ σώματος μετὰ πυροβολικοῦ, πρὸς δργάνωσιν τοῦ ἐν τῇ Μεγαλονήσῳ ἐκραγέντος κινήματος, ὅπερ, ὡς εἴδομεν, προσέκρουεν εἰς σημαντικὰς δυσχερείας λόγῳ τῶν ἔκει ἴσχυρῶν Τουρκικῶν Στρατιωτικῶν Δυνάμεων και τῆς ἀμέσου ἀπειλῆς τοῦ Αἰγανοπτιακοῦ Στόλου. Ὁ Ἀρμοστὴς μετὰ τῆς εἰς τὴν διάθεσίν του τεθείσης παρὰ τῆς Κεντρ. Διοικήσεως δυνάμεως (τοῦ πυροβολικοῦ τῆς δροίας ἥγειτο ὁ ἀποβάς ἥδη ἀπὸ τοῦ στόλου και κατὰ πρῶτον ἐν τῷ στρατῷ χοησιμοποιούμενος Ἀγγλος φιλέλλην Ἀστιγξ) ἀπέπλευσεν ἐπιβαίνων τῆς «Τερψ χόρης» ἐξ Υδρας τῇ 23ῃ Μαΐου ἐπὶ κεφαλῆς 8 ἐν συνόλῳ σκαφῶν και κατηυθύνθη πρὸς τὸν ὄρμον τῆς Κισσάμου, ἔνθα ὁ στολίσκος οἵτος ἥγκυροβόλησε μετὰ διήμερον ἐντὸς ψιᾶς και ἡμισείας ὥρας συνετελέσθη μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως ἡ ἀπόβασις τῶν στρατιωτῶν και τοῦ πυροβολικοῦ, οἱ δ' ἐν τῷ φρουρῷ τρισχίλιοι περίπου Τούρκοι, οἵτινες δεινῶς ὑπέφερον ἐκ τῆς πανώλους, παρέδωκαν τέλος αὐτὸν και ἀπεστάλησαν ὡς αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μικρὰ ὑπὸ τὸν Τουμπάζην δύναμις προυχώρησεν ἀκολούθως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μεγαλονήσου καταλαβοῦσα τὴν Κάνδανον και ἐπεκταθεῖσα μέχρι τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς, συνενωθεῖσα δέ μετὰ τῶν Κρητῶν πολεμιστῶν ἐνίκησεν ἐπανειλημμένως τὰς Τουρκικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις και ἤχισε μάλιστα πολιορκίαν τῶν Χανίων, ἕως οὗ ὁ Αἰγανοπτιακὸς Στόλος ὑπὸ τὸν Ἰσμαήλ Γιβραλτάρο ἀπεβίβασεν εἰς τὰς Κρητικὰς Ἀκτὰς 5.000 στρατοῦ. - Τότε ὁ Ἀρμοστὴς μὴ δυνάμενος νὰ ἔξακολουθήσῃ τὸν ἄνισον ἀγῶνα, ἐφόσον δέν ἀπεστέλλοντο αὐτῷ αἱ ὑπερσημέναι ἐξ ἀρματωλῶν ἐνισχύσεις, ὑπεχώρησε πρὸς τὴν Κίσσαμον και μετά τινα χρόνον ἐπέστρεψε μετὰ τῆς ὑπὸ τὰς διατάγας του δυνάμεως εἰς Πελοπόννησον.

(1) Λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τῆς Ψαριανῆς Ναυαρχίδος «Φιλοκτήτης» (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ δελτίου Ιστορικῆς και Εθνολογικῆς Εταιρίας 1925 σελ. 24-31), ὃς και ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς νήσου Ψαρρῶν Κ. Νικοδήμου.

Συμπλοκαὶ παρὰ τὸν Ἀθω καὶ τὰς Β. Σποράδας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲ Τουρκικὸς Στόλος εὑρίσκετο ἀκόμη ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Πατρῶν, παρὰ δὲ τὰς ληφθείσας ἐν συμβούλιῳ τῶν τριῶν Νήσων ἀποφάσεις περὶ ἀμέσου ἔξοπλισμοῦ καὶ ἔκπλου 21 Ὑδραικῶν, 15 Σπετσιωτικῶν καὶ 15 Ψαρριανῶν πλοίων, ἥ ἔλλειψις χρημάτων καὶ ἐφοδίων δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν δύναμιν ταύτην νὰ κινηθῇ καίτοι ἐπυκνοῦντο αἱ εἰδῆσεις περὶ ταχέος τοῦ ἐχθροῦ ἐπανάπλου πρὸς τὸ Αἴγαίον καὶ αἱ ἐκ μέρους τῶν ἀδόπλων νήσων ἐπικλήσεις συνδρομῆς· οὕτω τῇ 23ῃ Αὐγούστου δὲ Χοσρέφ ἐπαναπλεύσας ἐκ τοῦ Ιονίου εἰς τὸ Αἴγαίον, ἀφοῦ ἀφῆκε 3 φρεγάτας καὶ 10 μικρότερα πλοῖα εἰς Πάτρας, ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Μήλου καὶ ἦρχισε διαδρομῶν μετὰ τοῦ Στόλου του ἀνὰ τὰς διαφόρους νήσους τοῦ Αἴγαίου, ἀρκετῶν ἐκ τῶν δποίων οἱ κάτοικοι, πρωτοστατούντων τῶν Δυτικῶν, ἔδειξαν διαθέσεις ὑποταγῆς πειθόμενοι εἰς τὰς περὶ ἐπιεικίας ἐπαγγελίας, ἃς δὲν ἐπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ διασπείρῃ ἀφειδῶς δὲ Χοσρέφ.

Πρὸ τοῦ ἀμέσου τούτου κινδύνου κατωρθώθη τέλος δὲ φοδιασμὸς καὶ ἡ ἐκκίνησις τοῦ Στόλου, τῶν μὲν Σπετσῶν ἐκ 10 πλοίων τῇ 30ῃ Αὐγούστου, τῆς δὲ Ὑδρας ἐκ 14 πλοίων καὶ 4 πυρπολικῶν τῇ 31ῃ Αὐγούστου, ληφθέντων ἐν τῷ μεταξὺ καὶ χρημάτων τινῶν ἐκ τε τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς φορολογίας τῶν νήσων. Οἱ στόλοι οὗτοι συνενωθεὶς πρὸς τὸν μεθ' ἡμέρας τινας ἐκπλεύσαντα Ψαρριανὸν Στόλον, ἐπεζήτησεν ἀμέσως τὴν πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐπαφήν, τῇ δὲ 11ῃ Σ/βρίου ἐνεφανίσθη ἔξω τοῦ φρουρίου τῆς Μυτιλήνης, ἐντὸς τοῦ δποίου εὑρίσκοντο προσωριμισμένα περὶ τὰ 15 ἐχθρικὰ πλοῖα· δὲ Μιαούλης ἀπεφάσισε κατ' ἀρχὰς νὰ προσβάλῃ ταῦτα, ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἐν αὐτοῖς εἶχον λάβει μέτρα ἀμύνης ὀχυρώσαντες καὶ τὸν λιμένα ἔξωτεροικῶς, ἥ δὲ κατ' αὐτῶν προσβολὴ θὰ ἀπήγει χρόνον, προέκριναν οἱ Ἐλληνες ναύαρχοι νὰ πλεύσουν κατὰ τοῦ ἐν τῷ Β. Αἴγαίῳ ἥδη εὑρίσκομένου κυρίου τμήματος τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ δποίου κατηυθύνθησαν πρῶτον πρὸς Τένεδον καὶ εἴτα ἦρχισαν διαδρομοῦντες ἐν τῷ βορείῳ Αἴγαίῳ.

Πράγματι τῇ 15ῃ Σ/βρίου οἱ δύο Στόλοι συνηντήθησαν παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀθω· δὲ Ἐλληνικὸς Στόλος εὑρίσκετο ὑπὸ συνθήκας λίαν μειονεκτικάς, καθόσον εἶχε λόγῳ ἀκαταστάσιας τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης νηνεμίας διασπασθῆ, ἔξ πλοίων μεθ' ἐνὸς πυρπολικοῦ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Μιαούλη ἀπομονωθέντων εἰς ἀπόστασιν 6 περίπου μιλίων ἀπὸ τῶν λοιπῶν διαδρομῶν.

έχθρικὸς Στόλος, συγκείμενος ἐκ 30 πλοίων, διηρέθη καὶ οὕτως εἰς δύο, ᾧνα προσβάλῃ ταυτοχρόνως τὰ δύο τμήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου· τὸ ἴσχυρότερον ἔχθρικὸν τμῆμα, συγκείμενον ἐξ 7 φρεγατῶν, 2 κορβετῶν, 1 βρικίου καὶ 1 γολέτας, ἐπετέθη κατὰ τῶν μετὰ τοῦ Μιαούλη ἐξ πλοίων ἐπηκολούθησε συμπλοκὴ ἐκ τοῦ συστάδην διοκείας μιᾶς ὥρας περίπου, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπωφελούμενα τῶν ἑκάστοτε πνοῶν τοῦ ἀνέμου καὶ δεξιῶς χειρίζοντα κατώρθωσαν νὰ ἀποφύγωσι τὸν κίνδυνον καὶ νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν· αἱ ἐκατέρωθεν ἐκ τοῦ πυρὸς πυρ/κοῦ βλάβαι ὑπῆρξαν ἀρκεταί, οἵ δὲ Ἑλληνες ἀπώλεσαν καὶ τὸ πυροπολικόν των, δπερ ἐπιχειρῆσαν νὰ ἐπιτεθῇ ἐκάη ἀνωφελῶς.

Μετὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ὁ μὲν Ἑλληνικὸς Στόλος ἦν αγκάσθη νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὴν Σκῦρον, ἀφ' ἐνὸς μὲν λόγῳ κακοκαιρίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ὑδρευσιν, ὁ δὲ Τουρκικὸς εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν καὶ μετ' ὅλιγας ἡμέρας ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Σκιάθου. Πληροφορηθεὶς περὶ τούτου ὁ Μιαούλης παρὰ ταχυπλόων πλοίων, ἀτινα εἶχεν ἀποσπάσει πρὸς τήρησιν τῆς μετὰ τοῦ ἔχθροῦ ἐπαφῆς, ἐκινήθη ἐκ Ψαρρῶν (ἔνθα εἶχε καταπλεύσει τῇ 17ῃ Σ/βρίου) μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰς Β. Σποράδας. Ἐπειδὴ δύος νεώτεραι πληροφορίαι ἔφερον τὸν ἔχθρικὸν Στόλον πρὸς τὰς Α. Νήσους, ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος κατέπλευσε τῇ 4ῃ 8/βρίου εἰς Τῆνον, ἐκεῖθεν δέ, ἀποχωρισθείσης ἐν τῷ μεταξὺ τῆς Σπετσιωτικῆς Μοίρας πρὸς τὰς Β. Σποράδας, δπον καὶ πάλιν συνήντησε τὸν Χοσρὲ π μετὰ 24 φρεγατῶν καὶ κορβετῶν, 2 βρικίων καὶ μιᾶς γολέτας· ἡ συνάντησις ἐγένετο τὰς πρώτας ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς 11ης 8/βρίου, ἐπηκολούθησεν δὲ συμπλοκὴ ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως, ἡτις διεκόπη ἐπελθούσης νηνεμίας χωρὶς νὰ ἐπιτευχθοῦν ἄλλα ἀποτελέσματα, πλὴν τῆς καταστροφῆς τῶν δύο ἐπιτεθέντων Ἑλληνικῶν πυροπολικῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Τουρκικὸς Στόλος ἐπανέπλευσεν εἰς Ασράνελλια, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς εἰς τὰς βάσεις του, μιᾶς μοίρας ἐκ 12 πλοίων ὑπὸ τὸν Μιαούλην παραμεινάσης ὅπως ἐνεργήσῃ κατὰ τῶν ἐν Μαλακῷ καὶ Β. Εὐβοϊκῷ Τουρκικῶν πλοίων· ἡ Μοίρα αὗτη εἰσδύσσοσα ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ συνηντήθη πρὸ τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος μετὰ τῶν ἔχθρικῶν πλοίων ἀνερχομένων εἰς 11, προσβαλοῦσα δὲ ταῦτα ὑχμαλώτισε 1 κορβέταν, 4 βρικία καὶ 1 γολέταν, τῶν λοιπῶν κατάφυγόντων εἰς τὸν δρόμον τῆς Αγ. Μαρίνης, ἔνθα τὰ πληρώματα ἀποβιβασθέντα διχύρωσαν τὴν ἀκτὴν διὰ τῶν πυροβόλων τῶν πλοίων καὶ ἡδυνήθησαν οὕτω νὰ σώσωσι αὐτάν.

Μέχρι τέλους τοῦ 1823 οὐδὲν ἀξιοσημείωτον κατὰ θάλασσαν γεγονός συνέβη, πλὴν τῆς ἀποστολῆς μιᾶς μοίρας ἐξ 6 ὑδραικῶν πολεμικῶν καὶ δύο πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Πινότοσην καὶ 5 Σπετσιωτικῶν ὑπὸ τὸν Μπότασην πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ παρὰ τοῦ Μονσταφᾶ-πασσᾶ ἥδη πολιορκουμένου Μεσολογγίου καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν μετὰ τὸν ἐκ Πατρῶν ἀπόπλουν τοῦ Χοσρέφ, ἀφεθέντων ἐκεῖ Τουρκικῶν πλοίων. Ἡ μοίρα αὕτη κατὰ τὸν πλοῦν συνέλαβεν ἔχθρικὴν γολέταν, φέρουσαν τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν, δτε δ' ἔφθασε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἐπληροφορήθη δτι ἡ πολιορκία εἶχεν ἥδη λυθῆ καὶ ἐπανέπλευσεν εἰς τὰ ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Β' ΦΑΣΙΣ
ΕΤΟΣ 1824

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 1824 ΝΑΥΤΙΚΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

I. Συνεργασία Τούρκων καὶ Αλγυπτίων.—Πρώτη σοβαρὰ κατὰ θάλασσαν προσπάθεια αὐτῶν.

Τὸ ἔτος 1824 παρουσίασεν, ἵδια δὲ ἀπὸ τῶν μέσων αὐτοῦ, τὴν μεγαλυτέραν ἔντασιν τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων ἑκατέρῳθεν καὶ ἐσήμανε τὴν ἔναρξιν περιόδου χρησιμοποιήσεως τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Πύλης κατὰ τῷ πόπον ἀποτελεσματικώτερον καὶ δημιουργοῦντα σόβαρὰν ἀπειλὴν κατὰ τῆς ναυτικῆς ἴσχύος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ νέα αὕτη κατεύθυνσις τῶν Τουρκικῶν προσπαθειῶν κατὰ θάλασσαν ὥφειλετο εἰς τὴν ἐκ τῆς πλήρους ἀδρανείας τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου κατὰ τὰ προηγηθέντα ἔτη καὶ ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῶν δολίων σκεδίων τοῦ Χορσέφ δημιουργηθεῖσαν παρὰ τῇ Πύλῃ ἀπογοήτευσιν, ἀποτέλεσμα τῆς ὅποιας ἦτο ἡ ἀπόφασις τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ νὰ στραφῇ πρὸς τὸν Πασσᾶν τῆς Αἰγύπτου καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομήν του πρὸς καθυπόταξιν τῆς Ἑλλάδος, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ τὸ Πασσαλήκιον τῆς Πελοποννήσου.

Ο Πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ—^οΑλῆς ἦτο ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ εἰς ἄκρον ἐνεργητικός, διέθετε δὲ στόλον σημαντικὸν καὶ στρατὸν ἄριστον, διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῶν ὅποιων οὐδεμιᾶς ἐφείδετο δαπάνης καὶ εἶχε μετακαλέσει Εὑρωπαίους, ἵδια δὲ Γάλλους, ἀξιωματικοὺς ὡς ὁργανωτάς μεταξὺ τῶν τελεταίων τούτων διεκρίνετο ὁ Συνταγματάρχης Seves, ὅστις ἔξομώσας εἶχεν ὀνομασθῆ Σουλεϊμάν Πασσᾶς (ἢ Σολιμάν.)

Μέχρι τοῦ 1824 ὁ Σουλτάνος εἶχεν ἀποφύγει νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ Μεχμέτ—^οΑλῆ ἐκ λόγων φιλυποψίας καὶ ζηλοτυπίας

διὰ τὴν συνεχῶς αὔξουσαν ἴσχύν του, ἵδια δὲ διότι ἐγνώριζε τὰς ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου βλέψεις τοι· ἀλλως τε εἶχε βεβαίως ἐν ἀρχῇ τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Σουλτάνος κάθε λόγον νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι εὐχεοέ στατα ὅτα ἡδύνατο νὰ καταβάῃ αὐτὴν στηριζόμενος ἐπὶ μόνον τῶν δυνάμεών του· ὅτε δικαὶος εἶδεν, ὅτι εἶχεν ἥδη παρέλθει μία τριετία ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως αὐτῆς, χωρὶς οὐδὲν τὸ θετικὸν νὰ κατορθώσῃ πρὸς καταστολὴν τῆς, τότε πλέον ἡναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συνεργασίαν ταύτην, ἔστω καὶ ἐπὶ τῷ ἀνταλλάγματι τῆς Πελοποννήσου.

Ἄμεσως ἥρχισαν πυρετώδεις πολεμικαὶ παρασκευαὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ τὴν δραγάνωσιν ἐκστρατείας κατὰ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὴν γενικὴν Ἀρχηγίαν τοῦ νίοῦ τοῦ Μεχμέτ—Ἀλῆ Ἰμβραήμ.

Τὸ γενικὸν σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων περιελάμβανε καταστοφὴν τῶν Ψαρρῶν καὶ τῆς Σάμου παρὰ τοῦ ἐκ Κων)πόλεως Στόλου, καταστροφὴν τῆς Κάσσου παρὰ τοῦ Αἰγαίου ποταμοῦ, ἐνωσιν τῶν δύο στόλων καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Πελοποννήσου.

Ἐν ὃ ὁ τρομερὸς οὗτος κίνδυνος ἐπεκρέματο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἀντιμετώπισιν δὲ αὐτοῦ ἔδει νὰ συγκεντρωθῶσιν ἀπασαι αἱ ἐθνικαὶ δυνάμεις καὶ προσπάθειαι, ἐν τούτοις οὖ μόνον τοῦτο δὲν συνέβη, ἀλλ’ ἀπ’ ἐναντίας αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑποβόσκουσαι δυσαρέσκειαι καὶ προσωπικαὶ ἐχθρότητες ἀπέληξαν εἰς φανερὸν πλέον ἐμφύλιον πόλεμον ἐν Πελοποννήσῳ. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, παρὰ μόνον ως πρὸς τὰς συνεπείας τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες, ως ᾧτο φυσικὸν νὰ ἀναμένῃ τις, ὑπῆρξαν θλιβερώταται. Καὶ ναὶ μὲν οἱ διευθύνοντες τὰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις πρόκριτοι τῶν ναυτικῶν νήσων κατώρθωσαν νὰ μὴ παρασυρθῶσιν εἰς τὸν ὀλισθητὸν κατήφορον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν, ἀλλὰ τοῦτο εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν, ἐφ’ ὅσον ἐν τῶν σοβαρωτέρων ἀποτελεσμάτων τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὑπῆρξεν ἡ διασπάσις τῶν χρημάτων τοῦ μετὰ τόσων κόπων καὶ θυσιῶν συναφθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ δανείου.

Οὗτος ἡ ἥδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1823 δυσάρεστος κατάστασις τοῦ Ναυτικοῦ ἔξηκολούθησεν ὑφισταμένη, καὶ ἐπετάθη μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1824, ἡ δὲ τραγικωτέρα αὐτῆς ἐκδήλωσις ὑπῆρξεν ἡ ἀδυναμία τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου νὰ σπεύσῃ, ὅπως προλάβῃ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρρῶν.

Καταστροφὴ Κάσσου.—Κατὰ τὸν μῆνα Μαΐου, ὅπότε αἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, προπαρασκευαὶ εἶχον ἀρκετὰ προχωρήσει, ἀπεστάλη τμῆμα τοῦ Στόλου συγκείμενον ἐκ 4 φρεγατῶν, 6 κορβετῶν καὶ 10.

βρικίων ύπο τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Νανάρχου Ισμαήλ—Γιβραλτάρ πρὸς καταστροφὴν τῆς Κάσσου· ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐκρίθη ἀπαραίτητος, καθόσον ἡ νῆσος αὕτη διαθέτουσα, ὡς εἴδομεν, ναυτικὴν δύναμιν ἀξιόλογον ἀπετέλει λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως σοβαρὰν ἀπειλὴν τῶν μετὰ τῆς Αἰγύπτου συγκοινωνιῶν, ἡ ἔξασφάλισις τῶν δποίων ἐκρίνετο, δρυθώτατα ἀλλως τε, ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείας.

Οἱ ἀνωτέρῳ λοιπὸν Στόλοις, οὗτινος ἐπέβαινον καὶ 4000 Ἀλβανοὶ ύπο τὸν Χουσεῖν—Μπέην, ἐνεφανίσθη ἀπροσδοκήτως πρὸ τῆς Κάσσου τῇ 25ῃ Μαΐου, μετὰ σφροῦδὸν δὲ βομβαρδισμὸν ἀπεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς νῆσου· ἡ ὅλη ἐνέργεια ὑπῆρξεν τόσον κεραυνοβόλος, ὥστε οἱ ὑπεροασπισταὶ τῆς νῆσου, ἔξ ἀπροόπτου καταληφθέντες, δὲν ἦδυνήθησαν νὰ ἀντιτάξωσιν σοβαρὰν ἄμυναν· ἐντὸς δλίγου ἡ πόλις κατελήφθη, οἱ πρόκριτοι ἐθανατώθησαν, 26 πλοῖα τῶν Κασσίων, ὅσα εὑρίσκοντο ἐν τῷ λιμένι, ἀπήχθησαν, οἱ δὲ ναυτικοὶ ὑπερχρεώθησαν νὰ ὑπηρετῶσιν ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν πολεμικῶν.

Οἱ Ἐλληνικὸς Στόλος δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ παρὰ τὴν Κάσσου, εἰ μὴ τῇ 21ῃ Τούνιου, δόποτε ἡτο πλέον πολὺ ἀργά, διότι ἡ καταστροφὴ εἶχεν ἥδη συντελεσθῆ· ἡ νῆσος Κάσσος, ἥτις καταλλήλως δχυρουμένη καὶ προστατευομένη ἦδύνατο νὰ παράσῃ πολυτιμοτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα, εὑρίσκετο ἥδη εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος ἐξηγαγκάσθη νὰ ἀποπλεύσῃ ἀπρακτος.

Καταστροφὴ Ψαρρῶν.—Δευτέρᾳ συμφορᾷ, ἀκόμη σοβαρωτέρᾳ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου, ἐμελλεν ἐντὸς δλίγου νὰ πλήξῃ τὴν ναυτικὴν ἴσχυν τῶν Ἐλλήνων.

Οἱ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ Τουρκικὸς Στόλος ἐκπλεύσας ἐκ νέου κατ' Ἀπρίλιον εἰς τὸ Αἴγαῖον, ἀφοῦ πρῶτον παρέσχε συνδρομὴν εἰς τὰς ἐν Εύβοιᾳ ὑπὸ τῶν Ψαρριανῶν καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου πιεζομένας Τουρκικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, κατηυθύνθη ἀκολούθως εἰς Μυτιλήνην καὶ ἤρχισεν ἐτοιμαζόμενος διὰ τὴν κατὰ τῶν Ψαρρῶν ἐπίθεσίν τον· ὁ Στόλος περιελάμβανεν 140 ἐν δλφ πλοῖα, ὡν 2 ἡσαν πλοῖα τῆς γραμμῆς, 45 κορβέται καὶ βρίκια, τὰ δὲ λοιπὰ μεταγωγικὰ καὶ μεγάλαι φορτηγίδες διὰ τὴν ἀπόβασιν.

Οἱ πρόκριτοι τῶν Ψαρρῶν, μὴ διαθέτοντες πρὸς ἄμυναν τῆς νῆσου, εἰ μὴ μόνον τὰς ἴδιας αὐτῶν δυνάμεις, ἀπελπισθέντες διὰ ἥρχετο βοήθειά τις, ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθῶσι μέχρις ἐσχάτων

ἐπί αὐτῆς, ὅπως δὲ ἀποκλείσωσι τὸ ἐνδεχόμενον διαφυγῆς καὶ ἐνισχύσωσι τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως, διέταξαν τὴν ἀφαίρεσιν τῶν πηδαλίων πάντων τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων των.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 20ης Ιουνίου αἱ Τουρκικαὶ κανονιοφόροι ἥρξαντο σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τῶν ἐπὶ τῆς βορείας αὐτῆς ὁχυομάτων· τὴν ἑπομένην ἐνηργήθη ἀπόβασις τῶν πρώτων δυνάμεων, αἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσωσιν τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς νήσου πρὸς τὸ ἐπωτερικόν, μετὰ σφοδρὰν δὲ μάχην κατέλαβον ἐν τῶν πυροβολείων. Ἐν τῷ μεταξὺ τιμῆμα τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ἥρχισε νὰ περιπλέῃ τὴν νῆσον, ὅπως ἀποκλείσῃ τὴν διὰ θαλάσσης διαφυγὴν τῶν κατοίκων, ἐν ᾧ συγχρόνως ἐβομβάρδιζε τὰ πρὸς τὴν παραλίαν φεύγοντα ἐν πανικῷ γυναικόπαιδα· ἐξ αὐτῶν ἐλάχιστα κατώρθωσαν νὰ διασωθῶσιν ἐφ' ἐνὸς κατὰ τύχην ἐκεῖ εὑρεθέντος Ἑλληνικοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς κορβέτας «*Isis*».

Συμπληρωθείσης τῆς ἀποβάσεως οἱ Τούρκοι στρατιῶται ἐπιχειροῦσιν ἔφοδον καὶ καταλαμβάνουσιν ἀλληλοδιαδόχως τὰ διάφορα ὁχυρώματα· ἐν ᾧ δὲ εἶχον εἰσβάλει εἰς τὸ τελευταῖον ἀνθιστάμενον, τὸ τοῦ Παλαιοκάστρου, καὶ ἐπροχώδουν ὅπως καταρρίψωσι τὴν κυματίζονταν εἰσέτι σημαίαν, ὁ *Βρατσάνος* καὶ ὁ *Σίδερης*, δύο ἐκ τῶν προτέρων πρὸς τοῦτο ὡρισμένοι ἀξιωματικοί, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην, δλόκληρον δὲ τὸ ὄχυρομα μετά τε τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν του ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐκ μέρους τῶν Τούρκων σφαγὴ καὶ δήμωσις ὑπῆρξεν ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς Χίου· ἐκ τῶν 30 περίπου χιλιάδων (ἐντοπίων καὶ προσφύγων) εἰς ὅσους ἀνήρχετο τότε ὁ πληθυσμὸς τῶν *Ψαρρῶν*, μόλις 10 χιλιάδες διεσώθησαν, μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς ὁ Χοσρέφ ἀπέπλευσεν ἀπάγων 100 περίπου μεγάλα καὶ μικρὰ πλοῖα.

Ἡ νέα· αὕτη καταστροφή, ἀποτελοῦσα καίριον πλῆγμα κατὰ τῆς ναυτικῆς ἴσχυος τῆς Ἑλλάδος, ὀφείλετο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἀδράνειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, ἡς ἀνωτέρῳ εἴδομεν τὰ αἵτια· αἱ κατόπιν ἀποτελεσματικαὶ του ἐνέργειαι ἐναντίον τοῦ ἡνωμένου Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου καὶ ἡ ἐπίτευξις τῆς ἔξασφαλίσεως τῆς Σάμου, ἀπέδειξαν, ὅτι ἐὺν ὑπερονικωμένων τῶν δυσχερειῶν, κατώρθωσύτο ὁ ἔγκαιρος αὐτοῦ ἀπόπλους, θὰ ἥδινατο ἀσφαλῶς νὰ προληφθῇ ἡ καταστροφὴ τῶν *Ψαρρῶν*.

Αἱ δύο αὗται περιπτώσεις τῆς καταστροφῆς τῆς Σάμου καὶ τῶν *Ψαρρῶν* εἶναι ἐκτὸς τῶν ἀλλων χαρακτηριστικαὶ τῆς σημασίας, ἢν

ἔχει τὸ στοιχεῖον χρόνος ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐνεργείαις· ἀνεξαρτήτως τῶν βαθυτέρων λόγων τῆς ἀδρανείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, εἶναι βέβαιον δτὶ πρὸ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου ἔξεπλευσαν μοῖραι αὐτοῦ, μία πρὸ τὴν Κᾶσσον ὡς εἴπομεν ἥδη ὑπὸ τὸν Σαχτούρην, καὶ ἔτέρα πρὸς τὰ Ψαροὶ ὑπὸ τὸν Μιαούλην. Ἀμφότεραι ὅμως αὗται αἱ Μοῖραι ἔφθασαν εἰς τὸν προορισμόν των, δταν ἡ καταστροφὴ εἶχε πλέον συντελεσθῆ.

Ο ὑπὸ τὸν Μιαούλην Στόλος ἦταν 20 πλοίων· τῇ 25ῃ Ἰουνίου κατώρθωσε νὰ ἐκπλεύσῃ ἔξ "Υδρας κατευθυνόμενος εἰς Ψαροά, τὴν ἐπομένην δὲ συνηντήθη μετὰ βρικίου Ἀγγλικοῦ, παρ' οὗ ἔμαθε τὴν καταστροφήν· ἐνωθεὶς ἀκολούθως μετὰ τῶν προεκπλευσάντων "Υδραικῶν καὶ Σπετσιωτικῶν πλοίων, ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν Ψαροῶν τὴν 3η Ἰουλίου, δόπτε δ Τουρκικὸς Στόλος εἶχεν ἥδη ἀποσυρθῆ εἰς Λέσβον, ἐγκαταλείπων εἰς Ψαροά τὸν στολίσκον τῆς ἀποβάσεως, δν ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν κατὰ τῆς Σάμου μελετωμένην ἐπιχείρησιν· δ Στολίσκος οὗτος συγκείμενος ἦταν ἐνὸς βρικίου τῶν 16 πυροβόλων καὶ 24 γαλιωτῶν καὶ λυβιονίδων, ὑποστηριζόμενος δὲ ὑπὸ 1000 στρατιωτῶν ἐν τῇ ξηρᾷ ενδιοικομένων, προσεβλήθη παρὰ τοῦ Στόλου τοῦ Μιαούλη, ἐν φ ταῦτοχρόνως οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ στρατιῶται προσεβλήθησαν ὡσαύτως παρὰ 1500 ἀποβιβασθέντων ἐκ τῶν πλοίων ἀνδρῶν· δ ἐχθρικὸς Στολίσκος εὑρεθεὶς πρὸ δυσχεροῦς θέσεως ἀπέπλευσεν ἐσπευμένως προσπαθῶν νὰ σωθῇ δι' ἀτάκτου φυγῆς πρὸς τὴν Χίον, καταδιωχθεὶς ὅμως ἐν τοῦ σύνεγγυς ἀπώλεσεν ἐν τῶν πλοίων του ἀνατιναχθὲν καὶ τρία βυθισθέντα· τὰ λοιπὰ ἔξωκειλαν εἰς Χίον, ἐνθα καὶ ἐπυρπολήθησαν, πλὴν τοῦ βρικίου καὶ 2 μικρῶν· ἐκ τῶν 3000 ἀνδρῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ πληρώματά των, μόλις τὸ τέταρτον κατώρθωσε νὰ διασωθῇ.

Η ὅλη αὕτη καταστροφή, ἡτις ἀνέτρεψε δι' ἀρκετὸν χρόνον τὰ κατὰ τῆς Σάμου Τουρκικὰ σχέδια, συνεπληρώθη ἐντὸς 5 ὥρων.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰς ίήσους "Υδραν καὶ Σπέτσας ἤχισαν νὰ καταβάλλωνται ἀπεγγνωσμέναι πλέον ἐνέργειαι ἀμέσου ἔξοπλισμοῦ τῶν εἰς τοὺς λιμένας των ἀδρανούντων πλοίων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Στόλου, οὔτω δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν πλοίων ἀνῆλθεν εἰς 60 περίπου, ἐξ ὧν 34 "Υδραικὰ (25 πολεμικά, 7 πυρπολικά καὶ 2 ἡμιολίαι), 17 Σπετσιωτικά καὶ 9 Ψαροιανά.

Τῇ 7 Ἰουλίου δ Στόλος ἀπέπλευσεν ἐκ Ψαροῶν κατευθυνόμενος εἰς Λέσβον, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφήν.

‘Ως βλέπομεν δὲ *Μιαούλης* οὐδέποτε, δοσάκις εὑρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στόλου ἀπειμακρύνθη τῆς δρυμῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Στόλου τοῦ νὰ ἀναζητῇ καὶ καταστρέψῃ τὸν ἔχθρον· δυστυχῶς ἡ κατάστασις τῶν πλοίων του ἀπὸ ὑλικῆς τε καὶ ἥθικῆς ἀπόψεως δὲν ἦτο εἰς τὸ ὄψις τῶν περιστάσεων· καὶ ἀπὸ ὑλικῆς μὲν ἀπόψεως δὲ *Στόλος* ἐστερεῖτο ἐφοδίων, ἐφ' ὅλων δὲ τῶν πλοίων τούτων, περιλαμβανόντων ἄνω τῶν 4000 ἀνδρῶν δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ εἰς ίατρός· ἀπὸ ἀποψεως δὲ ἥθικοῦ ἡ κατάστασις ἦτο ἐτι μᾶλλον δυσάρεστος λόγῳ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τῆς ἀπειθαρχίας, ὅπερ εἶχεν ἐνταθῆ ἐκ τῆς λογιφ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου παντελοῦς παραμελήσεως τοῦ Ναυτικοῦ ἐκ μέρους τῆς Κεντρ. Διοικήσεως. Ἡ λυπηρὰ αὕτη κατάστασις ἔξεδηλώθη τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὅπότε δὲ *Στόλος* διαδοθεῖται ἐκ Σκύρου πρὸς Λέσβον ἥρχισε διαλυόμενος, οὗτως ὥστε τὴν 9ην Ἰουλίου, ὅτε ὥφθη παρὰ τῶν πλοίων ἀναγνωρίσεως δὲ ἔχθρικὸς *Στόλος*, τὰ περὶ τὸν *Μιαούλην* πλοῖα εἶχον ἐλαττωθῆ εἰς 36^ο.⁽¹⁾ παρὰ τὸ γεγονός τοῦτο, δὲ *Ναύαρχος* δὲν παρητεῖτο τῆς ἀποφάσεως του νὰ προσβάλῃ τὸν ἔχθρον, ἐσήμανε μάλιστα εἰς τὰ πλοῖα νὰ ἐτοιμασθῶσι πρὸς μάχην, ἀλλά, ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς πρωΐας πνέων Ν. ἀνεμος ἥρχισεν ἐνδυναμούμενος καὶ ἀπειλῶν τοικυμίαν, ἡναγκάσθη νὰ καταπλεύσῃ εἰς *Ψαρρά*.⁽²⁾

Ἐκεῖ ναυλογῶν ἔλαβε τὴν 15ην Ἰουλίου διαταγὴν νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Ὂδραν πρὸς ἀνασύνταξιν καὶ ἐφοδιασμὸν τῶν πλοίων του, ὅπερ καὶ ἔπραξεν.

Ἐπιθέσεις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου πατὰ τῆς Σάμου.—Ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ περιοχῇ Σάμου μέχρι Κῶ.

Ἡ ἀνάλησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς Ὂδραν ὑπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνασυντάξεως καὶ ἐνισχύσεως αὐτοῦ πρὸς

(1) Ἡ ἐκ τῆς ἀπειθαρχίας οὐ μόνον τῶν πληρωμάτων ἀλλὰ καὶ ἐνίων τῶν κυβερνητῶν θλιβερὰ κατάστασις διεκτραγωδεῖται εἰς ἐπανειλημμένας ἀναφορὰς τοῦ Ναυάρχου *Μιαούλη* πρὸς τὴν Κοινότητα τῆς Ὂδρας, ιδίᾳ δὲ εἰς τὰς ἀπὸ 4ης καὶ 6ης Ἰουλίου 1824 (ἴδε σελ. 12 καὶ 22 Γ'. τόμου Ἀρχείου Ὂδρας). Ἡ ἐκ τῶν ἀναφορῶν τούτων προκληθεῖσα παρὰ τῷ λαῷ ἀγανάκτησις ὑπῆρξε τοσαύτη, ὥστε τῇ 9ῃ Ἰουλίου δὲ λαὸς παθήσεσε Κυβερνήτην πλοίου καταπλεύσαντος εἰς τὸν λιμένα ἀνευ διαταγῆς καὶ ὑπερχρέωσε τὸν νέον Κυβερνήτην νὰ ἀποπλεύσῃ πάραντα.

(2) Λεπτομερείας ἴδε εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ πλοίου «Αθηνᾶ» Ἀντιναυάρχου *Σαζτούρη*.

ἀντιμετώπισιν τῆς ἔξαιρετικῶς δυσχεροῦς καταστάσεως κατόπιν τῶν τελευταίων ἀτυχημάτων ἐπρεπε νὰ συμβοῦν αἱ καταστροφαὶ τῆς Σάμου καὶ τῶν Ψαρῶν, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ἡ Κεντρικὴ Λιούκησις τὸν κίνδυνον ἀποτυχίας τοῦ ὅλου ἀγῶνος, ἀν ἔξηκολούθει ἐπὶ πολὺ ἡ παραμέλησις τοῦ Ναυτικοῦ ἀπεστάλησαν λοιπὸν ἀμέσως εἰς "Υδραν χρήματα ἐκ τοῦ τελευταίου δανείου, αἱ δὲ Κοινότητες τῶν νήσων "Υδρας καὶ Σπετσῶν ἐνέτειναν τὰς προσπαθείας των διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐφοδίων καὶ τῶν πληρωμάτων οὕτως ὥστε ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν δὲ Ελληνικὸς Στόλος ἦτο καθ' ὅλα ἔτοιμος πρὸς ἀπόπλουν. Δεδομένου δὲτοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Αἰγυπτιακὸς Στόλος ἐπανελθὼν εἰς Αλεξάνδρειαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου, ἐνισχυθεὶς δὲ εἰς 60 πολεμικὰ καὶ συμπαραλαβών 300 μεταγωγικὰ πλήρη στρατοῦ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ιμβραῆμ ἔξέπλεε διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐκτεθέντος σχεδίου, αἱ Κοινότητες τῶν Νήσων ἀπεφάσισαν νὰ ἀντιμετωπίσωσι πεχωρισμένως τοὺς δύο ἐχθρικοὺς Στόλους οὕτω τὸ ισχυρότερον τμῆμα τοῦ Ελληνικοῦ Στόλου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη ἀπέστειλαν κατὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Σαχτούρην κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς εἰς δύο μοίρας διαιρέσεως τοῦ Ελληνικοῦ Στόλου, δυτὶς καὶ ἐν τῷ συνόλῳ του ἀκόμη ἦτο κατώτερος ἐνὸς ἐκάστου τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπερχομένων ἐκ Κων)πόλεως καὶ Αλεξανδρείας ἀντιπάλων, θὰ ἐφαίνετο κάπως παράδοξος ἐκ πρώτης ὅψεως, ὃς ἀντικειμένη εἰς μίαν ἐκ τῶν βασικῶν τοῦ Πολέμου ἀρχῶν, τὴν τῆς συγκεντρώσεως τῶν μέσων καὶ τῶν προσπαθειῶν. Εὰν δημοσίεις ἔχετασῃ βαθύτερον τὰ πράγματα, βλέπει δὲτοι κυρίως εἰπεῖν, δὲν ἐπρόκειτο περὶ διαιρέσεως τοῦ Στόλου εἰς δύο ισοδύναμα περίπου τμήματα, καθόσον ἡ ὑπὸ τὸν Μιαούλην δύναμις ἦτο πολὺ ισχυροτέρα τοῦ ὑπὸ τὸν Σαχτούρην τμήματος, δπερ συνεπῶς δὲν ἦτο παρὰ μία δύναμις ἐπιτηρήσεως τοῦ ἐνὸς τῶν δύο ἐχθρικῶν Στόλων. Πρέπει ἄλλως τε νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὅψιν καὶ τὴν κρατοῦσαν ἀβεβαιότητα περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐγκαίρου ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἐνὸς τῶν στόλων τούτων χωρὶς νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἐτερον ἐπαρκῆς χρόνος ὥστε νὰ διενεργήσῃ ἐπίθεσιν καὶ κατ' αὐτῶν τούτων τῶν νήσων· τότε καταλίγει εἰς τὸ συμπέρασμα, δτι, ἀσχέτως τοῦ ἀν διὰ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῶν δυνάμεων τοῦ Ελληνικοῦ Στόλου ἀπεκλείετο ἡ πιθανότης τοῦ νὰ προληφθῇ ἡ ἔνωσις τοῦ Τουρκικοῦ πρὸς τὸν Αἰγυπτιακὸν Στόλον, ἡ ἀποφασισθεῖσα κατανομὴ τῶν Ελλη-

νικῶν Δυνάμεων ἦτο ἡ μόνη ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν κατάστασιν,
εἰς ἣν εἶχον ἀφεθῆ νὰ περιέλθωσι τὰ πράγματα.

Ως φαίνεται ἵδιος ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Λαζάρου καὶ Γεωργίου
Κουντουριώτου, ως πρωτεύων ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Ἑλληνι-
κοῦ Στόλου εἶχε τεθῆ ὁ Αἰγανπτιακὸς Στόλος, τοῦτο δὲ ἔξηγεῖται
καὶ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῆς δργανώσεως αὐτοῦ ἔναντι τοῦ Τουρκικοῦ
καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι συνώδευε τὴν πολυάριθμον στρατιὰν τοῦ
Ἰμβραήμ· εἶναι χαρακτηριστικὸν δὲ τῆς ὁρθῆς καὶ ὑγιοῦς στρατηγι-
κῆς ἀντιλήψεως τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν
ἐπιχειρήσεων τὸ γεγονός ὅτι εἶχεν δρισθῆ ὡς κυριώτερος σκοπὸς ἡ
καταστροφὴ τοῦ ἔχθροῦ «εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν»⁽¹⁾.

Συμπληρωθεισῶν τῶν ἐν ταῖς νήσοις ἑτοιμασιῶν ἔξεπλευσεν ἐν
πρώτοις ἐκ Σπετσῶν μία μοῆρα ἐκ 15 πλοίων καὶ ἐνδὸς πυρπολικοῦ
ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γ. Ἀνδροῦτσον τῇ 24ῃ Ἰουλίου καὶ μετὰ τρεῖς
ἡμέρας ὑγκυροβόλησεν εἰς τὸ μετοξὺ Σάμου καὶ Μ. Ἀσίας στενόν.
Ἀμέσως ὁ Ναύαρχος ἥλθεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν Λογοθέτην καὶ
ἀπηύθυνεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς προκρίτους ἀγγέλων τὴν ἐπικειμέ-
νην ἄφιξιν καὶ τοῦ λοιποῦ Στόλου.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Σαχτούροην τιμῆμα τοῦ Στόλου ἔξε-
πλευσεν ἐξ "Υδρας τῇ 27ῃ Ἰουλίου, συγκείμενον ἐκ 22 πλοίων καὶ
4 πυρπολικῶν, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς 29ης Ἰουλίου ἐν τῷ πλῷ πρὸς
τὴν Σάμον εὑρισκόμενον, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ ἔχθροικὸς Στόλος
εὑρίσκετο παρὰ τὰς νησίδας Φούροντος τῆς Σάμου" τὴν ἐπομένην
ἡμέραν ἐν τῷ πορθμῷ Δαρ - μπογάζ συνίντησεν 20 σακολέβας καὶ
περὶ τὰ 20 μικρότερα Τουρκικὰ πλοῖα μεταφέροντα στρατὸν πρὸς
τὴν Σάμον. Ἀμέσως τὰ Ἑλληνικὰ πολεμικὰ ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν
διὰ πυροβολικοῦ, εἴτα δὲ δι' ἐμβολῆς, καὶ ἐβύθισαν τὰ πλεῖστα ἐξ
αὐτῶν, διασκορπίσαντα καὶ καταδιώξαντα τὰ λοιπὰ μέχρι τῆς ἀκτῆς.

Τῇ 31ῃ Ἰουλίου τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, διαπλεύσαντα τὸν πορθ-
μὸν τῆς Σάμου, παρετήρησαν ἐν τῇ ἔηρᾳ συγκεντρώσεις στρατευμά-
των παρασκευαζομένων διὰ τὴν κατὰ τῆς Σάμου ἐπεχείρησιν, κα-
θὼς καὶ μέγαν ἀριθμὸν πλοιαρίων μόλις ἔκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον
Ἀγ. Μαρίναν, εἶδον δλόκληρον τὸν ἔχθροικὸν Στόλον ἐπ' ἀγκύρᾳ
συγκείμενον ἐκ 48 πλοίων· ὁ Σαχτούρος, μὴ θεωρῶν τὴν ὑπὸ τὰς
διαταγάς του δύναμιν ἰσχυρὰν πρὸς ἐπίθεσιν, ἀπεσύρθη καὶ ὑγκυ-

(1) "Ιδε τὴν ἀπὸ 17ης Ἰουλίου 1824 ἐπιστολὴν τοῦ Λαζάρου Κουντου-
ριώτου (σελ. 45 Γ'. Ἀρχείων "Υδρας")

οοβόλησεν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Σάμου, εἰς τούτον ὥστε νὰ εἶναι εἰς
θέσιν νὰ ἀποκρούσῃ κάθε ἔχθρικήν ἀπόπειραν ἀποβάσεως· συγχρό-
νως ἀπέστειλε καὶ οὗτος ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς προκρίτους συνιστῶν
εἰς αὐτοὺς νὰ ἔντείνωσι τὰς προσπαθείας διὰ τὴν δργάνωσιν τῆς ὁχυ-
ρώσεως καὶ νὰ τηρῶνται ἐν συνεχεῖ ἐπιφυλακῇ, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἔχθρι-
κῆς ἐπιθέσεως. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Τουρκικὸς Στόλος
ἀπάρας ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐπ' ἀγκύρᾳ εὑρισκομένου Ἐλληνικοῦ· ὁ
Ἐλλην Ἀντιναύαρχος διέταξεν ἀμέσως τὰ πυρπολικὰ νὰ ἀντεπιτε-
θῶσιν, ἥ διαταγὴ δικαίωνεν ἐπὶ τρεῖς δλοκλήρους ὕρας νὰ ἔκτε-
λεσθῇ· τέλος περὶ ὕραν 18.00 δύο πυρπολικὰ συνοδευόμενα παρὰ
τῆς ναβέτας τοῦ Λευκέση κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι τὸν ἔχθρον καὶ
νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ, δπότε δλοκλήρος ὁ Τουρκικὸς Στόλος
ἔπαυσε τὸ πῦρ καὶ ἀπεμακρύνθη. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν ὁ ἔχθρι-
κὸς ἐπανέλαβε τὴν ἐπίθεσίν του, ἀλλ᾽ ἀπεχώρησε καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ
θέᾳ τῶν ἐπιπλεόντων πυρπολικῶν.

Τέλος τῇ 4ῃ Αὔγουστου, περὶ ὕραν 10.00, τὰ Τουρκικὰ πλοῖα,
22 τὸν ἀριθμόν, ἐπετέθησαν ἐκ νέου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀγκύρᾳ εἰσέτι
εὑρισκομένου Ἐλληνικοῦ Στόλου, ὅστις ἐνωθεὶς τὴν προτεραιάν
μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτον Σπετσιωτικῆς Μοίρας καὶ ἐπὶ πλέον
ἐνισχυθεὶς καὶ δι' ὀκτὼ εἰσέτι πλοίων καὶ 2 πυρπολικῶν τὴν πρωΐαν
ἀπήντησε διὰ τοῦ πυροβολικοῦ του, ἐν ᾧ τὰ πυρπολικὰ ἡτοιμάζοντο
πρὸς ἐπίθεσιν· τὰ Τουρκικὰ πλοῖα ἔβαλλον οὐ μόνον κατὰ τῶν Ἐλ-
ληνικῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν Σάμῳ πυροβολείων καὶ στρατευμάτων.
Ἡ μάχη διεξήγετο πεισματωδῶς καὶ τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα ἐπιέζοντο
ἰσχυρῶς, χωρὶς τὰ πυροβολικά των νὰ δύνανται νὰ προσφέρωσι
σοβαρὰν συνδρομήν, (1) δπότε ἐμφανισθεὶς ὁ Κανάρης μετέβαλεν
ἀρδην τὴν κατάστασιν. Οὕτος, καλυπτόμενος ὑπὸ τοῦ πυρὸς 17
πλοίων, ἀτινα κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἀντιναυάρχου διε-
τάχθησαν νὰ τὸν συνοδεύσουν, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἰσχυροτέρων
ἔχθρικῶν· ὁ ἔχθρικὸς δικαίως Στόλος δὲν ἐφαίνετο ἐπιμένων εἰς τὸν
σκοπόν του καὶ πρὸς δεκτῇ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ὑπεχώρησεν ἐν
σπουδῇ, περιορισθεὶς εἰς τὸ νὰ βάλῃ βολάς τινας ἀνευ ἀποτελέσμα-
τος κατὰ τῶν ἐπακτίων ὄχυρωμάτων τῆς Σάμου.

(1) Τοῦτο ὠφείλετο κυρίως εἰς τὸ ὅτι οἱ τε Κυβερνῆται καὶ τὰ πληρώ-
ματα τῶν πυρπολικῶν ἐπέδειξαν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, δπως καὶ τὴν
κατὰ τὴν προηγουμένην ἐπίθεσιν τοῦ ἔχθροῦ, ἀποδυτικάν ἀκατανόητον εἰς
τὸ νὰ ὑπακούσουν τὰς διαταγὰς τοῦ Ναυάρχου (ἴδε Ἡμερολόγιον τῆς
Ναυαρχίδος τοῦ Σαχτούρη ἡ «Ἀθηνᾶ»).

Ναυμαχία 5ης Αύγούστου. — Αὗτη ὑπῆρξεν ἡ ἀποφασιστικὴ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀπὸ πενθημέρου ἀψιμαχούντων ἀντιπάλων Στόλων· ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος ἔξηκολούθει παραμένων ἐπ' ἀγκύρᾳ ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Σάμου, δόποτε τὴν πρωίαν τῆς 5ης Αύγούστου ὁ ἔχθρικὸς Στόλος ἐπετέθη ἐκ νέου προσπαθῶν νὰ τὸν ἐκδιώξῃ ἔκειθεν· τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπήντησαν εἰς τὸ πῦρ ἐπ' ἀγκύρᾳ, πλὴν δέκα, ἀτινα διετάχθησαν νὰ συνοδεύσωσι τὰ πυροπολικὰ εἰς τὴν σημανθεῖσαν παρὰ τοῦ ἀντιναυάρχου ἐπίθεσιν. Ὁ πυροπολητὴς *Τσαπέλης* πρῶτος διευθύνει τὸ πυροπολικόν του κατὰ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἔχθρικοῦ πλοίου, μιᾶς ἵσχυρᾶς φρεγάτας τῶν 36 πυροβόλων, μόλις ὅμως ἔφθασεν εἰς ἀπόστασιν βολῆς πιστολίου ἀπ' αὐτῆς ἐγένετο δεκτὸς διὰ βροχῆς βλημάτων ἐξ αὐτῆς τε καὶ τῶν ὁμοιόλκουσῶν λέμβων καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου του καταληφθὲν ὑπὸ πανικοῦ ἔρριφθη ἐν σπουδῇ εἰς τὴν λέμβον· ὃς ἐκ τούτου ἔξηναγκάσθη οὗτος νὰ ἀναφλέξῃ τὸ πυροπολικὸν προώρως, κάψας μάλιστα τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπόν του. Ἐν τὸ μεταξὺ ὅμως ὁ *Καράογης* πλησιάσας προστηνέμως ἐπιτίθεται κατὰ τῆς φρεγάτας, ἥτις ὅπως σωθῆ ἐπέδωκε μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἔξοκείῃ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον *Άγ. Μαρίνας* ὁ *Καράογης* ὅμως πλησιάζει, παραβάλλει τὸ πλοῖον του εἰς τὸ μέσον τῆς πλευρᾶς της καὶ ἀναφλέγει αὐτὸς παρὰ τὸν σφοδρὸν πυροβολισμὸν τῶν ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἐπιβαινόντων γεννιτσάρων, οἵτινες μόνοι ἐν τοῦ πληρώματος παραμείναντες ἀπτότοι ἀντέτασσον πείσμονα ἀντίστασιν προσπαθοῦντες νὰ ἐμψυχώσουν καὶ τοὺς λοιπούς· ἡ γενναία ἐν τούτοις αὕτη ἀντίστασις εἰς οὐδὲν ὠφέλησε, καθόσον ἐντὸς δλίγου ἡ φρεγάτα ἐκαλύφθη ὑπὸ τῶν φλογῶν, περὶ ὧδαν δὲ 11.30 ἀνετινάχθη τέλος εἰς τὸν ἀέρα φονευθέντων περὶ τοὺς χιλίους στρατιῶτῶν καὶ ναυτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ *Καράογης* μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ, ἀφοῦ ἀπώλεσε δύο ἀνδρας τοῦ πυροπολικοῦ του.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ *Τούρκος* ναύαρχος ἔξήσκει τὴν μεγίστην δυνατὴν πίεσιν κατὰ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῆς Ἐλληνικῆς γραμμῆς διοικουμένης ὑπὸ τοῦ *Αρδρούτου*, καὶ ὑποστηριζούμενης ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν πυροβολείων τῆς ἀκτῆς. Ἡ μάχη μετετράπη εἰς γενικὴν ἐκ τοῦ συστάδην σύρραξιν, εὑρίσκετο δὲ εἰς τὸ κορύφωμά της περὶ τὴν 15.00, δόποτε ὁ πυροπολητὴς *Βατικιώτης* προσβαλὼν μίαν Τυνισιακὴν κορβέτταν ἀνατινάσσει αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα· δλίγον κατόπιν δὲ *Υδραῖος* πυροπολητὴς *Ραφαήλας* καὶ ὁ *Σπετσιώτης Ματρώζος* ἐπιτεθέντες ἐξ ἐκατέρας τῶν πλευρῶν ἀνατινάσσουν μίαν φρεγά-

ταν, ἐν δὲ ἑτέρᾳ φρεγάτα προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ πυροπολητοῦ *Romperston*, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ, χάρις εἰς τὴν ψυχραιμίαν τοῦ πληρώματός της, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν πλοίου ὑποστηρίξεως πλησίον τοῦ πυροπολικοῦ.

Αἱ ἐντὸς διάλιγων ὕδρων ἐπανειλημμέναι αὗται πυροπολήσεις ἵσχυροτάτων πλοίων συνεπαγαγοῦσαι τὴν ἀπώλειαν 2000 περίπου ἀνδρῶν ἐπέδρασαν δλεθρίως ἐπὶ τοῦ ἡμικοῦ οὐ μονον τῶν Τουρκικῶν πληρωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ Μικρασιατικῇ παραλίᾳ Τουρκικῶν στρατευμάτων, ἀτινα ἥρχισαν διαλυόμενα καὶ φεύγοντα πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Μετ' διάλιγον ἡ Ναυαρχίς τοῦ *Kapetan - Pasas* ἐξήρχετο τῆς γραμμῆς, τοῦτο δὲ ἀπετέλεσε τὸ σύνθημα διακοπῆς τῆς μάχης ἐκ μέρους καὶ τῶν λοιπῶν Τουρκικῶν πλοίων, ἀτινα ἐν ἀταξίᾳ φεύγουσι πρὸς νότον, τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν μὲ σοβαρωτάτας βλάβας. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὑποστάντα καὶ ταῦτα ἐκ τῆς πείσμονος ταύτης πολυώρου μάχης ἀρκετάς ζημίας καὶ ὅντα πολὺ δλιγαριθμότερα δὲν ἦδυναντο φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ καταδιώξωσι τὰ φεύγοντα Τουρκικά, ἀτινα οὕτως ἀνενόχλητα ἦδυνήθησαν νὰ πλεύσωσι πρὸς Κῶν, ὅπως συνενωθῶσι μετὰ τοῦ Αἰγαίου Στόλου.

Αἱ παρὰ τὴν Σάμον ναυμαχίαι, καὶ ἴδια τῆς ὅης Αὔγουστου, δὲν παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον ἀπὸ τακτικῆς ἀπόψεως ὡς διεξαχθεῖσαι κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ὅντων ἐπ' ἀγκύρα· οὐχ' ἡττον τὰ κάτωθι δύνανται κατ' αὐτὰς νὰ σημειωθῶσιν:

(α') διὰ τῆς ἐκλογῆς τῆς θέσεως τῆς ἀγκυροβολίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς τὸ στενώτερον σημεῖον τοῦ πορθμοῦ, δόποθεν κατ' ἀνάγκην θὰ διεξήγετο κάθε ἀπόπειρα ἀποβάσεως, ἥναγκάσθη ὁ Τουρκικὸς Στόλος νὰ δεχθῇ τὴν μάχην ὑπὸ τοὺς μᾶλλον συμφέροντας διὰ τὸν ἀντίπαλόν του δρούς (στενὸς χῶρος, στήριξις τῶν πλευρῶν ἐπὶ τῶν ἐπακτίων δχυρώσεων κ.λ.π.).

(β') ἡ ἐπιτυχὴς καὶ ἀποφασιστικὴ δρᾶσις τῶν πυροπολικῶν τῇ ὅῃ Αὔγουστου κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κατὰ τὰς προηγηθεῖσας ἀψιμαχίας ἀδράνειάν των αὕτη ὠφείλετο κυρίως εἰς τὸν *Kanálon*, ὅστις ἀφ' ένδος μὲν ἐπέτυχεν αὐτὸς οὕτος τὸ μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔδωκε λαμπρὸν παράδειγμα πρὸς μάμησιν.

(γ') ἡ παντελὴς ἀστοχία τοῦ πρὸς τῶν Τουρκικῶν πλοίων, ἀτινα ἐκ τοῦ συστάδην μαχόμενα κατὰ πολὺ ἀσθενεστέρων καὶ διλγαριθμοτέρων πλοίων δὲν κατώρθωσαν οὐδὲν ἐξ αὐτῶν νὰ θέσωσιν ἐκτὸς μάχης.

Κινήσεις τοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην Στόλου.—Ἐνωσις Τουρκικοῦ καὶ Αἴγυπτιακοῦ.—Ναυμαχία Κῶ—Αλιμαρνασοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τῶν στενῶν τῆς Σάμου ἀποχώρησιν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ὁ Σαχτούρης μετὰ 14 πλοίων καὶ ὁ Κυριακὸς μετὰ 12 ἔκινήθησαν πρὸς Νότον, προαποστείλαντες ἡμιολίας τινὰς πρὸς ἀναγνώρισιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ὅρδαϊκοῦ Στόλου ὑπὸ τὸν Ναύαρχον Μιαούλην, ἐτοιμασθὲν διὰ συντόνων ἐνεργειῶν ἀπέπλευσεν ἐξ Ὅρδας καὶ ἡγκυροβόλησε παρὰ τὸ Σούνιον τῇ 14ῃ Αὐγούστου ὁ ὑπὸ τὸν Μιαούλην Στόλος συμποσούμενος εἰς 46 ἐν συνόλῳ πολεμικὰ καὶ πυρπολικὰ σκάφη ἀπέπλευσεν ἐκ Σουνίου κατευθυνόμενος πρὸς Νότον, διελθὼν δὲ ἐκ Κέας, ἐνθα ὅρμαι ὁ ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον Σπετσιωτικὸς στόλος, κατηυθύνθη πρὸς Θήραν, ἥτις ὠρίσθη ὡς τόπος γενικῆς συγκεντρώσεως.

Ἐν Θήρᾳ παρέμεινε ὁ Μιαούλης ἐπὶ μίαν περίπου ἑβδομάδα ἐν ἀναμονῇ τοῦ Σπετσιωτικοῦ Στόλου ἐν ἀρχῇ καὶ τῶν περὶ ἔχθρον πληροφοριῶν, ἃς θὰ ἐκδικεῖν ἡ πρὸς ἀναγνώρισιν ἀποσταλεῖσα ἡμιολία τοῦ Τομπάζη, βραδύτερον ἐπαναπλευσάσης δὲ τῆς ἡμιολίας ταύτης τῇ 18ῃ καὶ κομισάσης εἰδῆσεις περὶ τῆς ἐν Κῷ παρουσίας τοῦ ἔχθρον, ὁ ὑπὸ τὸν Μιαούλην Ἑλληνικὸς Στόλος ἀπέπλευσε τὴν ἐπομένην ἐκ Θήρᾳς καὶ τῇ 21ῃ ἡγκυροβόλησεν ἐν Λειψῷ, ἐνθα συνηνώθησαν καὶ αἱ ὑπὸ τοὺς ἀντιναυάρχους Σαχτούρην καὶ Κυριακὸν Μοῖραι.

Ολίγας ἡμέρας πρότερον εἶχε πραγματοποιηθῆ ἐν Κῷ ἡ συνάντησις καὶ ἡ ἐνωσις τοῦ Τουρκικοῦ πρὸς τὸν Αἴγυπτιακὸν Στόλον· ἡ ἐκ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἀποτελεσθεῖσα δύναμις ἦτο ἡ φοβερότερα τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κινηθεισῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅχι μόνον εἰς ἀριθμὸν καὶ ἴσχὺν πλοίων, ἀλλ᾽ ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον, εἰς τὴν δργάνωσιν, ἐπειδὴ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς ἀπέτελετο ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἰσμαήλ—Γιβραλτάρ Αἴγυπτιακοῦ Στόλου· ἡ ψυχὴ ὅμως τοῦ τε στόλου τούτου καὶ τοῦ ἐπιβαίνοντος τῶν παρὸν αὐτοῦ συνοδευομένων πλοίων στρατοῦ ἦτο ὁ νιὸς τοῦ Σατράπου τῆς Αἴγυπτου Ἰμβραήμ—Πασσᾶς, ἀνὴρ ἀδαμάστου θελήσεως καὶ πολεμιστὴς ἱκανότατος.

Ο ἡνωμένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος περιελάμβανεν 100 περίπου πολεμικὰ πλοῖα (ἐξ ὧν 1 δίκροτον, 20 φρεγάται, 25 κορβέται καὶ τὰ λοιπὰ ἡμιολίαι) φέροντα εἰς συνόλῳ 8000 ναυτῶν, 2500 στρατιωτῶν καὶ 2500 πυροβόλων, συνώδευε δὲ περὶ τὰ 300 μεταγω-

γικὰ πλοῖα μετὰ 10000 Αἰγυπτίων στρατιωτῶν⁽¹⁾. Ἐναντὶ τῆς δυνάμεως ταύτης δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος (ὅστις ἐπίσης ὅτο δὲ ἵσχυρότερος τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης παρὰ τῶν Ἑπαναστατῶν συγκροτηθέντων) ἀντιπαρέτασσε περὶ τὰ 70 πλοῖα, κατὰ τὸ πλεῖστον πάρωνας καὶ ἡμιοιλίας μετὰ 5000 ἀνδρῶν καὶ 800 πυροβόλων.

Τῇ 24ῃ Αὔγουστου, πληροφορηθεὶς δὲ Μιαούλης διὰ δὲ ἡνωμένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος εὑρίσκετο ἡγκυροβολημένος εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ τὸ ταχύτερον τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως καταρτισθὲν δὲ συνήθως κατόπιν πολεμ. συμβουλίου τῶν τριῶν ναυάρχων ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς χρησιμοποιήσεως πυροπολικῶν, ἄτινα συνοδείᾳ πολεμικῶν θὰ προσέβαλλον τὸν ἔχθροικὸν Στόλον, ἐν φὲ τὰ ὑπόλοιπα Ἑλληνικὰ πλοῖα θὰ ἀνέμενον ἔξω τοῦ κόλπου εἰς τὸ μεταξὺ Κῶ καὶ Ἀλικαρνασσοῦ στενόν, ἕτοιμα νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐπωφελούμενα τῆς ἀναμενομένης συγχύσεως τοῦ ἔχθροῦ.

Πράγματι περὶ ὥραν 0700 τῆς ἐπομένης ἡμέρας τὰ πυροπολικὰ συνοδευόμενα παρὰ 20 πολεμικῶν ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην διηνθύνθησαν πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Κῶ—Ἀλικαρνασσοῦ πλέοντα εἰς δύο στήλας τὸ κύριον σῶμα τοῦ Στόλου ἡκολούθει εἰς ἀπόστασιν 3 μιλίων. Τὰ πλοῖα ἐπιτηρήσεως τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, ἢτοι 2 φρεγάται, 3 κορβέται καὶ 4 βρέκια, περιπολοῦντα ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ διὰ τὴν φρούρησιν, ὑπεχώρησαν ἀμέσως ὅπως σημάνωσι τὸν κίνδυνον, καταδιωκομένα ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρὰ τῶν συνοδευόντων τὰ πυροπολικὰ πολεμικῶν. Περὶ ὥραν 0930 δὲ Τουρκικὸς Στόλος, οὗτοιος τὰ πλοῖα δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἀπάρουν, ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, εὐρισκομένης ἡδη περὶ τὸ μέσον τοῦ στενοῦ Κῶ - Ἀλικαρνασσοῦ· κατὰ τὴν πρώτην ταύτην σύγκρουσιν ἡ ναυαρχίς τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ὑπέστη βλάβας ἀπολέσασα τὸν δόλωνα καὶ τὴν κεραίαν τοῦ φώσωνός, ἀπάρασα δὲ ὡς ἐκ τούτου ἐν σπουδῇ ἐφυγε πρὸς τὸν μιχὸν τοῦ κόλπου τοῦ Μπούδρου, ἐγκαταλιποῦσα μίαν μεγάλην πολεμικῶς ἔξωπλισμένην ἄκατον, ἥτις μετὰ τῶν ἐπιβαινόντων αὐτῆς 50 ἐνόπλων ἐπεσιν εἰς ζείρας τῶν Ἑλλήνων. Ταῦτοχρόνως τὰ πυροπολικά, ἀπειλοῦντα διὰ προσβολῆς ὅσα Τουρκικὰ πλοῖα είχον προφθάσει νὰ εἰσπλεύσωσιν

(1) O J. de la Graviere ἀναφέρει 8000 στρατιώτας καὶ 1000 ἵππεις ἀναβιβάζει δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταγωγικῶν πλοίων εἰς 400.

εἰς τὸν πορθμόν, ἀναγκάζουν αὐτὰ νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ λοιπὰ πλοῖα τοῦ Στόλου των.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως παταφθάνει εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ὃ ὑπὸ τὸν Ἰσμαὴλ -Γιβραλτὰρ Αἴγυπτιακὸς Στόλος, ὅστις χειρίζει ὅπως λάβῃ τὴν προσήνεμον θέσιν· τὰ πλεῖστα πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἶχον ἥδη εἰσπλεύσει ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ· οἱ πυροποληταὶ *Rομπότσης* καὶ *Παπανικολῆς* ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Αἴγυπτιακῆς Ναυαρχίδος, γενόμενοι ὅμως δεκτοὶ διὰ βροχῆς βλημάτων δὲν κατώρθωσαν ἄλλο τι, εἰ μὴ νὰ ἀναγκάσωσι ταύτην νὰ ἀπομακρυνθῇ. Περὶ τὴν ἐσπέραν τὰ ἐπὶ τῆς Κῶ πυροβολεῖα ἥρξαντο βάλλοντα κατὰ τῶν πλοίων τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, ἀτινα ἐπλησίαξον πρὸς αὐτά, ἐνῷ ταύτοχρόνως ὁ Ἰσμαὴλ ἀνασυντάξας τὸν Στόλον του ἐπιτίθεται ἐκ νέου κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς, ἐκτεινομένης ἥδη καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ στενωτέρου μέρους τοῦ πορθμοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν B.—N. Κατὰ πρῶτον ἡ φρεγάτα τοῦ Ἰσμαὴλ προσέβαλε τὴν Ναυαρχίδα τοῦ Μιαούλη, μεθ' ἡς ἐμονομάχησεν ἐπ' ὀλίγον, ἔως οὗ ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποστείλας κατ' αὐτῆς τὸ πυροπολικὸν τοῦ *Πιπίνου* τὴν ἡνάγκασε νὰ ἀπομακρυνθῇ. Λόγῳ ὅμως τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου καὶ τῆς αὐξούσης συνεχῶς δυνάμεως τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ κυματισμοῦ, ἀταξία μεγίστη ἥρχισεν ἐπικρατοῦσα εἰς τὰς γραμμὰς ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων· ἀποτλεσμα ταύτης, διὰ μὲν τὸν Ἑλληνικὸν Στόλον ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια δύο πυροπολικῶν, ἐνὸς βυθισθέντος παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς καὶ ἐτέρου λόγῳ συγκρούσεως μετ' ἄλλου Ἑλληνικοῦ πλοίου, εἰς δὲ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν ἐπανειλημμέναι συγκρούσεις πλοίων, αἱ ἐκ τῶν δποίων ζημίαι ὑπερέβησαν καὶ τὰς ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀντιπάλου⁽¹⁾. Μετ' ὀλίγον ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ἔπαυσε τὸ πῦρ, τῶν μὲν Τουρκικῶν καὶ Αἴγυπτιακῶν πλοίων ἀποσυρθέντων πρὸς τὸν κόλπον τοῦ *Μπουδρούμ*, τῶν δὲ Ἑλληνικῶν διαδρομούντων καθ' ὅλην τὴν νύκταν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν μεταξὺ *Καλύμνου* καὶ *Μικρασιατικῆς* παραλίας μέχρι τῆς ἐσπέρας, δόποτε ἥγκυροβόλησαν εἰς τὸν κόλπον *Γεροντα*.

Ἡ μεταξὺ Κῶ καὶ Ἀλικαρνασσοῦ ναυμαχία ἀπέβη οὕτως ἀνευ ἀποτελέσματος, τῶν ἀντιπάλων χωρισθέντων, οὐχὶ λόγῳ βλαβῶν ἢ

(1) Ὁ Ἀγγλος ἴστορικὸς Gordon λέγει ὅτι κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην οἱ Τουρκοὶ ἀπησχολοῦντο περισσότερον μὲ τὴν προσπάθειαν ἀποφυγῆς συγκρούσεων μεταξὺ τῶν ἴδιων αὐτῶν πλοίων, αἵτινες ἦσαν συχνόταται, παρὰ μὲ τὸν ἐχθρόν.

ηττης τοῦ ἐνδὸς ἔξ αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τῆς κακοκαιρίας. Λεδομένου διτὶ ἡ τακτικὴ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ πυροβολικοῦ ἀπὸ ἀποφασιστικῶν ἀποστάσεων, δι' οὓς λόγους ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐξεμέσαμεν καὶ λαμβανομένου ὑπὸ δψιν διτὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις ἵκανοποιητικὴν βολὴν ἐν κυματισμῷ μὲ τὸ ὑλικὸν τῆς ἐποχῆς ἐκεῖ νῆς θὰ ἐπρεπε νὰ πλησιάσῃ τὸν ἐχθρὸν εἰς ἀποστάσεις κατωτέρος τῶν 200 μ., καθίσταται τελείως προφανὲς διτὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πολυώδους ταύτης μάχης ἀπὸ ἀπόφεως βλαβῶν ἐκ πυροβολικοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι μηδαμινὰ⁽¹⁾. Αἱ σοβάρωτεραι κάπως βλάβαι, ἃς ὑπέστησαν οἱ Τοῦρκοι, ὥφείλοντο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς κακοὺς χειρισμοὺς καὶ τὰς ἀλλεπαλλήλους μεταξὺ τῶν ἴδιων αὐτῶν πλοίων συγκρούσεις.

** Η Ναυμαχία τοῦ Γέροντα.*

Ως ἐκ τοῦ ἀβεβαίου ἀποτελέσματος τῆς παρὰ τὴν Κῶ ναυμαχίας, νέα σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἐπρεπε νὰ θεωρῆται ὁς ἐπικειμένη ἐπειδὴ δὲ ἡ κατὰ τῆς Σάμου προσπάθεια ἐξηκολούθει νὰ ἀποτελῇ οὖσιῶδες μέρος τοῦ σχεδίου τῶν Τουρκοαιγυπτίων, ἡ ἐκλεγεῖσα παρὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀνασυγκρότησιν τοῦ Στόλου τῶν θέσις ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γέροντα ἥτο λίαν πρόσφορος, διότι πλευρικὴ οὖσα ἐξησφάλιζε τὴν κάλυψιν τῆς Σάμου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γέροντα παρέμεινεν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος μέχρι τῆς πρωΐας τῆς 28ης Αὐγούστου, δπότε ἐμφανισθέντων 7 ἐχθροικῶν πολεμικῶν (προφανῶς ἀπολούντων δύναμιν ἀναγνωρίσεως τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου) ἀπῆρε καὶ κατεδίωξεν αὐτὰ μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Κῶ.

Μὴ ἐμφανισθέντων ἄλλων Τουρκικῶν πλοίων τὰ καταδιώκοντα Ἑλληνικὰ διετάχθησαν νὰ ἀναστρέψωσιν ἐπαναπλέοντα εἰς τὸ ἀγκυροβόλιον τοῦ κόλπου Γέροντα. Λόγῳ δμως τῆς ἀσταθείας τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν πλοίων, δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσουν ἐκεῖ πλείονα τῶν 22 πλοίων, μεταξὺ τῶν δποίων καὶ αἱ ναυαρχίδες τοῦ Μιαούλη καὶ Σαχτούρη τὰ λοιπὰ πλοῖα τοῦ Στόλου παρέμειναν τὴν νύκτα διαδρομοῦντα μεταξὺ τῶν νήσων Λειψοῦς καὶ Φαομακούσης.⁽²⁾ Οὕτω τὴν πρωΐαν τῆς 29ης Αὐγούστου τὰ μὲν

(¹) Ο Jurien de la Gravière ἀναφέρει διτὶ αἱ δλικαὶ ἀπώλειαι εἰς πρεσποικὸν δὲν ὑπερέβησαν τοὺς 20 νεκροὺς ἀμφοτέρωθεν.

(²) Κατὰ τὸν Κ. Νικόδημον ὁ διασκορπισμὸς οὗτος ὥφείλετο εἰς τὸ διτὶ, ἐνῷ ἀπὸ τῆς προτεραιάς είχεν ἀποφασισθῆ ἡ ἀπαρσίας τοῦ Στόλου ἐκ Γέροντα νὰ γίνῃ τὸ μεσονύκτιον τῆς 28 πρὸς 29, αἴφνης διετάχθη αὐτῇ

22 πλοῖα εὑρίσκοντο εἰσέτι ἐν τῷ ὅρμῳ Γέροντα, κατειλημμένα ὑπὸ νηνεμίας καὶ ἀδυνατοῦντα νὰ κινηθῶσιν, τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα ἔγκατεσπαρμένα εἰς ἀποστάσεις μεταξὺ 5 καὶ 15 περίπου μιλίων πρὸς Δυσμάς, δτε ἐπεφάνη μακρόθεν ἐπιπλέων ὁ ἡνωμένος ἔχθρικὸς στόλος ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χοσρέφ.

Ο Τοῦρκος Ἀρχηγὸς ἀντιληφθεὶς τὴν δυσχερῆ θέσιν τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου λόγῳ τῆς τοιαύτης διασπάσεώς του, ἀπεφάσισεν ἐπωφελούμενος τοῦ πνέοντος ἀνοικτὰ ἀνέμου ἀπὸ ΣΖ νὰ προσβάλῃ διὰ μὲν τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ κέρατος, ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ Αἴγυπτιακοῦ Στόλου οὗτοῦ Ἀρχηγοῦ πλοῖα, διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἀμεσῶν ἀπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον, διέταξεν ἀμεσον ἀπαρσιν καὶ ουμονήσιν τῶν πλοίων του πρὸς Δυσμάς, ἐν φυγῇσιν τὰ μεταξὺ Λειψοῦς καὶ Φαρμακούσης πλοῖα ἐπωφελούμενα κατὰ τὸ δυνατὸν ὕδωρ εἰς τὴν θέσιν των ἀραιῶν πνοῶν ἀνέμου προσεπάθουν νὰ πληστέσσωσι τὸν Ἀρχηγόν των.

νότιον ἦ τὰ δύο τμήματα τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου κατορθώσωσι νὰ περάγματοποιήσωσι τὴν ἔνωσιν, ὁ ἔχθρος πλησιάσας ἥνοιξε τὸ πέδον· καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὸν Ἰσμαήλ - Γιβραλτάρ Αἴγυπτιακὰ πλοῖα, πλέοντα τὴν φορόν, προσέβαλον τὸ ὑπὸ τὸν Μιαούλην τμῆμα, ὅπερ ἐν τῷ μεταξὺ διὰ συντόνου ουμουλκήσεως εἶχεν ἔξελθει τῆς νηνεμίας καὶ ἔπλεε μὲ δλα τὰ ίστια πρὸς Δυσμάς, κάμπτον τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Γέροντα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Χοσρέφ Τουρκικά, πλέοντα τὴν ἐγγυτάτην, προσέβαλον τὸ πρὸς Βορρᾶν αὐτῶν ίστιδομοῦν μετέζον τμῆμα τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, προσπαθοῦντα νὰ παρεμβληθῶσι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγουμένου, ὅπως ἐμποδίσσωσι τὴν ἔνωσίν των.

Πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Χοσρέφ διατάσσεται ἐπίθεσις πυρπολικῶν, ἥτις ἐκτελεσθεῖσα παρὰ τῶν Ψαρριανῶν πυρπολητῶν, τοῦ Παπανικολῆ, Νικοδήμου καὶ τινων ἄλλων ὑπὲ τὸ σφοδρότατον πῦρ τοῦ ἔχθροῦ ἀναγκάζει τὰ ἐπὶ κεφαλῆς πλοῖα τῆς ὑπὸ τὸν Χοσρέφ στήλης νὰ ἐπιδώσωσιν ἀμέσως ὅπως ἀπομακρυνθῶσιν· εἰς τὴν ἐπίθεσιν

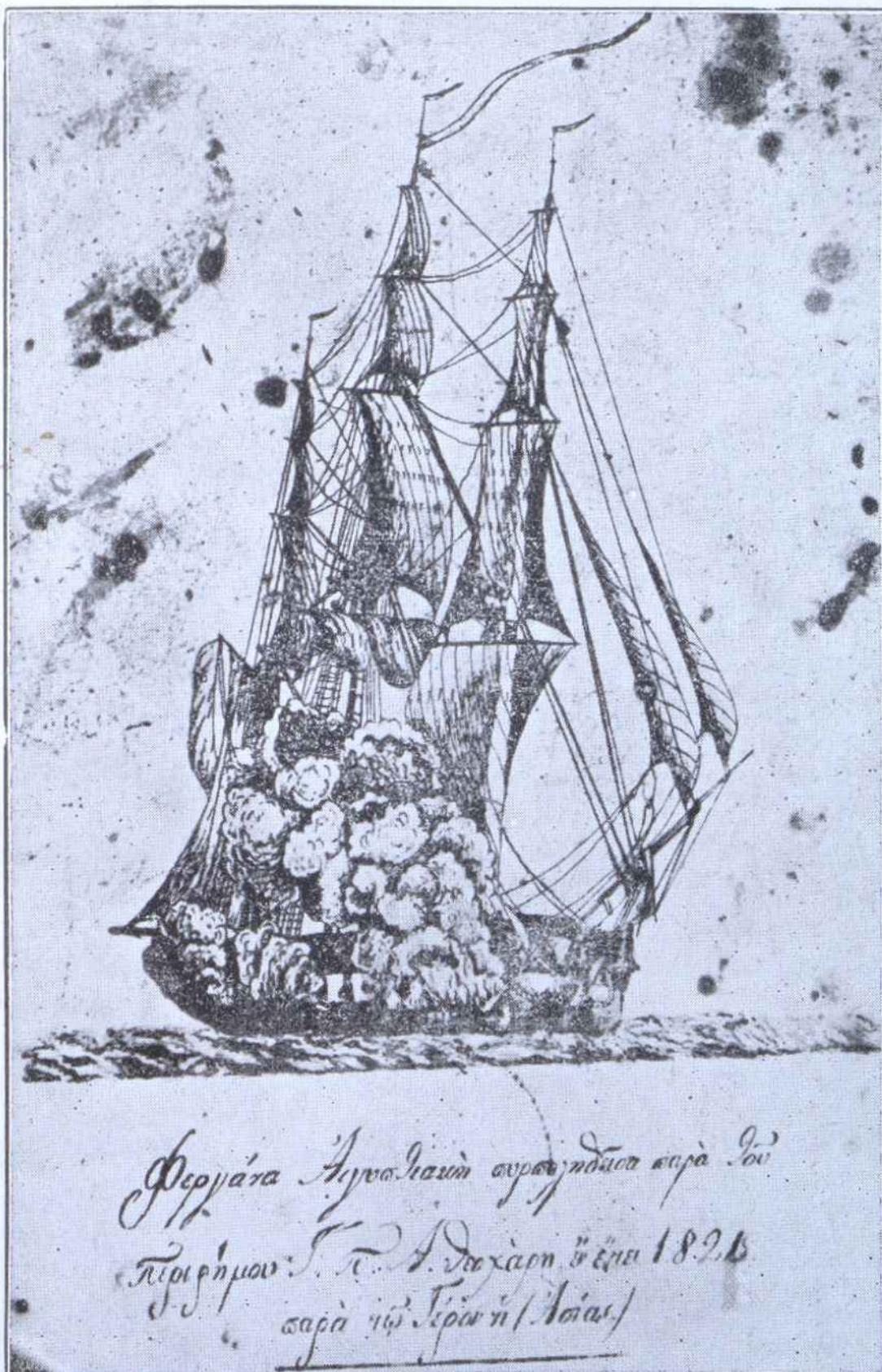
τὴν ἑσπέραν· ἀπὸ ἑλεσμα τούτου ἥτο ὅτι τὰ μὲν πλεῖστα Ὅδραικὰ καὶ Σπετσιωτικά πλοῖα (πλὴν τῶν μετὰ τοῦ Μιαούλη 22) ἀπάραντα ἔγκαιρως εὑρίσκοντο μεταξὺ Λειψοῦς καὶ Φαρμακούσης, ἥ δὲ Ψαρριανή μοῖρα, λόγῳ ἐμμονῆς τοῦ Ναυάρχου Ἀποστόλη εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀπόφασιν, δὲν ἀπῆρε παρὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ οὕτω πως εὑρέθη αὐτὴ τὴν πρωῖαν μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων, δυνηθεῖσα πρώτη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ πυρπολικά της.

λαμβάνουσιν ἡδη μέρος καὶ τινα τῶν Υδραικῶν καὶ Σπετσιωτικῶν πυρπολικῶν. Ὁ πυρπολητὴς Ματοόζος προσκολλᾶ τὸ πυρπολικόν του ἐπὶ ἔχθρικοῦ βρικίου τῶν 20 πυροβόλων, ὑπηνέμως ὅμως, κατορθώσαντος ὡς ἐκ τούτου νὰ σωθῇ ἀνευ σοβαρῶν ζημιῶν· ἀμέσως ὅμως κατόπιν τὸ αὐτὸ πλοῖον προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Πιπίγου, δστις βαρέως τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται νὰ θέσῃ προώρως τὸ πῦρ οὔτω τὸ μὲν πυρπολικὸν κατεστράφῃ, τὸ δὲ πλήρωμά του, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ παρὰ τοῦ πλοίου τοῦ Μοιράρχου Κοιεζῆ. Μόλις εἶχε διαφέγει, καὶ τὸν δεύτερον τοῦτον κίνδυνον, τὸ Τουρκικὸν τοῦτο πλοῖον προσβάλλεται καὶ ἐκ τρίτου, αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπιτυχῶς, παρὰ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Μονσοῦ καὶ ἀνατινάσσεται εἰς τὸν ἀέρα, ἀπολεόμεντος ὅληρου τοῦ ἐκ 300 περίπου ἀνδρῶν πληρώματός του.

Ἐν τῷ μεταξύ, περὶ τὴν μεσημβρίαν, τὰ δύο τμήματά τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου κατώρθωσαν νὰ πλησιάσουν ἄλληλα, ἀμέσως δὲ κατόπιν δ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, δστις ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς πούτης ἐπιθέσεως πυρπολικῶν εἶχεν ἐπιδόσει, προσαχθεὶς πλεύσει ἀνεμον ἐπιτίθεται συγκεντρῶν τὰς προσπαθείας του κατὰ τοῦ οὔτρου ιδίως τῆς Ἐλληνικῆς γραμμῆς. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ ἐνταξία τῆς μάχης ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, σοβαρώταται δὲ βλάβη ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἥρχισαν σημειούμεναι ἐκατέρωθεν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡ ναυαρχίς τοῦ Σαχιούρη «Ἀθηνᾶ» μὲ τὸν μέγαν ίστὸν ἀπειλοῦντα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταπέσῃ καὶ μὲ ἄλλας σοβαρὰς βλάβας ὑπεκρεώθη νὰ ἔξελθῃ τῆς γραμμῆς.

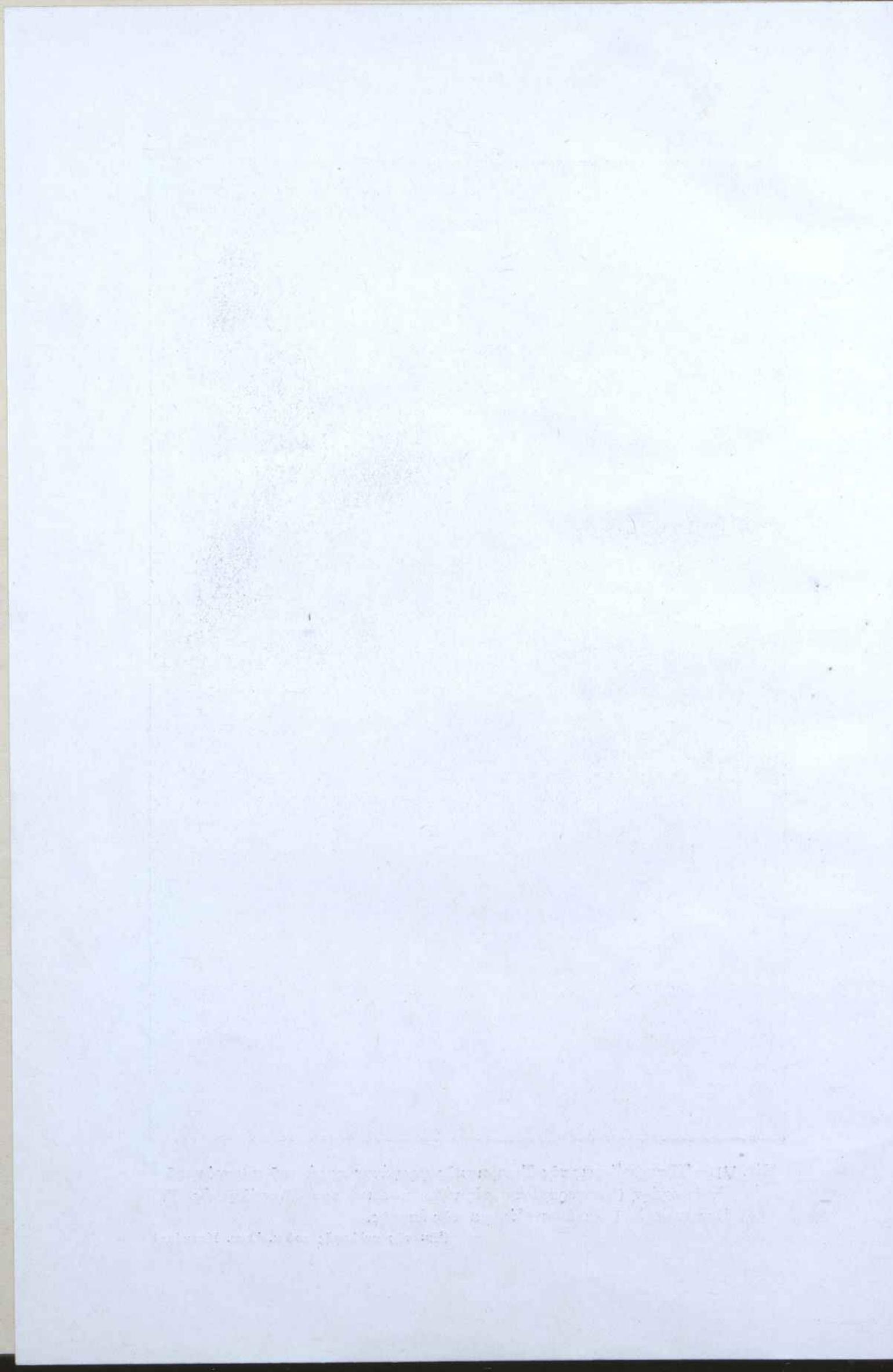
Τότε διατάσσεται ἐκ μέρους τοῦ Ἐλληνος Ναυάρχου ἡ ἀποφασιστικὴ ἐπίθεσις τῶν πυρπολικῶν διὰ τοῦ ίστορικοῦ σήματος: «μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Σταυροῦ ἐπιτεθῆτε», ἀμέσως δὲ τὰ πυρπολικὰ προχωροῦν μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων γραμμῶν πρὸς προσβολὴν τοῦ ἔχθροῦ· δ η πυρπολητὴς Θεοχάρης⁽¹⁾ προσκολλᾶ τὸ πυρπολικόν του ἐπὶ μιᾶς Τυνησιακῆς φρεγάτας τῶν 54 πυροβόλων, ἐν ᾧ μετ’ ὀλίγον δ Βατικιώτης συμπληροῖ τὸ ἔργον του· ἡ φρεγάτα ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν καλύπτεται ὑπὸ φλογῶν, περὶ ὥραν δὲ 16,00 φθάσαντος τοῦ πυρὸς εἰς τὰς πυριταποθήκας, ἔνθα ἦσαν ἐναποθηκευμένα,

(1) Ἐν τῇ ἀπὸ 30 Αὐγούστου 1824 ἀναφορᾷ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη ἀναφέρεται ὅτι τὸ πυρπολικὸν τοῦ Γ. Παπαντωνίου ἦτο τὸ ἐκτελέσαν τὴν πρώτην ἐπίθεσιν, ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀντλίαι τοῦ ἔχθρικοῦ πλοίου ἥρχισαν νὰ καταστέλλωσι τὸ πῦρ, ἐστάλη ὁ πυρπολητὴς Γ. Βατικιώτης Γ. Βατικιώτης ὅπος συμπληρώσῃ τὴν καταστροφήν.

Πίν. VI.—Η πυρπόλησις τῆς Τυνησιακῆς φρεγάτας παρὰ τοῦ πυρπολητοῦ
 Γ. Θεοχάρη (ἀναφερομένου εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μιαούλη ὡς Γ.
 Παπανικονίου) κατὰ σχεδίασμα τῆς ἐποχῆς.

(Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀντ. Μπενάκη)

ἔκτος τῶν ἴδιων της, καὶ πυρομαχικὰ τοῦ ἀποβατικοῦ στρατοῦ, ἀνατινάσσεται εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τρομακτικῆς ἐκρήξεως. Ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐπιβαινόντων 500 ναυτῶν καὶ 800 στρατιωτῶν ἐλάχιστοι διεσώθησαν, συλληφθέντες αἰχμάλωτοι, μεταξὺ τῶν δροίων καὶ ὁ Κυβερνήτης αὐτῆς.

Ἡ καταστροφὴ αὕτη ἐπέτεινε τὴν ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς προσβολῆς τῶν πυροπολικῶν ἐν τῇ Τουρκικῇ παρατάξει, ἥτις κάμπτεται, τὰ δὲ πλοῖα αὐτῆς τρέπονται πρὸς τὴν Ν. δίοδον, ἐξ ἣς τὴν πρωῖαν εἶχον ἀναπλεύσει. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα κατεδίωξαν ἐπ' ὀλίγον τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρόν, περὶ τὴν ἐσπέραν δμως παρηγήθησαν τῆς περαιτέρω διώξεως καὶ οὗτοι ἔπαυσεν ἐκατέρωθεν τὸ πῦρ.

Ἡ παρὰ τὸν Γέροντα ναυμαχία ὑπῆρξεν ἡ μεγαλυτέρα ἐκ παρατάξεως μάχη μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων στόλων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος· κατ' αὐτὴν δὲ Ναύαρχος Μιαούλης ἀπέδειξεν ὅτι ἐκοσμεῖτο ὑφ' ὅλων ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, τῆς διορατικότητος. ἔτοιμότητος πνεύματος καὶ ἀποφασιστικότητος, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τοὺς μεγάλους Ἀρχηγούς· ἡ διὰ τῆς ἐνιατικῆς ρυμουλκήσεως, ἐγκαίρως διαταχθείσης, ἐξαγωγὴ τῶν πλοίων του ἐκ τῆς ἀπελπιστικῆς σχεδὸν θέσεως ἐν ἦν ενδιόσκοντο, ἡ κατόπιν ἐπιδειχθεῖσα ψυχραιμία καὶ σθένος εἰς τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῆς μάχης, ἡ ἐπίκαιρος χρῆσις τῶν εἰς χειράς του ἀποφασιστικῶν ὅπλων ἐπιθέσεως — ἥτοι τῶν πυροπολικῶν — συνδυαζόμενα πρὸς τὴν γενικὴν θέλησιν τῆς νίκης, ἢν κατώρθουν πάντοτε νὰ ἐμπνέῃ εἰς ὅλους τοὺς ὑφ' ἑαυτόν, ἢσαν τὰ κύρια αἴτια, χάρις εἰς τὰ δρόπια ὁ ἀσυγκρίτως ἀσθενέστερος Ἑλληνικὸς Στόλος κατώρθωσε νὰ ἀναμετρηθῇ εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως ἐν σχετικῷ ἀνοικτῇ θαλάσσῃ πρὸς τὰς μεγαλυτέρας καὶ ισχυροτέρας ναυτικὰς δυνάμεις, ἃς διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος κατώρθωσε νὰ ἀντιπαραιτῇ κατ' αὐτοῦ ἡ ἡνωμένη προσπάθεια τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Καίτοι αἱ περὶ τῆς ναυμαχίας πληροφορίαι, ὅσας ἐκ τῶν ἡμερολογίων τῆς ἐποχῆς καὶ ἄλλων ἴστορικῶν συγγραμμάτων δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ, δὲν εἶναι ἀρκετὰ διαφωτιστικαὶ ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ναυμαχίας, ἵδιως ἐπὶ τοῦ ζητήματός τῆς διαιτήσεως ἐκατέρου τῶν Στόλων, ἐν τούτοις, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῶν γενικῶν κινήσεων, ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲ κατ' αὐτὴν χρησιμοποιηθεὶς κατὰ μέγα μέρος σχηματισμὸς τῶν Στόλων, δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλος, ἢ ἡ γραμμὴ παραγωγῆς· οὗτοι τὰ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γέροντα

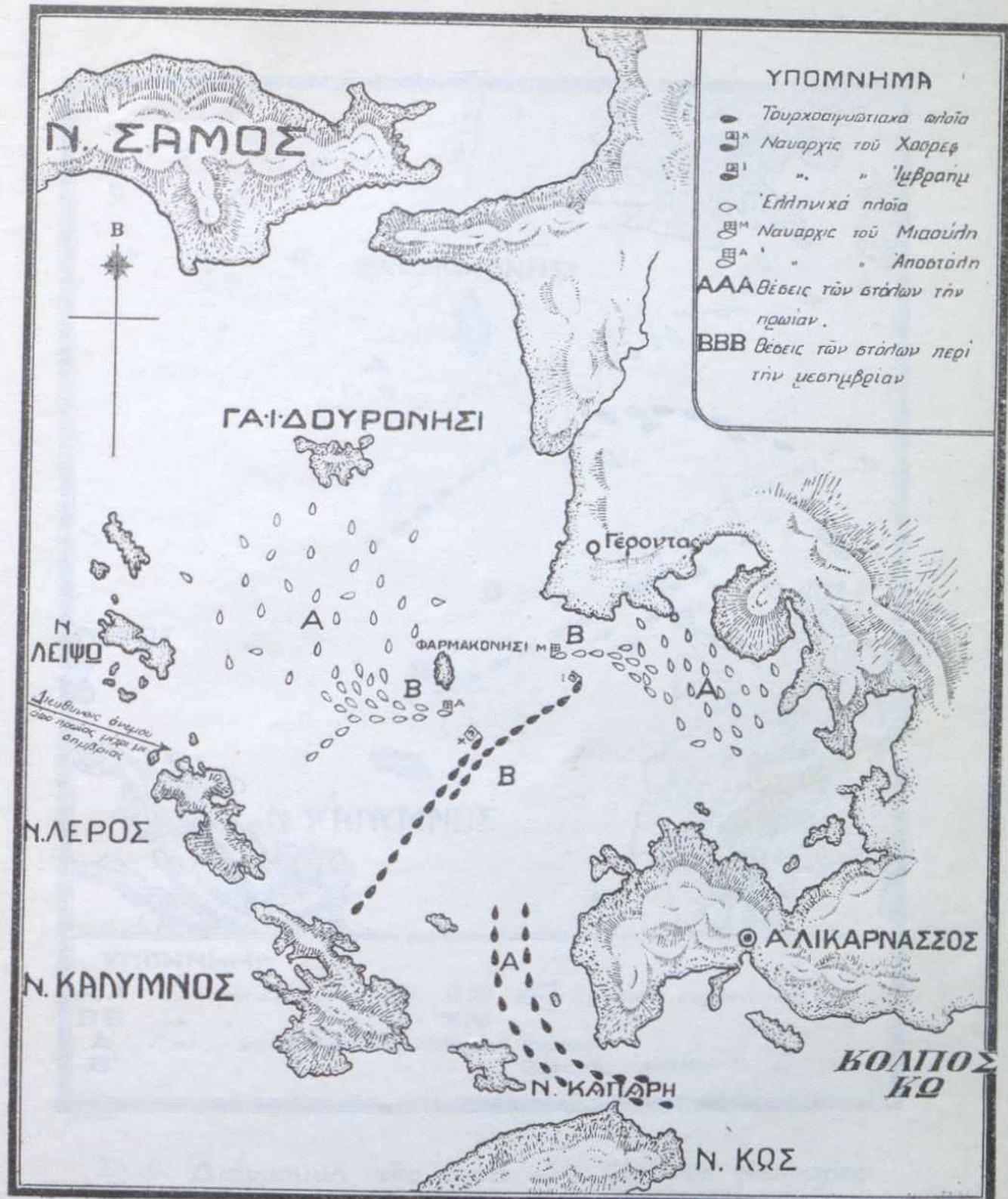
‘Ελληνικὰ πλοῖα προσπαθοῦντα νὰ ἐπεκτείνωσι τὸ μέτωπον πρὸς Ζ ἵνα ἑνωθῶσιν μετὰ τῶν λοιπῶν, ἢτο φυσικὸν νὰ πλέωσιν ἐν γραμμῇ παραγωγῆς τὰ παρὰ τὴν Λιψὼν ἀφ’ ἔτερου ‘Ελληνικὰ πλοῖα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ προσεπάθησαν νὰ λάβουν ἀνάλογον σχηματισμὸν (ὅχι πολὺ κανονικὸν λόγῳ τοῦ διασκορπισμοῦ των) κατὰ τὴν πρὸς Α κίνησίν των. “Οσον ἀφορᾶ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν Στόλον, οὗτος, ἀν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ πνέοντος ἀπὸ ΣΖ ἀνέμον, θὰ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ‘Ελληνικοῦ διὰ τῆς μιᾶς μὲν στήλης του πλαιγιοδομούσης, τῆς δὲ ἔτερας πλεούσης τὴν φορδὸν, ἀμφοτέρων δὲ ἀριστερηνέμων οὔτως ὥστε νὰ ἀποκόψῃ (ἴδε Σχῆμα 5) τὸ παρὰ τὴν ἀκρανίαν Γέροντα Τυῆμα· ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τῆς ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Σαχτούρη περιγραφῆς, τείνει νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ Τουρκοαιγυπτιακὰ πλοῖα θὰ ἐπλεον εἰς δύο ἀρκετὰ ἀκανανονίστους γραμμὰς παραγωγῆς διατεταγμένας κατ’ ἴσχιον ἢ πρύμνηθεν, μὲ τὸ δίκροτον τοῦ Χοσρέφ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρυμναίας ἢ ἀριστερᾶς στήλης, περὶ τὸ μέσον δὲ τῆς ἔτερας γραμμῆς τὴν ναυαρχίδα τοῦ Ἰσμαήλ—Γιβραλτάρ. (¹)

Εἶναι πιθανόν, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν τῶν πυρπολικῶν λόγῳ τῶν χειρισμῶν ἀποφυγῆς τῶν προσβαλλομένων πλοίων καὶ τῆς ἐλλείφεως πάσης χειριστικῆς ἴκανότητος ὁ σχηματισμὸς θὰ ἔγινε τελείως ἀκατάστατος, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Ἰσμαήλ—Γιβραλτάρ ἐπιχειρήσας τὰς πρώτας ὥρας τοῦ ἀπογεύματος νέαν ἐπίθεσιν ἡναγκάσμη προηγουμένως νὰ ἀνασυντάξῃ κάπως τὸν Στόλον του.

Δέον νὰ μὴ παραλείψωμεν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ τῶν μεταξὺ Λιψὼν καὶ Φαρμακούσης ‘Ελληνικῶν πλοίων, τὰ μᾶλλον πρὸς Βορρᾶν, καίτοι ἐπανειλημμένως διετάχθησαν διὰ σημάτων παρὰ τοῦ Μιαούλη νὰ ἐπιδώσωσι καὶ πλησιάσωσι τὰ μαχόμενα πλοῖα, δὲν συνεμορφώθησαν πρὸς τὰ σήματα, τινὰ μάλιστα ἐξ αὐτῶν διηνθύνθησαν πρὸς τὴν Σάμον (²). Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐτονίσαμεν, ὅτι δηλαδὴ τὸ ποιὸν τῶν πλοιάρχων καὶ πληρωμάτων δλων τῶν πλοίων τοῦ ‘Ελληνικοῦ Στόλου δὲν ἦτο εἰς τό αὐτὸν ψυχός, παρ’ δλην δὲ τὴν ἐπιβολὴν. Ήν ἔξησκει ἢ ἴσχυρὰ προσωπικότης τοῦ Μιαούλη, δὲν ἦτο πάντοτε δυνατὸν νὰ ἀπο-

(1) Ἐν τῇ ἀπὸ 30 Αὐγούστου 1824 ἀναφορᾶ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης γίνεται μνεία περὶ «ἐχθρικῆς στήλης», ἡτις ἀσφαλῆς χαρακτηρίζει γραμμὴν παραγωγῆς.

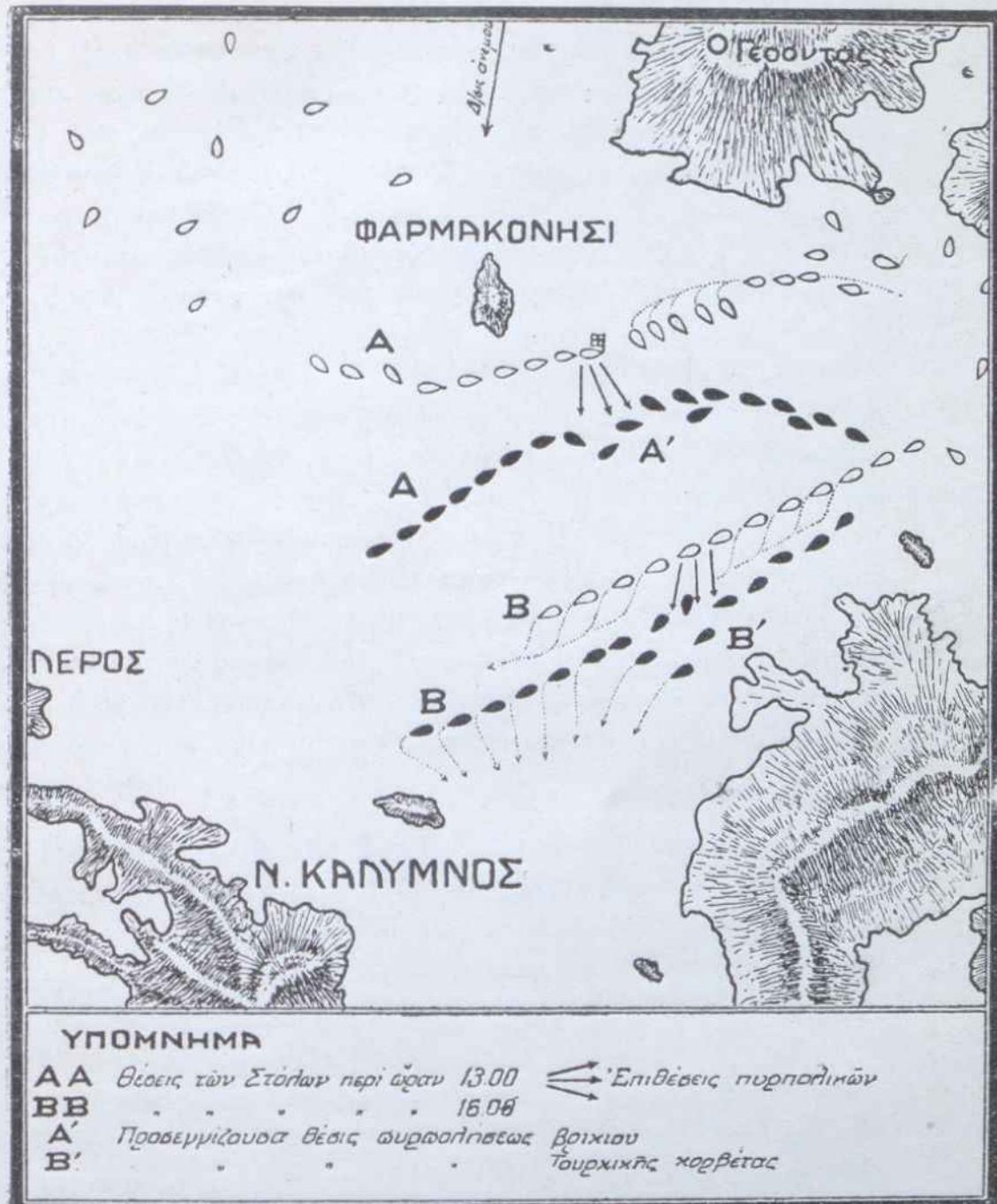
(2) Ἐδει ἡμερολόγιον Γ. Σαχτούρη τοῦ ἔτους 1824.

Σχ. 5. Διάγραμμα τῆς παρά τὸν Γέροντα Ναυμαχίας

Κινήσεις πρὸ μεσημβρίας τῆς 29ης Αὐγούστου 1824)

Σημ. Τὰ σύμβολα τῶν πλοίων δὲν εἶναι ὑπὸ κλίμακα παριστῶσι δὲ μόνον τὴν θέσιν καὶ οὐχὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν σκαφῶν.

Σχ. 6. Διάγραμμα τῆς παρὰ τὸν Γέροντα Ναυμαχίας
(Κινήσεις μετὰ μεσημβρίαν τῆς 29ης Αὐγούστου 1824).

φεύγωνται τοιαῦται περιπτώσεις ἀπειθείας, ὅφειλόμεναι εἰς τὰ βαθύτερα αἴτια τὰ συμφυῖα πρὸς αὐτὴν τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, περὶ ὧν ἐπανειλημμένως ἥδη ἐγένετο λόγος.

Ἡ παρὰ τὸν Γέροντα ναυμαχίᾳ, ἡτις ἥδυνατο νὰ ἀποβῇ νίκη ἀποφασιστική, διὰ τὸν ἡγωμένον Τουρκοαιγυπτιακὸν Στόλον, ἀπέληξεν εἰς ἡτταν αὐτοῦ· ἡ ἡττα ὅμως αὕτη τοῦ Τούρκων οὔτε ἦτο, οὔτε ἥδυνατο νὰ εἴναι ἀποφασιστικὴ λόγῳ τῆς μεγίστης δυσαναλογίας μέσων, καὶ συνεπῶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔξαναγκάσῃ τούτους εἰς τὸ νὰ παραιτηθῶσι τῶν κατὰ τῆς Σάμου προσπαθειῶν των.

Ο Ναύαρχος Μιαούλης ἀντελαμβάνετο τοῦτο καὶ ἐτήρει συνεχῶς τὸν Στόλον του ἔτοιμον καὶ παρεμβεβλημένον μεταξὺ τοῦ ἔχθρικοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ του σκοποῦ, τῆς Σάμου. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου στρατεύματα τοῦ Ἰμβραῆμ ἥρχισαν ὑποφέροντα δεινῶς ἐκ δυσεντερίας· κατόπιν δὲ συσκέψεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τούρκου Ναυάρχου ἀπεφασίσθη νὰ συνεχισθῶσιν αἱ κατὰ τῆς Σάμου ἐπιχειρήσεις, ἀκολούθως δὲ μία μὲν Τουρκικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν Χοσρέφ νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Δαρδανέλλια, ὁ δὲ Αἰγυπτιακὸς Στόλος μετὰ τμήματος τοῦ Τουρκικοῦ νὰ συγκεντρώσῃ τὰς προσπαθείας του διὰ τὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἔξόρμησιν.

Αἱ τελευταῖαι ναὶ ἡ τῆς Σάμου Τουρκικὰ Ἐπιχειρήσεις.—
Οριστικὴ αὐτῶν ἀποτυχία.—Ναυμαχία ἔξω τοῦ Ἡρακλείου.

Μετὰ τὴν ἐν Γέροντα ἀποτυχίᾳν ὁ ἡγωμένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ὑπὸ τὸν Χοσρέφ ἐπλευσε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Σάμου, συνοδεύων ἀρκετὰ μεταγωγικὰ μετὰ στρατοῦ οὐ προδρομεῖς διὰ τὴν κατὰ τῆς νήσου ἐπιχείρησιν.

Ο ὑπὸ τὸν Μιαούλην Ἑλληνικὸς Στόλος ἔξηκολούθει παραμένων ἐν Αιγαῖ, διπότε τὴν δὴν Σεπτεμβρίου ἐσημάνθη παρὰ τῶν πρὸς περιπολίαν ἀπεσπασμένων πλοίων του τὸ σῆμα ἐμφανίσεως τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἔχθρικοῦ Στόλου, ἐκ 30 πλοίων συγκειμένης μεταξὺ τῶν νησίδων Γίδια καὶ τῆς νήσου Καλύμνου. Ἀμέσως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπάρας περὶ ὥραν 10.00, ἥρχισε διαδρομῶν μεταξὺ Αιγαῖ καὶ Φαρμακούσης, τὴν δὲ ἐπομένην πρωΐαν ὥφθη δλόκληρος δ ἔχθρικὸς στόλος συγκείμενος ἐκ 200 ἐν συνόλῳ πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν καὶ πλέων τὴν φορὰν πρὸς Β. Ὁ ἀνεμος ἦτο Ε, ὁ δὲ καιρὸς βροχερός. Η πρόθεσις τοῦ ἔχθροῦ ἦτο προφανής, ὡς ἐμαρτύρει ἡ μετὰ τοῦ Στόλου παρουσία τῶν μεταγωγικῶν.

‘Ο ‘Ελλην ναύαρχος μὴ διαθέτων εἰ μὴ 61 πλοῖα, λόγῳ δὲ τοῦ πνέοντος ἀνέμου μὴ εὑρισκόμενος εἰς εὔνοϊκήν θέσιν ὅπως προσβάλῃ τὸν ἔχθρον ἐν πλῷ, ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Σάμον καὶ νὰ ἀναμένῃ τὸν ἔχθρον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρασιατικῆς ἀκτῆς πορθμοῦ· μόλις ἔφθισεν εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀνέστρεψεν σχηματίσας ἀμέσως τὴν γραμμὴν τῆς μάχης ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Μαραθονάμπου μέχρι τῆς ἔναντι ἄκρας ‘Αγ. Μαρίνης καὶ μετεβίβασε συγχρόνως εἰς τὰ πλοῖα του τὰ σήματα ἑτοιμασίας πρὸς μάχην, καθὼς καὶ τὸ ποοπαρασκευαστικὸν τῆς διὰ πυρπολικῶν ἐπιθέσεως: «τὰ διωρισμένα πλοῖα νὰ συντροφεύσουν τὰ πυρπολικά».

Λόγῳ ὅμως τῆς ἐπελθούσης νηνεμίας ἡ προχώρησις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου διεκόπη, συνεχισθεῖσα περὶ τὰς πρώτας ἀπογευματινὰς ὥρας, δοπότε ἥρχισε πάλιν νὰ πνέῃ Εὔρος· οὕτω τὰ προπλέοντα πλοῖα τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου δὲν ἥδυνήθησαν νὰ προσεγγίσωσι πρὸς τὴν ‘Ελληνικὴν γραμμὴν εἰ μὴ δλίγον πρὸ τῆς ἐσπέρας, μετ’ ἀνταλλαγὴν δὲ βιολῶν τινῶν ἀπεμακρύνθησαν. Οὕτως ὁ ἔχθρικὸς Στόλος οὐδὲν ἐπετέλεσε τὴν πρώτην ταύτην ἡμέραν, τὴν δὲ νύκτα πνεύσαντος καταιγίζοντος ἀνέμου ἀπὸ Βορρᾶ διεσκορπίσθη. Κατόπιν τούτου καὶ ὁ ‘Ελληνικὸς Στόλος ἥγκυροβόλησε κατὰ τὴν νύκτα ἐν τῷ ὅρμῳ Κολόνες τῆς Σάμου.

Τὴν ἐπομένην πρωῖαν ὁ ‘Ελληνικὸς Στόλος ἀπῆρε καὶ πάλιν, ἀλλ’ ὁ ἔχθρος δὲν ἐπανέλαβε τὴν ἀπόπειραν. Κατόπιν τούτου, ἀφοῦ λογω τῆς συνεχιζομένης κακοκαιρίας οἱ Τούρκοι παρέμειναν ἀπρακτοὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀπεφάσισαν τέλος νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν κατὰ τῆς Σάμου ἐπιχείρησιν καὶ ἀπεχώρησαν προσεγγίσαντες πρῶτον εἰς Μύκονον, εἶτα δὲ διελθόντες διὰ τοῦ Στενοῦ τῆς Χίου, ἐλαβον κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Λέσβον.

‘Ο ‘Ελληνικὸς Στόλος, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ τηρήσῃ τὴν ἐπαφήν, ἀπῆρε περὶ τὴν 12ην Σ)βρίου ἐκ Σάμου καὶ ἥρχισε διαδρομίς πρὸς Β. τῆς νήσου ταύτης ἐν ὅψει τοῦ ἔχθροῦ. Οἱ δύο Στόλοι ἐτηροῦντο ἐν ὅψει ἀλλήλων ἐν τῇ μεταξὺ Χίου—Τσεσμὲ καὶ Σάμου περιοχῇ, ἐπ’ ἀρκετὰς ἡμέρας, ἔως οὖν περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 24ης Σ)βρίου ὁ ‘Ελλην ναύαρχος, νομίσας εὐθετον τὴν περίστασιν ἐπετέθη· ὁ ἔχθρικὸς Στόλος εὑρισκόμενος ἐν τῷ στενῷ τῆς Χίου, χωρὶς οὐδεμίαν σχεδὸν νὰ ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν, ὑπεχώρησε πρὸς κατεύθυνσιν τῆς Μυτιλήνης, ἐπωφελούμενος τοῦ πνέοντος νότου καὶ ἀραιῶς βάλλων διὰ τῶν ἐπὶ φυγὴν πυροβόλων. ‘Η παρακολούθησις ἐκ μέρους τοῦ ‘Ελληνικοῦ στόλου, ἔξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν δύσιν

τοῦ ἥλιου, βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ὅτι τὰ Τουρκιὰ πλοῖα εἶχον ἀνημένους φανούς, διαταθείσης δὲ ἐπιθέσεως πυροπολικῶν τὰ πυροπολικὰ τοῦ Θεοδωράκη, Θεοφάνη καὶ Καλογιάνη ἐπετέθησαν ταῦτο χρόνως κατὰ τίνος ἔχθρικοῦ βροικίου, δπερ ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός μετ' ὀλίγον δ πυροπολητῆς Νικόδημος ἀνατινάσσει εἰς τὸν ἄέρα μίαν κορβέταν. Ἡ ἐκ τοῦ σύεγγυς παρακολούθησις ἔξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν νύκταν, ἀμα δὲ τῇ ἔω τῆς ἐπομένης ἡμέρας δ πυροπολητῆς Ρομπότσης προσέβαλε διὰ τοῦ πυροπολικοῦ του μίαν κορβέταν, ἥτις μόλις καὶ μετὰ βίας πατώρθωσε νὰ σωθῇ, ἀφ' οὗ ὑπέστη σοβαρωτάτας βλάβας. Τέλος δ Τουρκικὸς Στόλος ἦγκυροβόλησεν εἰς Μυτιλήνην (¹), ἐν φ δ Ἑλληνικὸς ἐπανῆλθεν εἰς Μαραθόκαμπον.

Καὶ δ μὲν ὑπὸ τὸν Χοσρέφ Τουρκικὸς Στόλος ἐπανέπλευσεν εἰς Δαρδανέλλια πλὴν 15 πλοίων, τὰ δὲ μετ' αὐτοῦ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ἐπωφεληθέντα τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, καὶ τῆς μὴ συνεχίσεως τῆς ἐπιτηρήσεως, ἀπέπλευσαν τῇ 9ῃ Σ)βρίον κατευθυνόμενα εἰς Κῶ.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐν τῷ λιμένι τούτῳ δ Ἰμβραῆμ, δστις εἶχεν δρκισθῆ νὰ μὴ θέσῃ τὸν πόδα εἰς τὴν ἔηραν πρὸν πατήσῃ τὴν Πελοπόννησον, ἐπελαμβάνετο μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν δραστηριότητος καὶ ἐπιμονῆς τῆς ἀνασυντάξεως τῶν δυνάμεών του, ἐπιβάλλων αὐστηροτάτας ποινὰς εἰς τοὺς ἐπιδείξαντας ἀνεπάρκειαν ἢ κακὴν διαγωγὴν κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἀξιωματικούς, συμπληρῶν τὴν ἐκγύμνασιν τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἐπισκευάζων συνάμα τὰ πλοῖα· συμπαραλαβὼν δὲ καὶ 5000 στρατιώτας ἐκπεμφθέντας ἐξ Ἀλεξανδρείας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κενῶν, ἐξέπλευσεν ἐκ Κῶ περὶ τὰ τέλη Ὁκτωβρίου κατευθυνόμενος πρὸς Κρήτην.

Ναυμαχία ἔξω τοῦ Ἡρακλείου.

Ο Ἑλληνικὸς Στόλος, ἐν τῷ μεταξύ, πληροφορηθεὶς περὶ τῶν τελευταίων κινήσεων τοῦ ἔχθρου, ἐξέπλευσε προσπαθῶν νὰ προκαταλάβῃ τοῦτον ἐν πλῷ, δπερ καὶ ἐπέτυχε τῇ 1ῃ Νοεμβρίου, τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου εὑρισκομένου εἰς ἀπόστασιν 12 περίπου μιλίων ἀπὸ τοῦ

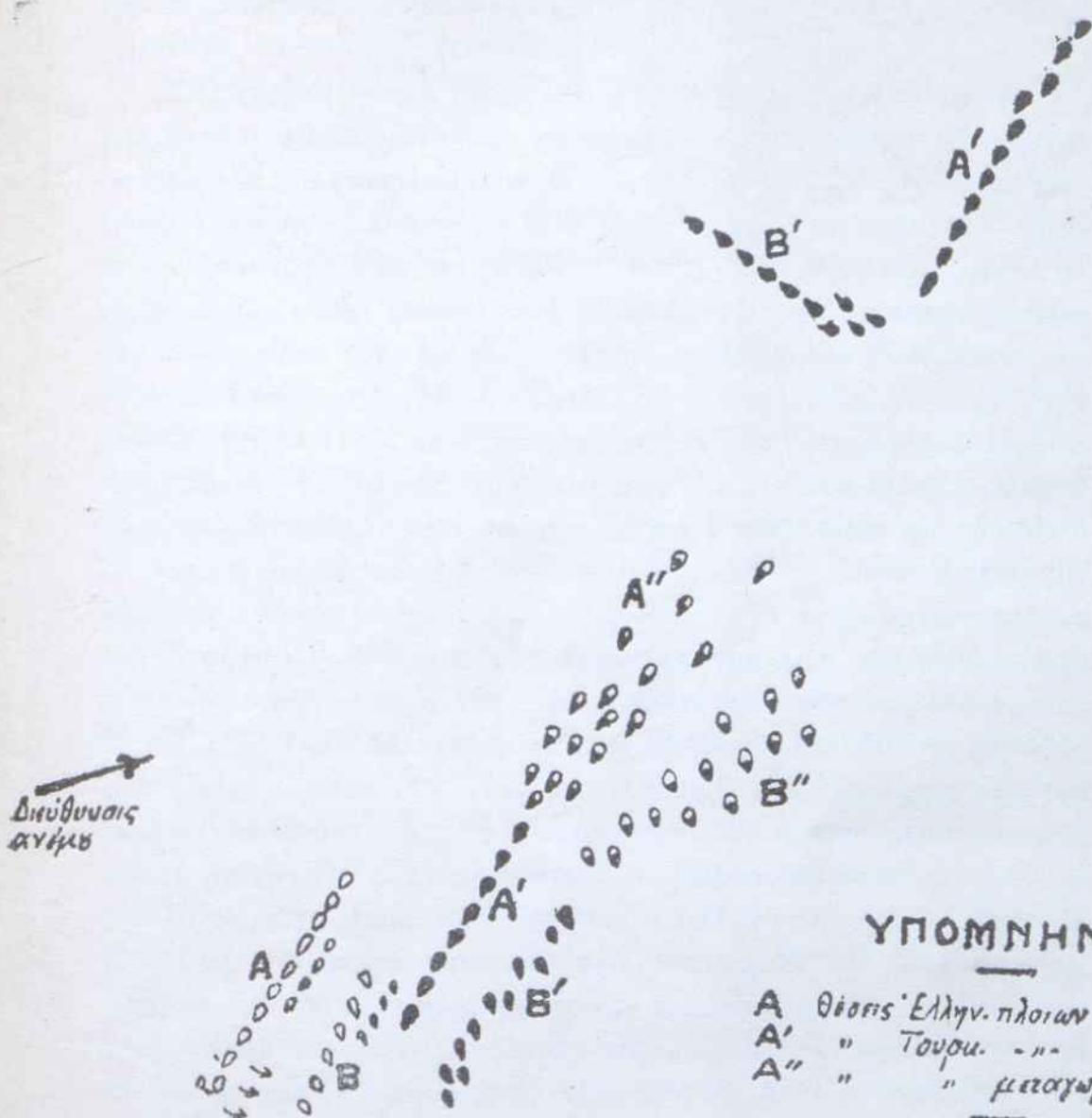
(1) Κατὰ τὸν Κ. Νικόδημον εἰς τὰ παράλια τῆς Μυτιλήνης ἐθεάθησαν τὴν ἐπομένην πολλὰ κορβέται καὶ βροίκα, ἀτινα ἐναυάγησαν ὡς ἐκ τοῦ πανικοῦ τῶν πληρωμάτων των, τὸ τοιοῦτον ὅμως οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἐπιβεβαιοῦται· ἀρκετά γλαφυρὰ περιγραφὴ τῆς ναυμαχίας ταύτης περιλαμβάνεται ἐν τῷ Α'. τόμῳ τοῦ Ὑπομνήματος τῆς Νήσου Ψαρρῶν πρὸς Κ. Νικόδημου (σελ. 64—67).

**Ηρακλείου.* Η διάταξις τοῦ Αἴγυπτιακοῦ Στόλου ἦτο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἢ ἀκόλουθος· τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν πολεμικῶν προέπλεε συνοδεῦν τὰ μεταγωγικά, τὰ δὲ ὑπόλοιπα, ἐνοίσ καὶ ἡ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἰμβραῆμ, ἥκολούθουν εἰς ἀπόστασιν μιλίων τινων, ἅπαντα πλέοντα τὴν ἐγγυτάτην δεξιήνεμα μὲ ἄνεμον ἐκ Λιβυζεφύρου.

*Ο Ναύαρχος Μιαούλης, ἐπωφελούμενος τοῦ ἀρκετὰ μεγάλου διαστήματος, δπερ ἐχώριζε τὰ δύο τμήματα τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου καὶ τῆς ἐκ τούτου ὁδυναμίας τοῦ κυρίου σώματος νὰ ἔλθῃ εἰς ἀμεσον συνδρομήν τῶν πλοίων συνοδείας, ἀφοῦ πρῶτον ἐχείρισεν ὥστε νὰ λάβῃ τὴν προσήνεμον θέσιν, ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐπί κεφαλῆς πλοίων, ἐν ᾧ ὁ Ἰμβραῆμ προσεπάθει ματάίως, προεκτείνων τὴν παραταξήν τον πρὸς Λυσμάς, νὰ πλησιάσῃ ὅπως παράσχῃ συνδρομήν ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου διημδύνθη οὐχὶ κατὰ τῶν μεταγωγικῶν, καίτοι ταῦτα θὰ ἀπετέλουν εὔκολον λείαν, ἀλλὰ κατὰ τῶν πλοίων τῆς συνοδείας, ἅτινα ἀποτελοῦντα τὸ $\frac{1}{3}$ περίπου τοῦ Στόλου μάχης ἐθεωρήθησαν παρὰ τοῦ Μιαούλη, δτὶ ἔδει νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιθέσεως.

Τὰ προσβληθέντα ἐχθρικὰ πλοῖα ὑπέστρεψαν ἀμέσως πρὸς Αῶσεὶ προσπαθοῦντα νὰ διαφύγωσιν· πιθανῶς ἡ κίνησις αὕτη νὰ ἀπέβλεπεν ἐπίσης εἰς διευκόλυνσιν τῶν χειρισμῶν τοῦ κυρίου σώματος, πρὸς λῆψιν τῆς προστηνέμου θέσεως. Ο Ἑλληνικὸς Στόλος ἤρχισε βάλλων σφροδῷς καὶ ἀ τοῦ ὑποστρέψαντος ἐχθρικοῦ τμήματος, ἐνῷ τὸ πυρπολικὸν τοῦ Θεοδωράκη πλέον μεταξὺ τῶν δύο στηλῶν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἐπετίθετο κατὰ τῶν ἐπί οὐρᾶς φρεγατῶν· μία ἐκ τούτων καθαιρέσασα τὴν ἀκατον ἀποστέλλει ταύτην κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ μετ' ἀγήματος ἐμβολῆς ἐκ 40 ἐνόπλων, οἵτινες ἀναρριχηθέντες ἐκ τῆς πρώρας ἀποπειρῶνται νὰ καταλάβωσι τὸ πλοῖον· τὸ πλήρωμα δμως τοῦ πυρπολικοῦ συσπειρωθὲν περὶ τὸν κυβερνήτην τον εἰς τὴν πρύμνην ἀντέταξε πείσμονα ἀντίστασιν, δίψαν τὸν εἰσβαλόντας ἐχθροὺς εἰς τὴν θάλασσαν.

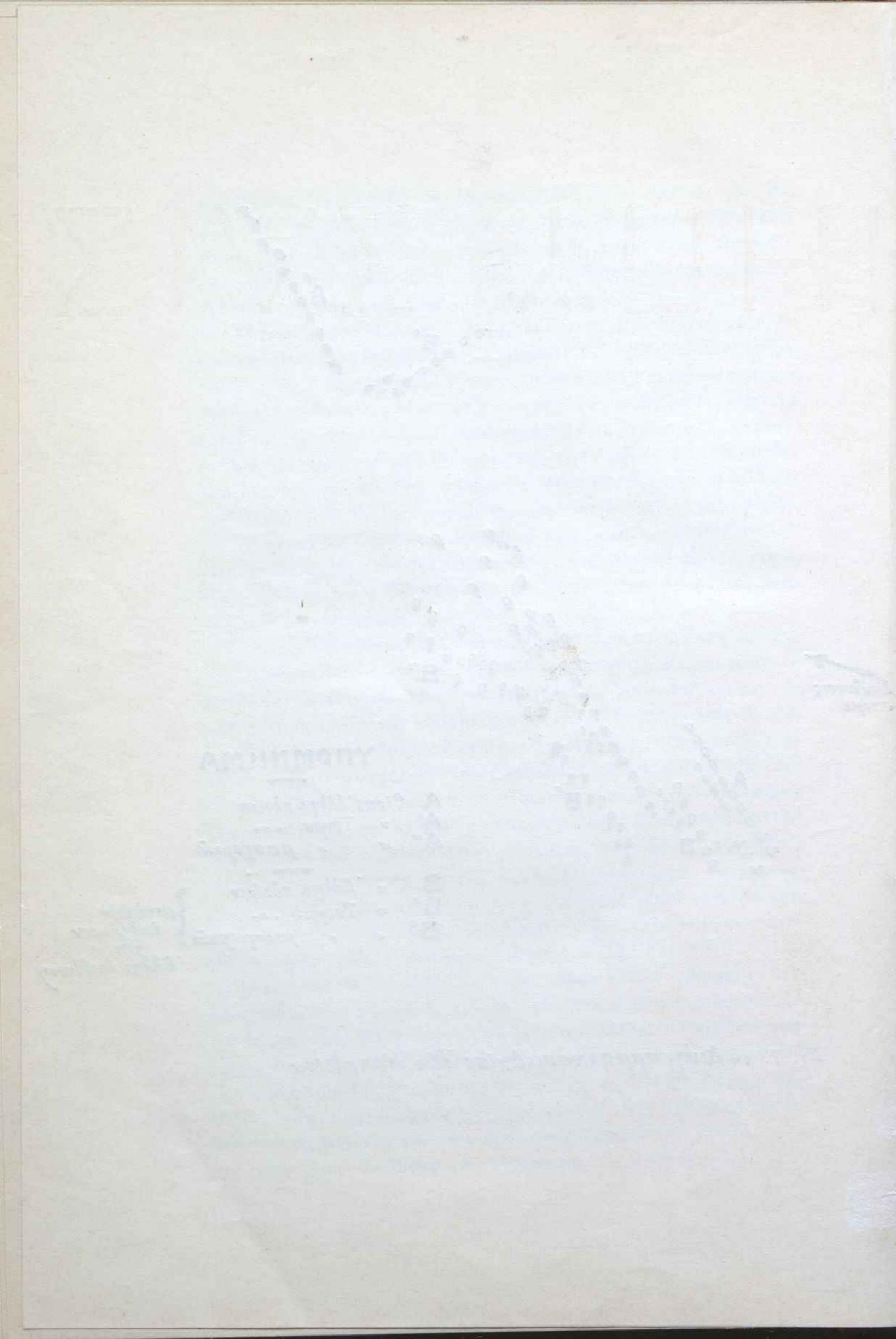
*Ἐν ᾧ ἡ ὑπὸ τὸν Ἰμβραῆμ κυρίᾳ δύναμις δὲν παρητεῖτο τῶν προσπαθειῶν τῆς ὅπως λάβῃ τὴν προσήνεμον θέσιν, ἡ καταδίωξις τοῦ ὑποχωρήσαντος τμήματος τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου συνειχῆτο συντόνως μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς Εὖρον· τὸ πυρπολικὸν τοῦ Ρομπότση, προσβάλλον μίαν ἴσχυρὰν φρεγάταν, ἷτο ἥδη ἐτοιμον σχεδὸν νὰ παραβάλῃ, δπότε ἐχθρικὸν βλῆμα ἀνέφλεξε προώρως τὴν τελευταίαν «μίναν τῆς φωτιᾶς» πρὸς τὸν πρόβολον τοῦ πλοίου, μόλις καὶ μετὰ βίας σωθέντος τοῦ πληρώματος τον. Ο Κανάρης μετὰ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

A	θέσης Ελλην. πλοιων	
A'	" Τουρι. ...	
A''	" μεγαχωρικῶν	
B	" Ελλην. πλοιῶν	
B'	" Τουρι. ...	
B''	" μεγαχωρικῶν	μετά τὴν εμδηματικήν Ελλην. ἐπιθέσεων

Σχ. 7. -- Διάγραμμα ναυτικίας ἐξ Ηρακλεου

τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ καὶ ἕνος ἄλλου προσβάλον ταῦτοχρόνως ἄλλην φρεγάταν, ἀνευ δμως ἀποτελέσματος.

Ἐπλησίαζεν ἡδη ἡ ἐσπέρα, δόποτε τὸ κύριον τμῆμα τοῦ ἔχθρικοῦ Στόλου παρατημένη τῶν προσπαθειῶν του ὑπεχώρει ἐν τούτοις δὲ Ἰμβραὴμ συγκεντρώσας περὶ τὸ πλοῖόν του 12 φρεγάτας, ἐπιχειρεῖ ὑστάτην ἀπόπειραν, ἥτις δμως παρέμεινε καὶ αὕτη ἀνευ ἀποτελέσματος, ἔως οὖ ἐπῆλθεν ἡ νύξ. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα μὲν ἐσβεσμένους τοὺς φανοὺς καὶ διδηγούμενα ὑπὸ τεσσάρων φανῶν τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη ἔξακολουθοῦσι τὴν καταδίωξιν τῆς διασπασθείσης ἔχθρικῆς δυνάμεως, ἐν ᾧ συγχρόνως τὰ πυρπολικὰ ἐπιτίθενται ἐκ νέου· ἐν ἐξ αὐτῶν, ἐμπρησθὲν ἀνευ ἀποτελέσματος, προυκάλεσεν ἐν τούτοις τοσιῦτον πανικὸν εἰς τὸν ἔχθρον, ὥστε δὲ Ἰμβραὴμ ἡναγκάσθη νὰ δώσῃ τὸ σῆμα «ἐπιτρέπεται εἰς τὰ πλοῖα νὰ ἀπομακρύνωται διὰ τὴν σωτηρίαν των». Ἀποτέλεσμα τοῦ σήματος τούτου ὑπῆρξεν ἡ τελεία διάλυσις τῶν τε πολεμικῶν πλοίων τοῦ Στόλου καὶ τῶν συνοδευομένων μεταγωγικῶν· καὶ ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν κατέφυγον πρὸς τὴν Ρόδον, ἄλλα πρὸς τὴν Κάρπαθον, τινὰ δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Τὴν ἐπομένην, ἐπελθούσης σφοδρᾶς τρικυμίας, πλεῖστα τῶν φευγόντων πλοίων κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου παρὰ τὴν Κάσσον, ἐξ ὧν ἀρκετὰ ἡχμαλωτίσθησαν μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς στρατιωτῶν, δπλων καὶ ἐφοδίων.

Ἡ παρὰ τὸ Ἡράκλειον ναυμαχία ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα ἐκ τῶν κατὰ τὴν νύκτα συνεχισθειῶν ναυμαχιῶν τοῦ ὅλου ἀγῶνος, παρουσιάζει δὲ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ὅτι δὲ ναύαρχος Μιαούλης, προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τοῦ νὰ προσβάλῃ τὴν νηοπομπὴν ἢ τὸ συνοδεῦον αὐτὴν τμῆμα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου, προετίμησε νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐπίθεσίν του κατὰ τοῦ τμήματος τούτου, δπερ ἀπετέλει ὡς εἴδομεν τὸ $1/3$ περίπου τῆς ὅλης Αἰγυπτιακῆς δυνάμεως· δεδομένου ὅτι καταστρεφομένου τοῦ τμήματος τούτου ἡ καταστροφὴ τῆς νηοπομπῆς θὰ ἦτο εὐχερεστάτη, ἐφ' ὃσον τὸ ἐπίλοιπον τμῆμα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου εὑρίσκετο εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ὑπηνέμως, ἡ τοιαύτη διεξαγωγὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως ὑπῆρξε σύμφωνος πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου.

‘Ως πρὸς τὴν μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως ἐνέργειαν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, δυνάμενα νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἔξῆς:

(α') ὅτι δὲ Ἰμβραὴμ ἔχειρισεν δπως καταλάβη μετὰ τοῦ ὑπολοίπου τμήματος τὴν προσήνεμον θέσιν, κατὰ πᾶσαν δμως πιθανό-

τητα τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ ἐπίθεσις ἐματαίωσε τὴν προσπάθειαν ταύτην.

(β') ὅτι ἐὰν τὸ προσβληθὲν τμῆμα τοῦ Ἀλγυπτιακοῦ Στόλου, ἀντὶ νὰ ὑποστρέψῃ, ἀνέστρεφε καὶ ἀντεπειθετο, πιθανὸν νὰ καθίστα τὴν θέσιν τῶν ἐπιτεθέντων Ἐλληνικῶν πλοίων ἐκτάκτως δυσχερῆ.

γ') ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐνεργηθεισῶν ἐπιθέσεων διὰ πυροπλικῶν, παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη ὑπῆρξε πολὺ μικροτέρα, παρὰ κατὰ τὸ παρελθόν· ὁ κύριος λόγιος τούτου ἦτο ὅτι τὰ Ἀλγυπτιακὰ πλοῖα ἤσαν γενικῶς πολὺ καλλίτερον ὀργανωμένα καὶ τὰ πληρώματά των δὲν κατελαμβάνοντο εὐχόλως ὑπὸ πανικοῦ.

Τὸ χαρακτηριστικότερον δῆμος γεγονὸς τῆς ναυμαχίας ταύτης παραμένει ἡ ἐκ μέρους τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου συνέχισις τῆς ἐπιθέσεώς του κατὰ τὴν νύκτα, πρᾶγμα τὸ δποῖον ἀποδεικνύει, ἀφ' ἐνὸς μὲν πλήρη ἀντίληψιν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐντατικῆς καταδιώξεως, ἀφ' ἔτερου δὲ τὴν πεποίθησιν τοῦ Ἐλληνος Ἀρχηγοῦ ἐπὶ τὴν ἴκανότητα τοῦ προσωπικοῦ του καὶ τὴν δραγάνωσιν τοῦ Στόλου του.

Δυστυχῶς ἡ Ἐλλὰς δὲν ἐπέρριψε τοὺς καρποὺς τῶν τόσων προσπαθειῶν καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ Στόλου, καὶ τοῦτο διότι ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις ἀπησχολεῖτο περισσότερον μὲ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, παρὰ μὲ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐχθροῦ· ὅσα ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ἐν Λονδίνῳ συναφθέντος δανείου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀντιτίμου τῶν παραγγελθέντων ἐν τῷ μεταξὺ τοιῶν φρεγατῶν καὶ τοιῶν ἀτμοκινήτων, ἔφθασαν τέλος εἰς Ἐλλάδα, κατηναλώθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν διαφόρων διπλαρχηγῶν, παρὰ τὰς ἀγωνιώδεις ἐπικλήσεις τῶν Κοινοτήτων Ὑδρας καὶ Σπετσῶν ζητουσῶν τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν περαιτέρω συντήρησιν τοῦ Στόλου καὶ τὴν ἐτοιμασίαν νέων πυροπλικῶν.

Ως ἐκ τούτου ἡ ἐν γένει κατάστασις τοῦ Ναυτικοῦ εἶχε φθάσει περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου εἰς σημεῖον ἀξιοθόνητον· τὰ μὲν πλοῖα ἐστεροῦντο τῶν στοιχειωδεστέρων ἐφοδίων καὶ ὑλικῶν, οἱ δὲ ἀνδρες ἐτρέφοντο κακῶς καὶ εἶχον νὰ λάβωσι δύο μηνῶν μισθούς· ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη ἐγκατάλειψις, πᾶν ἄλλο ἢ συνέτεινεν εἰς τὴν τηρησιν τῆς μαχητικότητος καὶ τῆς πειθαρχίας, ἥτις καὶ ὑπὸ κανονικὰς ἔτι συνθήκας ἦτο δυσχερής.

Μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ναυμαχίαν, ἡ ἥδη ἐπικρατοῦσα δυσαρέσκεια ἐκ τῆς παρατάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἡρχισε ζωηρότερον-

νὰ ἔκδηλοῦται· οἱ ναῦται καὶ πολλοὶ τῶν πλοιάρχων ἔζήτουν παρὰ τῶν Ναυάρχων τὴν ἀμεσον ἐπάνοδον τῶν πλοίων εἰς τὰς βάσεις των προβάλλοντες τὸ ἐπιχείρημα, διτι μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας του ἀποτυχίας δ ἔχθρος δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τόσῳ προκεχωρημένην ἐποχὴν τοῦ ἔτους νὰ ἀναλάβῃ σοβαράν τινα ἐπιχείρησιν.

Εἰς μάτην ὁ Μιαούλης, βλέπων τὴν πραγματικότητα καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ Στόλου νὰ παρακολουθῇ μέχρι τέλους τὸν ἀντίπαλον, προσεπάθησε, διὰ λόγων κατ' ἀρχάς, δι' ἀπειλῶν κατόπιν καὶ τέλος δι' ἵκεσιδν (¹), νὰ ἔξυψώσῃ τὸ ἡθικὸν τῶν ὑφισταμένων του μέχρι τοῦ ὑψους τοῦ ἴδικον του ἡθικοῦ ἐπιπέδου, ἔξηγῶν εἰς τούτους τὸν κίνδυνον, διν διέτρεχεν ὀλόκληρος δ ἄγων ἔξ ἔνδεχομένης ἐνεργείας τοῦ Ἰμβραῆμ· ἀπελπισθεὶς τέλος διτι θὰ ἥδυνατο νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του, βλέπων δὲ καὶ αὐτὸς τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν τοῦ Ναυτικοῦ ἐκ μέρους τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως ἥναγκάσθη παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ διατάξῃ τὸν ἐπανάπλουν τοῦ Στόλου εἰς τὰς βάσεις του.

Οἱ φόβοι τοῦ Μιαούλη δὲν ἐβράδυναν νὰ πραγματοποιηθοῦν.

Ο Ἰμβραῆμ, τὸν δποῖον ἔχαρακτήριζεν ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του, οὐδόλως ἐσκέπτετο νὰ παραιτηθῇ αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ἥτταν τοῦ Στόλου του συγκεντρώσας λοιπὸν ἐν Ρόδῳ ὅσα ἐκ τῶν πλοίων καὶ τῶν μεταγωγικῶν ἥδυνήθη καὶ ἀνασυντάξας τόν τε στρατὸν καὶ τὸν στόλον του, ἀφοῦ καθήρεσεν ἔνδεκα ἐκ τῶν ἐπιδειξάντων κακὴν διαγωγὴν πλοιάρχων, ἔξωρησε τῇ 23ῃ Νοεμβρίου ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Μαρμορικῆς. Πράγματι, αὐτὴν τὴν φορὰν εὗρε τὸν δρόμον ἐλεύθερον καὶ ἥδυνήθη οὕτω περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824 νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἀσφαλῆ ὁρμὸν τῆς Σούδας, τελευταίον σταθμὸν τῆς κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείας του.

Οὕτω, χάρις εἰς τὴν ἐμμονὴν πρὸς τὴν τήρησιν τοῦ σκοποῦ του ἦν ἐπέδειξεν, κατώρθωσεν δ Ἰμβραῆμ, συντελούσης φυσικὰ καὶ τῆς ἐγκαταλείψιας καὶ παραλυσίας εἰς ἥν ἀφέθη δ Ἐλληνικὸς Στόλος, νὰ ἔξουδετερώσῃ τὰς θαυμαστάς, προσπαθείας τοῦ Μιαούλη καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ δυσχερέστερον καὶ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ ταξειδίου του, δύρδοηκοντάδος μόνον μιλίων χωριζούσης πλέον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ του.

(1) Ἀναλόγους προσπαθείας κατέβαλον καὶ οἱ λοιποὶ Ναύαρχοι· εἰναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1824 ἀναφορὰ τοῦ Ναυάρχου τῶν Σπερισῶν Ἀνδρούτσου (ἴδε Α. Κ. Ὁρλάνδου Ναυτικὰ Β'. τόμος ἔκδ. 1869 σελὶς 135).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Γ' ΦΑΣΙΣ

NAYTIKAI EPIXEIΡHSEIS 1825 - 1826

*Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος.—Τελεία ἐγκατάλειψις τοῦ Ναυπι-
κοῦ.—Ἀπόβασις τοῦ Ἰμβραῆμ εἰς Πελοπόννησον.*

Οἱ πρῶτοι μῆνες τοῦ ἔτους 1825 ἐγένοντο μάρτυρες τῆς τρα-
γικωτέρας διαφεύσεως τῶν ἑλπίδων, ὅφ' ὃν διεπνέοντο, αἴσιοδο-
ξοῦντες ἐκ τῶν κατὰ θάλασσαν ἐπιτυχιῶν τῆς Σάμου καὶ τοῦ Γέ-
ροντα οἱ ἐπιπολαίως κρίνοντες τὰ πράγματα· τὰ κατὰ τοὺς μῆνας
τούτους ἐπελθόντα θλιβερὰ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν γε-
γονότα ἐδικαίωσαν τελείως τὰς ἀπαισιοδόξους προφρήσεις καὶ τοὺς
φόβους τοῦ Μιαούλη (¹).

Όλύγον μόνον μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πρώτου ἐμφυλίου πο-
λέμου, εἶχεν ἡδη ἐκραγῆ μετὰ νέας καὶ ἀποσδοκήτου δομῆς ὁ δεύ-
τερος ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1824 βαθυτέρα αἰτία τοῦ πολέμου
τούτου, καθὼς ἄλλωστε καὶ τοῦ προηγουμένου, ἥτο ἡ ἀμοιβαία
δυσπιστία καὶ ἐχθρότης, ἥτις ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ
στρατιωτικῶν ἡγετῶν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἥτις κατὰ μέρος
ῳφείλετο εἰς τὰς ὅχι πάντοτε τελείως ἀποκουπομένας ἀξιώσεις τινῶν
ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, ὅπως ὑποκαταστήσωσι τοὺς Μπέηδες ἐν
τῇ Διοικήσει τῶν διαφόρων περιφερειῶν τῆς ἐλευθερωθείσης μέχρι¹
τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χώρας.

Αἱ περιπέτειαι τοῦ θλιβεροῦ τούτου ἀγῶνος δὲν θὰ μᾶς ἀπασχο-

(1) Οἱ φόβοι οὗτοι εἰκονίζονται ἀριστα ἐν τῇ ἀπό 29 Μαρτίου 1825
ἀναφορᾷ τοῦ Μιαούλη πρὸς τοὺς Προσφύτους τῆς "Υδρας ὡς καὶ ἐν τῇ
εἰς τὸ Κεφάλαιον «Κρίσις καὶ Συμπεράσματα» δημοσιευμένῃ, ἥτις ἀποτε-
λεῖ ἐπανάληψιν προτιγμούμενων ἀναφορῶν καὶ ἐκκλήσεων αὐτοῦ.

λήσωσιν ἐνταῦθα· τὸ μόνον, ὅπερ περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν
ἔξι αὐτοῦ, εἶναι δτὶ ή ἐπήρειά του ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων,
ὑπῆρξεν, ως ἡτο ἄλλως τε φυσικόν, ὀλεθρία διὰ τὴν Ἐπανάστασιν.
ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Ναυτικοῦ εἰς τὴν τύχην του, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει
ἀπὸ τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐπετάθη, εἰς
ἐποχὴν κατὰ τὴν δούιαν ἀπ' ἐναντίας κάθε φροντὶς ἐπρεπε νὰ κα-
ταβληθῇ διὰ τὴν ἐνίσχυσίν του, ὅπως δυνηθῇ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν
κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐπικρεμάμενον κίνδυνον.

Οὕτως, ἐνῷ δὲ Ἐλληνικὸς Στόλος παρέμενεν Ἑλλείψει χρημάτων
καὶ ἐφοδίων ἀδρανῶν εἰς τὰ δραματήριά του, δὲ Ἰμβραῆμ συμπλη-
ρώσας ἡδη ἐν Κρήτῃ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν δυνάμεων του καὶ ἐπι-
βιβάσας τῶν μεταγωγικῶν του τὴν πρώτην σειρὰν τοῦ ἀποβατικοῦ
στρατοῦ ἐκ 4000 στρατιωτῶν, διέπλευσεν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐνοχλήσεως
τὴν χωρίζουσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου θάλασσαν καὶ ἀπε-
βίβασε τούτους εἰς Μεθώην τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐν Πάτραις πολιορκούμενοι Τοῦρκοι ἔξαντλη-
θέντες εἶχον ἡδη ζητήσει νὰ συνθηκολογήσουν, δὲ πρόεδρος τῆς
Κυβερνήσεως Γ. Κουντουριώτης διωργάνων μεγάλην κατ' αὐτῶν
ἐκστρατείαν (¹) λόγῳ ὅμως τοῦ ἐμφυλίου πλέμου αἱ προετοιμασίαι
αὗται δὲν ἐγένοντο μετὰ τῆς δεούσης σπουδῆς, ἔως οὖν ἡ εἴδησις
περὶ ἀποβιβάσεως τοῦ Ἰμβραῆμ, ἥτις ἐν τούτοις ἐπρεπε νὰ ἀναμέ-
νηται κατόπιν τῆς ἀδρανείας τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, ἐπεσεν ὡς κε-
ραυνός· τότε πλέον δὲ κίνδυνος κατέστη ἀντιληπτὸς εἰς πάντας, διά-
φορα δὲ ἐσπευσμένα μέτρα, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτον ἀτελεσφόρητα,
ἥρχισαν λαμβανόμενα πρὸς ἀντιμετώπισίν του· ἐκ τούτων τὰ σχε-
τικὰ πρὸς τὸ Ναυτικὸν ἥσαν:

α') ἀποστολὴ μοίρας ἐκ 12 Ὅρδαῖκῶν πλοίων ὑπὸ τὸν Μιαού-
λην, μετὰ 6 Σπετσιωτικῶν καὶ 4 Ψαρριανῶν, ὅπως ἐνεργήσῃ κατὰ
τῶν πλοίων τοῦ Ἰμβραῆμ καὶ προλάβῃ περαιτέρω ἀποβάσεις.

β') ἀποστολὴ μοίρας 10 Ὅρδαῖκ; ν πλοίων ὑπὸ τὸν Ἀντιναύαρ-
χον Σαχτούρην, 10 Σπετσιωτικῶν ὑπὸ τὸν Γ. Ἀνδροῦτσον καὶ
τινῶν Ψαρριανῶν ὑπὸ τὸν Ν. Ἀποστόλην, ὅπως ἐνεργήσῃ κατὰ
ἐνδεχομένως ἐμφανισθησομένου Τουρκικοῦ Στόλου ἐν τῷ Αίγαλῳ.

(1) Ἡ σειρὴ ἀπόφασις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ φέρει ἡμερομηνίαν 12 Ἰα-
νουαρίου 1825 (ἴδε Ἀρχεῖα Λ. καὶ Γ. Κουντουριώτη ἐκδοθέντα ἐπιμελεῖα
Αἰγαίου τόμος Δ'. σελ. 46-48) τὸ θέσπισμα τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως
φέρει ἡμερομ. 21 Φεβρουαρίου (ἴδε Ἀρχεῖα "Ὕδρας τόμ. Δ'. σελ. 167-169).

γ') ἐνίσχυσις τοῦ Στόλου τοῦ Μιαούλη ὑπὸ 6 Σπετσιωτικῶν πλοίων καὶ ἀποστολὴ 4 ἄλλων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀποκλειούσης τὰς Πάτρας Μοίρας.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ Ἰμβραῆμ μετὰ τὴν πρώτην ἀπέστειλε τὰ πλοῖα του ἐκ νέου εἰς Κορήτην καὶ δι' αὐτῶν μετέφερε τὴν δευτέραν σειρὰν τοῦ ἀποβατικοῦ στρατοῦ ἐκ 5000 στρατιωτῶν (¹), οἵτινες ἐπεβιβάσθησαν τῇ 5ῃ Μαρτίου εἰς Μεθώνην. Ἀμέσως δὲ κατόπιν ἀπέστειλε πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Πατρῶν μίαν μοῖραν ἐκ 3 φρεγατῶν, 2 πορθετῶν καὶ 6 βρικίων, ἵτις παραλαβοῦσα καὶ 10 πλοῖα πλήρη ἐφοδίων ἐκ Ζακύνθου ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν Πατρῶν, ἐπισχύσασα τοὺς πολιορκούμενους καὶ ματαιώσασα οὕτω τὰ σχέδια τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Αἱ πατὰ τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ Ἰμβραῆμ ἐπιχειρήσεις τοῦ Μιαούλη.—Μάχη ἐπὶ τῆς Σφακιηρίας.—Αἴφνιδιασμὸς πατὰ τῆς Μεθώνης.

Ἐκ τῶν διαταχθέντων νὰ ἀποπλεύσωσι πλοίων τὰ μὲν Σπετσιωτικὰ ἀπέπλευσαν τὴν 27 Φεβρουαρίου, μετά τινας δὲ ἡμέρας τὰ Ὑδραϊκά, ἀπαντα δὲ συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸν Μαλέαν τῇ 18ῃ Μαρτίου. Οὕτως δὲ Μιαούλης ἥγούμενος 21 πολεμικῶν καὶ πυροπλικῶν ἔτλευσε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἔχθροῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν παρὰ τὰ παράλια τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, εἴτα δὲ τὴν 18ην Μαρτίου πρὸς τὴν Κορήτην, καὶ ἐκεῖθεν μετὰ διαφόρους διαδρομάς, καθ' ἃς δὲν πατέστη δυνατὴ ἡ μετὰ τοῦ ἔχθροῦ ἐπαφή, κατέπλευσεν εἰς δῷμον Πύλου, ἔνθα ἀφῆκε μοῖραν ἐκ 5 πλοίων ὑπὸ τὸν πλοίαρχον *A. Τσαμαδόν*. Ἀκολούθως, ἀφ' οὗ προσήγγισεν εἰς Γύθειον πρὸς ὕδρευσιν, ἔξεπλευσε τῇ 22ῃ Μαρτίου μὲν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Κορήτην, λόγῳ ὅμως ἴσχυρῶν ἀπὸ βιορᾶς ἀνέμων ἡναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ὑπηρέμως τῶν Κυθήρων τῇ 25ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπεχείρησεν δὲ Μιαούλης νὰ συνεχίσῃ τὸν πλοῦν, σφοδρὰ ὅμως τρικυμίᾳ διέλυσε τὸν Στόλον του, βυθισθέντος μάλιστα καὶ τοῦ πυροπλικοῦ τοῦ Κανάρη κατόπιν συγκρούσεως πρὸς τὴν Ναυαρχίδα· ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισεν δὲ Μιαούλης νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον τῶν Βοιῶν πρὸς ἀνασύνταξιν καὶ ἐπισκευὴν τῆς Ναυαρχίδος καὶ μερικῶν πλοίων βλαβέντων ὧσαύτως λόγῳ συγκρούσεων.

(1) Ὁ *A. Ορλάνδος* ἀναβιβάζει τὴν δύναμιν ταύτην εἰς 7000 πεζοὺς καὶ 400 ἵππεis (ἴδε Ναυτικὰ τόμ. Β'. ἔκδ. 1869).

Τῇ 2ῃ Ἀπριλίου ἀποπλεύσας ἐκ Βοιῶν, κατηυθύνθη εἰς Πύλον, ὅπου ἐνεψύχωσε τὴν ἐκεῖ φρουράν, ἐπισκευάσας συγχρόνως διὰ τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ τῶν πλοίων τοὺς καλλίβαντας πυροβόλων τινῶν, οἵτινες ἡσαν βεβλαμμένοι φοβούμενος ὅμως, μῆτρας, ἐὰν παρέτεινεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἐκεῖ παραμονήν του, ἀπεκλείετο ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ ἐν τῷ ὅρμῳ, ἀπέπλευσε μετὰ δύο ἡμέρας κατευθυνθεὶς καὶ πάλιν εἰς τὸν κόλπον τῶν Βοιῶν, ἔνθα ἀνέμενεν ἐνισχύσεις· ἐκεῖ ενδισκόμενος ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ ἔχθρικὸς Στόλος ἐπρόκειτο νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκ Σούδας, χωρὶς δὲ νὰ χρονοτριβήσῃ ἀναμένων τὰς ἐνισχύσεις, ἀπέπλευσε τὴν 9ην Ἀπριλίου καὶ μετὰ διήμερον πλοῦν ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Σούδας. Ἐν τῷ ὅρμῳ τούτῳ ενδίσκετο ἡγκυροβολημένος ὀλόκληρος ὁ Αἴγυπτιακὸς Στόλος, πλὴν ἐνὸς βροικίου, ὅπερ χρησιμεῦνον ὡς πρόσκοπος ενδίσκετο ἔξωθεν τοῦ ὅρμου τοῦτο, μὴ δυνηθὲν νὰ καταφύγῃ εἰς αὐτόν, ἔξηναγκάσθη καταδιωκόμενον καὶ βαλλόμενον ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρὰ τοῦ πλοίου τοῦ Α. Κοιεζῆ νὰ ἔξοκείῃ· ὁ Αἴγυπτιακὸς Στόλος ἔξέπλευσε πάραυτα, ὃ δὲ Ἐλληνικὸς κατέχων τὴν προσίγνεμον θέσιν, ἀφ' οὗ ὑποχωρήσας παρέσυρε τὸν ἔχθρὸν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐπετέθη λόγω ὅμως τοῦ συνεχῶς ἐπιτεινομένου κυματισμοῦ, μετ' ἀνταλλαγὴν βολῶν τινων ἡ ναυμαχία διεκόπη, καὶ δὲν Αἴγυπτιακὸς στόλος εἰσέπλευσεν ἐκ νέου εἰς Σούδαν, ὃ δὲ Ἐλληνικὸς ἐπανέκαμψεν εἰς τὸν κόλπον τῶν Βοιῶν, αἰχμαλωτίσας κατὰ τὸν πλοῦν δύο πλοῖα φέροντα τροφὰς διὰ τὸν ἔχθρον.

Εὐθὺς ὡς ὁ καιρὸς ἀποκατέστη, ὁ Ἐλληνικὸς στόλος ἔξέπλευσε καὶ πάλιν, συγκείμενος ἐκ 17 μόνον πλοίων καὶ 4 πυροπολικῶν, τῇ δὲ 16ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἀπριλίου ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Σούδας καὶ συνήντησε τὸν πρὸ διλιγου μόλις ἐκπλεύσαντα ἀντίπαλον, περιλαμβάνοντα 90 πλοῖα· λόγω νηγεμίας οἱ δύο Στόλοι παρέμειναν ἐν ὅψει ἀλλίων ἀδυνατοῦντες νὰ ἐπιχειρήσωσί τι· τὴν νύκτα διεκόπη ἡ ἐπαφή, πνεύσαντος δὲ ἀνέμου ἀπὸ Νότου ὁ Αἴγυπτιακὸς Στόλος ἥδυνήθη νὰ ἔξαπολουνθήσῃ τὸν πρὸς τὰς Πελοποννησιανὰς ἀκτὰς πλοῦν του· ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ παρακολουθῇ τὸν ἀντίπαλόν του, κατώρθωσε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐπαφὴν κατὰ τὴν ἐπομένην ἑσπέραν, τὴν δὲ νύκτα ἐπετέθη διὰ πυροπολικῶν· καὶ κατώρθωσε μὲν ὁ πυροπολητὴς Μπουντούρης νὰ προσκολλήσῃ τὸ πυροπολικόν του ἐπί τινος φρεγάτας, τοῦτο ὅμως ἐκάη ἀνευ ἀποτελέσματος· δμοίως ἐκάησαν τὰ κατὰ τῆς αὐτῆς

φρεγάτας ἐπιτεθέντα πυροπολικά τῶν Θεοδώρου καὶ Ἀντονίου Θεοφάνους.

Οὗτο τῇ 20ῃ Ἀπριλίου ὁ Αἰγυπτιακὸς Στόλος κατώρθωσε νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς Μεθώνην καὶ νὰ ἀποβιβάσῃ καὶ πάλιν στρατὸν καὶ πολεμοφόδια, χωρὶς δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος νὰ δυνηθῇ νά τον ἐμποδίσῃ· τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὠφείλετο καὶ εἰς τὴν ἀριθμητικήν του ἀνεπάρκειαν καὶ εἰς τὸ δὲ τὰ πυροπολικά, χρησιμοποιούμενα ἥδη κατὰ τῶν καλύτερον ὡργανωμένων Αἰγυπτιακῶν πλοίων, δὲν ἔσαν τόσον ἀποτελεσματικά, ὅσον ὅτε ἔδρων κατὰ τῶν Τουρκικῶν.

Ἀπόβασις καὶ μάχη ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας.—Διαφυγὴ τοῦ «Ἀρεως».—Μετὰ τὴν εἰς Μεθώνην ἀσφαλῆ μεταφορὰν τοῦ συνόλου σχεδὸν τῶν δυνάμεων του δὲ Ἰμβραήμ, ἀφοῦ ἐνίκησε τοὺς ἐπιχειρήσαντας νὰ ἀντιπαραταχθῶσι κατ’ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν περὶ τὴν Μεθώνην ὑψωμάτων Σουλιώτας καὶ ἄλλους Ἑλληνας, ἐγκατεστάθη πλέον στερεῶς εἰς τὴν νοτίαν ἀκραν τῆς Χερσονήσου καὶ τὸ πρῶτον, ὅπερ ἐπεζήτησε διὰ τὴν πλήρη ἐξασφάλισιν τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν του, ἥτο δὲ ταχυτέρα κατάληψις τοῦ φρουρίου τοῦ Ναυαρίνου μετὰ τοῦ εὑρυχώρου καὶ ἀσφαλοῦς δρομού του. Πρὸς τοῦτο ἐκινήθη ἀμέσως κατὰ ἔηραν καὶ ἥρξατο περιβάλλων τὸ φρούριον, διέταξε δὲ τὸν στόλον του, ὅπως εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν δρόμον δὲ Αἰγυπτιακὸς Στόλος διηρέθη κατόπιν τῆς διαταγῆς ταύτης εἰς δύο μοίρας, ἐξ ὧν ἡ μία μὲν ἀπησχόλει τὸν στερεούμενον ἥδη πυρομαχικῶν καὶ πυροπολικῶν Στόλον τοῦ Μιαούλη, ὅστις διεδρόμει ἀπὸ Οίνουσῶν μέχρι Πρώτης, ἡ δὲ ἐτέρα εἰσέπλευσεν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ναυαρίνου τῇ 25ῃ Ἀπριλίου, συνοδεύουσα ἀποβατικὸν σῶμα ἐκ 3000 ἀνδρῶν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σφακτηρίας.

Ἐπὶ τῆς νησίδος ταύτης ὑπῆρχεν Ἑλληνικὴ φρουρὰ ἐξ 800 περίπου Ἑλλήνων καὶ Φιλελλήνων ὑπὸ τὸν Ἀναγνωσταρᾶ, καὶ Σαχίνην μετὰ 8 πυροβόλων, ἐπὶ πλέον δὲ ἔτυχε νὰ εὑρίσκωνται τὴν ἥμέραν ἐκείνην δι’ ἐπιμεώρησιν δὲ Γραμματεὺς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Α. Μαυροκοδᾶτος καὶ δὲ Διοικητὴς τῆς ἐν τῷ δρόμῳ Μοίρας κυβερνήτης τοῦ «Ἀρεως», πλοίαρχος Ἀν. Τσαμαδός.

Ἐνθὺς δὲ ἡ Μοίρα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου, συγκεμένη ἐκ 46 πλοίων (ἐξ ὧν 3 φρεγάται καὶ 4 κορβέται) εἰσέπλευσεν εἰς τὸν δρόμον, ἥρξατο σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ καὶ συγχρόνως ἐνήργησε διὰ πεντήκοντα ἀκάτων ἀπόβασιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀποβατικοῦ Στρατοῦ ὑπὸ τὸν Γάλλον συνταγματάρχην Seves, ἐν ᾧ τὸ ἴσχυρότερον τμῆμα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου προσέβαλλε τὸν συνεχῶς τηροῦντα

τὴν ἐπαφὴν Ἑλληνικὸν Στόλον παρὰ τὴν νῆσον Πρώτην ἀπασχολοῦν αὐτὸν.

Οἱ ἀποβιβασθέντες ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας Ἀραβες, ἀπωθηθέντες κατὰ τὸ ἀριστερὸν παρὰ τοῦ Τσαμαδοῦ καὶ Σαχίνη, κατώρθωσαν νὰ προχωρήσωσι πρὸς τὸ δεξιόν, ἔνθα εἰχον κατευθύνει τὴν κυρίαν αὐτῶν προσπάθειαν, ἐπιτεθέντες δ' ἐκ τῶν νότων κατὰ τῶν ἀμυνομένων Ἑλλήνων ἐπέφεραν τελείαν πανικλεθρίαν· ἐντὸς ἐλαχίστων δρῶν, 350 ἔξ αὐτῶν ἔκειντο νέκοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης (ἐν οἷς ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Τσαμαδὸς καὶ ὁ Φιλέλλην Ἰταλὸς πόμης Santa Rosa), περὶ τοὺς πεντακοσίους δὲ ἡδυνήθησαν νὰ σωθῶσιν ὑποχωρήσαντες ἀτάκτως πρὸς τὴν Γέλοβαν διὰ τοῦ πρὸς Βορρᾶν στενοῦ πόρου τοῦ χωρίζοντος τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Τέλος ἐλάχιστοι ἀμυνόμεντες μέχρι τέλους κατώρθωσαν μόλις καὶ μετὰ βίας νὰ ἐπιβῆσι τῶν ἐν τῷ ὄρμῳ Ἑλληνικῶν πλοίων.

Ἐκ τῶν πλοίων τούτων, δύο μὲν ἐγκαίρως ἀπάραντα κατώρθωσαν νὰ ἐκπλεύσωσι τοῦ ὄρμου ἀνενόχλητα· ἔτερα δύο, ἐν Σπετσιωτικὸν καὶ τὸ Ὅρδαϊκὸν τοῦ N. Βότση «Ἀθηρᾶ», προσεβλήθησαν παρὰ τῶν ἀποκλειοντῶν τὴν ἔξοδον τοῦ ὄρμου κορβετῶν· τὸ πλήρωμα τοῦ τελευταίου τούτου πλοίου, οὖ σημειωτέον ὁ Κυβερνήτης εἶχεν ἀποβιβασθῆ ἐις Σφακτηρίαν καὶ δὲν εἶχεν ἐπανέλθει πρὸ τοῦ ἐκπλοῦ, ἀπελπισθὲν ὥρμησε πρὸς τὴν πυριταποθήκην, ἵνα θέσῃ πῦρ· εἰς διωρᾶς ἡρωϊκὸς ναυτόπαις ὀνόματι Βρέττας, ἀντιληφθεὶς ὅτι τὰ πυροβόλα εἶχον ἐγκαταλειφθῆ γεμισμένα, πηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο καὶ πυροδοτεῖ τὰς θρυαλλίδας· τὰ βλήματα πεσόντα ἔξ ἐλαχίστης ἀποστάσεως κατὰ τῶν ἐπιπλεοντῶν κορβετῶν ἐπέφεραν εἰς αὐτὰς τοσαντας βλάβας, ὥστε ἡναγκάσυσαν αὗται νὰ ἀποσυρθῶσιν, ἀφίσασαι ἐλευθέρων τὴν δίοδον εἰς τὴν «Ἀθηρᾶν»⁽¹⁾.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ «Ἀρης» ματαίως ἀναμένων τὴν ἐπάνοδον τοῦ Κυβερνήτου του A. Τσαμαδοῦ, ὅτε ἐκ τῶν διὰ τῆς τελευταίας λέμβου ἀνελθόντων ἐπ' αὐτοῦ Μαυροκορδάτου, Βότση καὶ τινων ἄλλων ἐγνώσθη ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Κυβερνήτου του, εὑρέθη εἰς τραγικὴν πράγματι θέσιν, καθόσον περὶ τὰ τριάκοντα ἐχθρικὰ πλοῖα ἀπ κλειον τὴν ἔξοδον. Παρ' ὅλον τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιχειρηθῆ ὁ ἐκπλους, ὁ δὲ ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν τοῦ σκάφους

(1) Ἡ ἡρωϊκὴ αὕτη πρᾶξις τοῦ Ναυτόπαιδος Βρέττα ὡς καὶ ἡ ἔξοδος τοῦ «Ἀρεως» ἀνεγράφη εἰς τὸ ὑπ' ἀρτ. 113 φύλλον τῆς ἐν «Ὕδρᾳ ἐκδομένης τότε ἐπισήμου ἐφημερίδος «Ο φίλος τοῦ Νόμου».

πλοίαρχος Ν. Βότσης μετὰ τοῦ φρουράρχου τοῦ Ναυαρίνου Δ. Σαχτούρη, διατάσσει νὰ κοπῶσι οἱ κάλω τῶν ἀγκυρῶν καὶ νὰ ἀναπετασθῶσι τὰ ἴστια· βροχὴ σφαιρῶν καὶ βλημάτων ὑποδέχονται τὰς πρώτας ταύτης κινήσεις τοῦ «*Αρεως*», πλεῖστοι δὲ ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος πίπτουσι νεκροὶ ἀπὸ τῶν κεραιῶν.

Ἐν τούτοις τὸ ἡρωϊκὸν πλοῖον κινεῖται βραδέως πρὸς τὴν ἔξοδον τοῦ ὅρμου βάλλον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, καθὼς παρήρχετο ἀλληλοδιαδόχως πρὸ τῶν ἀτάκτως ἐγκατεσπαρμένων παρὰ τὴν ἔξοδον ἐχθρικῶν πλοίων· πέντε Αἰγυπτιακὰ βρίκια θεωροῦντα τὸν «*Αρην*» ὃς εὔπολον λείαν ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ πρὸς ἐμβολήν, ἡ κίνησις ὅμως αὕτη ἐκθέτουσα τὰ ἐπιτιθέμενα πλοῖα εἰς τὴν κατὰ τὸ διάμηκες βολὴν βοηθεῖ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ πυρὸς τοῦ ἀμυνομένου· ἐντὸς δλίγου τὰ τέσσαρα ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων ὑποστάντα σοβαρωτάτας βλάβας ἀποχωροῦσι, ἐν ᾧ τὸ πέμπτον ἐβυθίζετο. Εἶχον ἥδη παρέλθει δύο ὕραι ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πεισματώδους ὅσον καὶ ἀνίσου ταύτης πάλης, ὅτε δὲ «*Αρης*» μόλις ἐξελθὼν τῆς Ν. εἰσόδου τοῦ κόλπου καὶ μὲ καταφανῇ τὰ ἵχνη τῶν ἐχθρικῶν βλημάτων εἰς τὸ σκάφος καὶ τὴν ἴστιοφορίαν, προσβάλλεται ὑπὸ μιᾶς ἰσχυρᾶς φρεγάτας ἐπιπλεούσης πρὸς ἐμβολήν· ἡ κατάστασις τοῦ ἀτυχοῦς πλοίου ἥτο πλέον ἀπελπιστικὴ καὶ κάθε ἀμυνατος· ἐντὸς δλίγου δ πρόβολος τῆς ἐπερχομένης φρεγάτας θὰ ἐνεπλέκετο εἰς τὰ ἐξάρτια τοῦ σκάφους, δπότε μία διαταγὴ «πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην», δοθεῖσα παρὰ τοῦ κυβερνῶντος τὸ πλοῖον καὶ ἐπαναληφθεῖσα Τουρκιστὶ παρὰ τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἀνδρῶν ἔφερε τὸ ἀνέλπιστον ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν φρεγάταν νὰ ἀναστρέψῃ ἐν σπουδῇ καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ. Μετ' ἀνταλλαγὴν δλίγων ἀκόμη βολῶν, δ «*Αρης*» ἥτο πλέον ἐκτὸς κινδύνου.

Ἡ ὑπὸ τόσον ἐξαιρετικῶς δυσμενεῖς συνθήκας διαφυγὴ τοῦ «*Αρεως*», διὰ μέσου τοῦ κλοιοῦ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἀποτελεῖ ἐν κατόρθωμα ἐκ τῶν σπανίως συναντωμένων ἐν τῇ ναυτικῇ Ἰστορίᾳ. Ἡ ἀξιοθαύμαστος δεξιότης, μεθ' ἡς δ ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν τοῦ σκάφους πλοίαρχος Βότσης ἥδυνήθη νὰ κατευθύνῃ αὐτὸ διὰ μέσου τῶν ἀλληλοδιαδόχως ἐπερχομένων ἐχθρικῶν πλοίων, καθὼς καὶ ἡ ἐπιδειχθεῖσα παρὰ πάντων τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος εὐψυχία καὶ πολεμικὸν πνεῦμα, ἀπετέλουν σαφῆ ἐνδειξιν, ὅτι παρ' ὅλην τὴν ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν κατάπτωσιν εἰς ἥν ἀφέθη νὰ περιέλθῃ, τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν περιέκλειεν εἰσέτι εἰς τοὺς κόλπους του ἀνδρας δυναμένους νὰ μεγα-

λουργήσουν. Ἐκτὸς ὅμως τούτων, τὸ ἀπίστευτον τοῦτο κατόρθωμα ἀποδεικνύει καὶ κάτι ἄλλο, διτὶ δηλαδὴ καὶ τὰ Αἰγαῖακαὶ ἀκόμη πλοῖα, παρ' ὅλην τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχήν των ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ Τουρκικά, ὑστέρουν σημαντικῶς ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τε τὴν ἴκανότητα περὶ τὸν χειρισμὸν τῶν πυροβόλων καὶ εἰς τὴν εὐελιξίαν, διότι ἄλλως ἀδυνατεῖ τις νὰ ἔχῃ γῆσῃ, πῶς ἐπὶ τόσην ὥραν, ὅσην διήρκεσεν ὁ ἔκπλους τοῦ «*Αρεως*», δὲν ἦδυνήθησαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν καταθλιπτικὴν ἀριθμητικὴν των ὑπεροχήν, ὅπως ἐπιτύχουν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀσθενοῦς ἐκείνου πάρωνος.

Πυροπόλησις τῶν ἐν Μεθώνῃ Τουρκικῶν πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν ὑπὸ τοῦ Μιαούλη — Ἡ ἀπώλεια τῆς Σφακτηρίας προσετέθη εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀτυχημάτων, ἀτινα ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου είχον ἀρχίσει νὰ πλήττωσιν ἀλλεπάλληλαι τὴν μαχομένην Ἑλλάδα, καὶ ἀτινα μόνον δι' ἐντατικῆς δράσεως τοῦ Στόλου θὰ ἦδύνατο νὰ προληφθῶσιν. Ἡ τόσον ὅμως πανθομολογουμένη ἀνάγκη ἐνισχύσεως τοῦ Στόλου δὲν ἐπληροῦτο· οὐ μόνον τὰ ἐν *Υδρα* καὶ Ἰδίᾳ τὰ ἐν Σπέτσαις εὑρισκόμενα εἰσέτι πλοῖα ἔξηκολούθουν ἀναμένοντα ἐν ἀρραβίᾳ, ἀντὶ νὰ σταλῶσι πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην Στόλου, ἀλλ' οὐδὲ κἄν πυροπολικὰ παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας του αἰτήσεις ἐπέμποντο πρὸς αὐτόν⁽¹⁾· τέλος, δλίγας ήμέρας μετὰ τὴν συμφορὰν τῆς Σφακτηρίας ἐνεφανίσθησαν τινὰ τῶν ἐναγωνίως ἀναμενομένων πυροπολικῶν καὶ ὁ Ναύαρχος, μὴ δυνάμενος μὲ τὰ δλίγα του πλοῖα νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀπεφάσισε τὴν ἐνέργειαν αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως κατ' ἔχθρικῆς μοίρας, περὶ ἣς ἐπληροφορήθη διτὶ εὑρίσκετο ἐν Μεθώνῃ· πράγματι τὸ ἀπόγευμα τῆς 30ης Απριλίου εἰσελθὼν ἀποσδοκήτως εἰς τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης, ἡρχισε βάλλων, ἐνῷ συγχρόνως ἔξαπέλυσε πέντε πυροπολικὰ κατὰ τῶν ἐν τῷ λιμένι δρομούντων 25 πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν, ἀτινα αἰφνιδιαστικῶς καταληφθέντα οὐδεμίαν σχεδὸν ἦδυνήθησαν νὰ ἀντιτάξωσιν ἀποτελεσματικὴν ἀντίστασιν· ἐντὸς δλίγων ὥρων δέκα ἐκ τῶν ἔχθρικῶν πλοίων, μεταξὺ τῶν

(1) Χαρακτηριστικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀπὸ 28ης Απριλίου ἀναφορὰ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτην περὶ τῆς ἀγάγκης ἐνισχύσεως τοῦ Στόλου διὰ 30—40 πυροπολικῶν, ἀτινα θεωρεῖ ὡς τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν ὅπλον. (*Ίδε Αρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργ. Κουντουριώτου 1821—32* ἐκδοθέντα ἐπιμελείᾳ Α. Λιγνοῦ τῷ 1926 ΙΥ'. σελ. 400—402). Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς ἀνέφερεν εἰς τοὺς Προκρίτους τῶν Σπετσῶν καὶ ὁ Ναύαρχος *Ανδρούτσος*.

δποίων περιελαμβάνοντο καὶ ή λαμπρὰ φρεγάτα « Ἀσία » 54 πυροβόλων, μία φρεγάτα τῶν 36 πυροβόλων καὶ δύο πορθέται τῶν 26 πυροβόλων, ἐπυρπολήθησαν, ἐκτὸς δὲ αὐτῶν καὶ ἄπασαι αἱ πυριταποθῆκαι τῆς ἔηρᾶς, καθὼς καὶ μέρος τῶν φρουρίων καὶ τῆς πόλεως.

Μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο δὲ Ναύαρχος Μιαούλης, ἀποστείλας πλοῖα τινὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Μεσολογγίου, οὗτινος εἶχεν ἀρχίσει ή ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ πολιορκία, ἀντιλαμβανόμενος δὲ ὅτι μὲ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν τουν δυνάμεων οὐδὲν τὸ ἀποφασιστικὸν θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀπεσύρθη πρὸς τὸν Μαλέαν, ἐνθα κατέχων πλευρικὴν θέσιν θὰ ἡδύνατο τούλαχιστον νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν "Υδραν" καὶ Σπέτσας ἀπὸ πάσης κατ' αὐτῶν ἀποτείρας τοῦ Αίγυπτιακοῦ Στόλου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ φρούριον τοῦ Ναυαρίνου, ὅπερ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σφακτηρίας καὶ τὸν ἐν τῷ ὅρμῳ εἰσπλουν τοῦ Αίγυπτιακοῦ Στόλου εἶχε πανταχόθεν πλέον ἀποκοπῆ, ἔξηναγκάσθη εἰς συνθηκολόγησιν καὶ παρεδόθη τῇ 7ῃ Μαΐου εἰς τὸν Ἰμβραήμ, τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ μεταφερθέντων συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῆς παραδόσεως δι? Αὔστριακῶν πλοίων εἰς Καλάμας. Οὕτως δὲ Ἰμβραήμ, δριστικῶς πλέον ἔγκατασταθείς, ἤρχισε τὴν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου προέλασίν του.

"Εκπλους τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.—Ναυμαχία παρὰ τὸν Καφηρέα.

Οὗτος τὸν Σαχτούρην καὶ τοὺς Ἀνδροῦτσον καὶ Ἀποστόλην Στόλος, ὅστις, ὡς ἥδη εἴπομεν, προωρίζετο νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐνδεχομένην ἔξοδον τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ἐκ Λαρδανελλίων, ἔξέπλευσεν ἐξ "Υδρας τῇ 31ῃ Μαρτίου" καθ' ὅλον τὸν μῆνα Ἀπρίλιον, δὲ Στόλος οὗτος ἐχρησιμοποίησεν ὡς δριμητήριον τὴν νῆσον Ψαροά, ἔξετέλει δὲ περιπολίας βορείως τῆς Μυτιλήνης καὶ νηοφίας ἐπὶ τῶν ἐκπλεόντων καὶ εἰσπλεόντων εἰς Λαρδανέλια πλοίων, ἐνίσχυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ διὰ Σπετσιωτικῶν καὶ Ψαρριανῶν τινῶν πλοίων. Τὰ συλλαμβανόμενα ὡς ὑποπτα πολεμικοῦ λαθρεμπορίου πλοῖα, ἀπεστέλλοντο συμφώνως ταῖς διαταγαῖς τῆς Διοικήσεως εἰς Ναύπλιον, χαρακτηριστικαὶ δὲ εἶναι αἱ πρὸς τοῦτο ἀποσταλεῖσαι πρὸς τὸν Ἀντιναύαρχον ὁδηγίαι, αἵτινες ὡς πᾶσαι αἱ προηγούμεναι ἐπέμενον ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ τηρῶνται ἄπασαι αἱ ἐκ τοῦ Λιεθνοῦς

Δικαίου διατυπώσεις και συνεβούλευον νὰ μὴ ἔξασθενίζηται ὑπὲρ τὸ δέον ὁ Στόλος διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν συνοδευόντων τὰς λείας πλοίων⁽¹⁾: κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰς Ψαροὶ παραμονῆς ὁ ἀντιναύαρχος ἐτηρεῖτο ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῶν προκορίτων τῆς Σάμου, συνιστῶν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ χαλαρῶσι τὴν στρατιωτικήν των δργάνωσιν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς νήσου των κατὰ ἐνδεχομένης Τουρκικῆς ἐπιχειρήσεως.

Αἱ περὶ τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου πληροφορίαι, αἵτινες ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν ἑκάστοτε συλλαμβανομένων πλοίων, συνέπιπτον περὶ τῆς προσεγοῦς ἔτοιμασίας καὶ ἐπικειμένου ἐκπλου τοῦ Στόλου κατὰ τὰ μέσα Μαῖου. ‘Ως ἐκ τούτου τῇ 10 Μαΐου ἀπῆρεν δλόκληρος ὁ Στόλος, διευθυνθεὶς κατ’ ἀρχὰς πρὸς τὴν Μυτιλήνην, εἴτα δὲ ἥρχισε διαδρομῶν μεταξὺ τῆς Α ἄκρας τῆς Ἰμβρου καὶ τῶν Δαρδανελλίων.

Τῇ 14ῃ Μαΐου ὁ ἔχθρικὸς Στόλος ὥφθη ἐκπλέων ἐκ Δαρδανελλίων, μόλις δὲ ἔξηλθε διηρέθη εἰς δύο μοίρας, ὡν ἡ μὲν ἔλαβε κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Ἰμβρον, ἡ δὲ πρὸς τὴν Τένεδον· ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος ἔξηκολούθησε διαδρομῶν ἐν ὅψει τοῦ ἔχθροῦ, καθόσον ἡ πρόθεσις τοῦ Ἀντιναυάρχου Σαχτούρη ἦτο νὰ παρακολουθῇ τὰς κινήσεις τοῦ ἔχθροῦ τηῶν τὴν μετ’ αὐτοῦ ἐπαφὴν καὶ νὰ ἐπιτεθῇ, ὅταν μὰ ἐνόμιζε τὴν εὐκαιρίαν κατάλληλον πρὸς τοῦτο.

Ἡ εὐκαιρία αὕτη δὲν ἐβράδυνε πολὺ νὰ παρουσιασθῇ· μετὰ δλιγοημέρους διαδρομάς, καθ’ ἃς οἱ δύο ἀντίπαλοι Στόλοι ἐτηροῦντο ἐν ὅψει ἀλλήλων, ὁ Τουρκικὸς Στόλος τῇ 19ῃ Μαΐου κατηνθύνθη πρὸς τὸν Καφηρέα· τὴν πρωῖαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ὅτε εἶχεν ἵδη εἰσπλεύσει εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τῆς Ἀρδρου στενού, περὶ τὰ 20 δὲ αὐτοῦ πλοῖα εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ νηνεμίας παρὰ τὴν Φάσαν, οἱ Ἐλληνες Ναύαρχοι ἀπεφάσισαν ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ νὰ προσβάλωσι τὸν ἔχθρον. Ἀμέσως τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα ἐπωφελούμενα τῶν διαλειπουσῶν πνοῶν ἀπὸ Σκίρωνος ἐπετέθησαν· ἐπειδὴ δμως τὰ ἐπ’ οὖγᾶς πλοῖα, παρὰ τὰ ἐπανειλημμένα σῆματα τῆς Ναυαρχίδος, δὲν κατώρθουν νὰ πλησιάσωσιν, ὁ δὲ ἄγων κατὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς Ἐλληνικῆς παρατάξεως παρέμενεν ὡς ἐκ τούτου ἀμφίρροπος, ὁ Σαχτούρης, ὅστις διώκει τὴν μοῖραν τοῦ κέντρου, ἕψώσας τὸ σῆμα ἀνεξαρτήτου κινήσεως στρέφει τὸ πλοῖόν του πρὸς

(1) Ἰδε τὴν ὑπ’ ἀριθ. 6 ἀπὸ 23-4-25 διαταγὴν τῆς Κοινότητης “Υδρας δημοσιευμένην ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Σαχτούρη.

τὰ ἔναντι τῆς πτέρυγος ταύτης ἔχθρικὰ πλοῖα, καθ' ὃν συγκεντροῦ τὰς προσπαθείας του, ἀποστέλλων συνάμα κατ' αὐτῶν τὰ πυρπολικά· ἡ Τουρκικὴ δίκροτος φρεγάτα «Χαζήν-Γκεμισί»⁽¹⁾ ἵσχυρότατον πλοῖον 62 πυροβόλων καὶ μία κορβέτα ὑπέστησαν μετὰ πείσμονα πάλην σιβαρωτάτας βλάβας καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ ἀπομακρυνθῶσι· τότε ὅμως ἡ φρεγάτα, ἵς εἶχον κοπῆ οἱ ἴστοι, προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ *Μουσοοῦ* καὶ τοῦ «Χάρωρος» τοῦ *Μαρόζου*, ἐντὸς δὲ δλίγων λεπτῶν καλυφθεῖσα ὑπὸ φλογῶν ἀνατινάσσεται εἰς τὸν ἀέρα· τὰ ἐκ τῆς ἐκρήξεως ἐκσφενδονισθέντα θραύσματα ἐπέφερον σιβαρᾶς βλάβας εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ *Σαχτούρη* «Ἀθηρᾶν», ἥτις ἐν τῇ δρυῇ τῆς ἐπιθέσεως εἶχε πλησιάσει μέχρις ἀποστάσεως βολῆς πιστολίου ἀπὸ τῆς πυρποληθείσης φρεγάτας. Ἡ καταστροφὴ αὗτη προεκάλεσε τοιαύτην ἐ τύπωσιν, ὡς εἰς ἐντὸς δλίγον, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ ἔχθρικοῦ Στόλου ἥρχισε νὰ κλονίζηται· ὁ Τούρκος Ναύαρχος *Χοσρέφ* ενδισκόμενος πλησίον σπεύδει πρὸς ἐνίσχυσίν της, δόποτε νέα ἐκρήξις ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ ἀπομακρυνθῇ· ὁ πυρπολητὴς *Μπούτης* προσκολλήσας τὸ πυρπολικόν του «Χάρων» κατὰ μιᾶς κορβέτας τῶν 32 πυροβόλων ἀνετίνασσεν αὐτὴν ὠσαύτως εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ νέα αὕτη καταστροφὴ ἐπέφερε τελείαν πλέον ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν Στόλον τοῦ *Χοσρέφ*· τμῆμα αὐτοῦ ἐξ 20 πλοίων φεύγει πρὸς τὸν Ν. Εὐβοϊκόν, ἐν φ τὸ κύριον σῶμα ἐκ 52 πολεμικῶν καὶ μεταγωγικῶν ἐτράπη πρὸς Νότον, παρακολουθούμενον ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρὰ πέντε βροικίων καὶ ἐνδὲ πυρπολικοῦ, ἀποσπασθέντων πρὸς τούτο παρὰ τοῦ *Σαχτούρη*, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ προσεπάθει νὰ συγκεντρώσῃ τὰ διασκορπισθέντα πλοῖα του. Κατὰ τὴν καταδίωξιν ταύτην, παραταθεῖσαν ἐπ' ἀρκετόν, ὁ ἔχθρικὸς Στόλος ἀπώλεσε καὶ μίαν ἄλλην κορβέταν 28 πυροβόλων πυρποληθεῖ σαν παρὰ τὴν *Σῦρον*, ὡς καὶ 5 μεταγωγικὰ αἰχμαλωτισθέντα, τέλος δὲ κατηυθύνθη εἰς *Σούδαν* καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ *Αἴγυπτιακοῦ*.

Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, πρέπει νὰ μὴ λησμονηθῇ, ὅτι ἡ ὑπὸ τὸν *Σαχτούρην* δύναμις, ἀποτελοῦσα τὴν καλουμένην Β' Μοῖραν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, ὑπελείπετο τοῦ Τουρκικοῦ πολὺ περισσότερον παρὰ εἰς τὰς λοιπὰς κατὰ θάλασσαν συναντήσεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος· ὡς ἐκ τούτου δροθῶς ποιῶν ὁ *Σαχτούρης* δὲν

(1) Κιτά τὸν *Jurien de la Gravière* ἡ φρεγάτα αὐτὴ ἦτο ἡ Ναυαρχίς τοῦ *Χοσρέφ*, ὅστις ὅμως μετὰ τὸν ἐκ Δαρδανελλίων ἔκπλουν εἶχεν ἐπιβῆ ἄλλου πλοίου διὰ λόγους ἀσφαλείας.

προσέβαλε τὸν ἔχθρικὸν Στόλον ἐν τῇ ἀνοικτῇ θαλάσσῃ, ἀλλ᾽ ἐτῆρησε τὴν μετ' αὐτοῦ ἐπαφὴν ἐπὶ ἔξη νημερονύκτια, ἔως ὅτου ἐπέτυχεν εὐνοϊκοὺς δρους, ἥτοι στενὸν χῶρον ἀφ' ἐνὸς καὶ διασπορὰν τῶν ἔχθρικῶν δυνάμεων ἀφ' ἐτέρου.

Ως πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐπιμέσεως, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς συγκεντρώσεως δῷμῶς ἐφηρμόσθη ὑπὸ τοῦ Σαχτούρη, ὃστις προσέβαλε διὰ τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων του τὸ ἐν τμήμα τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου· δυστυχῶς καὶ ὁ ἴδιος του στόλος ἦτο λόγῳ τῶν ὑβριαίων ἀνέμων ἀρκετὰ διεσκορπισμένος καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐπέτυχε πλήρη καταστροφὴν τοῦ ἔχθροῦ, ἀλλὰ μόνον τὴν καταβύθισιν δύο πλοίων του διὰ συνδεδυασμένης χοησιμοποιήσεως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν πυρπολικῶν του. Οὐχ ἦτον καὶ τοῦτο μόνον ἥρκεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπιφέρῃ πλήρη διάσπασιν τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου.

Τὸ ὅτι ἡ καταδίωξις τοῦ πρὸς Νότον κατευθυνθέντος τμήματός του δὲν ὑπῆρξε περισσότερον ἐντατική, τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ περιορισθέντος : ἵστην καταβύθισιν μιᾶς ἀκόμη κορβέτας καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ὅ μεταγωγικῶν, δέον νὰ ἀποδοθῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὸ ἐκτάκτως δλιγάριθμον αὐτῶν· ἐπὶ πλέον τῶν λόγων τούτων, δέον νὰ ληφθοῦν ἐπίσης ὑπὸ ὄψιν αἱ δυσχέρειαι μιᾶς νικτερινῆς μάχης, τὰς δυοῖς δὲν ἥδυναντο νὰ παρίδουν οἱ Ἑλληνες Ναύαρχοι· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι δλίγονς μῆνας πρότερον (τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1824) ὁ Μιαούλης δὲν εἶχε διστάσει νὰ ἀποδεχθῇ τὰς δυσχερείας καὶ τὰ ἀπόσοπτα τῆς νικτερινῆς ναυμαχίας προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διάλυσιν τῶν ἔχθρικῶν δυνάμεων, θὰ πρέπη ὅμωςνὰ ληφθῇ ὑπὸ ὄψιν, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Μιαούλης εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην εἶχε τὸν Στόλον του συγκεντρωμένον, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὅτι καὶ τὸ ἥθικὸν καὶ ἡ ἐν γένει μαχητικότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἶχε σημαντικῶς μειωθῆ κατὰ τοὺς διαρρεύσαντας ἔξι μῆνας ἐξ αἰτίας τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν.

Ναυμαχία ἔξω τῆς Σούδας.—Ἐπιχειρήσεις ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ Μεσολογγίου.

Μετὰ τὴν παρὰ τὸν Καφηρέα ναυμαχίαν αἱ ὑπὸ τὸν Σαχτούρην καὶ τοὺς Ἀνδροῦτσον καὶ Ἀποστόλην μοῖραι ἔξηκολούμησαν τὸν πρὸς Νότον πλοῦν των καὶ τῇ 26ῃ συνηντήθησαν νοτίως τῆς Ὅρδας πρὸς τὸν ὑπὸ τὸν Μιαούλην Στόλον, ὃστις πληροφορηθεὶς τὰ τοῦ ἔκπλου τοῦ Τουρκικοῦ ἐκ Δαρδανελλίων εἶχε κινηθῆ πρὸς ὑπερά-

σπισιν τῆς "Υδρας" μετὰ ταῦτα ολόκληρος ὁ Στόλος ἔπλευσεν εἰς Μήλον πρὸς διάναξιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν πλοίων, ἀποσταλέντων ταχυπλόων τινῶν σκαφῶν κατὰ τὸ σύνηθες πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ ἔχθρου.

Τῇ 27ῃ Μαΐου ἐλήφθησαν πληροφορίαι ἐκ τῶν πλοίων τούτων, καθ' ἃς ὁ ἐν Σούδᾳ ἡγκυροβολημένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος προητοιμάζετο πρὸς ἔκπλουν· ὁ Στόλος οὗτος περιελάμβανε τότε 34 Τουρκικὰ πλοῖα (ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἀρχηγίαν τοῦ Χοσρέφ) καὶ 54 Αἰγυπτιακά.

Κατόπιν τῶν πληροφοριῶν ταύτων, τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀπῆρεν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἐκ Μήλου καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς 31ης Μαΐου ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Σούδας· ἡ ἐπομένη ἡμέρα, τῆς 1ης Ιουνίου, παρῆλθεν ἐν ἀπραξίᾳ, τὴν πρωίαν ὅμως τῆς 2ας Ιουνίου ὁ ἔχθρικὸς Στόλος ὥφθη ἔκπλέων τοῦ ὅρμου ἐσχηματισμένος πρὸς μάχην· ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἐπετέθη πάραντα κατὰ τῶν πρώτων ἔκπλευσάντων πλοίων, 40 τὸν ἀριθμόν, χιλίων δπως ἀποκόψῃ αὐτὰ ἀπὸ τῶν λοιπῶν, ἐν φανταστικῷ ταύτοχρόνως τὰ πυρπολικὰ διετάχθηντα ἀπὸ προσβάλωσι τὴν ἔχθρικὴν παράταξιν· ἡ προϊούσα ὅμως ἐξασθένησε τοῦ ἀνέμου ἡμιπόδιε τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἐπιθέσεως, ἐν φανταστικῷ προσεπάθει ν' ἀπωθήσῃ ταῦτα ἀποστέλλων κατ' αὐτῶν ἀκάτους ἔξωπλισμένας. Παρὰ τὰς δυσμενεῖς ταύτας συνθήκας οἱ πλοίαρχοι τῶν πυρπολικῶν βλέποντες τὸ σῆμα τῆς ἐπιθέσεως νὰ κυματίζῃ ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἐνέτειναν τὰς προσπαθείας των· οἱ πυρποληταὶ Θεοφάνης καὶ Δημαρᾶς προσβάλλουν ἔξι ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν κατὰ τὴν πρὸ δὲ λίγους ἐγκαινιασθεῖσαν τακτικὴν⁽¹⁾ τὴν κορβέταν «Ντεϋλλάν - Μπαϊρίν», ὁ μὲν πρῶτος ὑπηρέμως ἀνευ ἀποτελέσματος, ὁ δὲ δεύτερος, ἐπιβαίνων τοῦ πυρπολικοῦ «Αἴτνα», προσηνέμως ἐπιτυχῶν τὴν ἀνατίναξιν τῆς κορβέτας ταύτης. Ἀμέσως ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ὑποχωρεῖ πρὸς τὸν ὅρμον καὶ καταφεύγει ἐν ἀταξίᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ φρουρίου τῆς εἰσόδου· ὁ πυρπολητὴς Πολίτης καταδιώκων ἐκ τοῦ σύνεγγυς μίαν φρεγάταν τὴν ἡκολούθησεν ἐντὸς τοῦ ὅρμου, ἐνθα ὅμως προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν πλοίων καὶ ὑπὸ ἔξωπλισμένων ἐφολκίων ἡναγκάσθη νὰ καύσῃ τὸ πυρπολικόν του.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ ἔχθρος ἐπιχειρήσας καὶ πάλιν νὰ ἔκπλεύσῃ

(1) Ὁ Μιαούλης ἔξηγετ τοὺς λόγους οἵτινες ὑπηγόρευσαν τὴν νέαν ταύτην τακτικὴν τῆς διὰ δύο πυρπολικῶν ἐπιθέσεως ἐν τῇ ἀπὸ ἀναφορᾷ του πρὸς τοὺς Προσωρίτους "Υδρας" ταύτης ἀποσπάσματα παρέχομεν εἰς τὸ κεφάλαιον «Κρίσις καὶ συμπεράσματα».

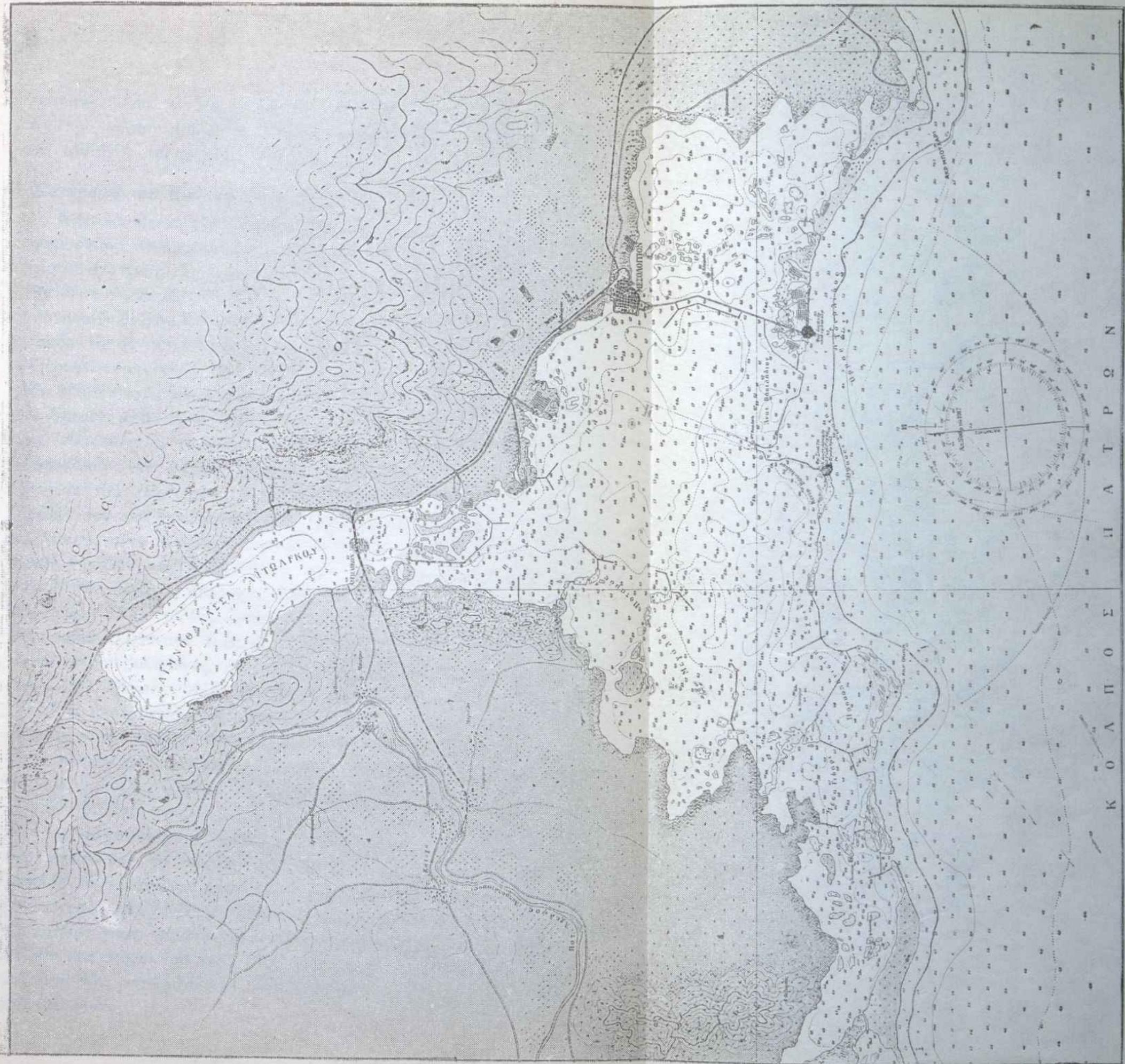
προσβάλλεται ἐκ νέου παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ ἀναγνάζεται νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν φρουρίων. Ὁ Μιαούλης τότε συνέλαβε τὸ τολμηρὸν σχέδιον τοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἔχθροῦ ἐντὸς τοῦ ὅρμου, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν πυρπόλησίν του, ἐπαναλαμβάνων οὕτω τὸ πείραμα τῆς Μεθώνης· παρατεταμέναι ὅμως νηνεμίαι ἡνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου του, ἀκολούθως δὲ νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον τῶν Βοιῶν πρὸς ἀνεφοδιασμόν.

Ἡ ἐν τῷ ὁρμητηρίῳ τῶν Βοιῶν παραμονὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου παρετά θη μέχρι τῆς 15ης Ἰουνίου, διαρκούσης δὲ ταύτης ἀπωλέσθη τὸ πλοῖον «Νηρεύς», ἀνατιναχθὲν ἐξ ἀναφλέξεως τῶν πυρομαχικῶν του. Τῇ 15ῃ Ἰουνίου ὁ Μιαούλης ἀπέπλευσε κατευθυνόμενος πρὸς Σούδαν, τὴν δ' ἐπομένην συνηντήθη ἐν τῇ ἀνοικτῇ θαλάσσῃ πρὸς τὸν ἔχθρικὸν Στόλον συνοδεύοντα μεταγωγικὰ καὶ πλέοντα πρὸς τὴν Μεθώνην· οἱ δροι, ὑπὸ τοὺς δποίους ἐγένετο ἡ συνάντησις αὗτη, ὑπῆρξαν πολὺ δυσμενεῖς διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Στόλον, καθόσον αἱ δύο αὐτοῦ μοῖραι, ἡ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Μιαούλη καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἀνδρούτσον, ενδέθησαν εἰς μεγάλην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν· προφανῶς οἱ Ἑλληνες Ναύαρχοι δὲν ἀνέμενον συνάντησιν τοῦ ἔχθροῦ ἐν πλῷ, ἐλπίζοντες νὰ προκαταλάβουν τοῦτον καὶ πάλιν ἐν Σούδᾳ, καθόσον ἄλλως δὲν θὰ ἔπλεον τόσον ἀπομεμακουσμένοι ἀλλήλων· δπωσδήποτε ὁ Μιαούλης διέταξεν ἀμεσον ἐπίθεσιν τῶν πυροπολικῶν, δύο ὅμως ἐκ τούτων ἐκάησαν ἀναφλεγέντα προώρως, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 5 ἀνδρῶν, χωρὶς νὰ καθηλωθῇ ὁ ἔχθρος δπως πραγματόποιηθῇ ἡ ἔνωσις τῶν μοιρῶν· οὕτως ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, σχεδὸν ἀνευ βλαβῶν, ἡδυνήθη νὰ φθάσῃ τῇ 20ῃ Ἰουνίου εἰς *Nanaqīrov*, ἔνθα ἀπεβίβασε 3000 Ἀλβανοὺς καὶ 2000 Τουρκοκρῆτας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἰμβραήμ. Μετὰ τὴν ἀπόβασιν ταύτην ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ἔπλευσε πρὸς τὸν ιόλπον τῶν Πατρῶν διὰ τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν τοῦ πολιορκουμένου Μεσολογγίου, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς κατηυθύνθη εἰς τὰς βάσεις του πρὸς ἀνεφοδιασμὸν καὶ ἐνίσχυσιν διὰ πυροπολικῶν, ἀφῆσας εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου μικρὰν μοῖραν ἐξ Ὅραιῶν πλοίων ὑπὸ τὸν Λ. Πιωτσῆν μετὰ 4 Σπετσιωτικῶν.

Μετ' ὀλιγοήμερον παραμονὴν εἰς τὰς βάσεις του ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἔξεπλευσε καὶ πάλιν μὲ ἀντιειμενικὸν σκοπὸν τὴν οῆξιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῆς ὑπὸ

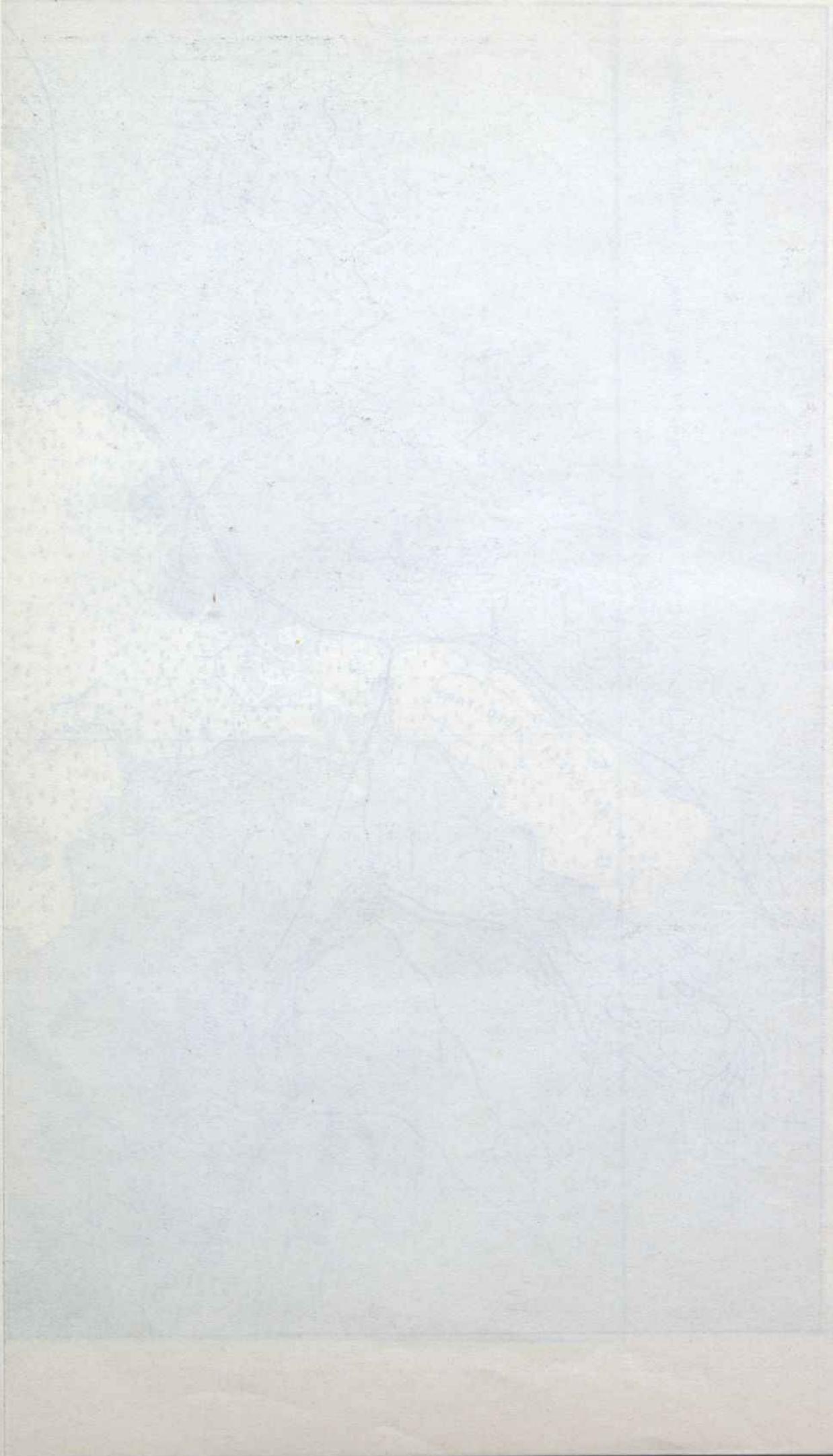
τοῦ Ρεσίτ - Πασᾶ Κιουταχῆ πολιορκούμενης φρουρᾶς του. Ἡ ἐμπροσθόφυλακή τοῦ Στόλου τούτου, συγκειμένη ἐκ 12 πλοίων ὑπὸ τὸν Ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην, εἰσέπλευσε πρώτη εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν, συναντηθεῖσα δὲ μετὰ πολυαρίθμου ἔχθρικοῦ Στόλου ἔχειοισεν ἀποφεύγουσα τὴν μάχην ἐπὶ τινας ἡμέρας, μέχρι τοῦ πατὰ τὴν 21ην Ἰουνίου κατάπλου τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Στόλου, δστις οὗτῳ ἀπετελέσθη ἐξ 11 Ὑδραικῶν πλοίων μετὰ 2 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ 14 Σπετσιωτικῶν μετὰ 3 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Ἀνδροῦτσον· καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τὴν ἐπομένην ἐπηκολούθησε μακρὰ σειρὰ ἐλιγμῶν, δι' ὧν κατώρθωσεν ὁ Μιαούλης νὰ παρασύρῃ τὸν ἀντίπαλον στόλον πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν, ἀνοίξας οὗτῳ τὴν πρὸς τὸ Μεσσολόγγιον ὄδον καὶ ἐπιτυχὼν τὸν ἀνεφοδιασμὸν αὐτοῦ διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὀρισμένων πλοίων τοῦ Ι. Κυριακοῦ, τοῦ Παναγιώτα καὶ τριῶν ἄλλων. Ἐτερον ἀποτέλεσμα τῶν ἐλιγμῶν τούτων ὑπῆρξε ἡ ἀποκοπὴ πέντε πλοίων ἀπὸ τὸν κύριον ἔχθρικὸν Στόλον, δύο τῶν δοπίων ἐπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων μετὰ βραχεῖαν συμπλοκῆν.

Τῇ 23ῃ Ἰουλίου δὲ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, ἐπαναπλέων ἐκ τῶν πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν ὑδάτων, συνήντησε τὸν Ἑλληνικὸν ἀνεπτυγμένον ἐν γραμμῇ παραγωγῆς ἐντὸς τοῦ κόλπου καὶ ἐπέχοντα πρὸς τὸ Ἀκρωτήριον Ἀραξον (Κάβο Πάπα)· δὲ ἐχθρός, κατέχων τὴν προσήνεμον θέσιν, ἐπετέθη πάραντα μὲ πορείαν συγκλίνουσαν ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς (ἴητοι κατὰ τὴν δεξιὰν πτέρυγα) τὰς κορβέτας, ἐν τῷ κέντρῳ τὰς φρεγάτας καὶ πλοῖα γραμμῆς, ἐπ' οὐρᾶς δὲ τὰ βρίκια καὶ γολέτας· αἱ κορβέται ὅμως, αἵτινες ἐκ τῆς συγκλίσεως τῶν πορειῶν ἐπρεπε πρῶται νὰ δρχίσωσι τὴν μάχην, πρὸν εἰσέλθωσιν ἐντὸς βολῆς, ἀνέστρεψαν αἴφνης ἀπομακρυνόμεναι· πιθανῶς ἡ κίνησις αὕτη τῶν κορβετῶν ὀφείλετο εἰς τὸν φρόβον, μήπως τὰ ἐπιπλέοντα πλοῖα τοῦ Στόλου των ἐβράδυνον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἀπόστασιν μάχης, δόποτε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο θὰ ἥσαν μόνον αὐταὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς προσβολὰς τῶν πυρπολικῶν· ἵσως καὶ νὰ ὀφείλετο ἀπλῶς εἰς ὑπερβολικὴν δυσκαμψίαν τῶν παρὰ τῷ Ὁδωμανικῷ Ναυτικῷ ἰσχυουσῶν διατάξεων μάχης· διποθδήποτε, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κινήσεως ταύτης ἦτο νὰ παρασύρῃ ὀλόκληρον τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν Στόλον, δστις ἀπεγώρησε πρὸς τὰς νησίδας Σκορφες παρακολουθούμενος παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπομακρυνθεὶς καὶ διακόψας τὴν ἐπαφὴν κατηυθύνθη πρὸς τὴν Ἀλεξανδρειαν. Κατόπιν τούτου οἱ Ἑλληνες Ναύαρχοι ἀπεφάσισαν νὰ

Σχ. 8. Χάρτης τῆς περιοχῆς Μεσολογγίου

(Ἐκ τοῦ ὅπερ ἀριθ. 7 ("Εξδ. 1919) Χάρτου τῆς Ελλην. Υδρογραφ. Υπηρεσίας)

ἐπαναπλεύσουν εἰς τὰς βάσεις των ἀφέντες εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Πατραικοῦ κόλπου μοῖραν ἐξ 7 πλοίων· ἡ μοῖρα αὗτη παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τριμήνου παρασχοῦσα πολλὰς ὑπηρεσίας.

Ἐπιδρομὴ τοῦ Κανάρη κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Κατόπιν τῆς ἐκ τὸν ἀνωτέρῳ περιγραφειῶν συναντήσεων διαπιστωθείσης ἀνεπαρκείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εἰς τὸ νὰ διακόψῃ ἀποτελεσματικῶς τὰς συγκοινωνίας τοῦ ἔχθροῦ, διὰ πυροπολικῶν κατὰ τοῦ Τουρκοαγγυπτιακοῦ Στόλου ἐν αὐτῇ τῇ βάσει του, τῇ Ἀλεξανδρείᾳ. Ὁ στόλισκος, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ παράτολμος αὕτη ἀποστολή, ἀπετελέσθη ἐκ τριῶν πυροπολικῶν, τῶν τοῦ Κανάρη, Μπούτη καὶ Βώκου καὶ ἐκ δύο πλοίων συνοδείας κυβερνωμένων παρὰ τοῦ M. Τομπάζη καὶ A. Κριεζῆ, ἀποπλεύσας δὲ ἐξ "Υδρας ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας τὸ ἀπόγευμα τῆς 29ης Ιουλίου" διὰ πυροπολικῶν τοῦ ὅποιου προέπλεε τῶν λοιπῶν λόγῳ τῆς μεγαλυτέρας του ταχύτητος, ἀνυπομονῶν νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὸ σχέδιόν του καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὴν σημασίαν τῆς μὴ ἀπωλείας χρόνου εἰς μίαν τοιαύτην αἰφνιδιαστικὴν ἐπιχείρησιν, ὑψώσε διωσικὴν σημαίαν καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὴν εἴσοδον· διὰ πιθανῆς τοῦ πλοίου του ὅπως τὸ ὁδηγήσῃ πλοηγὸς οὐδὲν ὑποπτεύθη, οὔτω δὲ περὶ ὥραν 18.00 τὸ πυροπολικὸν τοῦ Κανάρη διελθόν διὰ τῶν ἀβαθῶν ἐπλεε πλησίστιον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ λιμένος, ἐνθα εὑρίσκετο ἡγκυροβολημένος ἐν πυκνῇ τάξει διατάξει τοῦ Αίγυπτιακὸς Στόλος διὰ τοῦ Μεχμέτ - Ἀλῆ παρασκευαζόμενος διὰ νέαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν. Ἄτυχῶς ὅμως ὁ ἀνεμος, ὃστις εἶχεν ἔως τότε εὖνοήσει τοῦ Κανάρη, ἐγκατέλιπεν αὐτὸν εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν, τὸ δὲ πλοῖον του παρέμεινεν ἀκίνητον ἐν μέσῳ τοῦ λιμένος, ἐνῷ πολεμικαὶ λέμβοι ἥρχισαν κατευθυνόμεναι πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν, προφανῶς ὅπως προβῶσιν εἰς ἔρευναν διατάξει τοῦ Κανάρη, βλέπων τὸ σχέδιόν του ματαιούμενον, ὑψώσε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ θέσας πῦρ ἐγκατέλιπε τὸ πυροπολικόν, ὅπερ φλεγόμενον ἐφέρετο τῆδε κακεῖσε ἐν τῷ λιμένι προκαλέσαν τρομερὰν σύγχυσιν· τὸ πλησιέστερον πρὸς αὐτὸν ἡγκυροβολημένον πλοῖον, τὸ Γαλλικὸν βρόκιον «Abeille», ὅπερ πρῶτον ἐμάντευσε τὴν ταῦτη τητά του, ἥρχισε βάλλον κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς λέμβου του, διὰ δὲ Κανάρης μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ἐπὶ τοῦ δευτέρου πυροπολικοῦ τοῦ Βώκου.

Ἡ τολμηρὰ αὕτη ἐπιχείρησις, καίπερ ἀποτυχοῦσα, ἐπὶ τοσοῦτον ἔξωγισε τὸν Μεχμέτ-Ἀλῆν, ὡστε οὗτος ἀμέσως τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς δικτὸν πλοίων ἔξεπλευσε πρὸς καταδίωξιν τῶν Ἑλληνιῶν, ἅτινα μετὰ τὴν διάσωσιν τοῦ Κανάρη τοῦ καὶ πληρώματός του εἶχον ἥδη ἀπομακρυνθῆ: ἢ καταδίωξις αὕτη παρέμεινεν ἀνευ ἀποτελέσματος, καίτοι παρετάθη μέχρις αὐτῶν τῶν παραλίων τῆς Καραμανίας, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ πλοῖα μετ' ὀλίγας ήμέρας ἐπανέπλευσαν εἰς τὸ δρμητήριόν των.

Ἐκ τῶν ὑστέρων κρινομένη ἡ ἐπιχείρησις αὕτη φαίνεται σχεδὸν παράφρων διὰ τὴν τόλμην, ἥτις τὴν ἐνέπνευσεν· ἐὰν δημοσία σκεφθῇ τις ὅτι ἡ ἀποτυχία αὐτῆς ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀτυχῆ σύμπτωσιν τῆς κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν μεταπτώσεως τοῦ ἀνέμου καὶ ὅτι ἐπιτυγχάνουσα αὕτη θὰ εἴχε κολοσσιαῖα ἀποτελέσματα ἀπό τε ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀπόψεως, δὲν δύναται παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἦξες πράγματι τὸν κόπον καὶ τὰς θυσίας, αἱ δοποῖαι ἄλλως τε ἀπὸ ὑλικῆς ἀπόψεως δὲν ἥδυναντο νὰ εἶναι σημαντικά· ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν διεξήχθη, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ δευτέρᾳ γνώμη ὅτι οὗτος ἦτο ὁ δρόμος, ἀφοῦ ὁ κύριος δρός ἐπιτυχίας, ὁ αἰτνιδιασμός, ἐπετεύχθη δι' αὐτοῦ πλήρως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ παρὰ τοῦ Κανάρη χρησιμοποίησις ἔνης σημαίας· τοῦτο δημοσία διὰ πάντα ἀμερόληπτον κριτήν δὲν εἶναι παρὰ μία ἀπὸ τὰς συνήθεις «πολεμικὰς πανουργίας», αἵτινες ἀνέκαθεν θεωροῦνται θεμιταί, καθόσον καὶ οἱ ἄγραφοι Νόμοι τοῦ πολέμου καὶ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον δὲν ἀπαγορεύουσι τὴν χρῆσιν τῆς ἔνης σημαίας πρὸς ἔξαπάτησιν τοῦ ἔχθρου, ἀλλὰ μόνον τὸ μάχεσθαι ὑπὲρ ἔνην σημαίαν· εἰς τὴν παράβασιν δὲ ταύτην δὲν ὑπέπεσεν ὁ Κανάρης· ὅστις, ὡς εἶδομεν, πρὶν θέσῃ πῦρ εἰς τὸ πυρπολικόν του, ἔσπευσε νὰ ὑψώσῃ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.

Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1825 ἐν τῷ Ἰονίῳ.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς καταδιώκων τὸν Κανάρην ἀπουσίαζεν εἰσέτι ἐξ Ἀλεξανδρείας, κατέπλευσεν ἐκεῖ ὁ ὑπὸ τὸν Χοσρέφ Τουρκικὸς Στόλος, μετὶ δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Πασσᾶ, ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κατ' Ὁκτώβριον· ὁ ἥγιωμένος οὖτος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, ἀποτελούμενος ἐξ 79 πλοίων, ἐξ ὅντος 13 κορβέται καὶ τὰ λοιπὰ βρίκια, συνώδευε νηοπομπὴν 66 πλοίων, ἐφ' ἣς ἐπέβαινον νέαι πρὸς τὸν Ἰμβραῆμ ἐνισχύσεις ἐξ 11.000 στρατιωτῶν μετὰ 1000 ἵππων καὶ πληθύνος παντοειδῶν ἐφοδίων· δ.

Ἐλληνικὸς Στόλος, ὅστις ἐκπλεύσας τῶν βάσεών του διεδρόμει περὶ τὰς νοτίους Κυκλαδας μὲν ἀπεσπασμένα πλοῖα ἐπιτηρήσεως, εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη παρὰ τούτων τὴν πρὸς τὸ Κρητικὸν πέλαγος προσέγγισιν τοῦ ἐθροῦ, ἐξέπλευσεν ἐκ Κιμώλου ἔνθα εὑρίσκετο, χωρὶς ὅμως νὰ προλάβῃ τὸν ἀντίπαλόν του, ὅστις τὴν 2αν Νοεμβρίου ἐπλησίαζε τὰς νοτίας ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τμῆμα τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, δπερ δὲν περιελάμβανε περισσότερα τῶν εἴκοσι πλοίων (¹), συνηντήθη μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπηκολούθησε βραχεῖα συμπλοκή, διακοπεῖσα λόγῳ ἀσταθείας τοῦ ἀνέμου, τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν σφόδρὰ τρικυμία ἐξηνάγκασε τὸν Ἐλληνικὸν Στόλον νὰ τραπῇ πρὸς τὰ νότια παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἐνῷ δ' ἐχθροὶ ἡγκυροβόλει ἐν Ναυαρίῳ. Τῇ 11ῃ Νοεμβρίου, ἀποκατασταθέντως κάπως τοῦ καιροῦ, δ' Ἐλληνικὸς Στόλος πλεύσας πρὸς τὸ Ναυαρίνον εὑρέθη ἐν ὅψει τοῦ ἐχθροκοῦ πλέοντος πρὸς Βορρᾶν· ἥτο προφανές, ὅτι δ' ἐχθρὸς κατηνθύνετο πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Μεσολογγίου, δπως ἐπαναλάβῃ τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμόν του, ἄμεσος δὲ σκοπὸς τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου ἥτο πλέον ἡ προστασία τῆς ἡρωϊκῆς ταύτης πόλεως.

Ως ἐκ τούτου δ' Ναύαρχος Μιαούλης διέταξε τὰ πλοῖα νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸ Στενὸν Ζακύνθου - Κυλλήνης, λόγῳ ὅμως τοῦ ἰσχυροῦ κυματισμοῦ ὅστις ἐξηκολούθει, ἢ συνοχή τοῦ Στόλου δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ τηρηθῇ. Οὕτω τὴν ἐπομένην πρωΐαν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Στόλου εὑρίσκετο πρὸ τῆς Ζακύνθου, δὲ Ναύαρχος ἀναμείνας νὰ συγκεντρωθῶσι κάπως τὰ πλοῖα, διέταξε περὶ ὥραν 13.30 νὰ κατευθυνθῶσι πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Πάπλα. Τὴν ἐπομένην νύκτα τὰ πλοῖα παρέμειναν ἀνακωχεύοντα μὲ ἐλαφρὸν ἀνεμον, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 13ης Νοεμβρίου ἐνεφανίσθη τμῆμα τοῦ ἐχθροκοῦ Στόλου, καθ' ὃν χρόνον τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα εὑρίσκοντο ἐξω τῆς Κυλλήνης· δ' Μιαούλης ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ, προσπαθῶν καὶ πάλιν νὰ παρασύρῃ τὸν ἐχθροκόν Στόλον ἐξω τοῦ κόλπου, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς προσπαθείας τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ Μεσολογγίου· μετ' ἀνταλλαγὴν βολῶν τινων οἱ δύο ἀντίπαλοι Στόλοι χειρίζοντες εὑρίσκονται τὴν πρωΐαν τῆς 14ης Νοεμβρίου ἐν ὅψει

(1) Τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὸ ὅτι ἡ Μοῖρα τῶν Σπετσῶν, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν πληρωμάτων ἀνησυχούντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς νήσου των, ἀπεχωρίσθη τοῦ Στόλου κατευθυνθεῖσα εἰς Σπέτσας (ἴδε Α. Κ. Ὁρλάνδου Ναυτικὰ τόμ. Β' σελ. 277).

ἄλλήλων παρὰ τὰς νησίδας Σκοόφες· περὶ ὥραν 11.00, ἐλαττισθείσης τῆς ἀποστάσεως, ἤρξατο τὸ πῦρ, τῶν ἀντιπάλων πλεόντων παραλήλως μὲν γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς Νότον· ἀμέσως μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς διετάχθη κατὰ τὸ σύνηθες ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνος Ναυάρχου ἐπίθεσις τῶν πυροπολικῶν, ἀνευ ὅμως ἄλλου τινος ἀποτλέσματος πλὴν τῆς καταστροφῆς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν Τέλος μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν δὲ ἔχθρος ἀπεχώρησε κατεύθυνόμενος πρὸς Πάτρας, προφανῶς ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ἑτέρου τμήματος τοῦ Στόλου του, ὅπερ ὥφθη ἐκπλέον ἐκεῖθεν, ἐνῷ δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος ἐτηρεῖτο ἐν ὅψει τοῦ ἔχθροῦ, μὴ προτιθέμενος νὰ ἀντιπαραταχθῇ, ἀλλὰ συνεχίζων τὰς προσπαθείας του, ὅπως παρασύρῃ αὐτὸν μακρὰν τοῦ Μεσολογγίου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ὅρμου Δραγομέτοι.

Κατὰ τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας οἱ ἀντίπαλοι Στόλοι ἔξετέλεσαν διαδρομὰς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν ὅψει ἀλλίλων μεταξὺ Κεφαλληνίας, Σκοόφες καὶ Κυλλήνης, τῇ δὲ 17ῃ ἔλαβε χώραν συμπλοκὴ μεταξὺ αὐτῶν διαρκέσασα ἐπὶ δίωρον, καθ' ἣν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, 16 μόνον τὸν ἀριθμὸν ἔναντι 63 Τουρκικῶν, ὑπεχώρησα πρὸς τὰς νησίδας Πεταλίδια· κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν δὲ ἔχθρικὸς Στόλος ἦτο ἐν ὅψει πρὸς τύν διεύθυνσιν τῆς Κεφαλληνίας, λόγῳ ὅμως γαλήνης οὐδὲν γεγονός ἔλαβε χώραν πλὴν μιᾶς ἀποτυχούσης νυκτερινῆς ἐπιμέσεως πυροπολικοῦ κατὰ μιᾶς φρεγάτας.

Ἐπίσης ἀπρακτοὶ παρῆλθον αἱ ἡμέραι τῆς 19ης καὶ 20ης, τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου εὑρισκομένου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν νηνεμίᾳ μεταξὺ Πεταλᾶ - Ιθάκης, τοῦ δὲ ἔχθρικοῦ περὶ τὸ ἀκρωτήριον Πάππα. τῇ 21ῃ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου πλέοντος πρὸς Δραγομέστι, ἐπετέθη δὲ ἔχθρος, χρησιμοποιήσας διὰ πρώτην φρούριον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου πυροπολικά· ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐγένετο κατὰ τοῦ πλοίου τοῦ Γ. Σαχτούρη ἢ «Ἀθηνᾶ», ἀπέτυχεν δικαίως διαλειμμάτων, καθόσον τὸ Τουρκικὸν πυροπολικὸν γενόμενον δεκτὸν ὑπὲρ πυρού πρόσθη καὶ ἐβυθίσθη, χωρὶς μάλιστα νὰ κατορθωθῇ ἡ διάσωσις τοῦ πληρώματός του. Ἐπίσης ἀπέτυχε καὶ μία ἀπὸ πειρατῶν Ἑλληνικοῦ πυροπολικοῦ κατὰ μιᾶς φρεγάτας λόγῳ νηνεμίας· τέλος τὸ πῦρ, ἀφ' οὗ ἐκ διαλειμμάτων διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀνευ σχεδόν ἀποτλέσματός τινος ἐκατέρωθεν, διεκόπη περὶ τὴν ἐσπέραν.

Καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην δὲ Ἑλλην Ναύαρχος κατώθισεν ἐκ διαλειμμάτων νὰ τηρῆται ἐν ἐπαφῇ μετὰ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ πολιορκουμένων, διάφοροι δὲ προσπάθειαι ἀνεφόδιασμοῖ αὐτῶν διὰ τροφῶν κατεβλήθησαν, αἵτινες δικαίως ἐδισχεράζοντο.

καθόσον ἡ πολιορκία εἶχεν ἥδη καταστῆ στενωτέρα τέλος τῇ 23ῃ Ν)βρίου, τοῦ Στόλου ἡγκυροβολημένου εἰς Σκορόφες, κατωρθώθη ἡ ἀποβίβασις τροφίμων διὰ λέμβων εἰς Πεταλᾶ καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτῶν διὰ ξηρᾶς εἰς Μεσολόγγιον.

Οὗτος ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Στόλου ἐπετεύχθη, δεδομένου δὲ ὅτι ἡ ἀριθμητικὴ δύναμις τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μιαούλη πλοίων οὐδέποτε ὑπῆρξε τόσον μικρὰ καὶ ἐπομένως κάθε προσπάθεια κατὰ τοῦ κυρίου Στόλου τοῦ ἀντιπάλου ἥτο καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων εἰς ἀποτυχίαν, ἔπειτε κατ’ ἀνάγκην ὁ Ἑλλην Ναύαρχος νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ κάπως περιωρισμένου τούτου σκοποῦ ἀφ’ οὗ δὲ ματαίως ἀνέμεινεν ἐπ’ ὀλίγας ἔτι ἡμέρας τὰς ἀπὸ καιροῦ ζητουμένας ἐνισχύσεις, διὸ ὃν θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ σοβαρώτερόν τι, ἦναγκάσθη τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου νὰ διατάξῃ τὸν ἀπόπλουν τοῦ Στόλου δι’ “Υδραν”, ἔνθα καὶ κατέπλευσε τῇ 8ῃ Δ)βρίου 1825. Μετ’ ὀλίγας ἡμέρας κατωρθώθη ὁ ἐκπλους καὶ τῆς Σπετσιωτικῆς Μοίρας, ἥτις ὡς εἴδομεν εἶχεν ἀποχωρήσῃ τοῦ Στόλου ἡ Μοίρα αὕτη ὑπὸ τὸν Ἀδροῦτσον κατέπλευσε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου, τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Α. Κυριακοῦ συνοδευόμενον παρὰ πυρπολικῶν κατώρθωσε νὰ ἀποβιβάσῃ δλόκληρον τὸ ἐκ πυρομαχικῶν καὶ ἄλλων ἐφοδίων φορτίον του, δπερ μετεφέρθη διὰ τίνος ἀγνώστου τοῖς ἔχθροῖς διόδου τῆς λιμνοθαλάσσης ἐντὸς τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου.

Ἡ οἰκτῷ κατάστασις, εἰς ἣν εἶχεν ἀφεθῆ νὰ περιέλθῃ ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μὴ δυνηθῇ οὕτος, οὔτε κανὸν τὰς συγκοινωνίας τοῦ Ἰμβραήμ νὰ ἀπειλήσῃ ἀποτελεσματικῶς· διότι καὶ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποβάσεως τοῦ Ἰμβραήμ, ἥτις καὶ αὐτὴ ἄλλως ὡς εἴδομεν ὠφείλετο εἰς τὴν λόγῳ τῆς πλήρους ἐγκαταλείψεως ἀδράνειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου, θά ἡδύνατο ἀκόμη οὕτος νὰ παράσχῃ πράγματα καὶ νὰ παρενοχλήσῃ σοβαρῶς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐπιχειρήσεις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στρατοῦ, ἐὰν συνεκέντρου ἐπαρκῇ ἀριθμὸν πλοίων, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀναλάβῃ ἐπιχειρήσεις ἐκτάσεως ἀναλόγου πρὸς τὰς παρὸς αὐτοῦ τοῦ Ιδίου ἐκιελεσθείσας δλίγους μῆνας πρότερον. Ὁ Ἑλληνικὸς διμως Στόλος τῶν τελευταίων μηνῶν τοῦ 1825 ἥτο σκι, μόνον τοῦ Στόλου τοῦ 1824, παρὸς ὅλην δὲ τὴν ψυχικὴν δύναμιν καὶ τὴν δρθὴν πάντοτε στρατηγικὴν ἀντίληψιν τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη, δὲν ἥτο βεβαίως δυνατὸν ὁ Στόλος οὕτος νὰ ἐκτελ ση τι σοβαρώτερον μιᾶς

ἀπλῆς παρακολουθήσεως καὶ ἀμφιβόλου ἀποτελεσματικότητος παρενοχλήσεως τοῦ ἀντιπάλου.

Πλὴν δύναται τῆς ἀριθμητικῆς ἀνεπαρκείας, εἶχεν ἡδη προστεθῆναι εἰς ἄλλο συντελεστής, διστις ἐκλινεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισσότερον τὴν πλάστιγγα ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ οὗτος ἡτοί ἡ ὑπερτέρα δργάνωσις, ἣν διέμετεν ὁ Αἰγυπτιακὸς Στόλος καὶ ἡτις λεληθότως ἐπηρέασε καὶ τοὺς Τούρκους. Τὰ Αἰγυπτιακὰ ἴδιως, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ Τούρκικὰ σκάφη, δὲν ἦσαν πλέον οἵ δυσκίνητοι καὶ ἄψυχοι ἐκεῖνοι δύκοι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως οἵ παραλύοντες ἐπὶ τῇ ἀπλῇ μόνον ἐμφανίσει ἐνὸς πυρπολικοῦ. Χωρὶς βεβαίως ἀκόμη νὰ πλησιάζωσι πρὸς τὴν εὐκινησίαν καὶ τὴν ναυτικὴν ἀντίληψιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, εἶχον οὐχ ἥττον ἐπιτελέσει σημαντικὰς προόδους εἰς τε τὸ κεφάλαιον τῶν ἀπαιτούμενων χειρισμῶν ἀποφυγῆς τῶν πυρπολικῶν καὶ εἰς τὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐκάστου πλοίου δργανώσεως· οὕτως ἐγίνετο τῷρα πλέον καλυτέρα χρῆσις τῶν ἀντλιῶν καὶ ἔξεπέμποντο κατὰ τῶν ἐπερχομένων πυρπολικῶν ἐξωπλισμέναι ἀκατοι, ἐν μιᾷ δὲ λέξει ἐξηφανίζοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ συμπτώματα τοῦ πανικοῦ, διστις ἡτοί ὁ χειρὶς τερος τῶν βαρέων καὶ δυσχειρίστων ἐκείνων σκατῶν ἐχθρός. Καὶ εὑρέθη μὲν ὡς ἀντίρροπον τούτου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ χρησιμοποίησις τῆς τακτικῆς τῆς διὰ δύο συγχρόνως πυρπολικῶν προσβολῆς καθ' ἐκάστου ἐχθρικοῦ βαρέος σκάφους, τοῦτο δύναται συνεχῶς αὔξοντα ἀριθμὸν πυρπολικῶν ἐν τῷ Στόλῳ καθ' ὃν χρόνον οἱ ἐξηντλημένοι πόροι τῶν νήσων δὲν ἐπέτρεπον οὔτε τοῦ μέχρι τότε χρησιμοποιουμένου ἀριθμοῦ πυρπολικῶν τὸν ἐξοπλισμόν.

Οὕτως ἡ κατάστασις ἐξειλίσσετο συνεχῶς ἐπὶ τὰ χείρω διὰ τοὺς Ἑλληνας, δὲ μόνος ἀπομένων ἀπ' ἀρχῆς μὲ τὸ μέρος των ψυχικὸς παράγων, δι παράγων τοῦτεστι τῆς ἀκάμπτου ἐπιμονῆς καὶ θελήσεως τῆς νίκης, ἔβαινε καὶ οὗτος ἐξασθενίζων ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐφ' ὅσον τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰμβραήμ, μετὰ τὰς πρώτας νίκας των, προήλαυνον σχεδὸν ἀνενόχλητα καὶ κατὰ μικρὰς φάλαγγας πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιδιδόμενα εἰς τὴν συστηματικὴν τῆς Χώρας ἐρήμωσιν· κατ' οὐσίαν δὲν ἀπέμενε πλέον ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εἰ μὴ μόνον τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, καθὼς καὶ μεμονωμένα στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα εἰς διαφόρους ἀποτόμους κορυφὰς δρέων, ἵδιᾳ δὲ εἰς τὴν Μάνην, ἣν δὲν εἶχεν εἰσέτι ὑποτάξει ὁ Ἰμβραήμ.

‘Ως ήτο φυσικόν, ή κατάστασις αὗτη ὑπέσκαπτεν δλεθρίως τὸ ήθικὸν τῶν μαχομένων δυνάμεων καὶ καθίστα συνεχῶς σκιωδέστερον τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως· ἀμεσος δὲ συνέπεια τούτου ήτο πλήρης ἀναρχία καὶ σύγχυσις, ήτις ἐπεκράτει καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν μικρὰν περὶ τὸ Ναύπλιον περιοχήν, ήτις παρέμενεν εἰσέτι ἐλευθέρα· εἰς τὰς νήσους, αἵτινες ἀπὸ μακροῦ βαστάζουσαι δόλοκληρον τὸ βάρος τῆς συντηρήσεως τῶν περιωρισμένων ἔστω, ἀλλὰ πάντοτε δαπανηρῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ή κατάστασις ήτο χειροτέρα, συνεχεῖς δὲ στάσεις καὶ ἀνταρσίαι, ὅτε μεν ἐκ μέρους τοῦ πεινῶντος λαοῦ, ὅτε δὲ ἐκ τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων, ἐσημειοῦντο· τέλος ή χειροτέρα συνέπεια τῆς ἀπελπιστικῆς ταύτης καταστάσεως ὑπῆρξεν ή ἐπίτασις τῆς πειρατείας, ήτις ἥρχισε πλέον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς νὰ διεξάγηται ἐν τῷ Αἴγαίῳ.

Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ή κατάστασις ήτο ἐξ ἵσου κρίσιμος, κατ’ οὓσιαν δὲ οἱ ἐπαναστάται εἶχον περιορισθῆ ἐν τοῖς φροντίσοις τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν· καὶ ή μὲν Ἀκρόπολις δὲν εἶχεν εἰσέτι ὑποστῆ ἀξίαν λόγου ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν, τὸ Μεσολόγγιον δῆμος ἐποιορκεῖτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενώτερον παρὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ ὑποσχεθέντος τὴν ἐκπόρθησίν του εἰς τὸν Σουλτάνον Ρεσσίτ - Πασσᾶ (Κιουταχῆ).

Τοιαύτη τις ήτο ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ή κατάστασις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1825.

Ἐαρ τοῦ 1826.—Νέαι ἐπιχειρήσεις ἀνεφοδιασμοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ θαλάσσης.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1826 ή κατάστασις τῶν ἐν Μεσολογίῳ πολιορκουμένων καθίστατο ἀπὸ ήμέρας εἰς ήμέραν δυσχερεστέρα, ἵδια δὲ ἀφ’ ής δ Ἰμβραήμ, προσπληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ, εἶχε διαπεραιωθῆ μετ’ ἐκλεκτῶν στρατευμάτων ἐκ Πελοποννήσου εἰς τὴν Στερεὰν καὶ εἶχεν ἀναλάβει αὐτὸς τὴν πολιορκίαν· καὶ ναὶ μὲν πᾶσαι αἱ ἀπὸ ξηρᾶς ἐπιμέσεις του εἶχον συντριβῆ μετὰ σημαντικῶν ἀπωλειῶν καὶ εἶχεν οὗτος ἔξαναγκασθῆ νὰ δημολογήσῃ ὅτι ή ἐπιχείρησις αὕτη δὲν ήτο δοσον ἀρχικῶς ἐφαίνετο εὔκολος, οὐχ ἡττον δῆμος δ μ. θοδικώτερος ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἀποκλεισμός, δην ἐνήργησεν οὗτος, εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐπιφέρῃ τὰ ἀποτέλεσματά του· αἱ παρὰ τοῦ Μιαούλη εἰσαχθεῖσαι τὸν Ν)βοιον εἰς τὸ φρούριον τροφαὶ ἔβαινον ἡδη πρὸς ἔξαντλησιν, ή δὲ Σπετσιωτικὴ Μοῖρα ή ἀνεφοδιάσασα αὐτὸς εἰς πυρομαχικὰ ἀπέπλευσε περὶ

τὰ τέλη Δ)βρίου πλὴν 3 πλοίων. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ δπλαργηγοί, ἔγκαταλείψαντες πρὸς στιγμὴν τὰς διενέξεις των, εἶχον ἀρχίσει πλέον νὰ ἀντιλαμβάνωνται, ὅτι μετὰ τὴν παρὰ τοῦ Ἱμβραῆμ καθηπόταξιν τοῦ πλείστου τῆς Πελοποννήσου, ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου θὰ ἴσοδυνάμει πρὸς δριστικὴν κατάρρευσιν τοῦ δλου ἀγῶνος. Ως ἐκ τούτου ἐντατικαὶ ἐνέργειαι ἐγένοντο, εἰς τὰς δροίας ἥλθεν ἀρωγὸς καὶ ἡ ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία τῶν νησιωτῶν, ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῶν ὅτο δὲν τὸ βραχέος διαστήματος νέος ἐφοδιασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου καὶ δὲ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1826 ἀπόπλους τμῆματος αὐτοῦ πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου.

Τὸ τμῆμα τοῦτο, συγκείμενον ἐξ 20 Ὑδραϊκῶν καὶ 4 Ψαριανῶν πλοίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μιαούλη, ἐνισχυθὲν δὲ καὶ παρὰ 3 Σπετσιωτικῶν πλοίων ἀτινα εἶχον παραμείνει, ἐνεφανίσθη τῇ 7ῃ Ἱανουαρίου πρὸ τοῦ Μεσολογγίου· λόγῳ δμως σφοδρῶν ἀνέμων ἐξ Ἐνδραπηλιώτου καὶ μεγάλου κυματισμοῦ, μὴ δυνηθὲν νὰ ἐπικοινωνῆσῃ μετὰ τῆς Ἑηρᾶς ἥγκυροβόλησε τὴν νύκτα μεταξὺ Ὁξειᾶς καὶ ἄκρας Σκρόφες.¹ Τὰ δύο τμήματα τοῦ Τουρκοαγυπτιακοῦ Στόλου, ἥγκυροβόλημένα, τὸ μὲν εἰς Κονορέου, τὸ δὲ ἐν Πάτραις, οὐδαμῶς ἐκινήθησαν λόγῳ τῆς κακοκαιρίας.

Τῇ 9ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος ἐπλησίασε πρὸς τὸ Βασιλάδι, διότε ἐνεφανίσθησαν πλέοντα πρὸς συνάντησίν του 19 ἔχθρικὰ πλοῖα, λόγῳ δμως τῆς ἐξακολουθούσης κακοκαιρίας ταῦ α, χωρὶς νὰ πράξωσί τι, ἀπεσύρθησαν πρὸς τὰς Πάρρας, ἵσως ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθησαν, ὅτι ὑπὸ τὰς κρατούσας καιρικὰς συνθήκας οἰαδήποτε ἀπόπειρα ἐφοδιασμοῦ τῇ πόλεως ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου θὰ ἦτο ἀδύνατος. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἔχθρικῶν πλοίων δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος ἥγκυροβόλησε παρὰ τὴν ἀναμένων βελτίωσιν τοῦ καιροῦ δπως ἐπιχε ὁμήση τὴν ἀποβίβασιν τῶν τροφίμων, διότε τὴν ἐπομένην πρωῖαν, παρὰ τὴν ἐξακολουθούσαν κακοκαιρίαν, 13 Τουρκικὰ μεγάλα πολεμικὰ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐπ' ἀγκύρᾳ Ἑλληνικῶν πλοίων· λόγῳ τοῦ ἀπροσδοκήτου τῆς τοιαύτης ἐπιμέσεως, φαίνεται ὅτι ἐπηκολούθησεν ἀρχετὴ σύγχυσις εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἀτινα ἀφήσαντα τὰς ἀγκύρας των ἀπεμακρύνθησαν ἐν τάχει πρὸς Δυσμάς· οὐχ ἡτον δὲν ἐξηκολούθησε τὴν ἐπίθεσίν του, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἥγκυροβόλησαν τὴν νύκτα παρὰ τὰς Ἐχινάδας νήσους.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος μεθωρμίσθη εἰς Ὁξειάν, τὴν δὲ νύκτα τῆς 12ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπεφασίσθη κατ'

άρχην νὰ ἐπιχειρηθῇ ἡ ἀποβίβασις τῶν τροφίμων, λόγῳ ὅμως νέας ἐντάσεως τῆς κακοκαιρίας δὲν κατέστη αὕτη δυνατή· τῇ 15ῃ ὁ Ἐλλην ναύαρχος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἔχθρικὴ κορβέτα εἶχε καθίσει παρὰ τὴν ἄκραν Σκορόφες, ἀπεφάσισε νὰ σπεύσῃ πρὸς καταστροφήν της· πράγματι διόπλιθος ὁ Στόλος ἀπάρας περὶ ὥραν 16.30 κατηυθύνθη πρὸς Σκορόφες, ὅπου μετ' ὀλίγον ὥφθη ἡ κορβέτα παρ' αὐτὴν δὲ μία φρεγάτα ἡγκυροβολημένη καὶ τρεῖς ἔτεραι ἐν κινήσει, προφανῶς ἀποσταλεῖσαι ἐκεῖ πρὸς βοήθειάν της. Ἐπηκολούθησε συμπλοκὴ μεταξὺ τῶν πλοίων τούτων καὶ τῶν Ἐλληνικῶν παραταθεῖσα μέχρι τῆς ἑσπέρας, τὴν δὲ νύκτα ὁ πυρπολητὴς Γ. Πολίτης κατώρθωσε νὰ ἀνατυνάξῃ τὴν προσηραγμένην κορβέταν· ἐκ τῶν 300 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός της ἐλάχιστοι διεσώθησαν.

Τὴν πρωΐαν τῆς 16ης ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος ἐκινήθη πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Πάπλα, μετ' ὀλίγον δὲ εὐρέθη ἐν ὅψει τοῦ ἔχθρικοῦ Στόλου ἐκπλέοντὸς τῶν Πατρῶν· ὁ καιρὸς εἶχεν ἥδη βελτιωθῆναι τῷ μεταξύ, ἔπνεε δὲ ἐλαφρὸς ἀνεμος ἀπὸ Σκίρρωνος. Τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα κατέχοντα τὴν προσήνεμον θέσιν ἐκινήθησαν πρὸς ἐπίθεσιν, μετ' ὀλίγον ὅμως ἐπῆλθε τελεία νηνεμία, ἦν ἐπηκολούθησαν πνοαὶ ἀπογείου ἀνέμου λίαν εὔνοϊκαὶ διὰ τὸν ἐκ Πατρῶν ἐκπλεύσαντα Τουρκικὸν Στόλον· τούτου ἐπωφεληθεὶς ὁ Τούρκος Ναύαρχος ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν ἔξαπολύσας 4 πυρπολικά, ἀτινα ὅμως προσβληθέντα ὑπὸ ἔξωπλισμένων λέμβων καὶ καταληφθέντα ὑπὸ νέας νηνεμίας ἀπεχώρησαν ἀπρακτα, ἐν δ' ἐξ αὐτῶν ἥχμαλωτίσθη.

Κατόπιν τῆς ἀποτυχίας ταύτης ὁ Τουρκικὸς Στόλος περὶ ὥραν 3 μ. μ. ὑπερώρησε ϕυμουλκούμενος πρὸς Πάτρας ἀπολέσας μάλιστα ἐν βρίκιον, ὅπερ ἔξοκεῖλαν ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ πληρώματός του· τούτων ἐπωφεληθεὶς ὁ Μιαούλης κατώρθωσε νὰ πλεύσῃ πρὸς Μεσολόγγιον χοησιμοποιῶν τὰς ἐκ διαλειμμάτων πνοὰς τοῦ ἀνέμου, ἐκεῖ δὲ παραμείνας ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀπεβίβασε τὸ πλεῖστον τῶν διὰ τὴν πόλιν προοριζομένων τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν καὶ συγχρόνως τὰ πλοῖα του παρέλαβον τὰς ἐγκαταλειφθείσας κατὰ τὴν ἑσπευμένην ἀπαρσιν τῆς 10 Ιανουαρίου ἀγκύρας των. Ἀκολούθως τῇ 23ῃ, κατόπιν ἀψιμαχίας ὁ Ἐλληνικὸς Στόλος κατώρθωσε νὰ ἀποβιβάσῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα τρόφιμα, ἐπιτελοῦσας δὲ οὕτω τὴν ἀποστολήν του ἀπέπλευσε κατευθυνόμενος εἰς τὰς βάσεις του (¹).

(1) Καθ' ὅλας τὰς πρὸ τοῦ Μεσολογγίου ἀψιμαχίας ταύτας αἱ εἰς ἀνδρας ἀπώλειαι τῶν Ἐλληνικῶν πλοίων ἀνηλθον εἰς 5 νεκροὺς καὶ 14 τραυματίας.

Μετὰ τὸν ἀπόπλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου ὁ Ἰμβραῆμ ἐπεχείρησε καὶ πάλιν νὰ καταλάβῃ τὸ Μεσολόγγιον ἐξ ἐφόδου, ἀποτυχὼν δὲ ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ πάση θυσίᾳ τὰ ἐπὶ τῶν νησίδων τῆς λιμνοθαλάσσης φρούρια, δπως ἀποκλείσῃ τὴν πιθανότητα νέου τινὸς ἐφοδιασμοῦ τῆς πόλεως· πρὸς τοῦτο ὁργαγώσας εἰδικὸν στόλισκον ἐκ κανονιοφόρων μικροῦ βυθίσματος κατέλαβε πάσας τὰς παραλίους θέσεις περὶ τὸ Βασιλάδι, τῇ δὲ 26 Φεβρουαρίου προσβαλὼν τοῦτο διὰ πυροβολικοῦ πανταχόθεν τὸ κατέστρεψε καὶ ἀκολούθως τῇ 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατέλαβε τὴν ὁχυρωμένην νησίδα Τολμᾶ καὶ τῇ 1ῃ Μαρτίου τὸ Ἀγατολικόν. Οὕτω πᾶσαι αἱ ὄδοι, ἐξ ὧν θὰ ἥδύναντο νὰ εἰσαχθῶσιν ἐφόδια ἀπὸ θαλάσσης, ἐκλείσθησαν ἐρμητικῶς, ἡ δὲ πτῶσις τῆς πόλεως δὲν ἦτο πλέον, εἰ μὴ ζήτημα χρόνου.

Οὐχ' ἦτον δῆμος ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, μὴ ἐννοοῦσα νὰ χάσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα, διέταξε τὸν Στόλον νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ πάλιν δπως βοηθήσῃ τὴν ἀγωνιῶσαν πόλιν· πράγματι τῇ 20ῃ Μαρτίου ἀποπλεύσας ὁ Μιούλης ἐξ "Υδρας μετὰ 14 πολεμικῶν καὶ 4 πυροπολικῶν, ἐνισχυθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ 8 Σπετσιωτικῶν πλοίων καὶ 4 πυροπολικῶν ὑπὸ τὸν Γ. Ἀνδροῦτσον καὶ ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν πυροπολικῶν τοῦ Κανάρη καὶ Νικοδήμου, ἐνεφανίσθη μετὰ 10ήμερον πρὸ τῆς Ὁξυῖας.

"Ο Τουρκικὸς Στόλος, ἔχων ὡς ὁρμητήριον τὰς Πάτρας, ἐξέπλευσε καὶ τῇ 2ῃ Ἀπριλίου οἱ δύο ἀντίπαλοι στόλοι συνηντήθησαν παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ κολπού τῶν Πατρῶν, ὁ μὲν Τουρκικὸς πλέων ἐν γραμμῇ παραγωγῆς ἀπὸ Πάππα πρὸς Γλαρέτζαν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἐπερχόμενος ἀπὸ Βορρᾶ μετὰ βραχὺν κανονιοφορισμὸν ἢ μάχη διεκόπη κυρίως λόγῳ τῆς ἀσταθείας τοῦ ἀνέμου, ἥτις καὶ ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν ἐπομένην ἡμέραν· ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, μει' ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν ἐπικοινωνίας πρὸς τοὺς πολιορκούμενους κατ' τὴν νύκτα τῆς 2ας πρὸς τὴν 3ην, παρέμεινε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μεταξὺ Ὁξυῖας καὶ Σκορόφες ἐν δψει τοῦ ἐχθροῦ, μεθ' οὗ ἀντίλλαξε βολάς τινας. ⁽¹⁾

(¹) Οἱ Τοῦρκοι ισχυρίζονται, ὅτι κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἐπελθόντες ἐν καιρῷ νυκτὸς διεσκόρπισαν τὸν Ἑλληνικὸν Στόλον (ἴδε J. de la Graviere Station du Levant μετάφρασις K. Ράδου σελ. 179)· τὸ παρ' αὐτῷ δῆμος προτασσόμενον ἐπιχείρημα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ισχυρισμοῦ των, τὸ δτὶ δηλαδὴ τὴν ἐπομένην δὲν ἥδυνήθησαν νὰ ἀριθμήσουν εἰ μὴ 22 μόνον πλοῖα, ἀποδεικνύει δτὶ οὐδεὶς διασκορπισμὸς ἔλαβε χώραν, ἀφοῦ τὸ σύνολον τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων πλὴν τῶν πυροπολικῶν ἀνήρχετο εἰς 22.

Αἱ δύο ἐπόμεναι ἡμέραι παρῆλθον ἐν ἀπραξίᾳ λόγῳ πλήρους νηνεμίας, τῇ δὲ 6ῃ Ἀπριλίου, συνεπείᾳ αἰφνιδίας πακοκαιρίας ἥναγκάσθη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰθάκην.

Τῇ 8ῃ Ἀπριλίου, ἀποφασισθείσης τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀποπείρας πρὸς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν πολιορκουμένων, ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος κατέπλευσε καὶ πάλιν εἰς Πεταλᾶ, οὐδενὸς ὅμως κατορθωθέντος πλὴν τῆς λήψεως ἀπελπιστικῶν τινῶν πληροφοριῶν, ἀπέπλευσε τὴν ἑπομένην πρωῖαν καὶ ἤρχισε διαδρομῶν ἐν ὅψει τοῦ ἔχθροῦ τέλος τὴν 11 Ἀπριλίου, ληφθείσης τῆς εἰδίσεως τῆς ἡρωϊκῆς ἔξόδου τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ἀπέπλευσεν ἐπιστρέφων εἰς "Υδραν καὶ Σπέτσας.

Μετ' ὀλίγον καὶ ὁ ἦνωμένος Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, ἐκλιπόντος τοῦ λόγου τῆς ἐν τῷ οὔλπῳ τῶν Πατρῶν παρουσίας του, ἀπέπλευσε περὶ τὰ μέσα Μαΐου καὶ ὁ μὲν Αἴγυπτιακὸς κατηνθύνθη πρὸς Ἀλεξάνδρειαν, ὁ δὲ Τουρκικὸς πρὸς Δαρδανέλλια.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, τελευταίου προπυργίου τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Δ. Ἑλλάδι, αἱ Τουρκικαὶ δυνάμεις ἔηρᾶς καὶ θαλάσσης ἥσαν διαθέσιμοι δι' ἄλλας ἐπιχειρήσεις, ἐξ ὧν μία ἐπίθεσις κατὰ τῶν ναυτικῶν νήσων, ἀποτελουσῶν τὰς βάσεις τοῦ Στόλου, ᾧτο λίαν πιθανή· πρὸς ἀντιμετώπισιν τοιούτου ἐνδεχομένου, ἀπεφασίσθη κατόπιν συνεννοήσεως τῶν Προκρίτων τῶν νήσων ἡ μεταφορὰ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῶν Σπετσῶν εἰς "Υδραν καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς φρουρᾶς αὐτῆς δι' ἐννέα λόχων τακτικοῦ στρατοῦ, ἐνὸς λόχου πυροβολικοῦ καὶ ἐνὸς λόχου εὑζώνων ὑπὸ τὸν Φαβιέρον.

"Ανακεφαλαιοῦντες δι' ὀλίγων τὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ ὅσα ἐπετέλεσε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ Μιαούλης οὐδαμῶς ὑπελείποντο τῶν προτέρων αὐτοῦ κατορθωμάτων εἰς ἐνεργητικότητα, ἐπιχειρηματικότητα καὶ ναυτικὴν ἐμπειρίαν· διότι, ἀσφαλῶς, ἐὰν ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ἀφίετο ἀνενόχλητος εἰς τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμόν τῆς μαρτυρικῆς πόλεως, ἡ πτῶσις αὐτῆς ἥθελεν ἐπέλθει ταχύτερον, ἐὰν δὲ αἱ τόσαι προσπάθειαι τοῦ Στόλου δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποστρήσουν ἀλλὰ μόνον νὰ ἀναβάλλουν τὸ μοιραῖον τέλος, τοῦτο δέοντος ὡς ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἐκ τοῦ μακροῦ ἐμφυλίου ἀγῶνος παράλυσιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν φυσικὴν φθορὰν τῶν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου ἐν πινήσει εύρισκομένων πλοίων· ἀποτέλεσμα τούτων ἦτο ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1824 ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἡρίθμει περὶ τὰ 70

πλοῖα, κατὰ τὰς πρὸς ἀνεφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου προσπαθείας ἡ δύναμις αὐτοῦ οὐδέποτε ὑπερέβη τὰ 25, μὲν τοιαύτην δὲ δυναναλογίαν μέσων οἰαδήποτε ὑπεροχὴ προσωπικοῦ ἥτο καταδικασμένη νὰ μείνῃ ἀτελεσφόρητος⁽¹⁾. Ως ἐκ τούτου βλέπομεν τὸν Μιαούλην καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς πρὸς ἀνεφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου ἐπιχειρήσεις τοῦ 1825 καὶ τοῦ ἔαρος τοῦ 1826 νὰ ἀρκῆται εἰς ἐν εἶδος «μικροῦ πολέμου (*guerilla*), ἀποβλέπων εἰς τὴν διῆτα τοῦ μόνων ἑλιγμῶν καὶ ἀψιμαχιῶν καταπόνησιν καὶ ἀπασχόλησιν τοῦ ἀντιπάλου κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιτελῇ τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπόν.

Nέα Τουρκικὴ ἀπόπειρα κατὰ τῆς Σάμου.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσσολογγίου τὸ μόνον τμῆμα τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἐξηκολούθει νὰ ἀποτελῇ ἴσχυρὸν προμαχῶνα τῆς Ἐπαναστάσεως ἥτο, πλὴν φυσικὰ τῶν νήσων "Υδρας καὶ Σπετσῶν, περὶ τῆς ἀμύνης τῶν δποίων ὁμιλήσαμεν ἥδη ἡ Σάμος, ἥτις ὑπὸ τὴν παντοδύναμον δικτατορίαν τοῦ Λογοθέτου διετήρει ἐν συνεχεῖ ἐγρηγόρσει καὶ δραγανώσει τὰς στρατιωτικάς της δυνάμεις.

"Ητο λοιπὸν φυσικὸν αἱ προσπάθειαι τῆς Πύλης νὰ στραφῶσι καὶ πάλιν κατὰ τῆς νήσου ταύτης, πρὸ τῆς δποίας τοσάκις εἶχον ματαιωθῆ πάντα τὰ ἐνάντιον τῆς Τουρκικῆς σχέδια καὶ ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι· ὅθεν, περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου Τουρκικὸς Στόλος ἐκ 30 πλοίων (ἐν οἷς 1 πλοῖον τῆς γραμμῆς καὶ 9 φρεγάται)⁽²⁾ ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ προσωριμίσθη κατὰ τὸ πρῶτον εἰς Μυτιλήνην, ἐνῷ συγχρόνως ἐντονος κινητοποίησις στρατευμάτων καὶ ἀτάκτων δρόμων διεξήγετο ἐν τῇ ἐναντίᾳ τῆς Σάμου Μικρασιατικῆς παραλίᾳ. Ταυτοχρόνως μία μοῖρα ἐξ 20 περίπον πλοίων ὑπὸ τὸν Καπετάν-μπεην κατέπλεε τὴν 1ην Ἰουλίου εἰς Ναυαρίνον.

Οἱ Σάμιοι ἀντιλαμβανόμενοι τὸν κίνδυνον καὶ ἔχοντες ἐκ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος σχηματίσει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀσφαλε-

(1) Ἡ συνεχῶς χειροτερεύουσα κατάστασις τοῦ Στόλου περιγράφεται μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα εἰς τὰς ἀπὸ ἡμερομηνίας 28 Ἀπριλίου, 1 Μαΐου καὶ 3 Ἰουνίου ἀναφορὰς τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη ἀποσπάσματα τῶν δποίων περιελήφθησαν ἐν τῷ Παραρτήματι.

(2) Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δίδονται παρὰ τοῦ J. de la Gravière ὁ A. Ὁρλάνδος ἀναβιβάζει τὴν δύναμιν τοῦ Στόλου τούτου εἰς 2 δίκροτα καὶ 27 φρεγάτας 8 κορβέτας καὶ 7 βρίκια (ἴδε A. Ὁρλάνδου Ναυτικῆς τομ. B. σελ. 378).

στέρα ἀμίννα τῆς νήσου των ἡτοῦ ἡ ἀπὸ θαλάσσης, ἀπετάθησαν εἰς τὰς Κοινότητας "Υδρας καὶ Σπετσῶν καὶ προσεφέρθησαν νὰ πληρώσουν αὐτοὶ τὰς δαπάνας τῆς κινήσεως τοῦ Στόλου. (1) Οὗτοι κατωρθώθη ὑὰ ἐφοδιασθῆ καὶ συγκεντρωθῆ ἐν σπουδῇ στόλος ἐκ 5 "Υδραικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Σαχτούρην καὶ 12 Σπετσιωτικῶν ὑπὸ τὸν ναύαρχον τῶν Σπετσῶν Ἀνδρούτσον μετὰ 7 ἐν συνόλῳ πυροπολικῶν, ὅστις καὶ ἔξεπλευσεν ἀμέσως πρὸς προστασίαν τῆς Σάμου.

Τῇ 14ῃ Ιουλίου ὁ Στόλος οὗτος καταπλεύσας εἰς Καρλόβασι ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐναντί τῆς Σάμου ἀκτῆς ὄρμου Σουατζίκ· 14 ἐχθροίκαι φρεγάται καὶ κορβέται, περιπολοῦσαι εἰς τὰ μεταξὺ Σάμου καὶ Μικρασιατικῆς ἀκτῆς ὕδατα, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Ἐλληνικῶν πλοίων, λόγῳ ὅμως τῆς ἀκαταστασίας τοῦ ἀνέμου ἡ ἐπακολουθήσασα συμπλοκὴ διεκόπη, ἐπαναληφθεῖσα τὴν ἐπομένην· κατ' αὐτὴν οἱ Ἐλληνες, προσπαθοῦντες νὰ τηρῶσι πάντοτε κατὰ τὴν συνήθειάν των τὴν προσήνεμον θέσιν, ἀπεμακρύνοντο συνεχῶς τῆς Σάμου, φοβηθέντες δὲ μήπως τοῦτο ἔδιδεν εὔκαιρίαν εἰς τὰ ἐν Σουατζίκ στρατεύματα νὰ διαπλεύσωσι τὸ στενόν, ἀπέσπασαν πλοῖα τινα εἰς Βαθὺ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς νήσου. Περὶ τὴν ἐσπεράν τῆς 15ης Ιουλίου τὰ Ἐλληνικὰ πλοῖα ἐπιτυχόντα δριστικῶς τὴν προσήνεμον θέσιν ἐπετέθησαν, ἐνῷ ταῦτοχρόνως τὰ πυροπολικὰ ὄρμων κατὰ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως· οἱ πυροποληταὶ Μουσσοῦς καὶ Σπαχῆς ἐπετέθησαν κατὰ δύο φρεγατῶν, μία τῶν δποίων ἐμπορησθεῖσα κατώρθωσεν οὐχ ἡττον νὰ σωθῇ ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς ἐπιθέσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀμεσος ὑποχώρησις τῶν Τουρκικῶν πλοίων πρὸς τὸ Σουατζίκ.

Τὴν ἐπομένην πρωῖαν ὁ ἐχθρικὸς Στόλος ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἐλληνικοῦ πλέοντος πρὸς τὸ Καρλόβασι, μετὰ βραχεῖαν ὅμως συμπλοκὴν προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν πυροπολικῶν ὑπεχώρησεν· ὁ Κανάρης ἐπιτεθεὶς κατὰ μιᾶς φρεγάτας, ἐρριψε τὸ πυροπολικόν του ἐπ' αὐτῆς μετὰ τοσαύτης δρμῆς, ὥστε τὸ σκάφος ὑπέστη ρῆγμα κατὰ τὴν πρῶραν καὶ ἤρχισε βυθιζόμενον· παρὰ τοῦτο ὅμως ἔσχε τὴν ψυχραιμίαν νὰ πυροδοτήσῃ ἐγκαίρως· καὶ δὲν ἦδύνατο μὲν τὸ βυθι-

(1) O J. de la Gravière ἀναφέρει ὅτι τὸ ἐκ Σάμου ἀποσταλὲν εἰς "Υδραν ποσὸν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Στόλου ἀνῆλθεν εἰς 200.000 γροσίων, φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἀρχικῶς συλλεγέν καὶ ἀποσταλὲν εἰς τοὺς προεριτούς "Υδρας καὶ Σπετσῶν ποσὸν ἡτοῦ πολὺ κατώτερον μόλις συμποσούμενον εἰς 67.226 γρόσια, βραδύτερον δὲ εἰσεπράχθησαν καὶ τινα ἄλλα.

ζόμενον ἥδη πλοῖον νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα, ὁ ἐγερθεὶς ὅμως ἐκ τῆς ἀναφλέξεως καπνὸς ἔχοησίμευσεν ὡς προπέτασμα, ὅπισθεν τοῦ δποίου τὸ πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ ἥδυνήθη νὰ διασωθῇ, μὲ ἀπώλειαν 3 μόνον ἀνδρῶν, παρὰ τοῦ συνοδεύοντος τὸ πυρπολικὸν πλοίον δ «Φιλοκτήτης».

Μέχρι τῆς 21 Ιουλίου οἱ δύο ἀντίπαλοι στόλοι παρέμενον ἐν ὅψει ἀλλήλων, εἴτα δὲ ὁ Ἑλληνικὸς κατηυθύνθη εἰς Ἰκαρίαν ἀφῆσας δύο πλοῖα ἀναγνωρίσεως· τὴν δην Αὔγούστου, ληφθείσης πληροφορίας ὅτι ὁ Τουρκικὸς Στόλος δὲν εὑρίσκετο ἐν Μυτιλήνῃ ὡς ὑπετίθετο, ὁ Ἑλληνικὸς κατηυθύνθη πρῶτον εἰς Ψαρρά, ἐκεῖθεν δὲ ἐπανέπλευσεν εἰς Σάμον καὶ τῇ 13ῃ τοῦ αηνὸς πάλιν εἰς Ἰκαρίαν· μετὰ δύο ἡμέρας οἱ ἀντίπαλοι στόλοι ἦλθον καὶ πάλιν ἐν ὅψει ἀλλήλων πρὸ τῆς Σάμου, ὁ δὲ Τουρκικὸς ἐπανέπλευσε πρὸς τὴν Λέσβον· τέλος τῇ 28ῃ Αὔγούστου ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, ἔνισχυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ καὶ διὰ 13 Υδραικῶν πλοίων ὑπὸ τὸν Μιαούλην καὶ 8 Σπετσιωτικῶν, συνήντησε τὸν ἀντίπαλον ἡγκυροβολημένον εἰς τίνα ὅμοιγν τῆς ΝΑ ἀκτῆς τῆς Μυτιλήνης.

Ο Τουρκικὸς Στόλος, ἔτοιμος πρὸς μάχην καὶ ὑποστηριζομένος ὑπὸ ἐπακτίων πυροβολείων, ἥρχισε σφραγίδαν πῦρ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἀτινα λόγῳ τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς εὐρέθησαν, ἡναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθῶσι· τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἀπάραντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου, οἱ δύο ἀντίπαλοι συνηντήθησαν παρὰ τὰ Μοσχονήσια, ἐπηκολούθησε δὲ ἀναποφάσιστος μάχη ἑλιγμῶν, καθ' ἣν ἐκάτερος τῶν Στόλων ἀραιῶς βάλλων ἀπὸ μεγάλων ἀποστάσεων, ἐχείριζεν δπως λάβῃ τὴν προσήνεμον θέσιν· τέλος ὁ Ἑλληνικὸς ἐπέτυχε τοῦτο, ἀμέσως δὲ ἥρξατο ἡ διὰ πυρπολικῶν προσβολή, ἡτις ὅμως ἀπέτυχε βυθισθέντος ἐνὸς πυρπολικοῦ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ· ἐπίσης τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Κριεζῆ ἐπαθε σοβαρὰς βλάβας.

Ο Ἑλληνικὸς Στόλος τηοῦν τὴν ἐπαφήν, παρηκολούθησε τὸν ἐχθρὸν μέχρι Φοικαίας, κατετμήθη ὅμως κατὰ τὴν νύκτα εἰς δύο τιμήματα, ἀτινα τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἡναγκάσθησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὸν ἀγῶνα κεχωρισμένα ἀλλήλων. Τὸ πυρπολικὸν τοῦ Βώκου ἐπετέθη κατὰ μιᾶς φρεγάτας, ἄλλὰ κοπάσαντος τοῦ ἀνέμου εὐρέθη ὑπηνέμως αὐτῆς καὶ οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερεν· τὸ πυρπολικὸν τοῦ Σπαχῆ, καταρριφθέντος τοῦ ἰστοῦ τοῦ ὑπὸ ἐχθρικοῦ βλήματος, ἐβυθίσθη, τὸ δὲ πλήρωμα του μόλις καὶ μετὰ δυσκολίας ἥδυνήθη νὰ σωθῇ κάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πλοίου τοῦ Σαχίνη καὶ τοῦ πυρπολι-

κοῦ τοῦ Νικοδήμου. Τέλος περὶ τὴν ἑσπέραν διεκόπη ἡ μάχη, χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Ἑλλην. Στόλος τὴν ἔνωσιν τὰ δύο αὐτοῦ τμημάτων· οὕτω τὴν ἐπομένην πρωῖαν δὲ Τουρκικὸς Στόλος, ὅστις ἦτο συγκεντρωμένος, ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο τούτων τμημάτων, διαφορούσης ὅμως τῆς μάχης τὸ ἔτερον τμῆμα ὑπὸ τὸν Μιαούλην κατώρθωσεν ἐπωφελούμενον τῶν μεταπτώσεων τοῦ ἀνέμου νὰ πλησιάσῃ θέσαν οὕτω τὸν ἔχθρον μεταξὺ δύο πυρῶν. Μεταπεσόντος ὅμως καὶ πάλιν τοῦ ἀνέμου, οἱ Τούρκοι ἥδυνήθησαν νὰ ἔξελθωσι τῆς δυσχεροῦς ταύτης θέσεως ἀνευ σοβαρῶν βλαβῶν καταφυγόντες εἰς Φώκαιαν, διότιν μετ' ὀλίγον κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν Μυτιλήνην.

Οὕτως ἔληξεν ἡ κατὰ τῆς Σάμου τελευταία αὕτη ἀπόπειρα τῶν Τούρκων, ματαιωθεῖσα καὶ πάλιν χάρις εἰς τὴν ἔγκαιρον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου· ἀποσυρθέντος δὲ τοῦ ἔχθροῦ, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διετάχθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ Ἰδια, πλὴν μικρᾶς μοίρας ἐξ 8 πλοίων καὶ 3 πυρπολικῶν ὑπὸ τὸν Μιαούλην, ἥτις παρέμεινε περιπολοῦσα παρὰ τὰ Μικρασιατικὰ παράλια· δὲ Τουρκικὸς ὅμως Στόλος δὲν εἰσέπλευσεν εἰς Δαρδανέλλια, ἀλλὰ παραμέιγας ἐπ' ἀρχετὸν ἐν Μυτιλήνῃ ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἀνὰ τὸ Αἴγαον· τῇ 25 Σεπτεμβρίου δὲ Ναύαρχος Μιαούλης περιπολῶν μετὰ τῶν πλοίων του συνηντήθη ΒΔ τῆς Λέσβου πρὸς τὸν ἔχθρικὸν Στόλον, ὅστις πάραντα ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ· λόγῳ τῆς πλήρους ἀνισότητος τῶν δυνάμεων δὲ Ἐλλην Ναύαρχος οὐδὲν ἄλλο εἶχε νὰ ποάξῃ, εἷμὴ νὰ ὑποχωρήσῃ τάχιστα πρὸ τοῦ ἔχθροῦ· ἡ δίκροτος φρεγάτα τοῦ Χοσρέφ Θυμουλκούμενη ὑπὸ 20 λέμβων ὕδησε κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Πολίτη, διότι εἶχεν ὑπολειφθῆ λόγῳ νηνεμίας, τοῦτο ὅμως ἥδυνήθη νὰ διαφύγῃ· τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐπωφελούμενα τῆς μεγαλυτέρας των εὐκινησίας καὶ καλυπτόμενα ὑπὸ τῶν πυρπολικῶν, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι πρὸς τὴν Σάμον ὑποστάντα σοβαρὰς βλάβας, ἵδια δὲ ἡ Ναύαρχος τοῦ Μιαούλη, ἥτις ἀπώλεσε καὶ τὸ πηδάλιόν της.

Ο Τουρκικὸς ὅμως Στόλος, ἄγνωστον διατί, δὲν ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξιν, ἀλλὰ κατέπλευσεν εἰς Χίον, διότιν περὶ τὰς ἀρχὰς Ὁκτωβρίου κατηυθύνθη εἰς τὰ Δαρδανέλλια, ἀφοῦ ἀπέσπασεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰμβραῆμ μίαν μοῖραν ὑπὸ τὸν Ριαλά-μπεην.

Δευτερεύουσαι ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1826 τὸ Ναυτικὸν ἀνέλαβε

καὶ ἔξετέλεσεν ἀρκετὰς ἐπιχειρήσεις δευτερευούσης φύσεως ποδὸς ὑποστήριξιν ἀπὸ θαλάσσης στρατιωτικῶν τινων ἐνεργειῶν.

Οὕτω πολεμικὰ πλοῖα ἐπανειλημμένως ἐνίσχυσαν τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν πολιορκούμενους Ἐλληνας διὰ μεταφορᾶς στρατοῦ, τροφῶν καὶ ἐφοδίων, ὅτε δὲ κατὰ Νοέμβριον ἐκινδύνευεν αὐτῇ νὰ παραδοθῇ, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ Φαβιέρος παραλαβὼν πεντακοσίους ἄνδρας μετέφερεν αὐτοὺς διὰ τοῦ πολεμικοῦ τοῦ ἐκ Ψαρῶν πλοιάρχου Χ¹. Ἀλεξανδρῷ καὶ ἀπεβίβασε διὰ νικτὸς εἰς Φάληρον, ὅπόθεν κατόπιν κινδυνωδεστάτης πορείας ὥδη γῆσε τούτους, φέροντας ἀνὰ ἐν σακκίδιον πυρίτιδος ἐπ’ ὅμου ἔκαστον, εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐφωδίασε τοὺς ἐν αὐτῇ.

Ἐπίσης ἐστάλησαν ἀνὰ τὰς Β. Σποράδας τρία πλοῖα ἐκ Σπετσῶν ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους Γ. Λεμπέσην, Δ. Γουδῆν καὶ Ι. Κυριακοῦ, ὅπως παραλάβωσι διαφόρους ἐκεῖ ἐγκατεσπαρμένους πολεμιστὰς διὰ τὴν κατὰ τῶν Θερμοπυλῶν ὑπὸ τὸν Ι. Κωλέτην ἐπιχειρησιν, καθὼς καὶ τὰ Σπετσιωτικὰ πλοῖα «Περικλῆς» καὶ «Λεωνίδας», ὅπως περιπολῶσι περὶ τὰ Μεσσηνιακὰ παράλια.

Ἐτερα δύο πολεμικὰ πλοῖα ὑπὸ τοὺς πλοιάρχους Α. Σωτηρίου καὶ Δ. Κριεζώτην (¹) ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Εὐβοϊκόν, ἐνθα ἐνεργοῦντα κατώρθωσαν νὰ ἀποκόψωσι τὰς συγκοινωνίας τῶν ἐν Ἀττικῇ δρῶντων ἔχθρικῶν στρατευμάτων καὶ νὰ περιαγάγωσι ταῦτα εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν.

Ἄπασαι αὗται αἱ δευτερεύουσαι ἐπιχειρήσεις ἐστρέφοντο κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ Τούρκου Στρατάρχου Κιουταχῆ, δστις μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου προσεπάθει νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς καταστολῆς τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐλλάδι ἐνεργῶν κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον Καραϊσκάκην Ἐλληνικῶν δυνάμεων.

(1) Κατὰ τὸν Α. Σωτηρίου, Κυβεργήτης τῆς ἑτέρας γολέτας δὲν ἦτο ὁ Δ. Κριεζώτης, ἀλλ’ ὁ Σταμάτης Στέριος Κυμαῖος (ἴδε Α. Ὁρλάνδου Ναυτικὰ τόμ. Β' σελ. 434).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΝΑΥΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ

ΕΝ ΝΑΥΑΡΙΝΩΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

Ἐνίσχυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου διὰ νεοτεύκτων σκαφῶν.—

Ἀλλαγὴ Διοικήσεως.

Ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου κατέφερε καίριον πλῆγμα κατὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐπαναστάσεως, ἵτο δὲ προφανὲς ὅτι ἡ Τουρκικὴ προσπάθεια ἐκκαθαρίσεως καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος δὲν θὰ ἐβράδυνεν· ἡ προσπάθεια αὗτη, ἐπιτυγχάνουσα, θὰ κατέφερεν—ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Ἰμβραήμ μεθοδικῶς συνεχιζομένην ἐκπόρθησιν τῆς Πελοποννήσου—τὸ τελειωτικὸν κτύπημα κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Δεδομένον ὅτι τὸ Ναυτικὸν τῶν Ἐπαναστατῶν, διὸ οὓς λόγους ἔπανειλημμένως ἥδη ἔξεθέσαμεν, εὐρίσκετο τότε εἰς τοιαύτην κατάπτωσιν ὥστε ὅχι μόνον νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ διεκδικῇ ἐν τῷ ἀνοικτῷ πελάγει ὡς ἄλλοτε τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ οὐδὲ αὐτὰς τὰς συγκοινωνίας τοῦ Ἰμβραήμ σοβαρῶς νὰ παρενοχλῇ, δὲν θὰ ἥδυνατό τις νὰ ἀναμένῃ πλέον ἐξ αὐτοῦ, εἰ μὴ τούλαχιστον νὰ ἔξασφαλίζῃ τὴν ὑπαρξίν τῶν βάσεών του καὶ μίαν τοπικὴν καθαρῶς κυριαρχίαν ἐν τῷ Σαρωνικῷ, ἐπεκτεινομένην ἐνίστε καὶ εἰς τὰς Κυκλαδὰς καὶ τὸν Εὐβοϊκόν.

Ὑπῆρχεν δομῶς καὶ μία ἄλλη κλειστὴ θαλασσία περιοχή, εἰς τὴν δοποίαν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, ἐὰν ἔξησφάλιζεν ὑπεροχήν, θὰ ἥδυνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν συντήρησιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐντὸς τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς ἃς εἶχε πλέον περιορισθῆ, ἡ περιοχὴ δὲ αὗτη ἥτο δο Κορινθιακὸς κόλπος· ἡ ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ πάρουσία Ἑλληνικοῦ Στόλου, καίτοι οὐδέποτε κατέστη δυνατὸν νὰ μονιμοποιηθῇ ὡς ἐκ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, εἶχεν ἐν τούτοις ἀποδώσει καθ' ὅλα τὰ προηγημένα ἔτη καλοὺς καρπούς, ἥδη δὲ ἀπέκτα ακόμη μεγαλύ-

τέραν σημασίαν, ώς δυναμένη νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ἀμοιβαίαν ἐπικοινωνίαν τῶν ἐν τῇ Β. Δ. Πελοποννήσῳ μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ Στερεά Ἐλλάδι ἀπομενόντων ἀκόμη Ἐλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων· τοῦτο δὲ εἶχε σημασίαν διότι προελαμβάνετο οὗτο ὁ δριστικὸς ἀπὸ ἀλλήλων χωρισμὸς τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐστιῶν, ἐν αἷς ὑπέβοσκεν ἀκόμη ὁ σπινθῆτας τῆς Ἐπαναστάσεως.

* Ήτο προφανές, ὅτι διὰ τὴν ὑστάτην ταύτην προσπάθειαν, θὰ ἦτο ἀπαραίτητον νὰ δοθῇ μία τόνωσις εἰς τὸ Ἐλληνικὸν Ναυτικόν, τὰ πλοῖα τοῦ ὅποίου ἀπὸ ἔξαετίας ἥδη παλαιόντα καὶ οὐδόλως ἀνανεωθέντα εὑρίσκοντο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς οἰκτῷ κατάστασιν· ἡ τόνωσις αὗτη ἐδόθη εὐτυχῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν τῶν δύο νεοτεύκτων πολεμικῶν πλοίων, τῶν πρώτων πράγματι «ἔθνικῶν» κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρησιμοποιούμενα ἀποκλειστικῶς ἴδιωτικα ἐφοπλιστῶν πλοῖα.

Τὰ νεότευκτα ταῦτα πλοῖα ἦσαν ἡ φρεγάτα «Ἐλλὰς» καὶ τὸ ἀτμήλατον «Καρτερία», ἐκ τῶν παραγγελμέντων διὰ τῶν χρημάτων τοῦ Α' Ἐθνικοῦ Δανείου, ναυπηγηθέντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐν Ἀμερικῇ, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Deptford τῆς Ἀγγλίας. Δὲν θὰ περιγράψω μὲν ἐνταῦθα τὰ πλοῖα ταῦτα⁽¹⁾, ἀρκούμενοι μόνον εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ μὲν «Ἐλλὰς» ἦτο μία φρεγάτα λίαν ἵσχυρὰ καὶ ταχεῖα, 64 πυροβόλων διατεταγμένων ἐν κλειστῷ πυροβολεῖῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου καταστρώματος, ἡ δὲ «Καρτερία» ἦτο ἀτμοκίνητον τροχήλατον πλοῖον μετὰ βιομητικῆς ἴστιοφορίας· τὸ σχέδιον καὶ ἡ ἴδεα τῆς ναυπηγήσεως τοῦ καινοφανοῦς τούτου πλοίου ὀφεῖλετο κατὰ μέγα μέρος, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Ἀγγλού πρώην ἀξιωματικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ πλοιάρχου Hastings⁽²⁾· οὗτος ἀπὸ τοῦ Β' ἔτους τῆς Ἐπαναστάσεως κατελθὼν εἰς τὴν Ἐλλάδα καὶ λαβὼν μέρος εἰς διαφόρους ναυτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἀπεστάλη ἀκολούθως εἰς Ἀγγλίαν καὶ παρηκολούθησε τὴν ναυπήγησίν του, συνεισφέρας μάλιστα δι’ αὐτὴν καὶ 1000 λίρας. Ἡ βασικὴ ἴδεα τοῦ Hastings ἐνέκειτο εἰς τὴν χρῆσιν τῶν δὲ ἀτμοῦ τὸ πρῶτον τότε κινούμενων πλοίων ὡς μέσων χρησιμο-

(1) Περιγραφὴν ἀρκετὰ λεπτομερῆ ἴδε C. Rados la Marine Grecque pendant le guerre de l’Independence.

(2) Τὰ τῆς καταγωγῆς καὶ δράσεως τοῦ Hastings ἐν τῷ Ἀγγλικῷ καὶ τῷ Ἐλληνικῷ Ναυτικῷ ἐκτίθενται λεπτομερῶς ἐν τῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ Ἀστιγξ καὶ τὸ ἔργον του ἐν Ἐλλάδι» μονογραφίᾳ τοῦ Κ. Ράδου («Επδ. Ν. Ἐπιμειορήσεως» 1928).

ποιήσεως βαρόεων πυροβόλων τῆς μεγίστης δυνατῆς ίσχύος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα, ώς ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν τῆς κατασκευῆς τῶν νεωτέρων θωρικτῶν. Μετὰ μυρίας δυσχερείας καὶ ἀντιδράσεις, αἰτινες ἐπέφερον σημαντικὴν ἐπιβράδυνσιν εἰς τὴν ναυπήγησιν τοῦ πλοίου, συνεπληρώθη τέλος τοῦτο περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους τοῦ 1826 καὶ ἔξεπλευσεν ἀμέσως ἐκ τῶν ἐν τῷ Ταμέσει Ναυπηγείων διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀστιγγοῦς, ἐπ' ὄνόματι τοῦ ὅποίου εἶχε νηολογηθῆ πρὸς ἀποφυγὴν διπλωματικῶν περιπλοκῶν μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας.

Ἡ «Καρτερία» κατέπλευσεν εἰς Ναύπλιον τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1826, εὐθὺς δὲ ὡς συνεπληρώθη καὶ ἥρχισεν ἔξασκούμενον ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ Κυβερνήτου τῆς τὸ ἐπιτελεῖον καὶ τὸ πλήρωμά της, ἀπεστάλη ἀμέσως μετά τινων ἀλλων πλοίων, ὅπως βοηθήσῃ ἀπὸ θαλάσσης εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐπιχειρήσεις, αἴτινες διεξήγοντο ἐν τῇ περιοχῇ Ἀθηνῶν Πειραιῶς Φαλήρου κατὰ τοῦ πολιορκοῦντος τότε τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν Κιουταχῆ. Ἡ συμβολὴ τοῦ πλοίου τούτου ὑπὸ τὴν ἀποφασιστικὴν καὶ πλήρη αὐτοπεποιθήσεως κυβέρνησιν τοῦ Hastings ὑπῆρξε πράγματι πολύτιμος, καθ' ὃσον ἀφ' ἐνὸς μὲν κάτεστησε δυνατὴν τὴν ἀποβίβασιν 3000 ἀνδρῶν κατὰ τῶν νώτων τῆς Τουρκικῆς Στρατιᾶς ἐν Φαλήρῳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπέφερε διὰ τῶν οηκτικῶν βλημάτων Paixhans, δι' ὧν τὰ πυροβόλα του ἦσαν ἐφωδιασμένα, τοσαύτας ζημίας εἰς τὰς ἀμυντικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὸν Τουρκικὸν Στρατόν, ὃστε ἡ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐπιχείρησις αὕτη τοῦ Κιουταχῆ ἐματαιώθη.

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ 1826 τημειοῦνται σοβαρὰ μεταβολαὶ εἰς τε τὴν σύνθεσιν καὶ ἴδιᾳ εἰς τὴν ἵνωτέραν Διοίκησιν τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν δινάμεων τῆς Ἑλλάδος, ὅφειλόμεναι κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν λόγῳ τῶν ἐπανειλημμένων ἀτυχημάτων ὀριμάσαπαν πλέον πεποίθησιν περὶ τῆς ἀνάγκης συγκροτήσεως τακτικοῦ Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ· εἶχε πράγματι γίνει ἀντιληπτὸν εἰς πάντας τοὺς δυναμένους νὰ κρίνωσιν ἀμερολήπτως, ὅτι ἡ ἐν Πελοποννήσῳ ἀκαταστασία καὶ αἱ ἐμφύλιοι ἔριδες, συνδυαζόμεναι πρὸς τὴν ἔλλειψιν συγκεχροτημένης τακτικῆς δινάμεως καὶ πρὸς τὴν προϊούσαν ἐγκατάλειψιν καὶ φθορὰν τοῦ τε ὑλικοῦ καὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ, ἀπετέλουν τὰ βασικὰ αἴτια τῆς ἀκωλύτου ἀποβάσεως καὶ τῶν συνεχῶν προόδων τοῦ Ἰμβρωτῆμι ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τοῦ Κιουταχῆ ἐν τῇ Στερεοῇ Ἑλλάδι. Ἡ πεποίθησις αὕτη, ἐνισχυούμενη

καὶ διὰ συνεχῶν παροτρύνσεων ἐκ μέρους τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ φιλελληνικῶν συλλόγων καὶ αὐτῶν τούτων τῶν συμπαθῶς πρὸς τὴν Ἐπανάστασιν διακειμένων Εὑδωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, ἀπέληξεν εἰς ἐν ἴσχυφότατον οεῦμα, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν τόσων ἀτυχημάτων βεβαούμενη Κοινὴ Γνώμη τοῦ ἀγωνιῶντος Λαοῦ ἀπέβλεπε πλέον εἰς τὴν συγκρότησιν τακτικοῦ Στρατοῦ ὃς εἰς πανάκειαν ἦτο προφανές, διὰ τὴν τοιαύτην ἀνασυγκρότησιν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ἀπῆτείτο νὰ τεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἀξιωματικοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, κατέχοντες τὴν ἀπαιτουμένην μόρφωσιν καὶ πεῖραν διοικήσεως δργανομένων πολεμικῶν δυνάμεων, διὰ λόγους δὲ στενώτατα συνδεδεμένους πρὸς τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ αἱ ἀνώτεραι Διοικήσεις ἐκοίθη σκοπιμώτερον νὰ ἀνατεθοῦν εἰς ἔνους ἀξιωματικούς. Τοῦτο κατεφάνη ἄλλως τε ἐκ τῶν δυσχερειῶν, εἰς ἃς ενρέθη ἡ Κυβέρνησις προκειμένου νὰ σχηματίσῃ τὸ ἐπιτελεῖον καὶ τὸ πλήρωμα τῆς «Ἐλλάδος», καθόσον ὁ Ναύαρχος τῶν Σπετσῶν Ἀνδροῦτσος τοποθετηθεὶς ὡς Κυβερνήτης τῆς φρεγάτας ὑπὸ ναύαρχον τὸν Μιαούλην ἥρωνήθη νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν ταύτην, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν ἥρωνήθησαν νὰ δρίσωσιν ἄλλους τρεῖς πλοιάρχους, δύος μεταξὺ αὐτῶν ἐκλεγῆ ὁ Κυβερνήτης. (¹) Ἀσχέτως ὅμως τῶν δυσχερειῶν τούτων τῶν ὀφειλούμενων εἰς τὸ στενὸν τοπικιστικὸν πνεῦμα, ἡ πρόσκτησις νέων πραγματικῶν πολεμικῶν σκαφῶν, ἐξ ὃν ἡ «Καρτερία» ἀπετέλει καὶ ἐντελῶς καινοφανὲς ὅπλον, καθίστα ἀναγκαίαν τὴν χοησιμοποίησιν τῶν τεχνικῶν γνώσεων ἔνων ἀξιωματικῶν.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ἡ ἀνάθεσις τῆς Ἀρχηγίας, τοῦ μὲν κατὰ Ἑηρὰν Στρατοῦ εἰς τὸν Ἀγγλον Στρατηγὸν Richard Church, τοῦ δὲ Στόλου εἰς τὸν Ἀγγλον ἐπίσης Ναύαρχον Λόρδον Cochrane, γνωστὸν ἐκ τε τῆς ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Ναυτικῷ κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους δράσεώς του, ὡς καὶ ἐκ τῶν κατόπιν ἀγώνων του κατὰ τοὺς ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας πολέμου τῆς Χιλῆς καὶ εἴτα τῆς Βραζιλίας (²).

(1) Ἰδε A. K. Ὁρλάνδου, Ναυτικὰ τόμ. B' σελ. 420—421.

(2) Προτοῦ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦ Λόρδου Cochrane, ὁ Πλοιάρχος Dundonel, ὡς τότε ὀνομάζετο, εἶχε καταγάγει σημαντικάς τινας ἐπιτυχίας ὡς Κυβερνήτης πλοίου καὶ εἴτα ὡς Διοικητὴς Μοίρας ἐν τῷ κατὰ τῶν Γάλλων πολέμῳ τῆς Ἀγγλίας, ἐπιτυχίας, αἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφείλοντο εἰς τὴν παράτολμον αὐτοῦ ἀνδρείαν καὶ τὴν κάπιος τυχοδικτικήν του ψυχοσύνθεσιν· διὰ τὴν ἐν Χιλῇ καὶ Βολιβίᾳ δρᾶσιν του ἵδε K. Ράδον «Ο Ἀστιγξ» (εκδ. 1926) Σελ. 33 - 38, ὑποσημείωσις.

Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην καὶ ὁ Ναύαρχος Μιαούλης καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ παρέσχον ἀξιομίμητον παράδειγμα ὑποταγῆς τῆς ἀτομικῆς των φιλοδοξίας εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ γενικοῦ συμφέροντος· ὁ Μιαούλης παραιτηθεὶς οἰκειοθελῶς τοῦ Ναυαρχικοῦ ἀξιώματος, ὅπερ ἐπὶ μίαν ἥδη πενταετίαν τόσον εἶχε τιμήσει, ἐδέχθη νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς ἀπλοῦς Πλοίαρχος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ. Ὁ Jurien de la Gravière ἀποδίδων δίκαιον φόρον τιμῆς πρὸς τὸ λαμπρὸν τοῦτο παράδειγμα, ὡς ἔξης ἐκφράζεται ἐν τῇ Ἰστορίᾳ του:

«καὶ οὕτως εἶδον αὐτὸν τὸν Μιαούλην, ὁ δοῦλος εἰς ἄλλην ἐποχὴν θὰ ἥδυνατο νὰ εἴναι ισάξιος τοῦ De Ruyter ἢ τοῦ Duquesne νὰ κατέρχηται μετ' ἀρχαιοπρεποῦς αὐταπαρηγόρως ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ναυαρχου εἰς τὸν τοῦ ἀπλοῦ Πλοιάρχου».

Αἱ ἐπιχειρήσεις, ἃς ὑπὸ τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Λόρδου Cochrane ἀνέλαβεν ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, φέρουσι πᾶσαι τὴν σφραγίδα τῆς περιέργου αὐτοῦ ἴδιοσυγκρασίας, ήτις ἀλλοτε μὲν ἔξικνεῖτο εἰς ἀξιοθαύμαστον ἡρωϊσμόν, ἀλλοτε δικιάς εἰς ἀσυναρτήτους ἐνεργείας.

Συνδεδυασμέναι ἐπιχειρήσεις ἐν τῷ Σαρωνικῷ· καὶ τῷ Εὐβοϊκῷ.—Ἐπιχειρήσεις κατὰ τὰ Δυτικὰ παράλια.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἡσχολήθη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀπὸ θαλάσσης ὑποστήριξιν τῶν εἰς διάφορα σημεῖα τῶν παραλίων δρῶντων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ εἰς τὴν διακοπὴν τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ, ἡ δὲ γενικὴ κατάστασις κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰ ἔξης:

Οἱ Ἰμβραῆμ ἐπανακάμψας μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου εἰς Πελοπόννησον συνεπλήρωνε τὴν ὑποταγὴν της· ὁ Κιονταχῆς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Δυτικῆς Ἐλλάδος ἐνήργει ἐν τῇ Στερεά καὶ Ἀττικῇ, ἐνθα ἀφ' ἐνδός μὲν ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἔξηκολούθει ἀνθισταμένη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ στρατὸς τοῦ Καραϊσκάκη ἀπετέλει σοβαρὸν πρόσκομα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν προσπαθειῶν του. Οἱ Αίγυπτιακὸς Στόλος ενρισκετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ὁ Τουρκικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀμφότεροι παρασκευζόμενοι πρὸς ἔκπλουν.

Ἐπομένως ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος, μὴ ὑπάρχοντος προσωρινῶς ἀντιπάλου, ἡδυνήθη ἀπερίσπαστος νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὰς δευτερευούσας ταύτας ἐπιχειρήσεις, εἰς ἃς ἡ συμβολή του ὑπῆρξε πολύτιμος. Καὶ πρῶτον μὲν μία μοῖρα ὑπὸ τὸν Μιαούλην, εἰς ἣν κατελέ-

γοντο καὶ τὰ πλοῖα «'Ελλὰς» καὶ «Νέλσων», εἰσπλεύσασα εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν ἀπέκοψεν ἐπ' ἀρκετὸν τὰς συγκοινωνίας τοῦ Κιουταχῆ, βραδύτερον δὲ ἔτέρα μοῖρα συγκειμένη ἐκ τῶν πλοίων «Καρτερία», «Θεμιστοκλῆς», «'Αρης», «'Ασπασία» καὶ «Παναγία», ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Πλοιάρχου Hastings εἰσέδυσε τῇ 8ῃ Ἀπριλίου εἰς τὸν Παγασητικόν, κατέστρεψε τὰ Τουρκικὰ φρούρια τοῦ Βόλου, ἐπυρπόλησεν ἔνα μέγα πολεμικὸν πάρωνα παρὰ τὸ Τρίκερι καὶ ἡχιαλώτισεν δικτὸν πλοῖα πλήρη ἐφοδίων, ἐπιστρέφουσα δὲ ἔξεκένωσε πάσας τὰς ἐν τῷ Εὐβοϊκῷ Τουρκικὰς στρατιωτικὰς ἀποθήκας.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ Λόρδος Cochrane ἀνελάμβανεν ἐπισήμως τὸ ἀξίωμα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Στόλου, δώσας ἐν παρατάξει τὸν νενομισμένον δρόνον πρὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Ἐθν. Συνελεύσεως, ἀφοῦ προηγουμένως κατώρθωσε διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐπιβολῆς νὰ συμφιλιώσῃ τὰ εἰς διαρκεῖς ἔριδας καὶ διενέξεις εὑρισκόμενα μέλη τῆς Συνελεύσεως ταύτης⁽¹⁾. ἐπιβὰς τοῦ Στόλου δὲ Cochrane ἔδωκε τῇ 15ῃ Ἀπριλίου τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς παρατόλμου φύσεώς του, καθ' ὃσον μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν ἀπλῆν διὰ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Στόλου του ὑποστήριξεν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων κατὰ τοῦ Κιουταχῆ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Αθηνῶν, ἀπεβιβάσθη αὐτοπροσώπως καὶ δίδων τὸ παράδειγμα τῆς γενναιότητος συμπαρέσυρεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν Ἑλληνας στρατιώτας, ὥστε ἐντὸς δλίγου κατέλασθεν ἀλληλοδιαδόχως 9 Τουρκικὰ δχυρώματα· ἡ ἐπίδειξις δημοσιεύθηκεν τῇ 15ῃ Απριλίου τοῦ 1827. Ηδη δὲ τὸν ίδιον μέρος τοῦ Στόλου τοῦ Κιουταχῆ δρόνον στρατός τὸ γεγονός τοῦτο ἤχισε νὰ κλονίζῃ τὸ κῦρος τοῦ Cochrane παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα δὲ Ἑλληνικὸς Στόλος ἀποπλεύσας περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἐκ Πόρου περιέπλευσε τὴν Πελοπόννησον ἐνισχυθεὶς κατὰ τὸν πλοῦν διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὰς δυνάμεις του ἐνὸς νεοτεύκτου πλοίου, τοῦ «Σωτῆρος», διπερ δωρηθὲν παρὰ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Φιλελληνικῆς Εταιρείας εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ καταπλεύσει εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὄντα, κυβερνώμενον παρὰ τοῦ Ἀγγλου Πλοιάρχου Thomas.

(1) Ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν Cochrane ἔξουσία ἦτο ἀπόλυτος, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ Παραρτήματι δημοσιευομένου Διπλώματος Στολαρχίας του ἐξ οὗ βλέπομεν ὅτι οὗτος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κινῇ τὸν Στόλον κατὰ βούλησιν καὶ νὰ ἀναφέρῃ ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἐν ᾧ παρέπλεε τὸ Ναυαρῖνον, ὁ Ναύαρχος Cochrane διέκοινεν αἱρῆσης 16 Τουρκικὰ πολεμικὰ κατευθυνόμενα ἐκεῖος, ἅτινα προσεπάθησαν νὰ διαφύγωσι πρὸς Βορρᾶν, ἀμέσως δὲ ἐτέθη εἰς καταδίωξίν των· καταφθάσας μετὰ τῆς «Ἐλλάδος» μόνον καὶ τοῦ «Σωτῆρος» τὰ μᾶλλον βραδυποροῦντα ἐξ αὐτῶν ἡγμαλώτισε μίαν κορβέταν μετὰ αἰματηρὰν πάλην, καθ' ἥν αὕτη μὲν ἀπώλεσε 300 ἄνδρας, ἡ δὲ «Ἐλλὰς» 60· ταυτοχρόνως δὲ «Σωτὴρ» ἡγμαλώτησε μίαν ἐκ τῶν καταδιωκομένων γολετῶν. Ἀμφότερα τὰ αἰγμαλωτισθέντα ταῦτα πλοῖα ἐρρυμούσλκήθησαν εἰς Πόρον, ἀποτελέσαντα βραδύτερον μονάδας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου.

Παρὰ τὸ κατόρθωμα δικαιούμενο τοῦτο δ Cochrane δὲν ἦδυνήθη νὰ προλάβῃ τὴν συνένωσιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκπλεύσαντος ἐκ Δαρδανελλίων Στόλου μετὰ τοῦ ἐν Ναυαρίνῳ δομοῦντος εἰσέτι Αἰγυπτιακοῦ, ἣτις ἐπραγματοποιήθη τῇ 14ῃ Μαΐου.

Ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Ἀλεξανδρείας

Εἰς ἀντιστάθμισμα τῆς ἀποτυχίας του ταύτης ὁ Cochrane συνέλαβε τὴν ἰδέαν μιᾶς ἐπιχειρήσεως, ἥν μόνη ἡ ἐπιτυχία θὰ ἦδυντο νὰ δικαιολογήσῃ, ἣτοι τῆς ὑπὸ μεγαλυτέραν κλίμακα ἐπαναλήψεως τῆς προσπαθείας καταστροφῆς τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Στόλου ἐν αὐτῇ τῇ βάσει του, τῇ Ἀλεξανδρείᾳ. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἔβασιζετο κυρίως εἰς τὴν σύγχυσιν, ἥν ἦδυντο νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸν ἐκεῖ δομοῦντα Στόλον ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ λιμένος ἐπίθεσις διὰ πυροπολικῶν.

Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ τολμηροῦ τούτου σχεδίου ὁ Ναύαρχος Cochrane συνεκέντρωσεν 22 πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὅποιων περιλαμβάνετο ἡ «Ἐλλὰς» ὡς Ναυαρχὶς καὶ ἡ «Καρτερία» (ἥτις ἐρρυμούσλκεῖτο κατὰ τὸν πλοῦν) καὶ 6 πυροπολικά πλεύσας δὲ τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐτνοίων ἀνέμων μετὰ τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς ταχύτητος ἐνεφανίσθη τῇ 17ῃ Ιουνίου πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας φέρων ἐπηρμένην ἐπὶ τῆς φρεγάτας Σαρδικὴν σημαίαν καὶ παραποιήσας τὰ λοιπὰ πολεμικά, ὥστε νὰ παριστῶσι νηοπομπήν. Ἐν Αἰγυπτιακὸν βρίκιον ἡγκυροβολημένον πρὸ τοῦ λιμένος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Στόλου, προσβληθὲν παρὰ δύο πυροπολικῶν ἐρρίφθη εἰς τὰ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ἀβαθῆ καὶ κατεστράφη παρ' αὐτῶν· δὲν κατώρθωσεν δικαιούμενος δ Cochrane νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐπωφελῶς διὰ τὴν ἐπιχείρησίν του τὸ στοιχεῖον τοῦ αἰφνηδιασμοῦ, λόγῳ τῆς ἐσπευσμένης ταύτης ἐνεργείας τῶν πυροπολικῶν καὶ τῆς μεγάλης

ἀποστάσεως τῆς χωρίζουσης αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Στόλου· ὅτε δὲ περὶ τὴν
ἔσπεραν ἐπλησίασεν, ἐδίστασε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν εἰς τὸν λιμένα εἴσ-
πλουν λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ στοιμίου καὶ τῆς ἐλλείψεως
πλοηγῶν γνωρίζοντων τὰς θέσεις τῶν ἀβαθῶν.

“Ως ἐκ τούτου ἦναγκάσθη νὰ ἀγκυροβολήσῃ τὴν νύκτα πρὸ τοῦ λιμένος, ἔως οὗ ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς τεθίεις αὐτοπροσώπως ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Στόλου του ἐξέπλευσε κατ’ αὐτοῦ· τότε δὲ Cochrane ἦναγκάσθη, εὑρεθεὶς πρὸ ὑπερτέρων δυνάμεων, νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεώς του καὶ νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὄδατα.

‘Η δευτέρα αὕτη ἀποτυχία τοῦ Νανάρχου Cochrane κατέρριψε τελείως τὸ ἥδη κεκλονισμένο γόητρον του· δλόκληρος αὕτη ἡ ἐπιχείρησις ἵτο μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὸν τεριπτειώδη καὶ φυκίνδυνον χαρακτῆρα του, παρὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου· οὐχ ἡττον διωξει, ἐὰν οὗτος ἄπαξ ἀναλαβὼν αὐτὶν, τὴν ἐμελέτα καταλήλως καὶ ἐφρόντιζε νὰ συμπαραλάβῃ πλοηγούς, ἢ ἐὰν δὲν ἐκλονίζετο τὴν τελευταίαν στιγμήν, ἀλλ’ ἀπεφάσιζεν, ἔστω καὶ ἐπὶ ἀπωλείᾳ πλοίων τινων, καὶ εἰσπλεύσῃ πάραντα εἰς τὸν λιμένα, εἶναι λίαν πιθανόν, ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τὴν καταστροφὴν τοῦ πλείστου μέρους, ἵσως δὲ καὶ δλοκλήρου τοῦ ἐν αὐτῷ ἔχθροικοῦ Στόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΦΑΣΙΣ Δ'.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤ' ΑΥΤΗΝ

Πολιτικὰ γεγονότα ἀτινα ἥγαγον εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου.

Ἄπὸ τῶν μέσων τοῦ 1827 ἡ γενικὴ κατάστασις, ἵτις ἦτο ἀπελπιστικὴ ἀπὸ τῆς εἰς Αἴγυπτον εἰσβολῆς τοῦ Ἰμβραήμ, ἥρχισε νὰ δεικνύῃ εὑρίσκων τινα σημεῖα ἐπιτρέποντα ἐκ νέου αἰσιοδοξίαν περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος.

Τὰ εὑρίσκων ταῦτα σημεῖα ἦσαν καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως, ὠφείλοντο δὲ εἰς τὴν προϊούσαν πίεσιν τῆς Κοινῆς Γνώμης τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἵτις ἐνισχυθεῖσα ἐκ τῆς ἐντυπώσεως ἦν παρήγαγεν ἡ ἡρωϊκὴ ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ἰμβραήμ υεθοδικὴ δήωσις τῆς Πελοποννήσου ἀφ' ἐτέρου, ἀπετέλεσε πραγματικὸν οεῦμα, ὅπερ παρέσυρεν ἐν τέλει τὰς ἀμφιταλαντευομένας Κυβερνήσεις.

Καίτοι τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξέρχονται τοῦ πλαισίου τῆς μελέτης τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀγῶνος, ὡς ἀναγόμενα εἰς τὴν διπλωματικὴν αὐτοῦ Ἰστορίαν, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἥγαγον εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ἐπ' αὐτῶν, προτάσσοντες μίαν συντομωτάτην ἀνασκόπησιν τῆς πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Ἀγῶνα στάσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1824 πᾶσαι αἱ Δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ρωσίας, εἶχον συμφωνήσει ἐπὶ τοῦ νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι βίᾳν κατὰ τῆς Τουρκίας, καίτοι αἱ διαθέσεις τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου ἦσαν σαφῶς ἐχθρικαὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην συμφώνως πρὸς τὴν πατροπαράδοτον τότε ἀντιτουρκικὴν πολιτικὴν.

τῆς Ρωσσίας. Αἱ διαθέσεις αὗται τοῦ Τσάρου ἔξεδιηλώμησαν διὰ τῆς προτάσεως του περὶ συγκλήσεως Συνδιασκέψεως τῶν Μ. Δυνάμεων, ήτις, καθὼς ἥλπιζε, θὰ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐντολὴν τῆς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπεμβάσεως. Καὶ συνεκροτήθη μὲν ἡ συνδιάσκεψις αὕτη, εἰς ἣν ἡ Ἀγγλία ἡρνήθη συμμετοχήν, ἀντιπροσωπευθεισῶν κατ' αὐτὴν τῆς Αὐστρίας, Πρωσσίας καὶ Γαλλίας, ἀλλ' αἱ Δυνάμεις αὗται τῇ ἐπιμονῇ κυρίως τοῦ Metternich ἡρνήθησαν νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν Ρωσσίαν τὴν ἐντολὴν τῆς ἐπεμβάσεως.

Ἄπελπισθεὶς ἐκ τούτου ὁ Τσάρος ἀπεφάσισε τὸ φινιόπωρον τοῦ 1825 νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ἵνα ἐν συνεργασίᾳ ἀναλάβωσι τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, τὸν Δεκέμβριον δῆμος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε, χωρὶς νὰ προλάβῃ νὰ ἴδῃ τὰς προθέσεις του πραγματοποιουμένας· ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀγγλος Πρωθυπουργὸς George Canning, καίτοι προηγούμενως εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τῆς παρεμβάσεως, ἀντιληφθεὶς ὅτι μετὰ τὴν παρέμβασιν τοῦ Μεχμέτ - Ἀλῆ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις θὰ κατεστέλλετο, συμπαθῶν δὲ ἐνδομένως τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν καὶ μὴ δυνάμεις νὰ ἀντιστῇ περισσότερον εἰς τὴν πίεσιν τῆς Κοινῆς Γνώμης, ήτις ἔβαινεν δύκουμένη ὡς ἐκ τῶν εἰδήσεων περὶ τῶν δημοτήτων τοῦ Ἰμβραήμ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιφεληθῇ τοῦ διαβήματος τοῦ ἀποθανόντος Τσάρου. Πρὸς τοῦτο ἀπέστειλε τὸν Δοῦκα τοῦ Wellington ὡς ἐπίσημον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἀγγλίας, ὅπως συγχαρῇ τὸν νέον Τσάρον Νικόλαον δόσας εἰς αὐτὸν καταλλήλους ὀδηγίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δποίων οὗτος ἐπέτυχε νὰ ὑπογράψῃ μετὰ τοῦ Τσάρου τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1826 συμφωνίαν, περιλαμβάνουσαν τοὺς κάτωθι ὄρους:

- (α) ἡ Ἀγγλία ν' ἀναλάβῃ νὰ μεσολαβήσῃ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος μὲ βάσιν τὴν αὐτονομίαν τῆς τελευταίας.
- (β) ἐν ὀποτυχίᾳ τῆς παρεμβάσεως ταύτης νὰ ἀναληφθῇ Ἀγγλο-ρωσσικὴ παρέμβασις.
- (γ) ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσσία ἐν συνεννοήσει νὰ ἀναλάβουν τὸν διακανονισμὸν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν συνόρων.
- (δ) ἡ Αὐστρία, Πρωσσία καὶ Γαλλία νὰ κληθοῦν, ὅπως ὑπογράψουν τὸ πρωτόκολλον.

Ἡ ἀνωτέρῳ συμφωνίᾳ, ὡς μὴ περιλαμβάνουσα ὄρον τινὰ περὶ βιαίας ἐπιβολῆς τῶν ἀποφάσεων, δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀποβῆ ἀποτελεσματική ἀσχέτως τούτου δῆμος αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις ἔδειξαν μεγίστην ἀπροθυμίαν εἰς τὸ νὰ προσχωρήσωμεν εἰς αὐτήν, ἴδια δὲ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία, αἵτινες μετ' ἐπανειλημμένας παρελκύσεις

τελειωτικῶς ἡρνήθησαν ἐκ τοῦ ἐμφανοῖς νὰ προσυπογράψωσι, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1827.

‘Η ἐν τῷ μεταξὺ διωρᾶς ἔξέλιξις τῆς καταστάσεως εἶχε πείσει πλέον τὸν Canning, ὅτι οὐδεμία συμφωνία μεταξὺ τῶν Δυνάμεων θὰ ἥτο ἀποτελεσματική, ἐὰν δὲν προέβλεπε περὶ τὸν μέσων ἐπιβολῆς καὶ ως ἐκ τούτου ἥσχισεν ἐργαζόμενος ἐπὶ νέας βάσεως· τέλος, μετά τινας ἐπιβραδύνσεις ὀφειλομένας εἰς ἐσωτερικὰ αἴτια κοινοβουλευτικῆς φύσεως, κατώρθωσε τῇ 6ῃ Ιουλίου 1827 νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπογραφὴν συμφωνίας μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Διὰ τῆς συμφωνίας ταύτης ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐλλάδος, ἐτάσσετο δὲ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἐμπολέμους προθεσμία ἐνὸς μηνός, ἥτις τῇ προσωπικῇ ἐπιμονῇ τοῦ Canning περιωρίσθη ἀκολούθως εἰς δεκαπενθήμερον, δπως κηρύξωσιν ἀνακωχὴν καὶ ἐπαφεθῶσιν εἰς τὴν κρίσιν τῶν Δυνάμεων διὰ τὴν τελικὴν ὁρίζουσιν τῆς καταστάσεως.

‘Η συμφωνία αὕτη, ἥτις γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Συνθήκη τοῦ Λονδίνου» δίναται νὰ θεωρηθῇ ως ἡ πρώτη ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῆς Ἐλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, περιελάμβανε καὶ μυστικὸν δόσον περὶ ἐπιβολῆς τῶν ἀποφάσεων εἰς τοὺς ἐμπολέμους· καίτοι δὲ δικιάσιμος πρωτεργάτης αὐτῆς Canning ἀπέθανεν ἔνα περίπου μῆνα μετὰ τὴν ὑπογραφὴν της (τῇ 8ῃ Αὐγούστου 1827) καὶ διάφοροι ορδιουργίαι κατεβλήθησαν πρὸς ἀκύρωσιν αὐτῆς, παρέμεινεν ἐν τούτοις ἐν ἴσχυΐ, ἀνατεθείσης τῆς ἐφαρμογῆς της εἰς τὸν Ναυάρχον τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ Στόλων, Ἀγγλικοῦ, Γαλλικοῦ καὶ Ρωσικοῦ, οἵτινες διετάχθησαν νὰ κινηθῶσι πρὸς τὰ Ἐλληνικὰ ὄρη.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν M. Δυνάμεων ἐκοινοποιήθησαν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἐμπολέμους τῇ 11ῃ Ιουλίου καὶ παρὰ μὲν τῶν Ἐλλήνων ἐγένοντο δεκταὶ μετ’ ἐκδηλώσεως χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης, παρὰ τῶν Τούρκων διωρᾶς ἀπεκρούσθησαν μετ’ ὀργῆς. (¹)

‘Αφ’ ἣς στιγμῆς ἔξέπνευσεν ἡ ἐν τῇ ἀποφάσει τῶν Δυνάμεων ταχθεῖσα προθεσμία, αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, προσέλαβον ἰδιαιτέρων ἔντασιν, καθ’ ὅσον αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Ἀγγλίας καὶ

(1) Λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν δραματικῶν σκηνῶν, αἵτινες ἔλοβον χώραν μεταξὺ τοῦ M. Βεζύρου καὶ τῶν Πρέσβεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, δύναται τις νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῷ πρὸ διετίας ἐκδοθέντι βιβλίῳ τοῦ Πλοιάρχου Δ. Φωκᾶ «ἡ Ναυμαχία τοῦ Ναβαρίνου» (σελ. 8-15).

Γαλλίας, αἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς ἱδίᾳ τοῦ Ἀγῶνος εἶχον τηρήσει αὐτηρὸν οὐδετερότητα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔχθρικὴν ὀκόμη κατὰ τῶν Ἑλλήνων στάσιν, ἥρχισαν νὰ βοηθῶσι παντοιοτόπως, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ νὰ συμπράττωσι μετὰ τῶν ἑκασταχοῦ Ἑλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων.

Ἐπιχειρήσεις πρὸ τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐν τῷ Κορινθιακῷ νότπῳ.— Ἀπόσπειρα ἔκπλου Τουρκικοῦ Στόλου ἐκ Ναυαρίνου.— Ἐπέμβασις Codrington.

Μετὰ τὴν παρὰ τῶν Τούρκων ἀπόρριψιν τῶν περὶ ἀνακωχῆς ἀποφάσεων τῶν Δυνάμεων καὶ τὴν ἔξακολούθησιν τῶν ἔχθροπραξιῶν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τὴν διοργάνωσιν ἐκστρατείας πρὸς τὴν Δ. Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον Church, πρὸς συνδρομὴν δὲ τοῦ στρατοῦ διετάχθη νὰ καταπλεύσῃ πρὸ τοῦ Μεσολογγίου ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος· οὗτος, συγκείμενος ἐκ τῆς φρεγάτας «Ἐλλάδος», τῆς «Καρτερίας», τοῦ «Σωτῆρος», 2 τριτσίων, 11 βρικίων, 3 κανονιοφόρων καὶ 4 πυρπολικῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Λόρδου Cochrane, ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Μεσολογγίου τῇ βῃ Σεπτεμβρίου.

Αἱ κανονιοφόροι ἐπλησίασαν ἀμέσως τὸ δχύωμα Βασιλάδι καὶ ἥρχισαν βάλλουσαι, ἐπειδὴ δμως τὸ πῦρ αὐτῶν παρέμενεν ἀνευ ἀποτελέσματος, ὁ Cochrane ἐδοκίμασε κατόπιν συμβουλῆς τοῦ Μιαούλη, νὰ ἀποστείλῃ τὰς λέμβους τῶν πλοίων ἔξωπλισμένας, ὅπως διερχόμεναι διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Προκοπανίστου ἀποκλείσωσι τὸ Βασιλάδι ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου· καὶ ἡ ἐπιχείρησις δμως αὕτη παρέμεινεν ἀγεν ἀποτελέσματος, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Ναύαρχος καταλιπὼν πρὸ τοῦ Μεσολογγίου μικράν μοῖραν συγκειμένην ἐκ τῆς «Καρτερίας» τοῦ «Σωτῆρος», 2 γολετῶν καὶ τῶν κανονιοφόρων «Βαναρίας» καὶ «Φιλελληγίδος» ὑπὸ τὸν Hastings, ἐπανῆλθε πρὸς τὸ Αἴγαίον.

Ολίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Hastings ἐλάμβανε διαταγάς, ὅπως εἰσπλέων εἰς τὸν Κορινθιακὸν καλύψη ἀπὸ θαλάσσης τὰς κινήσεις τοῦ στρατοῦ τοῦ Church. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἦτο ἀρκετὰ δυσχερῆς λόγῳ τοῦ πυρὸς τῶν δχυωμάτων Ρίου καὶ Ἀντιρρίου, καθὼς καὶ τῶν ἔσωθεν αὐτῶν εύρισκομένων Τουρκικῶν πλοίων, ὁ Hastings δμως οὐδόλως ἐδίστασε νὰ ἀναλάβῃ ταῦτην.

Πρῶτος εἰσέπλευσε τῇ 9ῃ Σεπτεμβρίου ὁ «Σωτῆρος» ωμοικῶν τὴν κανονιοφόρον «Βαναρίαν» καὶ ἀκολουθούμενος παρὰ 2 γολετῶν· ὁ εἰσπλους ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ, διότι ὁ Πλοίαρχος Thomas εἶχε παρατηρήσει, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα συνήθως ὁ ἀνεμος ἐπνεεν ἐκ τοῦ

κόλπου. Παρὰ τὸ σφοδρότατον πῦρ τῶν φρουρίων, ἡ μικρὰ αὕτη μοῖρα κατώρθωσε νὰ εἰσπλεύσῃ ἄνευ βλαβῶν, εὐρεθεῖσα διμως πρὸ τῶν ὑπερτέρων Τουρκικῶν δυνάμεων κατέφυγεν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ· τὴν 11ην τοῦ μηνὸς εἰσέπλευσε καὶ ὁ Hastings ἐπιβαίνων τῆς «Καρτερίας», ουμούλκουμένης λόγῳ ἐλλείφεως γαιανθράκων παρὰ τῆς κανονιοφόρου «Φιλελληνίδος», συγκεντρώσας δὲ μέχρι τῆς 15ης τὰ προηγηθέντα πλοῖα του ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ τὴν ἐπαύριον τὰ Τουρκικὰ πλοῖα· ταῦτα ἥσαν ἡγκυροβολημένα ἦδη ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Σαλώνων καὶ ὑπεστηρίζοντο παρὰ τοῦ πυρὸς ἐπάκτιου ὀχυρώματος καὶ ἐνὸς λόγου κατέχοντος τὰ δεσπόζοντα τοῦ ὄρμου ὑψόματα.

Ἄμα τῇ ἔφ τῆς 16ης Σεπτεμβρίου ἡ μικρὰ Ἑλληνικὴ Μοῖρα, ἡγουμένης τῆς «Καρτερίας» ἀτμοπλοούσης καὶ ἀκολουθούντων εἰς κανονικὰς ἀποστάσεις τῶν πλοίων «Σωτῆρος», «Βαναρίας» καὶ «Φιλελληνίδος», εἰσπλέει εἰς τὸν ὄρμον· μετ' ὀλίγον ἡ «Καρτερία» ἀγκυροβολήσασα εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς Ἀρχηγίδος, ἐνὸς πάρωνος τῶν 16 πυροβόλων, ἔχειριζεν δπως παρουσιάσῃ τὴν πλευράν, δπότε γίνεται δεκτὴ διὰ σφοδροτάτου πυρὸς πυροβόλων καὶ ὅπλων ἐκ τῶν Τουρκικῶν πλοίων καὶ τῆς ἔνορᾶς· κατ' ἀρχὰς ἡ Ἀρχηγὸς τοῦ Hastings ἀπήντησεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πῦρ διὰ μεμονωμένων βολῶν συμπαγῶν βλημάτων πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἀποστάσεως, ἀμέσως δὲ κατόπιν ἤρχισεν δμοβροντίας ὄηκτικῶν βλημάτων Paixhans· ἐντὸς ὀλίγου ἡ Τουρκικὴ Ναυαρχὶς ἀνετινάσσετο εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς «Καρτερίας», ἥτις τότε στραφεῖσα ἀλληλοιδιαδόχως κατὰ τῶν δύο ἐκ τῶν λοιπῶν πλοίων κατεβύθισε καὶ ταῦτα ἐντὸς ὀλίγου, ἐνῷ ἐν τοίτον ἐγκατελείπετο ὑπὸ τοῦ πανικοβλήτου πληρώματός του. Τότε τὰ λοιπὰ πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στολίσκου πλησιάσαντα κατεβύθισαν διὰ τοῦ πυρὸς τῶν ἔτερα δύο Τουρκικά, σιγήσαντα ταυτοχρόνως καὶ τὸ ἐπάκτιον πυροβολεῖον· τὰ ὑπολειπόμενα τέλος τοία ἐχθρικὰ πολεμικά, καθὼς καὶ τοία Αὐστριακὰ ἐμπορικὰ πλήρη πολεμεφοδίων, ἥπμαλωτίσθησαν.

Καθ' ὃν χρόνον διεξήγοντο αἱ ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ ἐπιχειρήσεις, ὁ ἐν Ναυαρίνῳ ὄρμῶν Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος, ἐνισχυθεὶς περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου καὶ ὑπὸ 91 πλοίων ἀποσταλέντων ἐξ Ἀλεξανδρείας⁽¹⁾ ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ (ἐξ ὧν τὰ 51 πολεμικά, τὰ

(1) Τὸν στόλον τοῦτον παρηκολούθησεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπὶ ἐνδεκα

δὲ λοιπὰ μεταγωγικὰ φέροντα 4500 στρατιώτας) ἀνήρχοντο εἰς 130 ἐν συνόλῳ πλοϊα ἐκ τούτων τὰ μὲν 41 ἦσαν μεταγωγικά, τὰ δὲ λοιπὰ 89 πολεμικὰ διαφόρων κατηγοριῶν, κατανεμημένα ὡς ἔξῆς: (1)

πλ. γραμ.-Φρεγ-Κορβ-Βρίκ-Γολ-Πυρπόλ.

Μοῖρα Καπετανάμπεη ἐξ Ἀλεξανδρείας	2	5	12	—	—	—
» Μοζαράμπεη	—	4	11	21	5	6
» Τύνιδος	—	2	—	1	—	—
» Ταχήρ-Πασσᾶ ἐξ Κωνστάντιου	1	6	7	6	—	—
	—	3	17	30	28	5
						6

Αφ ἑτέρου ὅμως οἱ Ναύαρχοι τῶν ὑπογραφασῶν τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, λαβόντες ὁδηγίας ἐκ μέρους τῶν Κυβερνήσεων των, είζον ἀρχίσει νὰ συγκεντρώνωσι τοὺς Στόλους των πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ὄντατα Ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Ἀνατ. Μεσογείῳ Ἀγγλικῶν N. Δυνάμεων ἥτο τότε ὁ Ἀντιναύαρχος Sir Edward Codrington, εἰς τοῦτο δὲ ὡς ἀρχαιότερον περιήρχετο κατ' οὐσίαν ἡ Ἀνωτάτη Ἀρχηγία, καίτοι δὲν ἔφερε τοιοῦτόν τινα τίτλον. Ο Codrington, εὐθὺς ὡς ἔλαβε τὰς πρώτας διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως του, αὕτινες ἦσαν τελείως ἀσαφεῖς, ἀπηνθύνθη πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινούπολει Ἀγγλον Πρεσβευτὴν Stratford Canning—ἀδελφὸν τοῦ πρωτουργοῦ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου—ζητῶν λεπτομερεστέρας ὁδηγίας. Ἡ ἀπάντησις ἔφθασεν εἰς τὸν Codrington, ἀναμένοντα μετὰ μοίρας τινὸς τοῦ μήπω συγκεντρωθέντος Στόλου του ἐξω τῆς Αἰγαίης, τὴν νύκτα τῆς 26ης Αὐγούστου ἀνήγγελλε δὲ αὐτῇ τὴν ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ἀπόδοσιφιν τῆς μεσολαβήσεως καὶ παρεῖχεν ἔλευθερίαν ἐνεργείας εἰς τὴν ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Γαλλικῶν Ναυτ. Δυνάμεων Ὑποναυάρχον Ἰππότον De Rigny λῆψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων «πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἐπίτευξιν τῶν προθέσεων τῶν συμμάχων Κυβερνήσεων».

Τὴν ἐπομένην, 27ην Αὐγούστου, ὁ Codrington, εὐρισκόμενος μετὰ τοῦ Στόλου του ἐξω τῆς Υδρας, ἔλαβεν ἴδιωτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Stratford Canning ὑπὸ χρονολογίαν 7ης Αὐγούστου, ἐν ᾧ

ὅλας ἡμέρας ἡ πρὸς τοῦτο δρισθεῖσα παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου Cochrane Σπετσιωτικὴ γολέτα Ἀσπασία, ἥτις μάλιστα ἥδυνήθη κατὰ τὸν πλοῦν νὰ αἰχμαλωτίσῃ δύο μεταγωγικὰ μείναντα ὄπισθι ἐκ τῆς νησοπομπῆς (ἴδε A. Οὐλάνδου. Ναυτικὰ τέμ. B' σελ. 501).

(1) Τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἔλαβομεν ἐκ τοῦ πίνακος τῆς σελ. 43 τῆς «Ναυμαχίας Ναβαρίνου» τοῦ Πλοιάρχου Δ. Φωκᾶ (ἐκδ. 1827).

οὗτος ἔξεφοάζετο ἕτι μᾶλλον ἀπροκαλύπτως περὶ τῆς φύσεως τῶν ληπτέων μέτων, ἀναγράφων σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἔξῆς:

Σχετικῶς μὲν τὸ θέμα τῆς συρράξεως, ἐπὶ παραδείγματι, συμφωνοῦμεν ἐπὶ τοῦ δτι, καίτοι τὰ παρ’ ὑμῶν ληπτέα μέτρα δὲν λαμβάρονται ὑπὸ ἔχθρικὸν πνεῦμα, ἡ δὲ πρόθεσις τῶν Συμμάχων Κυβερνήσεων εἶναι προφανῶς νὰ ἀποφευχθῇ εἰ δυνατὸν πᾶν δ. τι θὰ ἥγει εἰς πόλεμον, ἐν τούτοις ἡ παρεμπόδισις ἀνεφοδιασμοῦ, ὡς ἀνα γράφεται ἐν ταῖς ὁδηγίαις σας, δέον τελικῶς νὰ ἐπιβληθῇ, ἵνα ἀνάγκη καὶ μετὰ τὴν ἔξαντλησιν πάντων τῶν ἄλλων μέσων. διὰ βολῶν πυροβόλου» (by cannon shot).

Τὰ ἀνωτέρω ἡσον βεβαίως ἀρκετὰ διὰ τὸν Ναύαρχον Codrington, ὃστις εἶχεν ἐκπαιδευθῆ ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Νέλσωνος, ὅπως λάβῃ τελικῶς τὰς ἀποφάσεις του· συνέκειντο δὲ αὐταὶ εἰς τὴν παρεμπόδισιν πάσης ἐπιχειρήσεως τῶν Τούρκων καὶ Αίγυπτιων κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ, ἐν ᾧ περιπτώσει δὲ Ίμβραήμ ἡροεῖτο νὰ ὑποκύψῃ, τὴν διὰ τῆς βίᾳς ἐπιβολὴν τῶν περὶ ἀνακωχῆς δρῶν. Ὅπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο συνέταξε καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὰ μεθ’ ἑαυτοῦ εὐρικόμενα πλοῖα (β πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ β φρεγάτας) λεπτομερεῖς ὁδηγίας, ἐν αἷς σαφῶς ἔξέθετε τὰς προθέσεις του· ἀφοῦ δὲ παρέμεινε διαδρομῶν νοτιανατολικῶς τῆς "Υδρας (ὅπως προστατεύσῃ τάυτην ἀπὸ τῆς θρυλούμενης ἐπιθέσεως τοῦ Αίγυπτιακοῦ Στόλου) μέχρι τῆς 29ης Αὐγούστου, πληροφορηθεὶς παρὰ τῆς περιπολούσης νοτίως τῆς Πελοποννήσου φρεγάτας «Glascow» δτι δὲ ἔξ "Άλεξανδρείας ἀποπλεύσας Αίγυπτιακὸς Στόλος κατηύθυνθη πρὸς Ναυαρίνον καὶ Μεδώνην, ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ ἐκεῖσε. Ή μετὰ τῶν Συμμαχικῶν Στόλων ἐπαφὴ δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπιτευχθῆ, καθόσον δὲν Γαλλικὸς Στόλος ἔξηκολούθει παραμένων ἐν Μήλῳ, τοῦ Ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Υποναυάρχου De Rigny ἀπουσιάζοντος εἰς Σμύρνην, δὲ Ρωσικὸς ὑπὸ τὸν Heyden δὲν εἶχεν ἀκόμη εἰσπλεύσει εἰς τὴν Μεσόγειον.

Φθάσας πρὸ τοῦ Ναυαρίνου δ Codrington ἀντελήφθη, δτι ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν αὐτῷ πλοίων τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου θὰ ἦτο ἀπαραίτητον, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸ διάβημά του παρὰ τῷ Ίμβραήμ περισσότεραν βαρύτητα, νὰ ἀναμένῃ τὴν ἄφιξιν καὶ τῶν λοιπῶν Συμμαχικῶν Στόλων ἐπειδὴ δικαῖως αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, ἀπεφάσισε τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὸν Ίμβραήμ τὰς περὶ ἀναγκαστικῆς ἀνακωχῆς ἀποφάσεις τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Καθ’ ἣν ὡραν ἡ φέρουσα τὴν πρὸς τὸν Ίμβραήμ ἐπιστολὴν τοῦ Codrigton πρεγάτια εἰσέπλεεν εἰς Ναυαρίνον, Τουρκικὴ Μοῖρα ἐκ 2 πλοίων τῆς γραμ-

μῆς, 11 φρεγατῶν, 8 κορβετῶν καὶ τινων πυρπολικῶν, ἔξεπλεε τοῦ δόμου κατευθυνομένη πρὸς τὴν Ὑδραν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἀπεφάσισεν ὁ Ἰμβραήμ νὰ καταγάγῃ τὸ μοιραῖον πλῆγμα, πρὸς ἣ καταστῇ ἀποφασιστικὴ ἡ Συμμαχικὴ ἐπέιμβασις. Ὁ Codrington διέταξεν ἀμέσως τὰ πλοῖα του νὰ πλησιάσουν ἐν πολεμικῇ ἐγέρσει, ἀποφασισμένος νὰ ματαιώσῃ ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῆς βίας τὸν περαιτέρῳ πλοῦν τῆς Τουρκικῆς Μοίρας, δπότε ἐπεφάνη τέλος καὶ ὁ Γαλλικὸς Στόλος πλέων πρὸς τὸ Ναυαρίνον· ὁ Τούρκος Ναύαρχος πρὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐναντί αὐτοῦ Εὑρωπαϊκῶν Στόλων ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἀνακόψῃ τὸν πλοῦν του, ἀφοῦ δὲ παρέμεινε διαδομῶν ἔξωθεν τοῦ Ναυαρίνου καὶ ἐν ὅψει τῶν Συμμαχικῶν πλοίων, ἐπανέπλευσε μετὰ τέσσαρας ἡμέρας εἰς τὸ ἀγκυροβόλιόν του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γάλλος Ναύαρχος εἰσπλεύσας εἰς Ναυαρίνον ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἰμβραήμ, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη νὰ εἰσπλεύσωσιν αἱ δύο Ναύαρχίδες, Ἀγγλικὴ καὶ Γαλλική, εἰς Ναυαρίνον καὶ νὰ ἐπακολουθήσῃ τελικὴ συνάντησις· πράγματι τὴν 5 μ. μ. τῆς 12ης Σεπτεμβρίου τὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς «Asia», Ναύαρχος τοῦ Codrington καὶ «Sirene» τοῦ De Rigny κατέπλευσαν εἰς Ναυαρίνον καὶ τὴν ἐπομένην ἐπηκολούθησεν ἡ ἀποφασισθεῖσα συνάντησις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἰμβραήμ. Κατ' αὐτὴν ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀφ' οὗ ἐν ἀρχῇ διετύπωσε διάφορα παράπονα καὶ εἴτα κατέβαλε προσπάθειαν παρελκύσεως τοῦ ζητήματος, ἔξηναγκάσθη τέλος πρὸ τῆς ἀποφασιστικῆς στάσεως τῶν Συμμάχων Ναύαρχων νὰ ὑποσκευῇ ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ὅτι οὐδεμίαν κίνησιν τῶν ὑφέαυτὸν πλοίων θὰ ἐπέτρεπεν εν ἐν ἀναμονῇ περαιτέρῳ ὅδηγιῶν τῆς Πύλης.

Κατόπιν τῶν διαβεβαιώσεων τούτων τοῦ Ἰμβραήμ οἱ Σύμμαχοι Ναύαρχοι ἐνόμισαν ὅτι ἡδύναντο πλέον ν' ἀπομακρυνθῶσι τοῦ Ναυαρίνου καὶ ὁ μὲν Codrington μετὰ τῶν πλοίων «Asia», «Talbot» καὶ «Zebra» ἐπλευσεν εἰς Ζάκυνθον, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέστειλε τὰ «Albion», «Genoa» καὶ «Cambrian» εἰς Μάλταν πρὸς ἀνεφοδιασμὸν καὶ ἀφῆκε τὴν φρεγάταν «Dartmouth» πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ ἐν Ναυαρίνῳ Στόλου, ὁ δὲ De Rigny μὴ εὑρίσκων ἵκανοποιητικὴν τὴν κατάστασιν τῶν πλοίων του ἀπὸ ἀπόψεως δργανώσεως κατηύθυνθη εἰς Μῆλον. Δυστυχῶς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 18ης Σεπτεμβρίου συνεκρούσθησαν δύο ἐκ τῶν πλοίων του, πρᾶγμα τὸ δοποῖον ἡνάγκασεν αὐτὸν νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν διαφόρων ἔξαρτημάτων τοῦ ἑτέρου, τῆς «Provence», στερηθεὶς οὕτω ἐνὸς τῶς ἴσχυροτέρων πλοίων του, ὅπερ ἀπέστειλεν εἰς Τουλον πρὸς ἐπισκευήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Ἰμβραήμ, βαρόεως φέρων τὴν ἀναγκαστικὴν ἀδράνειαν εἰς ἥν κατεδικάζετο καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸν Ἐλληνας ἐπετρέπετο ἡ συνέχισις τῶν ἔχθροποαξιῶν, παροργισθεὶς δὲ καὶ ἐκ τῶν πληροφοριῶν ἃς ἔλαβε περὶ τῆς δράσεως τῶν ὑπὸ τὸν Cochrane καὶ Hastings τυημάτων τοῦ Ἐλληνικοῦ Στόλου, ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ ἰσχυρὰν δύναμιν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐν τῷ Πατραϊκῷ καὶ Κορινθιακῷ Κόλπῳ Τουρκικῆς κυριαρχίας· ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔξεπεμψε τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου μίαν Μοῖραν ὑπὸ τὸν Πατρωνάμπεν Μουσταφᾶν, συγκειμένην ἐξ ἔξι φρεγατῶν τῶν 50—58 πυροβόλων, ἐννέα κορβετῶν 22—32 πυροβόλων καὶ 19 βρικίων 14—22 πυροβόλων καὶ συνοδεύουσαν τέσσαρα αὐστριακὰ ἐμπορικὰ σκάφη πλήρη στρατοῦ.

Τὴν ἔπομένην ὁ Codrington, πληροφορηθεὶς πρὸς τῆς φρεγάτας ἐπιτηρήσεως «Dartmouth» περὶ τοῦ ἔκπλου τούτου τῆς Τουρκικῆς Μοίρας, ἔξεπλευσεν ἀμέσως καὶ οὗτος ἐκ Ζακύνθου· συναντήσας δὲ περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 19ης πρὸς τὴν 20ὴν Σ)βρίου τὴν Μοῖραν ταύτην εἰς τοῦ μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Κυλλήνης στενὸν ἐμήνυσεν εἰς τὸν Τούρκον Ναύαρχον διὰ τοῦ Κυβερνήτου τῆς «Talbot» πλοιάρχου Spencer, ὅτι ὁ ἐκ Ναυαρίνου ἔκπλους ἀπετέλει προαβίασιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἰμβραήμ καὶ ὅτι δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ, ἐὰν δὲ ἐτόλμα νὰ βάλῃ ἔστω καὶ μίαν βολὴν ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς σημαίας, θὰ κατέστρεφεν, ἐὰν ἡδύνατο, ὀλόκληρον τὸν Στόλον του. Κατόπιν τῆς ἀποφασιστικῆς ταύτης παρεμβάσεως τοῦ Codrington, ὁ Τούρκος Ναύαρχος ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν Ὑπανάρχον Χαλίκη, ὅστις προσεπάθησε νά τον πείσῃ, ὅτι ὁ πρὸς Πάτρας πλοῦς δὲν ἀπετέλει προάβασιν τῶν συμπεφωνημένων εἰς ταῦτα ὅμως ὁ Ἀγγλος Ναύαρχος ἀπήντησεν, ὅτι μετὰ τὴν παρασπονδίαν τοῦ Ἰμβραήμ οὐδεμίαν πλέον πίστιν ἔδιδεν εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν καὶ ὅτι ἐὰν δὲν ἐπανέπλεον ἀμέσως εἰς Ναυαρίνον, θὰ ἥρχιζε τὸ πῦρ· μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τοῦτο, ἀπέστείλε καὶ μίαν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου διὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ του πρὸς τὸν Τούρκον Ναύαρχον. Ὁ Μουσταφᾶς, βλέπων ὅτι δὲν ἡτο δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ ἄνευ μάχης πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Μοῖραν, ἀπεφάσισε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ διατάξας τὰ πλοῖά του νὰ ὑποστρέψωσιν ἐπανέπλευσε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ναυαρίνου. Τὴν ἔπομένην ὅμως νέα ἰσχυρὰ Τουρκικὴ Μοῖρα, συγκειμένη ἐκ δύο δικρότων φρεγατῶν τῶν 60 πυροβόλων, μιᾶς φρεγάτας τῶν 50, τεσσάρων κορβετῶν καὶ 7 βρικίων, ἡς ἐπέβαινεν αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰμβραήμ, συνηντήθη ἐν πλῷ μετὰ τῆς ἐπαναπλεούσης Μοίρας τοῦ

Πατρωνάμπεη ὁ Codrington, ὅστις εἶχε παρακολουθήσει ἐξ ἀποστάσεως, μόλις εἶδε τὴν συνάντησιν τῶν δύο Μοιρῶν, ἐπλησίασε μὲ τὴν μικράν του ἐξ τεσσάρων μόλις πλοίων συγκειμένην Μοῖραν ἐν πολεμικῇ ἐγέρσει, ἀλλ' ὁ Ἰμβραήμ λαβὼν γνῶσιν τῶν γεγονότων τῆς προηγουμένης νυκτὸς ἀπεφάσισε νὰ ὑποχωρήσῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, παρ' ὅληνδε τὴν καταπληκτικὴν ὑπεροχὴν τῶν δυνάμεών του διέταξε τὰ πλοῖα του νὰ στρέψωσιν πρὸς Νότον.

Δὲν ἐπρόκειτο ὅμως παρὰ περὶ προσποιήσεως, διότι ὁ Ἰμβραήμ, εὐθὺς ὡς ἀπηλλάγη τῆς ἀμέσου παρακολουθήσεως τῶν Ἀγγλῶν, ἔστρεψε καὶ πάλιν πρὸς βιορᾶν καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 23ης Σ/βρίου τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ Στόλου του ἡγκυροβόλει πρὸ τοῦ ἀκρωτητηρίου Πάππα.

Μόλις ὁ Codrington ἐπληροφορήθη τὴν νέαν ταύτην παρασπονδίαν τοῦ Ἰμβραήμ, ἀπέπλευσε πάραντα ἐκ Ζακύνθου καὶ κατέφθασε περὶ τὴν βῆν μμ. πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Πάππα, ἔνθα ὕστεροι ὁ Αἰγυπτιακὸς Στόλος εὐθὺς ὡς ἐπλησίασεν, ἔβαλε βολάς τινας κατὰ τῶν μὴ εἰσέτι ἡγκυροβολησάντων Τουρκικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν πλοίων, ἐπὶ τῷ λόγῳ δτι ἡρονήθησαν ταῦτα νὰ ἐπιδείξωσι συμφώνως πρὸς τὰ διεθνῆ νόμιμα τὴν σημαίαν των. Ἀκούσας τοὺς κανονιοβολισμοὺς ὁ Ἰμβραήμ διέταξε τὴν ἀμεσον ἀπαρσιν τῶν ἡγκυρολημένων πλοίων του καὶ ἐπλευσε πρὸς συνάντησιν τῶν Ἀγγλικῶν ἐν τῷ πελάγει, σφοδρὰ ὅμως καταιγίς ἐπελθοῦσα τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπέφερε πλήρη σύγχυσιν εἰς τὸν Στόλον του, ἀποτέλεσμα τῆς ὅποιας ὑπῆρξεν ὁ διασκορπισμὸς τῶν πλοίων· τὰ πλεῖστα τούτων καθ' ὅμαδας κατέφυγον εἰς Ναυαρίνον, τινὰ δὲ ἐπαναπλεύσαντα εἰς Πάππαν ἔχηναγκάσθησαν παρὰ τοῦ Codrington τὴν ἑσπέραν τῆς 24 Σ/βρίου νὰ κατευθυνθῶσιν ἐπίσης πρὸς τὸ Ναυαρίνον.

Οὕτως αἱ προσπάθειαι τοῦ Ἰμβραήμ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐν τῷ Πατραικῷ καὶ τῷ Κορινθιακῷ κυριαρχίας τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου καὶ πρὸς ἀνεφοδιασμὸν τῶν Πατρῶν ἀπέτυχον πλήρως, χάρις εἰς τὴν ἀτεγκτὸν ἐπιμονὴν καὶ τὸ θάρρος τοῦ Codrington. ὅστις ἀπέδειξεν ἐμπράκτως δτι ἡ πρόθεσίς του ἦτο νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ πρὸ οὐδενός, διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας, ἔστω καὶ μόνος αὐτός, τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς τοὺς Συμμαχικοὺς Στόλους ἐντολήν.

Συγκέντρωσις Συμμαχικῶν Στόλων καὶ κατάπλοους εἰς Ναυαρίνον.

Ἄφοῦ παρέμεινεν ἐπ' ὅλιγας ἡμέρας ἐν Ζακύνθῳ πρὸς ἐπισκευὴν

τῶν πλοίων του, ὁ Codrington ἀπέπλευσε τὴν 1ην Ὁκτωβρίου καὶ μόλις ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος συνηντήθη μετὰ τοῦ Ρωσσικοῦ Στόλου, ὅστις τότε τὸ πρῶτον κατέφθανεν ὅπως συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ ὁ Στόλος οὗτος συνέκειτο ἐκ τεσσάρων πλοίων τῆς γραμμῆς καὶ τεσσάρων φρεγατῶν, διετέλει δὲ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὅποναυάρχου Κόμητος Heyden, εἰς ὃν κατὰ τὸν ἐκ Κροστάνδης ἀπόπλουν (τῇ 10 Ἰουνίου ν. ἡ.) εἶχον δοθῇ διαταγαὶ σαφεῖς καὶ ἀποφασιστικαί, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐπαμφοτεριζούσας ὀδηγίας, αἵτινες, ὡς εἴδομεν, εἶχον δοθῇ ἐν ἀρχῇ εἰς τὸν Ἀγγλον καὶ Γάλλον Ναύαρχον.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ναυαρχίδος ἐπίσκεψιν τοῦ Ρώσσου Ναύαρχου (καθ' ἥν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Codrington, ἔμειναν ἀπολύτως ἴκανοποιημένοι ἐκ τῆς πρώτης γνωριμίας των), ἀπεφασίσθη νὰ πλεύσωσιν ἀμφότεροι οἱ Στόλοι πρὸς τὸ Ναυαρίνον· τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν οἱ Στόλοι οὗτοι ἐν πλῷ εἰσέτι εύρισκόμενοι συνηντήθησαν καὶ πρὸς τὸν Γαλλικόν, ὑπὸ τὸν Ὅποναυάρχον De Rigny, ὅστις ἐπισκευάσας ἐν τῷ μεταξὺ τὰς ἐκ τῆς συγκρούσεως ζημίας τοῦ ἐνὸς τῶν πλοίων του καὶ μὴ προλαβὼν νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὰ γεγονότα ἀτινα ἀμέσως ἀνωτέρῳ ἀφηγήθημεν, κατέπλευεν ἡδη ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Ἀγγλου Ἀρχηγοῦ.

Κατόπιν ἀποτυχούσης ἀποπείρας κοινοποιήσεως μιᾶς ταυτοσήμου διακοινώσεως των πρὸς τὸν Ἰμβραήμ, οἱ τρεῖς Σύμμαχοι Ναύαρχοι συνῆλθον εἰς σύσκεψιν ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ναυαρχίδος τῇ 6η Ὁκτωβρίου, καθ' ἥν συνεφώνησαν ἀπαντες, ὅτι τρεῖς μόναι ἐνέργειαι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων των τεθέντων σκοπῶν ἦνοίγοντο πρὸς αὐτῶν:

(α) ἔξακολούθησις ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ναυαρίνου, ὅστις ὅμως θὰ ἥτο δυσχερής καὶ δαπανηρός, ἐπὶ πλέον δὲ ἀμφιβόλου ἀξίας, ἐφόσον μία καταιγίς θὰ ἥδυνατο εὐχερῶς νὰ διασκορπίσῃ τὰ πλοῖα των, παρεχομένης οὕτω εὐκαιρίας ἐκπλου εἰς τὸν Στόλον τοῦ Ἰμβραήμ.

β) συγκέντρωσις τῶν Συμμαχικῶν Στόλων ἐν αὐτῷ τῷ Ναυαρίνῳ οὕτως ὥστε διὰ μόνης τῆς παρουσίας των νὰ ἀναγκάζουν τὸν Τουρκοαγυπτιακὸν Στόλον εἰς ἀπολαξίαν.

γ) συγκέντρωσις τῶν Στόλων ἐν Ναυαρίνῳ καὶ ἀνανέωσις τῶν παρὰ τῷ Ἰμβραήμ διαβημάτων, ὑποδεικνυομένων εἰς αὐτὸν τῶν ὀφελημάτων, ἀτινα θὰ εἶχεν ἀποδεχόμενος τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐνεργειῶν ἐγένετο ὅμοφώνως ἀποδεκτὴ ὡς

παρέχουσα μεγαλυτέραν πιθανότητα ἐπιτυχίας ἢ τρίτη καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο συνετάχθη σχετικὸν πρωτόκολλον.

Ως φαίνεται ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου, ἡ ἀπόφασις περὶ εἰσπλου τοῖς Ναναῷνον δὲν ἐλήφθη μὲν σκοπὸν σαφῶς ἔχθρικόν ἦτο δῆμος προφανές, διτὶ ἡ στοιχειώδης πρόνοια ἐπέβαλλε τὴν λῆψιν μέτρων τινῶν κατὰ τὸν εἰσπλου, ἐφόσον ἐτύγχανε γνωστόν, διτὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν πυροβολεῖα εὑρίσκοντο ἐπὶ τε τῆς ἀκτῆς καὶ ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ἦτο ἡγκυροβολημένος ἐν σχήματι μηνίσκου μὲν τὰ ἴσχυρότερα αὐτοῦ πλοῖα πλαιγιοδετημένα κατὰ τρόπον ὥστε νὰ τηρῶσιν ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν πάντα τὸν ἐλεύθερον ἐν τῷ ὅμῳ χῶρον, διν ὃδύνατο νὰ καταλάβῃ ὁ Συμμαχικὸς Στόλος. Τὰ ληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Codrington μέτρα συνίσταντο συνεπῶς εἰς τὸν ἐκ τῶν προτέρων καταρτισμὸν σχεδίου ἀγκυροβολίας τῶν πλοίων κατὰ τρόπον τάσσοντα ἐν ἔκαστον αὐτῶν ἐναντὶ ἐνὸς ἢ δύο ἀντιστοίχων Τουρκικῶν ἢ Αἰγυπτιακῶν πλοίων οὕτως ἐν περιπτώσει ἐνάρξεως πυρὸς ἐκ μέρους τῶν Τουρκοαιγυπτίων ὃδύνησεν ἐκ τῶν προτέρων ὁρισμένη κατανομὴ τῶν στόχων. Ἐπίσης τὰ μέτρα ταῦτα προουνδούν καὶ περὶ τῶν παρὰ τὴν εἰσόδον ἡγκυροβολημένων Τουρκικῶν πυροπολικῶν, διν ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἔξουδετέρωσις εἰχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν φρεγάταν «Dartmouth».

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων ἡ κατάστασις ἐλάμβανε πλέον ἀποφασιστικὴν τροπήν, μόνον δὲ πλήρης καὶ ἀνεπιφύλακτος ὑποχώρησις τοῦ Ἰμβραήμ, συνισταμένη εἰς τὴν ἀμεσον διακοπὴν τῆς δημόσεως τῆς Πελοπονήσου, ὃδύνατο νὰ προλάβῃ τὴν μεταξὺ τοῦ Στόλου του καὶ τῶν Συμμαχικῶν αἵματηραν σύρραξιν.

Θὰ εἶναι ἀπαραίτητον ἐνταῦθα νὰ κάμωμεν μίαν σύγκρισιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, αἵτινες διὰ τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων ἐτάσσοντο πλέον ἀντιμέτωποι ἀλλήλων.

Καὶ τοῦ μὲν Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ἡ σύνθεσις ἀνεφέρθη ἡδη λεπτομερῶς, τοῦ δὲ Συμμαχικοῦ, μετὰ τὴν πλήρη αὐτοῦ συγκέντωσιν, ἥτις ὡς εἴδομεν ἐπραγματοποιήθη τῇ 2)14 8βρίου, ἦτο ἡ ἀκόλουθος :

	Πλοῖα γραμμῆς	Φρεγάται	Άλλα πλοῖα
Αγγλικὰ	3	4	5
Γαλλικὰ	3	2	2
Ρωσσικὰ	4	4	—
	10	10	7

Παραβάλλων τις τὰς δύο ἀντιμετώπους δυνάμεις πρὸς ἄλλήλας βλέπει ὅτι ὁ Συμμαχικὸς Στόλος ἐν τῷ συνόλῳ του ὑπερεῖχε μὲν αἰσθητῶς εἰς πλοῖα τῆς γραμμῆς, ὑπελείπετο δῆμος σημαντικότατα εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς τύπους πλοίων τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου, ὃστις περιελάμβανε, πλὴν τῶν 3 πλοίων τῆς γραμμῆς, 17 δικρότονς καὶ κοινὰς φρεγάτας, 30 κορβέττας, 28 βρίκια, καθὼς καὶ πυρπολικά, τὰ τελευταῖα ταῦτα, ὡς ἄλλως τε τὰ κατόπιν γεγονότα ἀπέδειξαν, ἵδιαιτέρως ἐπικίνδυνα ἐν ναυμαχίᾳ ἐπ' ἀγκύρᾳ ἐν στενῷ γώρῳ.

Απὸ ἀπόψεως δῆμος δργανώσεως καὶ μαχητικότητος, καθὼς καὶ τῆς ἴσχύος καὶ ἀποδόσεως τοῦ πυροβολικοῦ του, ὁ Συμμαχικὸς Στόλος, καίτοι περιλαμβάνων ἥμισυν ἐν τῷ συνόλῳ ἀριθμὸν πυροβόλων ἀπὸ τὸν Τουρκικόν, ὑπερεῖχε σημαντικότατα αὐτοῦ.

**H ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίᾳ.*

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ παρὰ τῶν τριῶν Ναυάρχουν ὑπογραφέντος πρωτοκόλλου ὁ Συμμαχικὸς Στόλος τὴν πρωῖαν τῆς 8/20 Ὁκτωβρίου ἦρχισε κινούμενος πρὸς τὴν εἶσοδον τοῦ Ναυαρίνου, συγκροτηθεὶς ἀμα τῇ ἀπάρσει εἰς σχηματισμὸν πορείας ἐπὶ δύο στηλῶν, τῆς προσηνέμου (δεξιᾶς) περιλαμβανούσης τὸν Ἀγγλικὸν Στόλον καὶ τὸν Γαλλικόν, καὶ τῆς ὑπηνέμου ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ.

Περὶ τὴν 2 μ. μ. ἡ Ἀγγλικὴ Ναυαρχὶς «Asia» εἰσέπλευσεν εἰς τὸν δῷμον ἀκολουθουμένη παρὰ τῆς «Genoa» καὶ «Albion», ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν δρισθεῖσαν δι' αὐτὴν θέσιν, ἥτοι ἔναντι τοῦ πλοίου τοῦ Καπετάν-Μπέη, ἐνὸς τρικρότου καὶ μιᾶς δικρότου φρεγάτας, ἥγκυροβόλησε τὰ προσηνέμως (ἥτοι νοτίως) τῆς θέσεως ταύτης Αἰγυπτιακὰ πλοῖα εἰχον δρισθῆ ὡς στόχοι τοῦ Γαλλικοῦ στόλου, τὰ δὲ ὑπηνέμως, ἥτοι πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ μηνίσκου, ὡς στόχοι τοῦ Ρωσσικοῦ. Αἱ διαταγαὶ ὠριζον, ὅτι τὰ μὲν πλοῖα τῆς γραμμῆς ἐκάστου Στόλου θὰ ἔπλεον κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀντιστοίχους αὐτῶν θέσεις, αἱ δὲ φρεγάται θὰ εἴποντο αὐτῶν κατευθυνόμεναι, ἥ μὲν γαλλικὴ φρεγάτα «Armide» καὶ αἱ Ἀγγλικαὶ «Cambrian», «Glasgow» καὶ «Talbot» πρὸς τὸ ἀριστερῷ τῷ εἰσπλέοντι κέρας τῆς Τουρκικῆς παρατάξεως, αἱ δὲ Ἀγγλικαὶ φρεγάται «Brisk», «Rose», «Dartmouth», «Mosquito» καὶ «Philomèle» πρὸς τὰ Τουρκικὰ πυρπολικὰ, ἄτινα ἔδει γὰρ ἐπιτηρῶσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

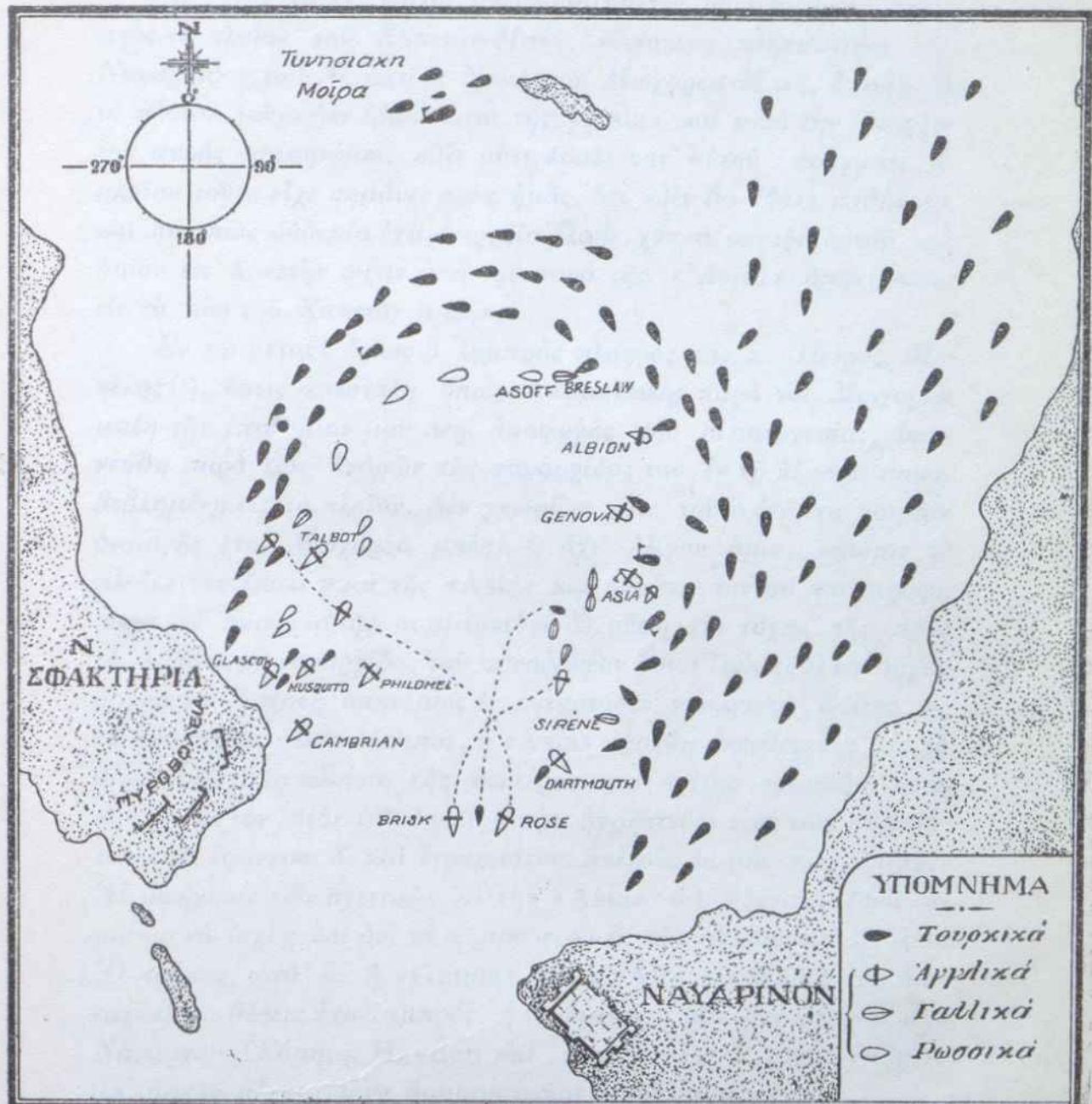
Αἱ διαταγαὶ τοῦ Ἀγγλου Ναυάρχου ὥριζον ἐπίσης ὁητῶς, δτε οὐδὲν συμμαχικὸν πλοῖον ἐπετρέπετο νὰ κάμῃ ἔναρξιν τοῦ πυρός, εἰ μὴ μόνον ἡὰν ἥρχιζον τοῦτο οἱ Τοῦρκοι. Οὗτω τὰ τρία ἐπὶ κεφαλῆς Ἀγγλικὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς, ἀφοῦ εἰσέπλευσαν χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶσι παρὰ τῶν πυροβολείων τῆς εἰσόδου, μετὰ τῆς συνήθους γοργότητος ἐπεράτωσαν ἐντὸς δλίγου τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγκυροβολίας καὶ πλαγιοδετήσεως εἰς τὰς δρισθείσας δι᾽ ἔκαστον αὐτῶν θέσεις· τὰ ἔναντι τούτων Τουρκοαιγυπτιακὰ πλοῖα δὲν προέβησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰς οὐδεμίαν ἐχθροπραξίαν, καίτοι αἱ ἑτοιμασίαι των πρὸς μάχην ἦσαν καταφανεῖς εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων.

Ἡτο ἀφ' ἕαυτοῦ φανερόν, δτι μία τοιαύτη κατάστασις, οἵα ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τοῦ εἰσπλου τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου εἰς Ναυαρῖνον, ἥτο εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνος, ἥρκει δὲ ἡ μᾶλλον ἀσήμαντος ἀφορμή, δικρότερος σπινθὴρ εἰς τὴν τόσον κεκορεσμένην ἀτμόσφαιραν, διὰ νὴν ἐκσπάσῃ ἡ καταιγίς· ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ δοθῇ, προηλθε δὲ καὶ τὴν φορὰν αὐτῆν, δπως καὶ τὰς προηγηθείσας, ἐκ μέρους τῶν Τουρκοαιγυπτίων.

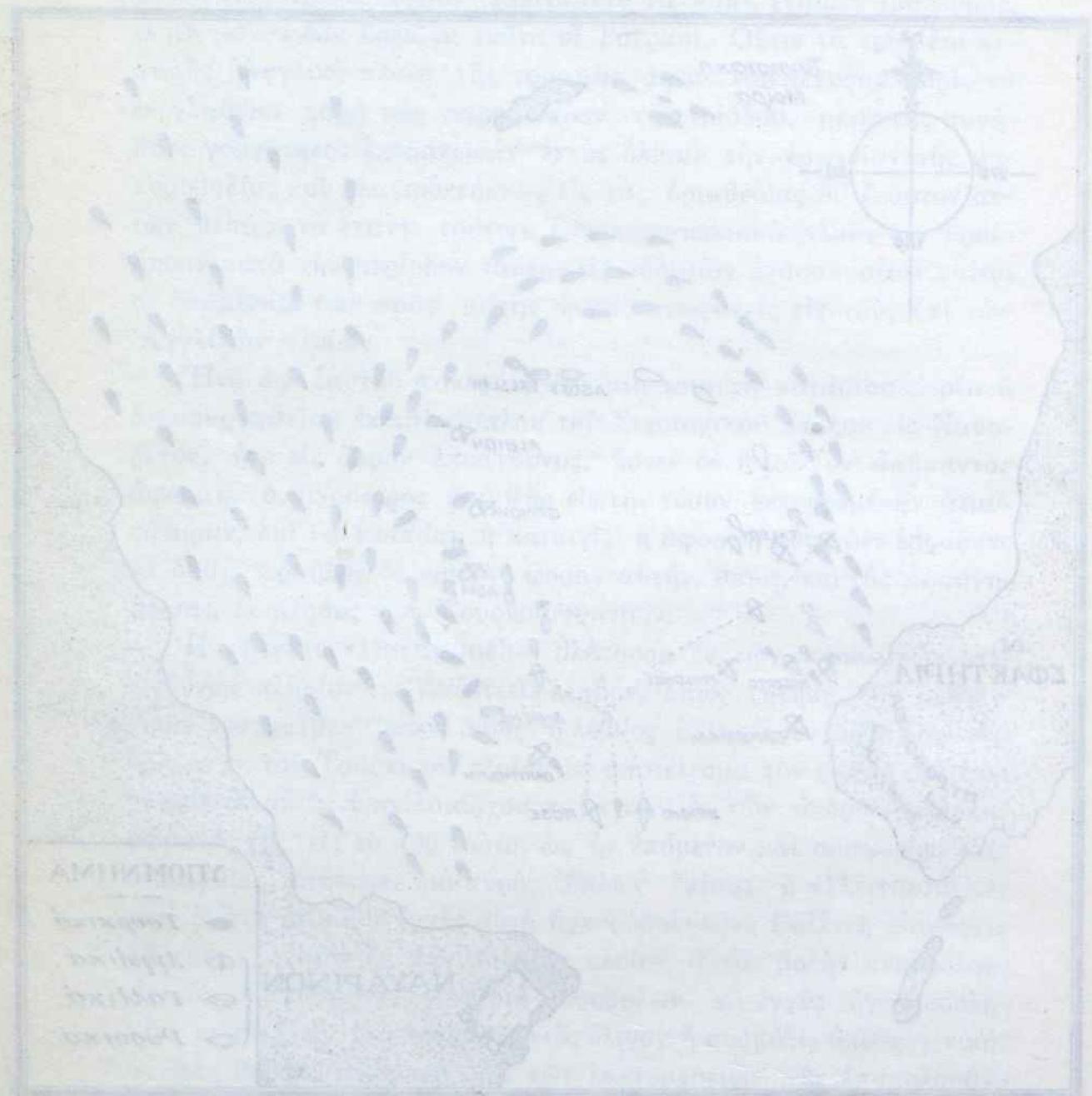
Ἡ φρεγάτα «Dartmouth», βλέπουσα ἐν τῶν πυροπολικῶν ἐπικινδύνως πλησίον της ἀπέστειλε λέμβον, δπως ζητήσῃ τὴν μετακίνησίν του ἐκεῖθεν· μόλις δμως ἡ λέμβος ἐπλησίασεν, ἐδέχθη πῦρ δλων ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ πλοίου μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον τοῦ ἐπιβαίνοντος αὐτῆς ὑποπλοιάρχου καὶ τινων ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός της· εἰς τὸ πῦρ τοῦτο, ὡς ἦν ἐπόμενον καὶ συμφώνως ταῖς διαταγαῖς, ἀπήντησε διὰ πυρὸς δπλων ἐπίσης ἡ «Dartmouth», μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ ἐγγὺς αὐτῇ ἥγκυροβολημένη Γαλλικὴ Ναυαρχὶς «Sirene», ὅποτε ἐν Αἰγυπτιακὸν πλοῖον ἐβάλε βολὴν πυροβόλου· εἰς ταύτην ἀπήντησαν τότε διὰ πυροβόλων τὰ ἐγγὺς ἥγκυροβολημένα συμμαχικὰ πολεμικὰ καὶ ἐνεὸς ὀλίγου ἡ σύρραξις ἀπέβη γενικῇ.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐπακολουθησάσης ναυμαχίας, αἴτινες βρίθουσι παραδειγμάτων εὐγενοῦς αὐτοθυσίας καὶ ἥρωϊσμοῦ ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων, οὐχὶ δὲ δλιγάτερον ἀξιοθαυμάστου πείσματος ἐκ μέρους τῶν Τούρκων καὶ Αἰγυπτίων, οἵτινες ἐξηκολούθησαν μαχόμενοι μέχρι τέλους· ἀντὶ τούτου περιοριζόμενα εἰς τὸ νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ναυάρχου Codrington⁽¹⁾, ἐν τῇ δποίᾳ οὗτος μὲ

(1) Ἡ ἐκθεσίς αὕτη καὶ διάφορα ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὴν ναυμαχίαν

Σχ. 9. Διάρματα Ναυμαχίας ἐν Ναυαρίνῳ

Διάνοια Μακρούρες της Μεσογείου

τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀπέροιτον ὑφος μιᾶς ὑπηρεσιακῆς ἀναφορᾶς ἐκθέτει τὰ γενόμενα.

“.... Ἡ «Asia», καίτοι ἡγκυροβολημένη παραπλεύρως πρὸς πρὸς τὸ πλοῖον τοῦ Καπετάν-Μπέη, εὐρίσκετο πλησιέστερον τῆς Ναναοχίδος τοῦ Αἴγυπτου Νανάοχου Μωχαρὲμ-Μπέη, ἐπειδὴ δὲ τὸ πλοῖον τοῦτο δὲν ἔβαλε κατὰ τῆς «Asia» καὶ μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς προσηνέμως, οὕτε αὗτῇ ἔβαλε κατ’ αὐτοῦ πράγματι τὸ πλοῖον τοῦτο εἶχε σημάνει πρὸς ἡμᾶς, διὶ «δὲν θὰ ἔβαλε καθόλου» καὶ συνεπῶς οὐδεμίᾳ ἐχθροπραξίᾳ ἔλαβε χώραν μεταξύ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν ἐπ’ ἀρκετὴν ὥραν ἀπὸ τῆς παρὰ τῆς «Ἀσίας» ἀπαντήσεως εἰς τὸ πῦρ τοῦ Καπετάν μπέη».

Ἐν τῷ μεταξὺ δύμας ὁ λαμπρὸς πλοηγός μας κ. Πέτρος Μικέλης⁽¹⁾, δστις ἀπεστάλη ὅπως διερμηνεύῃ παρὰ τῷ Μωχαρὲμ μπέη τὴν ἐπιθυμίαν μου περὶ ἀποφυγῆς τῆς αίματοχυσίας, ἐφονεύθη παρὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς ναναοχίδος του ἐν τῇ λέμβῳ παραβεβλημένη εἰς τὸ πλοῖον. Λὲν γνωρίζω, ἐὰν τοῦτο ἐγένετο κατόπιν διαταγῆς (τοῦ Μωχαρὲμ μπέη), ἢ ὅχι δλίγον δύμας κατόπιν τὸ πλοῖον του ἔβαλε κατὰ τῆς «Asia» καὶ κατόπιν τούτου κατεστράφη παρὰ τοῦ πυρὸς αὐτῆς, συμμερισθὲν δὲ οὕτω τὴν τύχην τῆς πρὸς τὰ δεξιά μας ναναοχίδος τοῦ συναδέλφου του (Τούρκου) νανάοχου ἥρχισε νὰ ἐκπίπτῃ ὑπηρέμως ἐν καταστάσει ναναγίου. Εὖθὺς ὡς τὰ δύο ταῦτα πλοῖα ἔξελιπον, ἡ «Asia» εὐρέθη ἐπτεθειμένη εἰς τὸ θεριστικὸν πῦρ πλοίων τῆς δευτέρας καὶ τοίτης γραμμῆς, ὅπερ κατέρριψε τὸν ἴστον τοῦ ἀκατίου της, ἥχριστενε τινὰ τῶν πυροβόλων της, ἐφόνευσε δὲ καὶ ἐτραυμάτισε πολλοὺς ἐκ τοῦ πληρώματος. Ἡ ἀφίγγησις τῶν σχετικῶν μὲ τὴν «Asia» θὰ ἡδύτατο ἵσως δυοίως νὰ ἴσχυῃ καὶ διὰ τὰ περισσότεραι ἐκ τῶν πλοίων τοῦ Στόλου. Ο τρόπος, καθ’ ὃν ἡ «Genoa» καὶ ἡ «Albion» ἔλαβον τὰς διαταχθείσας θέσεις ἦτο λαμπρός, ἢ δὲ διαγωγὴ τῶν συναδέλφων μου Νανάοχων, Κόμητος Heyden καὶ Ἰππότου De Rigny, ὑπῆρξεν ἀπ’ ἀρχῆς μέχρι τέλους θαυμαστὴ καὶ ὑποδειγματική».

Τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶναι ἄπλαι φιλοφρονήσεις, διότι ὁ ἀγῶν ὑπῆρξε πράγματι κρίσιμος, ἵδια κατὰ τὴν πρώτην ὥραν, δπότε καίτοι

τοῦ Ναναοχίδος ἔληφθησαν ἐκ μιᾶς ἀνατυπώσεως τοῦ φύλλου τῶν «Times» τῆς 12ης Νοβεμβρίου 1827, γενομένης ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἑορτασμοῦ τῆς ἔκατονταετηρίδος τῇ 20ῃ Οκτωβρίου 1927.

(1). Οὗτος ἦτο «Ελλην», καθὼς καὶ ὁ τοῦ Γάλλου Νανάοχου Σάντος Μπαλούρδος.

εἶχεν ἥδη γενίκευματι ἢ σύρραξις ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γραμμῇ, ὁ εἰσπλους τοῦ Γαλλικοῦ Στόλου δὲν εἶχεν ἀκόμη συμπληρωθῆ, ὁ δὲ Ρωσσικὸς ὀλόκληρος εὑρίσκετο εἰσέτι ἔκτος τοῦ ὅρμου οὕτω τὰ ἀλληλοδιαδέχως εἰσπλέοντα Γαλλικὰ καὶ Ρωσσικὰ πλοῖα ἀφ' ἐνὸς μὲν μετὰ δυσκολίας ἥδυναντο νὰ καταλάβουν τὰς εἰς ἕκαστον αὐτῶν δρισθείσας θέσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐκ τούτων μετὰ τὴν γενίκευσιν τοῦ πυρὸς εἰσπλέοντα ὑφίσταντο καὶ τὸ πῦρ τῶν πυροβολείων τῆς εἰσόδου, ἀτινα, ἀφοῦ ὡς εἴδομεν ἀφῆκαν τὰ πρῶτα πλοῖα νὰ εἰσπλεύσουν ἀνενόχλητα, ἥνοιξαν πλέον πῦρ κατὰ τῶν λοιπῶν εἰσπλεόντων μετὰ τὴν γενίκευσιν τῆς μάχης.

Παρὰ ταῦτα, καὶ τὰ Γαλλικὰ καὶ τὰ Ρωσσικὰ πλοῖα ἥδυνήθησαν νὰ εἰσπλεύσωσι καὶ περὶ τὴν Ζην μ.μ. ὡραν ἄπαντα ἀνεξαιρέτως εἶχον καταλάβει τὰς δρισθείσας ἐν τῷ σκεδίῳ ἀγκυροβολίας θέσεις· ἡ Γαλλικὴ Ναυαρχίς «Sirene» καὶ τὸ πλοῖον τῆς γραμμῆς «Scirion» διέτρεξαν σοβαρώτατον κίνδυνον ἐκ τῶν δεξιῶν τῷ εἰσπλεόντι Τουρκικῷ πυρπολικῷ, ἐν μάλιστα τῶν δοπίων κατώρθωσε νὰ ἐμπλακῇ πρὸς τὸ πλοῖον τοῦτο καὶ νὰ προξενήσῃ ἔναρξιν πυρκαϊᾶς· ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅμως ἡ καλὴ ἐσωτερικὴ δργάνωσις τῶν πλοίων τούτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἔγκαιρος παρέμβασις ὠπλισμένων ἐφοιλκίων, ἀτινα ἐξαπέστειλεν ἀμέσως ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἀγγλικῆς φρεγάτας Dartmouth Πλοίαρχος Fellowes, ἔσωσαν τὰ Γαλλικὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ ἀπειλήσαντος αὐτὰ κινδύνου. Τὴν τοιαύτην εὔστοχον ἐκπλήρωσιν ἐκ μέρους τοῦ Πλοιάρχου τούτου τῶν εἰς αὐτὸν ἀνατεθέντων καθηκόντων ἴδιαιτέρως ἐξαίρει ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ ὁ Ναύαρχος Codrington γράφων τὰ ἔξῆς :

«Ο πλοίαρχος Fellowes ἐξετέλεσε τελείως τὰ ἀνατεθέντα εἰς αὐτὸν καθήκοντα καὶ διὰ τῆς ἐπιδεξίως παρασχεθείσης συνδρομῆς τοῦ μικροῦ του ἀλλὰ γενναίου ἀποσπάσματος (¹) ἔσωσε τὴν «Sirene» ἀπὸ τοῦ κινδύνου τοῦ νὰ ἐμπρησθῇ παρὰ τῶν πυρπολικῶν. Ἐπίσης τὰ «Cambrian», «Glasgow» καὶ «Talbot», ἀκολουθοῦντα τὸ πρόστιμο τοῦ Πλοιάρχου Hugon τῆς «Arimide», δοτις ἀντεμετώπιζε τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς γραμμῆς ταύτης φρεγάταν, κατέστρεψαν τελείως τὰ ἔναρτι αὐτῆς πλοῖα καὶ συγχρόνως ἐσίγησαν τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς πυροβολεῖα.

Τὸ πνεῦμα τῆς μεταξὺ τῶν τοι ὃν Συμμαχικῶν Στόλων ἀλληλεγγύης, ὅπερ χαρακτηρίζει τὰ ἀνωτέρω περιστατικά, ἐξηκολούθησε

(1) Ἐννοεῖ τὰς ἐξωπλισμένας λέμβους.

νὰ ἐπικρατῇ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος· οὔτω, καθ' ἥν στιγμὴν ἡ Ρωσσικὴ Ναυαρχὶς «Assoff» φθάσασα εἰς τὴν ὁρισμένην δι' αὐτὴν θέσιν Β.Δ. τοῦ Ἀγγλικοῦ πλοίου τῆς γραμμῆς «Albion» ἐνεπλάκη εἰς πεισματώδη ἀγῶνα πρὸς πέντε Τουρκικὰ καὶ Αἰγαίου πτιακὰ πλοῖα, τὸ Γαλλικὸν πλοῖον τῆς γραμμῆς «Breslaw», καίτοι εἶχε δειγῶς δοκιμασθῆ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν πυροβολείων τῆς εἰσόδου, ἔσπεισεν ἀμέσως εἰς βοήθειάν της τὸ Γαλλικὸν τοῦτο πλοῖον, ἀφοῦ κατώρθωσε μετὰ μεγάλων δυσχερειῶν νὰ ἀποφύγῃ Τουρκικὸν πυροπολικὸν καὶ ἡλευθερώθη ἀκολούθως ἀπὸ τῆς ἡμιολίας «Alcyon», πρὸς ἥν ἐνεπλάκη ὁ πρόβολός του κατὰ τὸν χειρισμὸν τῆς ἀποφυγῆς τοῦ πυροπολικοῦ, ἥγκυροβόλησε μεταξὺ τῆς Ρωσσικῆς Ναυαρχίδος καὶ τῆς «Albion» καὶ διὰ τοῦ εὐστόχου πυρός του κατέβαλεν ἀλληλοδιαδόχως τρεῖς ἐκ τῶν ἔχθρων φρεγατῶν, αἵτινες ἔβαλλον κατὰ τῶν πλοίων τούτων.

Οἱ ἄγων ἔξηκολούθησεν οὔτω σκληρὸς καὶ πείσμων μέχρι τῆς δησὶ μ. μ., ἵτοι ἐπὶ τετράωρον, ἢ δὲ σκηνὴ τῆς καταστροφῆς, ἵτις παρουσιάσθη μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πυρός καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ πυκνοτάτου καπνοῦ τῆς πυρίτιδος, τῶν πυρκαϊῶν καὶ τῶν ἐκρήξεων, ὑπῆρξε κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Codringtonος «τοιαύτη, οἷα σπανίως ἐν τῷ παρελθόντι ἔχει παρατηρηθῆ». τὸ πεῖσμα, δπερ ἔδειξαν κατ' αὐτὴν οἵ ἐπιβαίνοντες τῶν Τουρκοαιγυπτιακῶν πλοίων, κατεδείχθη ἐκ τοῦ ὅτι, οὐδὲν ἔξ αὐτῶν παρεδόθη, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐτίθετο ἔκαστον ἐκτὸς μάχης, παρεδίδετο εἰς τὰς φλόγας ἢ ἀνετινάσσετο παρὰ τῶν ἐπιζώντων· αἱ ἐκρήξεις ἐκ τῶν πυροπολουμένων πλοίων ἦσαν τόσον συχναὶ καὶ ἀλεπάλληλοι, ὡστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Codrington ἐκφράζει ἐν τῇ ἐκθέσει του τὴν ἐκπληξίν του, πῶς τὰ συμμαχικὰ πλοῖα ἥδυνήθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὰς συνεπείας αὐτῶν.

Ἀποτέλεσμα τῆς πεισματώδους ταύτης συρράξεως ὑπῆρξεν ἡ πλήρης ἐκμηδένισις τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου, ἐκ τῶν ἐννενήκοντα πολεμικῶν πλοίων τοῦ ὅποίου ἀνετινάχθησαν ἢ ἐβυθίσθησαν ἐν πλοίον τῆς γραμμῆς, 3 δίκροτοι φρεγάται, 22 κορβέται, 19 βρίκια, 1 ἡμιολία καὶ 5 πυροπολικά, μὲ συνολικὴν ἀπώλειαν 6000 ἀξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν φονευθέντων ἢ πνιγέντων⁽¹⁾

(1) Κατὰ τὸν "Ἀγγλον Ἰστορικὸν I. Holland-Rose αἱ ἀπώλειαι τῶν Τούρκων ἦσαν 4000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν πλεῖστοι ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν πληρωμάτων ἀνατινάχεις Τουρκοαιγυπτιακῶν πλοίων.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου ὑπῆρξαν σχετικῶς μικραί, καθόσον οὐδὲν αὐτοῦ πλοῖον ἐβυθίσθη, ἐβλάβησαν δὲ μόνον σοβαρῶς τὰ 3 Ἀγγλικὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς κατὰ τρόπον καθιστῶντα ἄναγκαίαν τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἀποστολὴν αὐτῶν πρὸς ἐπισκευὴν ἐπίστησαν σημαντικὰς ζημίας ἐκ τῶν Γαλλικῶν καὶ Ρωσσικῶν πλοίων αἱ Ναυαρχίδες καὶ τὰ λοιπὰ πλοῖα μάχης· αἱ εἰς ἄνδρας ἀπώλειαι τοῦ Συμμαχικοῦ Στόλου ἀνήλθον εἰς σύνολον 655 νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, ἐξ ὧν 272 Ἀγγλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Κυβερνήτης τοῦ «Genoa» πλοίαρχος Bathurst, 185 Γάλλοι καὶ 198 Ρῶσσοι.

Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ὑπῆρξε μία τῶν ἀποφασιστικωτέρων ναυμαχιῶν ὑπὸ ἐποψίν ἀποτελεσμάτων, ἐξ ὅσων ἄναφέρει ἡ Ναυτικὴ Ἰστορία. Τὸ ἐπιτευχθὲν κατ’ αὐτὴν ἀποτέλεσμα τῆς πλήρους ἐκμηδενίσεως τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου, παρουσιάζοντος σύνολον 2436 πυροβόλων, παρὰ τῶν Συμμαχικῶν Στόλων, ὃν τὰ πυροβόλα δὲν ὑπερέβαινον τὰ χίλια διακόσια, δέον νὰ ἀποδοθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς δργανώσεως καὶ τῆς ἐν γένει μαχητικότητος τῶν Εὐρωπαϊκῶν Στόλων ἔναντι τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ· διότι καὶ ἡ γεωγραφικὴ διαμόρφωσις τοῦ ὅρμου καὶ ἡ παράταξις τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγκυροβολημένου ἐν σχήματι μηνίσκου Στόλου ἡτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ τρομακτικὴν συγκέντρωσιν πυρὸς κατὰ παντὸς εἰσπλέοντος πλοίου, μόνον δὲ ἀσύγκριτος ὑπεροχὴ εἰς τὴν βολὴν τῶν Συμμαχικῶν πλοίων δύναται νὰ ἔξηγήσῃ τὸ πῶς ταῦτα κατώρθωσαν μὲ τόσον ὀλίγας θυσίας νὰ ἐπιτύχωσι τόσον ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τακτικῆς ἀπόφεως ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου δὲν παρουσιάζει σημαντικὸν ἐνδιαφέρον, ὡς διεξαγχθεῖσα ἐπ’ ἀγκύρᾳ· ἵσως ἡ κατάστασις θὰ ἡτο δυσχερεστέρα διὰ τοὺς Συμμάχους, ἐὰν ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου (διότι ὁ Ἰμβραήμ ἀπουσίαζε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ναυμαχίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοπονήσου) ἀπεφάσιζεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ διαγορεύσῃ τὸν εἰσπλουν εἰς τοὺς Συμμαχικοὺς Στόλους, ὅποτε τὰ εἰσπλέοντα πλοῖα θὰ είχον νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὸ πῦρ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς πυροβολείων καὶ τῶν πλοίων κατὰ τὴν κίνησίν των πρὸς λῆψιν τῶν θέσεῶν των. Τὸ γεγονός δμως, δτι ἡ Ρωσσικὴ Ναυαρχίς «Azoff», καίτοι βαλλομένη παρὰ τε τῶν πυροβολείων καὶ τῶν πλοίων, ἡδυνήθη οὐχ ἡττον νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὴν θέσιν της χωρὶς κἄν ν’ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ πῦρ, ἀποδεικνύει δτι ἡ βολὴ τῶν Τούρκων καὶ Αἴγυπτιών δὲν ἡτο ἀποτελεσματική· τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὸ δτι τὰ μὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς πυροβολεῖα ἀπετέλουν μᾶλλον πρό-

χειρα δχυρώματα μὴ περιλαμβάνοντα ίσχυρὰ πυροβόλα, ή δὲ εἰς τὸ πυροβολικὸν ἔξασκησις τῶν Τουρκοαιγυπτιακῶν πλοίων ἡτο τόσον μικρά, ὥστε νὰ μὴ ἀποτελῇ τοῦτο σοβαρὸν κίνδυνον διὰ κινούμενον στόχον. Ἐξ ἀντιθέτου τὸ πῦρ τῶν συμμαχικῶν πλοίων, ἴδιαιτέρως δὲ τῆς Ἀγγλικῆς Ναυαρχίδος «Asia», ἡτο ἐκτάκτως πυκνόν, ἀκριβὲς καὶ ἀποτελεσματικόν, λαμβανομένου βεβαίως πάντοτε ὑπ' ὄψιν τοῦ μικροῦ σχετικῶς καταστρεπτικοῦ ἀποτελέσματος τῶν συμπαγῶν βλημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Αἱ διπλωματικαὶ καὶ πολιτικαὶ συνέπειαι τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσωσιν, ὡς ἔξερχόμεναι τοῦ θέματος τῆς μελέτης τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων· εἶναι πράγματι ἀμφίβολον, κατὰ πόσον αἱ ὑπογράφασαι τὴν Συνθήκην τοῦ Λονδίνου Κυβερνήσεις ἐφαντάζοντο ὅτι θὰ κατέληγεν αὕτη εἰς τὸ τρομακτικὸν δρᾶμα τοῦ Ναυαρίνου, εἶναι ὅμως ἐξ ἵσου ἀμφίβολον τὸ κατὰ πόσον ἡ Συνθήκη αὕτη θὰ ἀπέδιδε πράγματι τὰ ὅσα ἀπέδωκε φιλικὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀγγλικῶν ναυτικῶν Δυνάμεων δὲν εὑρίσκετο ὁ ἀποφαστικὸς μαθητὴς τῆς Σχολῆς τοῦ Νέλσωνος Ἀντιναύαρχος Gondrington, ἀλλ' ἔτερός τις ὄλιγώτερον διατεθειμένος νὰ ἀναλάβῃ εὐθύνας ἀνήρ. Χωρὶς βεβαίως οὐδὲν ἐπ' ἐλάχιστον νὰ θέλῃ τις νὰ ὑποτιμήσῃ τὰς προθέσεις καὶ τὴν ἀποφασιτικότητα τῶν συναδέλφων τοι Γάλλου καὶ Ρώσου, δὲν δύναται παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι ὁ Ναύαρχος Condrington ἡτο ἐκεῖνος, δοτις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδωκε τὸν τόνον τῆς σοβαρότητος καὶ ἀποφασιτικότητος εἰς μίαν σειρὰν ἐνεργειῶν, ἢτις βασιζομένη εἰς τόσον ἀσαφεῖς καὶ ἀναποφασίστους διαταγάς, οἵαι αἱ ἀρχικῶς ἐκδοθεῖσαι παρὰ τῶν Συμμαχικῶν Κυβερνήσεων, θὰ ἡδύναιο εὐχερῶς νὰ ἐκφυλισθῇ εἰς χλιαρὰν καὶ ἀνευ ἀποτελέσματος ναυτικὴν ἐπίδειξιν· τὸ τοιοῦτον δὲ θὰ παρεῖχεν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸν Ἰμβραήμ την εὐκαιρίαν νὰ καταφέρῃ τὸ τελευταῖον κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως κτύπημα διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς "Υδρας".

Ως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἐὰν οἱ Σύμμαχοι Ναύαρχοι εἰσπλέοντες εἰς Ναυαρίνον είχον πράγματι ὑπ' ὄψιν των τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπανοιδησθῇ σύρραξιν, δὲν δύναται τις νὰ ἀπαντήσῃ μετὰ βεβαιότητος· ἀσφαλῶς δὲν ἀπέκλειον τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκτῶν μέτρων προνοίας, ἀτινα ἔλαβον ἐν τῇ διατάξει τῆς ἀγκυροβολίας των· ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἐκτίμησις τῆς καταστάσεως, ἐφ' ἣς ἐβασίσθη ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ ἡτις εὐκρινέστατα διατυποῦται ἐν τῷ παρ' αὐτῶν συνταχθέντι πρωτοκόλλῳ, ἔδειξεν ὅτι μόνον δ εἰς

Ναυαρίνον εἰσπλους ἡδύνατο νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλή-
ωσιν τῆς ἀνατεθείσης εἰς αὐτοὺς ἐντολῆς, δὲν είχον ἐλευθερίαν
ἐκλογῆς, ἕκτος ἐὰν ἀπεφάσιζαν νὰ ἐπαφεθοῦν καὶ πάλιν εἰς τὴν
ἐπανειλημμένως ἀποδειχθεῖσαν κακὴν πίστιν τοῦ Ἰμβραήμ. Χαρα-
κτηριστικὸν τοῦ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ
Ναυάρχου Codrington καὶ τῆς προσπαθείας, ἣν κατέβαλεν οὗτος
ὅπως καταστείλῃ τὴν δικαίαν του ἀγανάκτησιν ἐκ τῆς διαγωγῆς
τοῦ Αἴγυπτίου Ἀρχηγοῦ, εἶναι τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέ-
σεώς του.

«...ὅταν είδον οὗτον λόγος τῆς τιμῆς τοῦ ὑπερφιάλον Ὁθωμα-
νοῦ ἐθνοιάσθη ἐπὶ τῷ σπολῷ τῆς παρούσας αὐτοῦ συνεχίσεως τῆς ἀγοίας
δημόσεως (τῆς Πελοπονήσου) καὶ ὅτι ἐγένετο μία χνδαία κατάχοησις
τῆς ἐμπιστοσύνης μας ἐπὶ τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Ἰμβραήμ, ὅμοιογῶ
ὅτι ἡσθάνθη τὴν ἐπιθυμίαν νά τιμωρήσω τοὺς ἐνόχους. Ἄλλὰ τὸ
καθῆκον μοῦ ἐπέβαλλε νὰ ὑπομένω καὶ ὑπέμεινα δύναμαι δὲ νά
διορθεψαιώσω τὴν Ὑμετέραν Β. Ὑψηλότητα (¹) δια τοῦ παρούσας ὅλα ταῦτα
θὰ ἡδυνάμηται ἀπόφυγω τὰ ἄκρα, ἐὰν ὑπῆρχεν ἄλλος τρόπος
ἐνεργείας ἐλεύθερος εἰς ἐμέ..»

Εἰς ἄλλην ἀναφοράν τον δ Codrington, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ
προθέσεις αὐτοῦ εἰσπλέοντος εἰς Ναυαρίνον δὲν ἦσαν σαφῶς ἐχιθρικαί,
ἔτονίζε ὅτι, ἐὰν εἰσέπλεε μὲ τὴν πρόθεσιν ποφασιστικῆς προσβο-
λῆς κατὰ τοῦ Τουρκοαιγυπτία οὐ Στόλον δὲν θὰ κατηύθυνε τὸν
Στόλον τον εἰς θέσεις ἀγκυροβολίας ἐντὸς τοῦ μηνίσκου καὶ συνε-
πῶς ὑποκειμένας εἰς τὸ συγκεντρωτικὸν πῦρ ἰσχυροτέρων πλοίων
τῆς Τουρκοαιγυπτίας παρατάξεως, ἄλλὰ θὰ διεισέδυνεν μεταξὺ
τοῦ ἀνατολικοῦ κέρατος τοῦ μηνίσκου καὶ τῆς Πελοποννησιακῆς
παραλίας. Εἰς τοιοῦτος χειρισμός, ὑπενθυμίζων τὸν παρὰ τοῦ
Νέλσωνος ἐκτελεσθέντα κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ἀβουκίδ, θὰ πα-
ρουσίαζε πολλὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας, καθόσον, ώς φαίνεται ἐκ
τοῦ διαγράμματος, τὸ διάστημα μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν πολεμικῶν
πλοίων τοῦ ἀνατολικοῦ κέρατος τῆς Τουρκοαιγυπτίας παρατά-
ξεως καὶ τῆς ξηρᾶς ἥτο προκετὰ σημαντικόν, ἐπιτρέπον εὐχερῶς τὴν
διάβασιν τῶν Συμμαχικῶν πλοίων ἐν γραμμῇ παραγωγῆς, χωρὶς

(1) Ἐννοεῖ τὸν Δούκα τοῦ Clarence, τότε Λόρδον Ἀρχιναύαρχον τοῦ
Ἡνιούμενου Βασιλείου οὗτος ἥτο διελευταῖος κάτοχος τοῦ Ὑπεροτάτου
τούτου ἀξιώματος τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυτικοῦ, διότε ἀκολούθως ἐπικρατη-
σάσδην τῶν δημοκρατικωτέρων ἀντιλήψεων μετεβιβάσθη εἰς τοὺς Λόρδους
τοῦ Νάυαρχείου.

κανὲν ἄλλο ἐμπόδιον, πλὴν τῆς λόγῳ τῶν πολυαρίθμων ἔκεī ἡγκυροβολημένων μεταγωγικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων δυσχερείας χειρισμῶν.

Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ ἀποφανθῇ σήμερον μετὰ βεβαιότητος, ἐὰν τὰ ἀποτελέσματα ἐνὸς τοιούτου χειρισμοῦ θὰ ἦσαν ἀνώτερα τῶν ἐπιτευχθέντων, πιθανὸν ὅμως αἱ ζημίαι τῶν Συμμαχικῶν πλοίων εἰς ἄνδρας καὶ ὑλικὸν νὰ ἦσαν μικρότεραι. Τὸ γεγονός εἶναι δπωσδήποτε, διὶ ἀφ' ἧς οἱ Σύμμαχοι Ναυαρῖνοι ἐπείσθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ εἴσπλου εἰς Ναυαρῖνον καὶ δὲ εἴσπλους οὗτος ἀπεφασίσθη, οὐδεὶς πλέον ἥδυνατο νὰ ἀποκλείσῃ τὴν ἔνοπλον σύρραξιν· ἐνεργοῦντες δὲ ὡς ἐνήργησαν, ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης καὶ πρὸς τὸ γράμμα τῶν τελευταίων ληφθεισῶν ὅδηγιῶν, ἔστω καὶ ἂν ἡ διαδεχθεῖσα τὴν τοῦ Κάνιγγος Συντηρητικὴ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξεδήλωσε διὰ πολιτικοὺς λόγους τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς κατὰ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου, χαρακτηρίσασα αὐτὴν ἐν τῷ Βασιλικῷ Λόγῳ τῆς 29ης Ιανουαρίου 1828 ὡς «ἀτυχὲς συμβάν» (*untoward incident*).

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐν Ναυαρίνῳ καταστοφῆς τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ Στόλου ὑπῆρξαν πράγματι ἀποφασιστικαί, καθόσον μετεβλήθη δριστικῶς πλέον ὑπὲρ τῶν Ἐλλήνων ἡ γενικὴ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ πολέμου κατάστασις· οὕτως, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τοῦ κατενεχθέντος καιρίου πλήγματος ἐξηφανίσθη σχεδὸν δλοσχερῶς ἡ συνδεδυασμένη ναυτικὴ δύναμις τῆς Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου, ἀφ' ἑτερού δέ ἐπεστέφθη δριστικῶς πλέον δὲ Ἀγῶν τῶν Ἐλλήνων καὶ ἐπῆλθεν ἡ πρώτη ἐμπράγματος κύρωσις τῶν ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου ἀναγεννηθεισῶν ἐλπίδων τοῦ ἀγωνιζομένου Λαοῦ.

Διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐπαναστάσεως εὑρέθησαν οἱ Ἐλληνες διαθέτοντες τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς Θαλάσσης, διότι, ἐφ' ὅσον ὑφίστατο, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν τοῦ Codrington, δ Τουρκοαιγυπτιακὸς Στόλος ἐν Ναυαρίνῳ, ἐξηκολούθει νὰ ἀποτελῇ πραγματικὸν κίνδυνον, ὅστις δὲν θά ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλωθῇ, εὐθὺς ὡς διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον λόγον ἔχαλαροῦτο ἡ ἐπί τοῦ ἐπιτήρησις τοῦ Ἀγγλου καὶ τῶν Συμμάχων Ἀρχηγῶν. Ἐπὶ πλέον, διὰ τῆς καταστοφῆς τοῦ Στόλου του δὲ Ἰμβραὴμ ἐβλεπε τὰς μετὰ τῆς Αἰγύπτου συγκοινωνίας του τελείως ἀποκεκομμένας, τὸ τοιοῦτον δὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἔχῃ ἀμεσον ἀντίκτυπον ἐπί τε τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιχειρήσεων καὶ

ἐπὶ τῶν μελλοντικῶν κατὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος σχεδίων τοῦ Αἰγυπτίου Ἡγεμονίδου.

Αἱ πρῶται συνέπειαι τῆς ἐν Ναναρίνῳ Ναυμαχίας. Ἐπιχειρήσεις Δυτικῆς Ἑλλάδος.—”Αφιξις Καποδιστρίου.—Θάνατος τοῦ Hastinge.

Ως εἴδομεν, πόδη τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναναρίνου ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ὑπὸ τὸν Ghurch εἶχεν ἀναλάζει ἐκστρατείαν πρὸς τὴν Λ. Ἑλλάδα βαίνων κατὰ μῆκος τῶν πρὸς τὸν Κορινθιακὸν παραλίων τῆς Φωκίδος μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Αἰτωλίαν. Τὰ ἀρχικὰ σχέδια τῆς ἐπιχειρήσεως προέβλεπον ἐπέκτασιν αὐτῆς πρὸς τὴν Ἡπειρον, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἐπανάστασιν ἐν Ἀλβανίᾳ, ἵνα ἐσκόπευε μὲ τὸ ἀνήσυχον πάντοτε καὶ τυχοδιωκτικὸν κάποις π εῦμά του νὰ διεγείρῃ ἐκεῖ ὁ Cochrane.

Εἰς δημοσίες ἐκ τῶν ὅρων τῆς ἐπιτευχθείσης μεταξὺ Ἰμβραήμ, Godrington καὶ De Rigny συμφωνίας τῆς 13ης Σεπτεμβρίου, ἡσήν παραβίασις ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ ἥγανεν εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναναρίνου, ἥτο καὶ ἡ ἐκ μέρους τῶν Συνταγμάτων ἀπαγόρευσις εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ ἐπεκτείνωσι τὸν πόλεμον πέραν τοῦ τότε θεάτρου αὐτοῦ· ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ ὅρου τούτου ὁ Codrington εἶχεν ἀποστείλη πρὸς τὸν Cochrane τὴν «Philomele», διπλανούσῃ εἰς αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου τούτου· πράγματι τότε ὁ Cochrane συνεμορφώθη πρὸς τὴν σύστασιν ταύτην τοῦ Ἀγγλου Ἀρχηγοῦ, μόλις δημοσίες ἐγγνώσθη ἡ εἰδησης τῆς ἐν Ναναρίνῳ ναυμαχίας, καὶ ἔστη πλέον προφανές, δτι οὐδεὶς περιορισμὸς ἥδυνατο νὰ τεθῇ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ νέα οὕτω ἐν ασις ἐδόθη εἰς αὐτάς.

Οὗτοι καὶ ὁ Hastings, διτις κατόπιν τῆς ναυμαχίας τῶν Σαλώνων εἶχε καταφύγει μὲ τὴν μικρὰν αὐτοῦ μοῖραν εἰς τὸν ὅρμον Στραβό, ὃν εἶχεν διχρωστεί⁽¹⁾ ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐπιμέσεως ἥν ἀνέμενεν ἐκ μέρους τοῦ Ἰμβραήμ, μόλις ἐπληροφορηθῇ τὰ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναναρίνου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκπλεύσῃ τὸν Κορινθιακὸν καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸ ἐν Πελοποννήσῳ διὰ τὴν Δυτ. Ἑλλάδα δργανούμενον στρατευμα εἰς τὸ Δραγαμέστι· ἐκεῖθεν τοῦτο ἐπόκειτο ἔξοδον ἡση πρὸς

(1) Ἐκ τῶν λεπτομερειῶν τῆς διχρωσεως ταύτης, τῶν ἐκτιθεμένων εἰς σελ. 49–50 τῆς μονογραφίας τοῦ K. Ράδου «Ο Ἀστιγκ καὶ τὸ ἔργον του ἐν Ἑλλάδι» ἔκδ. 1928, δύναται τις νὰ ἐκτιμήσῃ οὐ μόνον τὴν πεῖραν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεθοδικότητα, ἥτις ἐχαρακτήριζε τὸν Ἀστιγκα εἰς ὅλας του τὰς ἐνεργείας.

πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τῆς ἐκ νέου ἐκκαθαρίσεως τῆς Στερεᾶς. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἡτο ὑποχρεωμένος ὁ Hastings νὰ διαπλεύσῃ ἐκ νέου τὰ «μικρὰ Δαρδανέλλια», μὴ θέλων δὲ νὰ ἔκτεθῇ εἰς τὰ ἀπρόοπτα καὶ τὰς ἴδιοτροπίας τῆς νυκτός, ἀπεφάσισε νὰ ἐκπλεύσῃ ἐν καιρῷ ἡμέρας, δπως εἶχεν εἰσπλεύσει.

Πράγματι τὴν μεσημβρίαν τῆς 18ης Νοβεμβρίου 1827 ἦν ὑπὸ τὸν Hastings Μοῖρα, περιλαμβάνουσα, πλὴν τῆς «Καρτερίας» καὶ «Σωτῆρος», καὶ τὰ τρία ἐν Ἰτέα αἰχμαλωτισμένα διπλιταγγὰ ρυμουλκούμενα παρὰ τῶν κανονιοφόρων, ἐκινήθη πρὸς τὸ στενὸν Ρίον - Ἀντιρρίου, μόλις δέ εἰσῆλθεν ἐντὸς βεληνεκοῦς τῶν φρουρίων, εὑρέθη ὑπὸ τὸ πυκνότατον πῦρ ὑπερογδοήκοντα πυροβόλων (60 ἐκ τοῦ Ρίον καὶ 27 ἐκ τοῦ Ἀντιρρίου). Ο “Αστιγξ” δὲν ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον ὅταν παρήλλασσε τὸ Ρίον, ἔδωκε τὴν διαταγὴν τῆς ἐνάρξεως πυρὸς εἰς τὴν «Καρτερίαν», ἥτις ἥρχισε βάλλουσα διὰ μὲν τῶν διπλοβόλων αὐτῆς κατὰ τοῦ Ρίον, διὰ δὲ τῶν πυροβόλων τῶν 32 λιτρῶν κατὰ τοῦ Ἀντιρρίου. Οὕτω βάλλουσα καὶ βαλλομένη ἡ μικρὰ αὔτη Μοῖρα ἥδυνήθη οὐχ ἥττον νὰ διέλθῃ τὰ στενὰ ἄνευ σοβαρῶν βλαβῶν⁽¹⁾ καὶ μετ’ ὀλίγας ὁρας ἥγκυροβόλησε πρὸ τὸν Πατρῶν· ἐκεῖ δὲ “Αστιγξ” ἔβινθισεν ἐν Αὐστριακὸν πλοῖον πλῆρες ἐφοδίων τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως, ἀκολούθως δὲ κατηνθύνθη εἰς Καραβοστάσι (παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Πάππαν), ὅπως παραλάβῃ τὸ στρατεύμα, δπερ ἐπούκειτο νὰ μεταφέρῃ εἰς Δραγαμέστι. Μετὰ καθυστέρησιν ἡμερῶν τινων ἐκεῖ, δφειλούμενην εἰς βραδύτητα συγκεντρώσεως τοῦ στρατεύματος τούτος, ἥρξατο ἡ ἐπιβίβασις, ἥ δὲ μεταφορὰ καὶ ἀπόβασις εἰς Δραγαμέστι συνετελέσθη ἐντὸς 36 ὡρῶν.

Διὰ δευτέρας διαδρομῆς τῆς Μοίρας μετεφέρθη ἐπίσης ἐκ Καραβοστασίου εἰς Δραγαμέστι τὸ σῶμα τοῦ Κ. Μπότσαρη, ἐνῷ ἔτερον σῶμα ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν διεπεραιώντο εἰς Τριζώνια τῆς Στερεᾶς, ἀπαντα δὲ ταῦτα τὰ σώματα ἥρξαντο κινούμενα πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολάς· ἡτο ὅμως προφανές, δτι ἡ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Στερεᾶς στρατιωτικὴ αὔτη ἐπιχείρησις δὲν θὰ ἥδυνατο νὰ προχωρήσῃ, ἐφ’ ὅσον τὸ Μεσολόγγι παρέμενεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρ-

(1) Κατὰ τὸν Κ. Ράδον αἱ βλάβαι τῆς «Καρτερίας» ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς συνίσταντο εἰς ὅπας τινας ἐπὶ τῆς καπνοδόχου καὶ τῶν ίστιων, καταστροφὴν τοῦ ἐργάτου, παραμόρφωσιν διαφόρων πτερυγίων τῶν τροχῶν καὶ τινα πλήγματα ἐπὶ τοῦ σκάφους παρὰ τὴν ίσαλον γραμμήν.

κων, διὰ τοῦτο δὲ ἀπεφασίσθη ἡ ὁργάνωσις συνδεδυασμένης ἐπιχειρήσεως τῶν σειρατιωτικῶν δυνάμεων μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Ἀστιγκα Μοίρας, πρὸς ἀνακατάληψιν αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο ἔδει κατὰ πρῶτον νὰ καταληφθῇ τὸ δχύρωμα τῆς νησίδος Βασιλάδι, εἴτα δὲ νὰ προωθηθῇ ἡ ἐπίθεσις πρὸς τὴν λιμνοθάλασσαν τοῦ Αἰτωλικοῦ: ὁ Ἀστιγκός διπλίσας 15 πλοιάρια καὶ 2 ἐφόλκια τοῦ Στόλου εἰσῆγαγεν αὐτὰ ἐν πρώτοις εἰς τὰ ἀβαθῆ τοῦ Μεσολογγίου, διακόψας οὕτω πᾶσαν μεταξὺ αὐτοῦ, τοῦ Βασιλαδίου καὶ Αἰτωλικοῦ ἐπικοινωνίαν· ἀκολούθως, ἀφοῦ ἐπεβραδύνθησαν ἐπὶ τινας ἡμέρας αἱ κινήσεις του λόγῳ κακοκαιρίας, ἡδυνήθη τὴν 29ην Δεκεμβρίου νὰ πλησιάσῃ τὰ πλοῖα αὗτοῦ ἐντὸς βεληνεοῦς ἀπὸ τοῦ δχυρώματος καὶ τὴν 9ην π.μ. ἥρχισε σφοδρότατον βομβαρδισμὸν ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν. Ἐντὸς δλιγίστου χρόνου τὸ δχύρωμα κατεστράφη πληγέν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν κοίλων βλημάτων τῆς «Καρτερίας», οἵ δὲ ἐπιζῶντες παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν Μοίραρχον.

Ἐνα μῆνα μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τοῦ Ἀστιγκοῦ, ἥτοι τὴν 29ην Ἰανουαρίου τοῦ 1828, ὁ Κόμης Ι. Καποδίστριας, ἄλλοτε Πρεσβευτὴς καὶ Ὅπουρος τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας, ἀναγνωρισθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπογραφάντων τὴν Συνθήκην τοῦ Λονδίνου Δυνάμεων ὡς Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ἀπεβιβάζετο εἰς Αἴγιναν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν δρισθῆ τελειωτικῶς ὡς ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἐκλογὴ τῆς Αἴγινης ὡς πρωτευούσης τοῦ μήπω συμπαγέντος Ἑλληνικοῦ Κράτους ὀφείλετο εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ τηρηθῇ ἡ Κυβέρνησις ὅσον οἶόν τε ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς καὶ τῶν φαρισαϊσμῶν τῶν διαφόρων ἐν Πελοπονήσῳ ἀλληλοσυγκρουομένων εἰσέτι φατοιῶν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ τὸ Μεσολόγγιον ἐπιχειρήσεων ὑπελείπετο ἥδη ἡ κατάληψις τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ πρὸς τοῦτο, ἐπειδὴ τὰ πλοῖα ἡδυνάτουν νὰ διέλθωσι διὰ τῶν ἀβαθῶν (ἴδε Χάρτην σελ. 110), ἀπεφασίσθη νὰ προσβληθῇ τὸ ἐπὶ τῆς νησίδος τοῦ Αἰτωλικοῦ δχύρωμα ἀπὸ τῆς λιμνοθαλάσσης διὰ κανονιοφόρων ἀκάτων, καθ' ὃν χρόνον ὁ Στρατηγὸς Church κατερχόμενος ἀπὸ Βορρᾶ θὰ ἐστρατοπέδευε πρὸς ἀνατολάς, ἔτοιμος νὰ προσβάλῃ ἐκεῖθεν τὴν πόλιν τὸ σχέδιον τοῦτο προφανῶς ἀπήτει συγχρονισμὸν ἐνεργεῖων καὶ συνεπῶς τάξιν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ, δυστυχῶς ὅμως τὰ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν χρησιμοποιηθέντα στρατεύματα συνέκειντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀτάκτων οὕτως, αἱ μὲν κανονιοφόροι ἄκατοι ὑπὸ τὸν Ηλοίαρχον Α. Παπαπάνου ἡδυνήθησαν νὰ διαπλεύσωσι τὸ στενόν καὶ νὰ φιλά-

σωσι πρὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ, ὅτε ὅμως ἥοχισε τὴν πρωῖαν τῆς 3ης Μαΐου ὁ ἀπὸ τῶν κανονιοφόρων καὶ ἀπὸ τῆς ἔηρᾶς βομβαρδισμὸς δστις ἔδει κατὰ τὸ σχέδιον νὰ προηγηθῇ τῆς ἐφόδου, διάφορα ἀτακτα στοιχεῖα, χωρὶς νὰ ἀναμένουν διαταγάς, ὡρμησαν πρὸς ἐπίθεσιν· ὁ "Αστιγξ, δστις διηγύθυνε τὴν ὄλην ἀπὸ θαλάσσης προσβολὴν ἐπιβαίνων τῆς ἐπιτελίδος τῆς «Καρτερίας», εὑρεθεὶς πρὸ τοῦ διλήμματος, ἦ νὰ ἀρχίσῃ προώρως τὴν ἐπίθεσιν, ἦ νὰ ἀφίσῃ εἰς τὴν τύχην των τοὺς κινηθέντας ἀτάκτους ἀποτελοῦντας σημαντικὸν μέρος τῶν δυνάμεων προσβολῆς, ἐπροτίμησε τὸ πρῶτον καὶ ἔδωκε τὸ σῆμα τῆς ἐπιθέσεως· ἐνῶ ὅμως ὠδήγει τὰς λέμβους τῆς «Καρτερίας» εἰς τὴν γραμμήν, ἐπληγώθη εἰς τὸν βραχίονα. Μετ' ὀλίγον ὁ Στρατηγὸς Εὐμορφόπουλος, δστις ὠδήγει τὸ σῶμά του πρὸς ἐφόδον ἐξ ἀνατολῶν, πίπτει πληγεὶς εἰς τὸ μέτωπον, ἀποσυρθέντος δὲ καὶ τοῦ "Αστιγκος ὡς ἐκ τῆς σφραγίδος αἵμορραγίας τοῦ τραύματός του, ἡ ὄλη ἐπίθεσις παρέλυσε καὶ μόνον μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἡδυνήθησαν τὰ κινηθέντα ἀρχικῶς τμήματα νὰ ὑποχωρήσωσι καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν κανονιοφόρων. Οὕτως ἡ ἐπιχείρησις αὗτη ἀπέτυχεν.

Τὸ μεγαλύτερον ὅμως ἀτύχημα ἦτο ὁ μετά τινας ἡμέρας ἐπίσυμβας θάνατος τοῦ "Αστιγκος συνεπέιᾳ τοῦ τραύματος, ὅπερ ἐδέχθη κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὗτην· ὁ θάνατος οὗτος ἀπετέλει σκληρὰν ἀπώλειαν διὰ τὸ ἀρχίζον τότε νὰ ὀργανοῦται Ἐθνικὸν Ναυτικόν, καθ' ὃσον ὁ "Αστιγξ ὡς ἐκ τῶν ἀρετῶν ἀς ἀπέδειξε καὶ τοῦ κύρους ὅπερ ἡ δεξιὰ καὶ ἀτρόμητος διοίκησις τῆς Μοίρας του ἔδωκεν εἰς αὐτόν, ἦτο ὁ ἐνδεδειγμένος διὰ νὰ κατευθύνῃ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Ναυτικοῦ τούτου, τοῦ καλουμένου τότε νὰ συνεχίσῃ τὴν ἔνδοξον πληρονομίαν τῶν μέχρι τότε ἴδιωτικῶν πολεμικῶν πλοίων, χωρὶς τὰ μειονεκτήματα τὰ ἐκπηγάζοντα ἐκ τῆς αὐτοσχεδίου αὐτῶν ὀργανώσεως.

"Ητο προφανές, ὅτι κατὰ μίαν τοιαύτην μεταβατικὴν περίοδον ἡ διοίκησις τοῦ Ναυτικοῦ θὰ ἐπρεπε νὰ εὑρίσκηται εἰς χεῖρας ἀνδρός, ὑπὸ τὸν ὅποιον νὰ ἡδύναντο ἀνευ θυσίας τῆς φιλοτιμίας των νὰ ὑπαχθῶσιν οἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπανειλημμένως ἀναδειχθέντες Ναύαρχοι τοῦ Ἀγῶνος, ὁ ἀνὴρ δὲ οὗτος θὰ ἐπρεπε νὰ συνδυάζῃ πρὸς τὰ ναυτικὰ προσόντα καὶ τεχνικήν τινα μόρφωσιν, ἀλλὶ καὶ ὀργανωτικὸν πνεῦμα· ἡ ψυχοσύνθεσις τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος— ἡ ὅποια ἀλλωστε καὶ μέχρι σήμερον ἐλάχιστα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου μετεβλήθη—ὑπεδείκνυεν, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἐπρεπε νὰ εἴναι ἔνος ἀξιωματικός, ἡ δὲ προθυμία μεθ' ἡς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἀπαντες οἱ Ναύαρχοι προεξάρχοντος τοῦ Μιαούλη ἐτάχθησαν ὡς

άπλοι πλοίαρχοι ύπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Cochrane, ἵτο μία χαρακτηριστικὴ ἔνδειξις τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαθέσεων τῆς Κοινῆς Γνώμης. Δυστυχῶς δὲ Cochrane οὔτε ἥδυνήθη νὰ ψυχολογῆσῃ τοὺς "Ἐλληνας, οὔτε ἄλλωστε κατὰ τὰς παρὰ" αὗτοῦ ἀναληφθείσας ἐπιχειρήσεις ἐπέδειξεν ἄλλο τι προσόν, πλὴν μιᾶς παραβόλου τόλμης· αἵ ἀποτυχίαι του, περισσότερον δὲ πάντων ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὑπέσκαψαν ἀνεπανορθώτως τὸ κῦρος του, περιελθὼν δὲ λόγῳ τοῦ ἀσυμβιβάστου χαρακτῆρός του εἰς ἔριδας πρός τε τοὺς ὑφέντον καὶ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀπῆλθεν ἐξ Ἐλλάδος κατὰ Μάρτιον τοῦ 1929.

Συνεπῶς δὲ Hastings θὰ ἵτο δὲ φυσικὸς οὕτως εἰπεῖν διάδοχος τοῦ Cochrane ἐν τῇ Ἀρχηγίᾳ τοῦ Στόλου, ἀφοῦ δμως καὶ οὕτος ἔξελιπε, πᾶσα σκέψις περὶ ἔνους Ἀξιωματικοῦ ἐγκατελείφθη καὶ ἡ Ἀρχηγία τοῦ Στόλου περιῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν ἔνδοξον Ναύαρχον Μιαούλην.

Γενικὴ κατάστασις κατὰ τὸ 1928.—Ἐπιχειρήσεις πρὸς ἔξορτωσιν τῆς πειρατείας ἐν τῷ Αἴγαίῳ.—Γραμβοῦσα, Κυκλαδες, Καστελλόριζον, Β. Σποράδες.

Ἡ γενικὴ κατάστασις, εἰς ἣν εῦρε τὴν Ἐλλάδα κατὰ τὴν ἀφιξίν του δὲ Κυβερνήτης, ἵτο πράγματι χαώδης· τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πελοποννήσου ἔξηκολούθει εἰσέτι νὰ κατέχηται ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ, δοτις καὶ μετὰ τὴν ἐν Ναυαρίνῳ πανωλεθρίαν τοῦ Στόλου του δὲν παρητεῖτο τῶν κατακτήσεων του καὶ ἐπέμενε νὰ ἐλπίζῃ εἰς εὐνοϊκήν τινα τῆς Τύχης μεταστροφήν· ἡ Στερεὰ Ἐλλὰς κατείχετο ἀκόμη κατὰ μέγα μέρος παρὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ρεσίτ, ἡ δὲ πρὸς ἀποκάθαρσιν αὐτῆς ἐκστρατεία τοῦ Church καὶ τῶν εἰς Δραγαμέστι ἀποβιβασθέντων ὅπλαρχηγῶν δὲν εἶχεν ἀκόμη, ὃς εἴδομεν, καταλίξει εἰς συγκεκριμένον τι ἀποτέλεσμα, ἐφ' ὃσον τὸ Μεσολόγγι εὐρίσκετο εἰσέτι εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ· ἡ πεῖνα καὶ ἡ πενία, αἵτινες ἐμάστιζον τὰ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐδάφη, ἥσαν τρομακτικαί· τέλος αἱ νῆσοι εὐρίσκοντο μὲν ὑπὸ ἐποψιν τροφίμων καὶ συνθηκῶν ζωῆς εἰς καλυτέραν κάπως κατάστασιν, ἀλλ' ἐπιέζοντο δεινῶς ὑπὸ τοῦ φάσματος τῆς πειρατείας, ἡ δοπία βαθμιαίως ἐνισχυθεῖσα καὶ ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν αὐταῖς ἀνεργίας εἶχεν ἥδη καταστῆ πραγματικὴ μάστιξ τῶν ναυτιλλομένων πάσης ἐμνικότητος καὶ τῶν κατοίκων τῶν παραλίων τοῦ Αἴγαίου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Είς ἐκ τῶν λόγων, οἵτινες λεληθότως συνέτειναν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πειρατείας, ἥτο καὶ ἡ ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἑλλην. Κυβερνήσεων ἐνίοτε ἀνεξέλεγκτος παροχὴ διπλωμάτων πολεμικοῦ πλοίου, συνεπαγομένων τὸ δικαιώμα τῆς νηοψίας. Διάφοροι κάτοχοι τοιούτων διπλωμάτων πλοιοκτῆται καὶ πλοίαρχοι, ἀφ' ἣς ἴδια ἥλαττώθη σημαντικώτατα δ' ἀριθμὸς τῶν μετὰ τοῦ Στόλου κινούμενων πλοίων, ὁθούμενοι, ἄλλοι μὲν ὑπὸ τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἐλπίδος ἀθεμίτου κέρδους, ἥρχισαν νὰ παρεκτρέπωνται τοῦ κυρίου προορισμοῦ δι' ὃν τὰ διπλώματά των ἔξεδόθησαν καὶ ἀψηφοῦντες ἐπανειλημμένας καὶ οητὰς διαταγὰς τῆς τε Κυβερνήσεως καὶ τῶν Βουλῶν τῶν Νήσων, ἐλαφυραγώγουν τὰ παρ' αὐτῶν συναντώμενα πλοῖα οἵασδήποτε ἔθνικότητος. Προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ἐφ' ὃσον δ' μαρασμὸς τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ναυτικῶν δυνάμεων ἐπετείνετο, δ' ἀριθμὸς τῶν εἰς πειρατείαν ἀσχολούμενων πλοίων, εἴτε κατόχων διπλώματος πολεμικοῦ, εἴτε μή, ἔβαινε συνεχῶς αὐξανόμενος, περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1828 πλείονα τῶν χιλίων πλοίων καὶ πλοιαρίων ὡργανωμένα οίκονομικῶς εἰς Ἐταιρίας ἐλμαίνοντο τὸ Αἰγαῖον· τὰ πειρατικὰ ταῦτα πλοῖα ἔχοντιμοποίουν τοὺς ἀναριθμήτους ἐν αὐτῷ ἐπί τε τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων δομίσκους, ἥ μέχρι τῶν δποίων καταδίωξίς των παρὰ τῶν βαρέων καὶ δυσκινήτων Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν πολεμικῶν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ Μοιρῶν, ἀπέβαινεν ἀδύνατος· πλὴν τούτων ὅμως, διέθετον οἱ πειραταὶ καὶ ὡργωμένας βάσεις, αἱ σοβαρώτεραι τῶν δποίων ἦσαν ἥ τῆς Γραμβούσης ἐπὶ τῆς Β. Δ. ἀκρας τῆς Κρήτης, τῆς Ἀντιπάρου, τῆς Κάσσου, τοῦ Καστελλορίζου ἐν τῷ Ν. Αἰγαίῳ καὶ τῷ Κρητικῷ πελάγει, καὶ τῶν Διαβολονησιῶν ἐν τῷ Β. Αἰγαίῳ.

Δεν θ' ἀσχοληθῶμεν διὰ μακρῶν ἐπὶ τῆς θλιβερᾶς ταύτης πειριόδου, ἥτις ἀπετέλεσε πραγματικὸν στύγμα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας κατὰ θάλασσαν Ἀγῶνος· περιοριζόμεθα μόνον εἰς το νὰ ὑπομνήσωμεν, δτι οἱ πλεῖστοι τῶν κατελθόντων εἰς τὸ θλιβερὸν ἐπάγγελμα τοῦ πειρατοῦ Ἑλλήνων ἦσαν καὶ θαρραλέοι καὶ ἀριστοι ναυτικοί, διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἦσαν ἀσύληπτοι καὶ ἴδιαιτέρως ἐπικίνδυνοι. Τὸ παράδειγμα τοῦ πειρατικοῦ πλοίου «Παναγιώτης», ὅπερ συλληφθὲν παρὰ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου καὶ ἐπανδρωθὲν διὰ πληρώματος λείας ὑπὸ τὸν ἀνθυποπλοίαρχον Bisson προσεβλήθη διὰ νυκτὸς καὶ ἀνακατελήθη παρὰ τῶν πειρατῶν, ἀναγκασθέντος τοῦ Γάλλου Ἀξιωματικοῦ νὰ ἀνατιναχθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα ὅπως

μὴ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν, (1) εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν μεθόδων καὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τῶν ναυτικῶν ἐκείνων, τοὺς ὁ-οίους ἡ δυστυχία κατὰ τὸ πλεῖστον ἔρριψεν εἰς τὸ ἐπονείδιστον ἔργον τοῦ πειρατοῦ.

Εὐκόλως δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι αἱ ἐκ τῆς τοσαύτης ἀναπτύξεως τῆς πειρατείας προκαλούμεναι ζημίαι εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου ἥσαν ἀνυπολόγιστοι, αἱ δὲ Κυβερνήσεις τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, αἵτινες καὶ πρὸ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης τῆς πειρατείας εἶχον ἐπιστήσει — ἐνίοτε μάλιστα καὶ κατὰ τρόπον ἀρκετὰ πιεστικὸν καὶ βάντυσον — τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων ἐπὶ διαφόρων πειρατικῶν πράξεων καὶ ἀδίκων ἀποφάσεων τοῦ ἐν Σύρῳ Δικαστηρίου τῶν λειῶν, ἐπενέβησαν ἐντονώτερον μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Καποδιστρίου.

Οὐ Έλλην Κυβερνήτης, συναισθανόμενος καλύτερον παντὸς ἄλλου τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκριζώσεως τοῦ ἀγούς τῆς πειρατείας, προσεπάθησεν ἀμέσως νὰ ἔξεύρῃ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα διὰ τὴν κίνησιν τῶν πλοίων καὶ συγχρόνως προέβη εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς Κυβερνήσεως περὶ συνδεδιασμένης ἐνεργείας μετὰ τῶν ἐν τῷ Αἴγαίῳ Μοιρῶν των.

Μόλις αἱ συνεννοήσεις αὗται ἀπέληξαν εἰς θετικὰ ἀποτελέσματα, ἔξευρέθησαν δὲ καὶ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν κίνησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου χρήματα, ὁ Μιαούλης ἔλαβε διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτάσσουσαν «δραστηρίαν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν πρὸς ἔξαλειψιν τοῦ ὀρείδου». Κατὰ τὸ καταρτισθὲν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων Μοιράρχων σχέδιον συνεργασίας ἡ μὲν ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Κυκλαδῶν, Γραμβούσης, Κάσσου ἀνετέθη εἰς τὸν Μιαούλην ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὴν Ἀγγλογαλλικὴν Μοίραν, ἡ δὲ τῆς τῶν B. Σποράδων εἰς τὸν Κανάρην μετὰ Μοίρας Ψαρριανῶν καὶ Σπετσιωτικῶν πλοίων.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἥρχισαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1828 διὰ συστηματικῆς καταδιώξεως τῶν πειρατικῶν πλοίων ἀνὰ τὰς θαλάσσας, τῇ δὲ 24 Ιανουαρίου 1829 ὁ Ἀγγλος Μοίραρχος *Stynes* ἐπὶ κεφαλῆς Μοίρας συγκειμένης ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν φρεγατῶν «*Cambriam*» καὶ «*Isis*», τῆς Γαλλικῆς «*Romope*» καὶ τοιῶν μικροτέρων πλοίων,

(1) Λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἀτυχοῦς τούτου συμβάντος δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀνεύρῃ εἰς μικρὰν brochure ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «*L'enseigne de vaisseau Bisson*».

ένεφανίσθη πρὸ τῆς Γραμβούσης καὶ ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως ἦνοιξε σφρόδροταν πῦρ κατά τε τῶν πυροβολείων καὶ τῶν ἐν δρυμῷ πλοίων ἀποτέλεσμα τῆς κεραυνοβόλου ταύτης ἐνεργείας ὑπῆρξεν ἡ καταβύθισις πάντων τούτων καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἀκολούθως κατέλαβε ὁ *Stynes* δι' ἀποβάσεως καὶ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας παρέδωκεν εἰς ἀντιπόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἐπιτυχία δημοσίᾳ αὐτῇ ἐπληρώθη ἀρκετὰ ἀκοιβά, καθόσον ἐκ τῶν ἐπιτεθέντων πλοίων ἡ μὲν φρεγάτα «*Cambrian*» ὑπέστη τοσαύτας ζημίας, ὡστε ἔξωκειλε καὶ κατεστράφη, ἡ δὲ «*Isis*» ἐτέθη ἐκτὸς μάχης· τό γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν σημασίαν, ἢν εἶχον αἱ ὁχυρώσεις τῆς κυριωτέρας ταύτης βάσεως τῶν πειρατῶν.

Ἄφ' ἐτέρου δὲ Μιαούλης, ἀντὶ νὰ κατευθυνθῇ κατὰ τῶν λοιπῶν βάσεων τῶν πειρατῶν ἐν ταῖς δοπίαις δλίγα πλοῖα ἥλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ, μετεχειούσθη τὸ τέχνασμα τοῦ νὰ διαδόσῃ διὰ πρακτόρων του, περὶ ἐπικειμένης κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλογαλλικῆς Μοίρας· τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαδόσεως ταύτης, ἣτις ἄλλως τε ἐπηλήθευσεν ἐκ τῶν ὑστέρων, ἦτο δὲ τι ἀκοιβῶς προσεδόκα ἐξ αὐτῆς ὁ Μιαούλης, τούτεστι συγκέντρωσις τῶν πειρατικῶν πλοίων πρὸς τὰς Κυκλαδας· οὕτως, ἐνεργήσας σειρὰν ταχυτάτων διεδρομῶν πρὸς ἄπαντας τοὺς δρυμούς τῶν Κυκλαδῶν, οὓς ἔγνωσιζεν ὡς συχναζομένους παρὰ τῶν πειρατῶν, ἥδυνήθη ἐντὸς δλίγων ἡμερῶν νὰ βυθίσῃ καὶ αἰχμαλωτίσῃ πλείονα τῶν 100 πειρατικῶν σκαφῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Ἀγγλογαλλικὴ Μοίρα κατέστρεψε τὰ ἐν Κάσσω καὶ Καστελλορίζῳ κρησφύγετα τῶν πειρατῶν, βυθίσασα ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ λιμένι καὶ περὶ τὰ τοιάκοντα εἰσέτι πειρατικὰ πλοῖα.

Ἐν τῷ B. Αἴγαιῷ ἐνήργησαν μετ' Ἰσης ἐπιτυχίας, πρὸς τὰς Σποράδας μέν, τὸν Παγασητικὸν καὶ Εὐβοϊκὸν ὁ Κανάρης, πρὸς τὰ Ἀντίφαρρα δὲ μέχρι καὶ τῆς Κασσάνδρας ἡ Αὔστριακὴ Μοίρα.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ταύτοχρόνου ταύτης καὶ συστηματικῆς κατδιώξεως ὑπῆρξεν, οἷον ἀνεμένετο· οἱ διαφυγόντες τὴν σύλληψιν ἦτὸν θάνατον πειραταὶ πρὸ τῆς ἀπηνοῦς διώξεως ἤναγκάσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου, αἱ ὑποστηρίζουσαι αὐτοὺς ζημιατικῶς Ἐταιρεῖαι διελύθησαν, καὶ περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1829 τὸ Αἴγαιον, τὸ Κρητικὸν καὶ τὸ Ἰόνιον Πέλαγος ἦσαν καὶ πάλιν σχεδὸν ἐλεύθερα εἰς τὴν ναυσιπλοῖαν.

Αἱ τελευταῖαι κατὰ θάλασσαν πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις.

Ποὶν ἡ ἀκόμη ἀναληφθῆ ἡ ἐπιχείρησις τῆς συντόου διώξεως

τῆς πειρατείας, ήτις ἀπέδωκε τόσον λαμπρά ἀποτελέσματα, τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν ἡσχολήθη καὶ μὲ δευτερευούσης φύσεως πολεμικάς τινας ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς Τουρκικῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἐσυνέχισε δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑλλάδι συνδεδυασμένας ἐπιχειρήσεις.

Οὕτω κατὰ Μάϊον τοῦ 1828 δι Μιαούλης ἐπὶ τῆς «Ἑλλάδος» περιπλέων τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ασίας συνήντησε μίαν Τουρκικὴν κορβέταν 28 πυροβόλων καὶ ἐν βρύκιον 22 πυροβόλων ἐν Μυτιλήνῃ, ἔνθα τὰ πλοῖα ταῦτα εἶχον καταφύγει κατόπιν ἀποτυχούσης προσβολῆς τοῦ Κανάρη ἐναντίον των ἀμέσως ἡ «Ἑλλάς» ἔβαλε κατ’ αὐτῶν καὶ ἐβύθισεν ἀμφότερα, ἔξαφανισθέντος οὗτοῦ καὶ τοῦ τελευταίου ίχνους Τουρκικῆς Ναυτικῆς Δυνάμεως εἰς τὸ Αἴγαίον.

Ταῦτοχρόνως μία μοῖρα ἐξ 8 πλοίων ὑπὸ τὸν Ἀντιναύαρχον Γ. Σαχτούρην ἀπεστάλη δπως συνεργασθῆ μετὰ τῶν συμμαχικῶν στόλων, οἵτινες ἐτήρουν τὸν παρὰ τῷ Δυνάμεων κηρυχθέντα ἀποκλεισμὸν τῆς Πελοποννήσου πρὸς ἔξαναγκασμὸν τοῦ Ἰμβραήμ νὰ ἐκκενώσῃ αὐτήν.

Τέλος ἐν τῇ Δυτ. Ἑλλάδι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς κατὰ τοῦ Αιτωλικοῦ ἐπιθέσεως, καὶ τὸν θάνατον τοῦ Hastings ἐπῆλθε πρόσκαιρος χαλάρωσις εἰς τὰς ἀναληφθείσας ἐπιχειρήσεις μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1828, δπότε ἀπεφασίσθη νὰ ἀναληφθῆσιν ἐπιχειρήσεις πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν· οὗτος ἀπετέλει τὴν δδόν, δι’ ἡς ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου ἐξησφάλιζε μέσω τοῦ Μακρυνόρους τὸν ἐπισιτισμόν της καὶ ἥδυνατο δι’ αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ παρατείνῃ τὴν ἀντίστασίν της.

Πρὸς τοῦτο συνεκροτήθη ναυτικὴ δύναμις ἐξ 25 πλοίων διαφόρων τύπων, μεταξὺ τῶν δποίαν τὰ οποῖα διαιότερα ἦσαν τὰ ἀτμοκίνητα «Καρτερία» καὶ ἡ ἐν τῷ μεταξὺ καταπλεύσασα εἰς τὴν Ἑλλάδα «Ἐπιχείρη ις», καθὼς καὶ τὸ ἴστιοφόρον «Μέδονσα», τὰ δὲ λοιπά, γολέται, κανονιοφόροι καὶ μίστικα· εἰς τὴν δύναμιν ταύτην ἀνετέθη, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Κορσικανοῦ Bassano, ἡ ἐκβίασις τοῦ εἴσπλου τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Τῇ 11ῃ Σεπτεμβρίου τὰ πλοῖα ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς Πρεβέζης καὶ τὰ μὲν τρία πρῶτα ἥρχισαν σφοδρὸν βομβαρδισμὸν κατὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Παντοκρά ορος, τὰ δὲ μικρότερα ἐπεχείρησαν τρίς ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ πυρὸς τούτων νὰ παραβιάσωσι τὴν εἰσοδον, ἀλλὰ καὶ τρίς ἀπεκρούσθησαν· ὁ Bassano θεωρῶν τὴν ἐπι είρησιν ἀδύνατον ἥναγκά θη νὰ παρατηθῇ, διαδεχθεὶς δύως αὐτὸν εἰς τὴν διοί-

κησιν τῆς μοίρας Πλοίαρχος Α. Κοιεζῆς, ἀνέλαβε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκ νέου τὴν παραβίασιν τῶν στενῶν· οὕτω τῇ 21 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ πυρὸς τῶν μεγαλειτέρων πλοίων 5 μικρὰ πλοιάρια διωλίσθησαν παρὰ τὸ σφοδρὸν πῦρ τῶν φρουρίων καὶ εἰσπλεύσαντα ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ ἔβύθισαν περὶ τὰ 40 τουρκικὰ πλοιάρια· δλίγας ἡμέρας κατόπιν ἐπιπτε καὶ ἡ Βόνιτζα, διάλοκηρος δὲ ὁ Ἀμβρακικὸς περιῆλθεν εἰς γεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

Ἀποκλεισμέσης οὕτω καὶ τῆς θαλασσίας ταύτης ὄδοῦ πρὸς ἀνεφοδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου, ἡ φρουρά του ἥρχισε νὰ περιέρχηται εἰς δυσάρεστον κατάστασιν, ἥτις κατέστη ἀπελπιστική, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1829 τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι τὸν Καρβασαρᾶν καὶ τὸ Μακρυνόρος.

Τούτου ἐπωφελούμενος ὁ Καποδίστριας ἔκρινε κατάλληλον τὴν περίστασιν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ ἔηρᾶς καὶ θαλάσσης διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ τε Μεσολογγίου, καθὼς καὶ τῶν τελευταίων ἐναπομεινάντων εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ φρουρίων τοῦ Ρίου—Ἀντιρρίου καὶ Ναυπάκτου. Πρὸς τοῦτο ὠρίσθη δὲ ἀνώτερος ἀρχηγὸς τῆς ἐπιχειρήσεως ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Αὐγούστου Καποδίστριας, ὅστις ἐπιβαίνων τῆς Ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη «Ἐλλάδος» ἐνεφανίσθη τῇ 12 Μαρτίου 1829 πρὸ τῶν στενῶν τοῦ Ρίου· ἀμέσως ἥρχισε σφοδρὸς βομβαρδισμὸς ἀπὸ θαλάσσης συνδυαζόμενος πρὸς στενὸν ἀπὸ ἔηρᾶς ἀποκλεισμόν, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς συγχρόνου ταύτης ἐνεργείας ὑπῆρξεν ἡ παραδοσις τῶν Φρουρίων Ρίου καὶ Ἀντιρρίου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ οἱ ἐν Ναυπάκτῳ πολιορκούμενοι Τούρκοι βλέποντες τὸ ἀσκοπὸν περαιτέρω ἀντιστάσεως, ἥναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἀκολούθως δὲ καὶ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, ὅπερ περὶ τὰς ἀρχὰς Μαίου παρεδόθη ἐπίσης.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1829 ἡ «Καρτερία» ἡχμαλώτισεν ἐν τῷ Εύβοϊκῷ Τουρκικὸν πολεμικὸν πλοῖον 10 πυροβόλων, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Γ. Σαχίνης διὰ συνδεδυνασμένης ἀπὸ ἔηρᾶς καὶ θαλάσσης προσβολῆς κατέλαβεν ἐχθρικὸν δχύρωμα ἐν Λιθαδᾶ τῆς Εύβοίας, παραδοθέντων τῷ ἐν αὐτῷ ἀνδρῶν.

Αὗται ἡσαν αἱ τελευταῖαι ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

"Ο ρόλος τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ πολέμου.

"Ἄς προσπαθήσωμεν ἥδη, ἀνακεφαλαιοῦντες νοερῶς τὰ πολεμικὰ γεγονότα καὶ ἔχοντες ὑπὸ ὅψιν, ὅσα ἐν ἀρχῇ εἴπομεν περὶ τοῦ εἰδικοῦ χαρακτῆρος ὃν ταῦτα παρουσιάζουσι, νὰ ἔξαγαγωμεν συμπεράσματά τινα γενικῆς φύσεως, τοιαῦτα ὥστε νὰ εἶναι καὶ εἰς τὸ μέλλον χρήσιμα. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μία ἀργόσχολος προσπάθεια. Τὰ κατὰ θάλασσαν γεγονότα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος παρέχουν ἔδαφος ἔξαγωγῆς συμπερασμάτων, ἄτινα δι' ἡμᾶς ἵδια τοὺς Ἑλληνας ἔχουσι σημασίαν, ἂν δχι μεγαλυτέραν, τούλαχιστον ἵσην πρὸς τὰ ἔξαγόμενα ἐκ τῶν κλασικῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν διδασκομένων παρὰ τῆς παγκοσμίου Ν. Ἰστορίας· τοῦτο δὲ διότι, ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ ἐτονίσαμεν, τὰ γεγονότα ταῦτα διεδραματίσθησαν κυρίως ἐν τῷ Αἰγαίῳ, δπερ ἀπετέλεσε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀποτελέσῃ τὸ σπουδαιότερον θέατρον τῶν ἐπικρίσεων τοῦ ἡμετέρου Ναυτικοῦ, οἵ δὲ κύριοι αὐτῶν πρωταγωνισταὶ ὑπῆρξαν ἄνδρες, ἀπὸ τῶν δποίων μικρὰ μόνον ἀπόστασις ὑπὸ ἐποψιν ψυχοσυνθέσεως καὶ ἴδιοσυγκρασίας μᾶς χωρίζει, ὡς ἐκ τῆς βραδείας ἔξελιξεως τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος. Ἀσχέτως δμως πάντων τούτων, δ τούπος τῆς χρησιμοποίησεως τῶν εἰς τὴν διάθεσιν ἕκατέρου τῶν ἐμπολέμων, ἵδια δὲ τῶν Ἑλλήνων, πολεμικῶν μέσων ὑπῆρξε τοιοῦτος, ὥσιε νὰ ἀποτελῇ πηγὴν πολυτίμων μαθημάτων γενικωτέρας—καὶ συνεπῶς μονιμωτέρας—φύσεως.

"Η σύνθεσις καὶ τὰ ἔργα τῶν στόλων, οὓς ἡ σύγχρονος τότε Ἑλλὰς ἀπέταξε κατὰ τῶν Ὀθωμανικῶν σκαφῶν ἐπὶ ἐπιὰ δλα ἔτη,

δύναται νὰ διαφωτίσωι τὴν κατὰ θάλασσαν στρατηγικήν, οὐ μόνον τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος»

λέγει ὁ Jurien de la Gravière, οἱ δὲ λόγοι του οὗτοι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ώς ἀπορρέοντες μόνον ἐκ τῶν φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς βαθυτέρας παρὸς αὐτοῦ μελέτης τῶν γεγονότων μὲ τὴν ὅξειαν παρατηρητικότητα τοῦ ναυάρχου. Ἡ πρώτη παρατήρησις, ἡτις ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐμβαθύνοντος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἀγῶνος, εἶναι ὅτι ἡ κυριαρχία τῆς θαλάσσης ἔπαιξε διὰ τὴν καθόλου ἐπιτυχίαν αὐτοῦ ρόλον πολὺ σημαντικότερον ἀπὸ τὸν γενικῶς ἀποδιδόμενον εἰς αὐτήν. Διὰ τὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ σκεφθῶμεν, τί θὰ ἐγίνετο, ἐὰν οἱ ἐπαναστατήσαντες Ἑλληνες δὲν κατώρθουν νὰ συγκροτήσωσι ναυτικὴν δύναμιν, ἢ ἐὰν τὸ Τουρκικὸν Ναυτικὸν εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν ἐπιτρέπουσαν ἄμεσον δρᾶσιν καὶ καταλλήλως χρησιμοποιούμενον κατέστρεφεν ἐν τῇ γενέσει της τὴν δύναμιν ταύτην. Αἱ ἄμεσοι συνέπειαι τούτου θὰ ἦσαν αἱ ἔξης : ἐν πρώτοις ἡ ἔξαπλωσις τοῦ κινήματος ἀνὰ τὰ διάφορα παραλία καὶ τὰς νήσους, ἡτις, ώς εἴδομεν ἐν τῇ ἀφηγήσει, ἐγένετο διὰ τῶν πλοίων τοῦ Στόλου, δὲν θὰ ἦτο δυνατή· τὸ κίνημα συνεπῶς θὰ ἐνετοπίζετο εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τμῆμά τι τῆς Στερεάς Ἑλλάδος, ἢ μετὰ τοῦ ὅποιου ὅμως ἐπικοινωνία τῆς Πελοποννήσου θὰ ἦτο προβληματική· τὰ διάφορα παραλία φρούρια, τὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἀντιπροσωπεύοντα αὖσιαστικῶς τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν, δὲν θὰ ἐπιπτον ἀλληλοδιαδόχως εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καλῶς ἐφοδιαζόμενα διὰ θαλάσσης θὰ ἥδυναντο νὰ ἀνθίστανται ἐπ' ἄπειρον, ἀποτελοῦντα τὰς βάσεις ἔξορμήσεως τῶν ἐκάστοτε ἀποστελλομένων Τουρκικῶν ἐνισχύσεων κατὰ τῶν στρατιωτικῶν σχηματισμῶν τῶν ἐπαναστατῶν, ώς ἀλλως τε συνέβη μὲ δσα φρούρια παρέμειναν μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰμβρικοῦ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Τούρκων ἐν Πελοποννήσῳ.

Ταῦτα πάντα ὅμως εἶναι ἀσφαλῶς δευτερέύοντα πρὸ τοῦ ἔτι σοβαρωτέρου δεινοῦ τῆς διακοπῆς πάσης ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν ἔξω Κόσμον καὶ πρὸς τὰς πεπολιτισμένας χώρας τῆς Δύσεως· δεδομένου ὅτι ἡ ἀπὸ ἔηρας ἐπικοινωνία, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐν Βλαχίᾳ κινήματος τοῦ Ὅψηλάντου καὶ τὴν παρὰ τοῦ Σουλτάνου καταστολὴν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Χαλκιδικῇ ἔξεγέρσεων, καθίστατο ἀδύνατος, μόνη ἀνοικτὴ ὁδός παρέμενεν ἡ θάλασσα.

Τό δὲ ή ἐπικοινωνία αὗτη ζωτικὸς παράγων ἐπιτυχίας τῆς Ἐπαναστάσις ως διὰ δύο κυρίων λόγους:

α) διότι ἔξησφάλιζε τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν Ἐπαναστατῶν εἰς ὅπλα, χρήματα καὶ παντὸς εἴδους ἐφόδια, ἀλλὰ καὶ εἰς τρόφιμα, πρᾶγμα ἀρκετὰ σημαντικόν, δεδομένου διτὶ ή Ἑλλὰς οὐδέποτε ὑπῆρξε χώρα αὐτάρκης.

β) τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἔξησφάλιζε τὴν ἐπαφὴν τοὺς εἰς τὰς Εὑρωπαϊκὰς πρωτευούσας ή ἄλλας σημαντικὰς ἐμπορικὰς πόλεις ἐγκατεστημένους διμογενεῖς, καθὼς καὶ πρὸς τὰς διαφόρους δογανώσεις τὰς ἴδρυμείσας τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῶν, αἱ σπουδαιότεραι τῶν δποίων ἦσαν τὰ ἐν Λονδίνῳ καὶ Παρίσιοι φιλελληνικὰ κομιτᾶτα.

Δεδομένης τῆς σημασίας τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος διὰ τὴν διεξαγωγὴν οἰουδήποτε πολέμου — ιδίᾳ δὲ ἐνδὲ τόσον μακροῦ καὶ πείσμονος, ώς ὁ προελθὼν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως — ή ἐπαφὴ αὕτη ήτο οὐσιώδης δρός ἐπιτυχίας, διότι δχι μόνον καθίστα δυνατὴν τὴν ἀμεσον χρησιμοποίησιν τῶν ἀποταμευμάτων τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ἑλληνικῶν παροικῶν, ἀλλὰ καὶ συνετέλει λεληθότως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐμπορικῆς πίστεως· ή ἐμπορικὴ δὲ αὕτη πίστις, ἐδραζουμένη τόσον εἰς τὰς περιουσίας τῶν ἐφοπλιστῶν τῶν νήσων, δσον καὶ εἰς τοὺς διεθνῶς γνωστοὺς Ἑλληνικοὺς ἐμπορικοὺς Οἴκους τοῦ Λονδίνου, τῆς Μασσαλίας, τῆς Τεργέστης καὶ τῆς Ὀδησσοῦ, κατέστησε δυνατὴν τὴν σύναψιν τῶν διαφόρων δανείων, ἀνευ τῶν δποίων ή συνέχισις τῆς πολεμικῆς προσπαθείας θὰ ήτο ἀδύνατος.

Δὲν εἶναι συνεπῶς καμμία ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν, διτὶ ή ἐμπορικὴ τῶν Ἑλλήνων ἀκμή, ή ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ χρησιμεύσασα ώς πρόδρομος τῆς ναυτικῆς ἰσχύος, ἀπετέλεσε τὴν κυριωτέραν βάσιν, ἐφ' ήσ τῆς ἐστηρίχθη ὁ ἀγών, δστις ἀνευ αὐτῆς θὰ ήτο καταδικασμένος νὰ ἐκφυλισθῇ ἀμα τῇ γενέσει του εἰς μεμονωμένας ἀνταρσίας ἀνὰ τὰ δοῃ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. "Οταν ἀπὸ τῆς ἀπόφεως αὐτῆς ἔξετάσῃ τις τὰ πράγματα, ἀντιλαμβάνεται κάπως σαφέστερον τὴν σημασίαν τῆς θαλάσσης καὶ πείθεται, διτὶ ἀνευ τῆς βαθμαίας ἐπὶ τὸ πολεμικώτερον δογανώσεως τῶν ἰσχυρῶν ἐμπορικῶν στόλων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, ήτις προηγηθεῖσα τῆς Ἐπαναστάσεως παρέσχε τὴν ναυτικὴν αὐτῆς δύναμιν, οὐδὲν τὸ σοβαρότερον θὰ ἐπετυγχάνετο καὶ

τὴν φορὰν αὐτὴν ἀπὸ τὰ ἐκ τῶν προηγουμένων κινημάτων ἐπιτευχθέντα.

Ἐὰν οἱ διοικοῦντες τὴν Τουρκίαν είχον κατανοήσει τοῦτο καὶ ἀντελαμβάνοντο βαθύτερον τὴν σπουδαιότητα τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης διὰ τὴν διατήρησιν τῶν κατὰ μῆκος τῶν Μεσογειακῶν παραλίων τμημάτων τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀσφαλῶς θὰ : ἦχον καταβάλει φροντίδας διὰ τὴν δργάνωσιν τοῦ Ναυτικοῦ των καὶ δὲν θὰ ἔβασιζοντο διὰ τὴν ἐπάνδρωσίν του εἰς τὸν ἐκ τῶν νήσων ἀποστελλομένους ἐτησίως κληρωτούς. Ἡ κατανόησις δμως τοῦ ρόλου τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης προϋποθέτει ναυτικήν τινὰ μόρφωσιν καὶ ναυτικὴν συνείδησιν, ἀτινα ἔλειπον τότε ἀπὸ τὴν Τουρκίαν, δπως λείπουν σχεδὸν κατὰ κανόνα ἀπὸ τὰ ἀπολυταρχικὰ στρατοκρατικὰ Κράτη.

Μήπως εἰς ἀνάλογον σφάλμα δὲν εἶχεν ὑποπέσει ὁ Λουδοβίκος XIV, ὅταν ἐπροτίμησε νὰ κατατοίβηται εἰς τὰς ἀγόνους ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔριδας συντελῶν ἀσυναισθήτως εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς ναυτικῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀγγλίας, ἀντὶ νὰ ἐπιζητήσῃ διὰ τῆς δργανώσεως τοῦ Ναυτικοῦ του νὰ στρέψῃ τὴν σφριγῶσαν Γαλλικὴν ἐνεργητικότητα πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ἀποικιακοῦ Κράτους; καὶ μήπως ὁ Ναπολέων, πρὶν ἡττηθῆ παρὰ τὴν Λειψίαν καὶ τὸ Βαρτελώ, δὲν εἶχε κατ' οὐσίαν ἀποτύχει εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς παγκοσμίου ἐπικρατήσεως του, κυρίως λόγῳ τῆς δράσεως τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου; ὁ Ἀμερικανὸς Ἰστορικὸς Ναύποχος Μαλίαν χαρακτηρίζει τὸν εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ρόλον τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης διὰ τῶν ἔξης ἐπιγραμματικῶν:

«Τὰ θαλασσοδαμένα πλοῖα τοῦ Νέλσωνος, τὰ δποῖα ἡ Μεγάλη Στρατιὰ οὔτε ἐλογάριαζε κάν, ἵσταντο ἐν τούτοις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ Κόσμου».

Ἄλλο ἀκριβῶς τὸ χαρακτηριστικότερον γνώρισμα τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης είναι τὸ ὅτι ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς τύχης τῶν λαῶν δὲν εἶναι ἄμεσος, ἀλλὰ βραδεῖα καὶ σχεδὸν ὑπολανθάνουσα· διὰ τοῦτο δὲ ἀορίστως μόνον καθίσταται αὐτῇ ἀντιληπτὴ εἰς τὸ πολὺ Κοινὸν καὶ πολλάκις τὰ ἐκ τῆς ἔλλειψεως αὐτῆς ἀπορρέοντα δεινὰ ἀποδίδονται εἰς ἄλλα αἴτια. Καὶ ἐάν δὲν θέλῃ τις νὰ ἀνατρέψῃ εἰς τὰς παρελθούσας σελίδας τῆς Ἰστορίας, δὲν ἔχει παρὰ νὰ σκεφθῆ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὸ κυριώτερὸν αἴτιον, δπερ ὑπέσκαψε τὴν στρατιωτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀντοχὴν τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Μεγάλον Πόλεμον τοῦ 1914-1918 καὶ ἥγαγεν αὐτὴν εἰς

τὴν ἦτταν, ἥτο δὲ βραδεῖα, ἀλλὰ συνεχῆς πίεσις δὲ ἀσκηθεῖσα παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης.

Νομίζομεν, δτὶ τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἐπαρκῆ νὰ ἀποδεῖξουν τὴν βασικὴν ἡμῶν σκέψιν, τὸ δτὶ δηλαδὴ κατὰ τὰς ἀρχας τοῦ 19ου αἰώνος, δτὲ ἔξεργάγη δὲ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἥτο ἀκριβῶς δὲ θάλασσα καὶ δτὶ δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἔξ ἐνστίκτου κατανόησις τῆς σημασίας τοῦ ὑγροῦ στοιχείου ἥτο δὲ βάσις τῆς ἐπιτυχίας τοῦ τολμηροῦ αὐτῶν ἐγχειρήματος. Ἡ κατανόησις αὗτη τοῦ ρόλου τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης παρὰ τῶν ἴθυνόντων τὰ τοῦ Ναυτικοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως κατεφάνη καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς παρὸς αὐτῶν χρησιμοποιήσεως τῶν εἰς τὴν διάθεσιν των δυνάμεων· ὡς ἐν τῇ ἀφηγήσει εἴδομεν, καὶ δὲ παρὰ τῶν προκρίτων τῶν νήσων ἀσκουμένη ἀνωτέρα διεύθυνσις καὶ δὲ παρὰ τῶν Ναυάρχων ἐκτέλεσις τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, σπανιώτατα παρεξέκλινον τῶν βασικῶν Ἀρχῶν τοῦ Πολέμου, ἵδια δὲ τῶν τῆς ἐμμονῆς εἰς τὸν σκοπόν, τῆς ἐπιθετικότητος καὶ τοῦ αἰφνηδιασμοῦ, δσάκις δὲ τοιαύτη τις παρέκκλισις ἐσημειώθη, αὕτη κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφείλετο εἰς τὰ συμφυᾶ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ δργάνωσιν τοῦ Ναυτικοῦ τῶν ἐπαναστατῶν αἴτια.

Ἡ ἀντίληψις τοῦ ρόλου τοῦ Ναυτικοῦ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὄλου ἀγῶνος δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τοὺς ἴθυνοντας τὰ τῶν ναυτικῶς ἐπιχειρήσεων προκρίτους τῶν νήσων, ἀλλ᾽ ἥτο κοινὸν κτῆμα πάντων τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τοῦ Ἐθνους ἥγετῶν· ἵδον τί ἔγραφε πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὅδρας καὶ Σπετσῶν κατ' Ὁκτώβριον τοῦ 1821 δὲ Πελοποννησιακὴ Γερουσία:

« Ἄρχοντες ἀδελφοί, δὲ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπαράμιλλος ζῆλός σας ἔξυπνεῖ εἰς καθένα τὰ χρέη, ὅποῦ δὲ Ἡπατίς ὀφείλει εἰς τὴν γενναιότητά σας· μήτε θαρροῦμεν νὰ εὑρεθῇ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἄνθρωπος τοσοῦτον ἀγαίοθητος ἀδστε νὰ μὴ βλέπῃ τὰ καθημερινὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ἀποτελέσματα τῆς ἀνδρείας σας· τὰ πτερόντα πλοῖα τοῦ θεοφροσύνητου ὑμῶν στόλου, περιπλέοντα ἀεργάως καὶ προσεντικῶς τὰς νήσους καὶ παραθαλάσσια τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐνῷ ἀποκόπτοντι θαυμασίως καθέτε ἐχθρικὴν ἔξοδον, ἐγείροντι εἰς κάθε μίαν ἔξ αὐτῶν τὴν λαμπράν τῆς ἐλευθερίας σημαίαν, ὑπὸ τὸ σύμβολον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὃστε δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν, δτὶ εἰς τοὺς θεοφροσύνητούς στόλους σας ὀφείλομεν ἀναντιρρήτως τὰς ἀπαρχὰς τῆς γλυκυντάτης ἐλευθερίας των».

Βραδύτερον ἐν ἔτει 1823 ἔγραφε τὸ Βουλευτικὸν πρὸς τοὺς προκρίτους Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὰ ἔξης:

«Οσον ἀναγκαία ἡ διατήρησις τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, τόσον ἀδιάλειπτος καὶ ἡ φροντὶς τῆς διοικήσεως πρὸς ἔξοικονόμησιν τῷρ ἀναγκαιούντων εἰς τὴν κίνησίν του μέσων καὶ ἐφοδίων. Ἀλλὰ δὲρ ἀγνοεῖτε, Κύριοι, τὰς ἄστι ἀλλεπαλλήλους συμπεσούσας περιστάσεις τῆς ξηρᾶς, ἐξ ὅντος ἐμποδίσθησαν οἱ εὐγνώμονες σκοποὶ τῆς διοικήσεως πρὸς τοὺς οὕτω καλῶν πατριώτας, καὶ πρὸς ἀντικείμενον, ἀνευ τοῦ δποίου καὶ τηφλοῖς δῆλον δτι, ἀδύνατον νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς, ἀντὶ καὶ μνρίας μάχας ἥθελε τικήσει κατὰ ξηράν».

Ακριβῶς δὲ ἡ γενικὴ αὗτη ἀντίληψις περὶ τῆς σημασίας τῆς θαλάσσης διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἢν συνεμερίζοντο πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐν Ἑλλάδι μερίδες, ἀποδεικνύει πόσον βαθέως εἶχε φιλοθῆ τὸ δόγμα τοῦ «Κράτους τῆς θαλάσσης» καὶ ἔξηγεῖ τὴν ἐξ ἐνστίκτου οὕτως εἰπεῖν δρυθὴν συνήθως κατεύθυνσιν, ἥτις ἐλαμβάνετο ἐπὶ τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς Ναυτικῆς Στρατηγίας.

Ἡ ἀντίθεσις δὲ αὕτη, μεταξὺ τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων χρησιμοποιήσεως τῶν ἀσθενῶν ἐμπορικῶν πλοίων των καὶ τῆς παρὰ τῶν Τούρκων χρησιμοποιήσεως τῶν ἴσχυρῶν των ναυτικῶν πολεμικῶν μονάδων, ἔρχεται εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ἐξηγήσεως, ἢν προηγουμένως ἐδώκαμεν, καθ' ἓντος κακὴ κατάστασις καὶ ἡ πλημμελὴς χρησιμοποίησις τοῦ Τουρκικοῦ Στόλου ὀφείλετο κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν μὴ παρὰ τῶν τότε θαυμάντων τὴν Τουρκίαν κατανόησιν τῆς σημασίας τῆς κυριαρχίας τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν. Τὸ «Κράτος τῆς θαλάσσης» καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ καθίστανται ἐξ ἐνστίκτου οὕτως εἰπεῖν ἀντιληπτά, μόνον εἰς τοὺς φύσει ναυτικοὺς λαούς, τοὺς ἀποζῶντας ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ διὰ τῆς θαλάσσης, οἵτινες ἄλλως τε εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι ὑφιστάμενοι τὰς συνεπείας, δταν τὸ λησμονήσωσιν.

Ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς τῆς διαμορφώσεως καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λαοῦ της, δστις φέπει πρὸς τὸ ἐμπόριον μᾶλλον ἡ τὴν γεωργίαν, συντελούσης προφανῶς καὶ τῆς σχετικῆς πτωχείας τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν ἐδαφῶν της, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπικαιρότητος τῆς θέσεως της ἀπὸ ἀπόφεως γειτνιάσεως πρὸς ἐμπορικὰς θαλασσίους δόδοὺς μεγάλης σημασίας, ἀείποτε καθ' ὅλην τὴν μακραίωνα Ἰστορίαν τῆς συγκατελέχθη μεταξὺ τῶν κατ' ἔξοχὴν ναυτικῶν ἐθνῶν.

Διὰ τοιαῦτα Ἡθνη ἡ τήρησις ναυτικῆς δυνάμεως ἐπαρκοῦς δπως προστατεύσῃ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας καὶ τὸν ἐμπορικὸν στόλον τῶν ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν ὑπαγορευομένην ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐνστίκτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως· καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἐν σημεῖον δικαιολογοῦν τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου παρατεθεῖσαν περικοπὴν τοῦ Jurien de la Graviére, αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι τὸ σχετικὸν μὲ τὸν φόλον τῆς κυριαρχίας τοῦ Αἰγαίου ἐπὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος. Δυνάμεθα δηλαδὴ νὰ εἴπωμεν δτι, δπως τότε, οὕτω καὶ τώρα καὶ πάντοτε ἡ βάσις τῆς ναυτικῆς Στρατηγίας παντὸς Κράτους, ἐπιθυμοῦντος ὃς ἡ Ἑλλὰς νὰ ιρατῇ παράλια καὶ νήσους, διὰ τῶν δποίων διέρχονται αἱ σπουδαιότεραι ἐμπορικαὶ ὅδοι αἱ συνδέουσαι τὴν Μεσόγειον μετὰ τοῦ Εὐξείνου, πρόπει νὰ εἶναι ἡ συντήρησις ναυτικῆς δυνάμεως ἐπαρκῶς ἴσχυρᾶς, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζῃ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ συγκοινωνίας.

Διδάγματα ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πολεμικῶν μέσων.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω γενικῆς φύσεως παρατηρήσεις, ἃς ἔλθωμεν ἥδη εἰς τὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν εἰς τὴν διάθεσιν ἐκατέρου τῶν ἐμπολέμων μέσων, ἐξ ἣς δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἀποκομίσωμεν δχι δλιγάτερον χρήσιμα διδάγματα.

‘Ως ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐτονίσαμεν καὶ ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τῶν πολεμικῶν γεγονότων προκύπτει, ὃ κατὰ δάλασσαν πόλεμος τοῦ 1821 — 1829 ἦτο κυρίως μία πάλη μεταξὺ ἐνὸς Ναυτικοῦ συγκεκριτημένου κατὰ μέγα μέρος ἐκ βαρέων πλοίων καὶ ἐνὸς ἄλλου ἀποτελεσθέντος ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ ταχέων καὶ ἐλαφρῶν σκαφῶν· ὃ δπλισμὸς τοῦ μὲν πρώτου ἀπετελεῖτο ἀπὸ πυροβόλα μᾶλλον βαρέα, τοῦ δὲ δευτέρου ἀπὸ πυροβόλα ἐλαφρὰ καὶ τελείως ἀνίσχυρα ἐναντίον τῶν παχέων τούχων τῶν βαρέων πλοίων.

Υπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἀνάπτυξις τῆς χρήσεως τῶν πυροπολικῶν ἦτο φυσικὴ συνέπεια, αἱ δὲ ἀναλογίαι τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν σκαφῶν τούτων πρὸς τὴν τῶν σημερινῶν τορπιλλικῶν εἶναι τόσον ἔντονοι, ὥστε ἡ μελέτη τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Ἐπαναστάσεως νὰ ἀποκτᾷ σήμερον, πλὴν τῆς σημασίας ἥν ἥδη ἐτονίσαμεν, καὶ τὴν τῆς ἐπικαιρότητος.

Περὶ τῶν αὐτίων, ἄτινα ἤγαγον τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιήσωσι τὰ πυροπολικά, ὡς καὶ περὶ τῆς τακτικῆς αὐτῶν, ἐγένεντο ἥδη, ἐν τῃ εἰσαγωγῇ καὶ τῇ ἀφηγήσει, ἐκτενὴς λόγος. Πυροπολικὰ ἐχρησιμοποιήθησαν παρ’ αὐτῶν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς κατὰ

θάλασσαν συναντήσεις, ήμέρας τε καὶ νυκτός, κατά τε πλοίων ἡγ-
κυροβολημένων (Ἐρεσσός, Χίος, Τένεδος, Μεθώνη κ.λ.π.) καὶ ἐν
πλῷ (Γέροντας, Ἡράκλειον, Καφηρεὺς κ.λ.π.).

Ἐκ τῶν κατὰ ἡγκυροβολημένων πλοίων ἐπιθέσεων, ὅσαι ἐπέ-
τυχον, ὥφειλον γενικῶς τὴν ἐπιτυχίαν των, κυρίως μὲν εἰς τὴν κα-
λὴν χρησιμοποίησιν τοῦ στοιχείου τοῦ αἰφνηδιασμοῦ (Χίος, Με-
θώνη), οὐκ διάγον δὲ καὶ εἰς τὴν σύγχυσιν, ἵνα ἐπέφερεν εἰς τὰ πλη-
ρώματα τῶν Τουρκικῶν βαρέων πλοίων—κατὰ τὰ πρῶτα ἴδια τῆς
ἐπαναστάσεως ἔτη—ἡ ἀπλῇ ἐμφάνισις τῶν πυρπολικῶν.

Αἱ ἐν πλῷ ὅμως ἐπιθέσεις κατὰ πλοίων κινούμενων παρουσιά-
ζουν ὡς εἰκὸς πολὺ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα
νὰ ἔξαγαγῃ εξ αὐτῶν διδάγματα μελετητήν. Αἱ ἐπιθέσεις αὗται
διεξήγοντο, ὡς εἴδομεν, σχεδὸν κατὰ κανόνα δμαδικῶς καὶ ὑπὸ τὴν
κάλυψιν τοῦ πυρός—ἔνιοτε δὲ καὶ μόνον τοῦ καπνοῦ τῶν πυροβο-
λισμῶν χρησιμοποιημένου ὡς προπετάσματος—τῶν πολεμικῶν
πλοίων.

Τὰ πλεονεκτήματα, ἀτινα παρέχει διὰ τὴν τοιαύτην χρησιμο-
ποίησιν ἡ προσήνεμος θέσις, εἶναι τοσον προφανῆ, ὥστε δὲν εἶναι
καθόλου ἀπορίας ἀξιον, διατὶ ἡ λῆψις τῆς θέσεως ταύτης ἀπετέλει
κατὰ κανόνα τὴν πρώτην προσπάθειαν τῶν Ἑλλήνων Ναυάρχων
εἰς πάσας τὰς μετὰ τοῦ ἔχθροῦ συναντήσεις των. Ἀπὸ τῆς
ἀπόφεως ταύτης ἡ θέσις αὗτη ἀντιστοιχεῖ διὰ τὴν περίπτωσιν
τῶν σημερινῶν Στόλων πρὸς τὴν πρώταθν τοῦ ἐγκαρσίου τοῦ
ἀντιπάλου θέσιν, ἢτις θεωρεῖται ὡς ἡ εὐνοϊκὴ διὰ τορπιλικὴν
προσβολήν.

Ἡ προσβολὴ τῶν πυρπολικῶν ἔξαπελύετο σχεδὸν πάντοτε διὰ
σήματος τοῦ Ναυάρχου, δπερ οὕτος ἔδιδεν, ἀφοῦ προηγουμένως
ῳδήγε: τὰ πλοῖα τον εἰς ἀπόστασιν βολῆς καὶ ἡρχίζε τὸ πῦρ· εἶναι
ἀληθές, ὅτι ἡ ἀπόστασις αὕτη ἔξελέγετο πάντοτε μᾶλλον μακρὰ διὰ
τὰ πυροβόλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦτο ὅμως ἦτο δρόμον, ἐφ' ὅσον
τὸ πυροβόλον ἔχρησιμοποιεῖτο ὡς δευτερεῦον μόνον ὄπλον διὰ νὰ
ἀπασχολήσῃ τὸν ἔχθρον, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν πυρ-
πολικῶν, ἀποτελούντων τὸ κύριον ἐπιθετικὸν ὄπλον.

Πλὴν τούτου, προϊόντος τοῦ πολέμου, ἡ πεῖρα ἔδιδαξε καὶ ἄλ-
λας τελειοποιήσεις τῆς τακτικῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ πυρπολικοῦ.
Οὕτως δι Μιαούλης εἰς μίαν ἀναφοράν του τῷ 1825 πρὸς τοὺς
Προκρίτους τῆς Ὑδρας ἀναγράφει, ὅτι: «διὰ νὰ καῶσι φρεγάται
καὶ κορβέται εἰς τὰ πανιά εἶναι χρεία νὰ ὑπάγωσι κατ' αὐτῶν δύο

πυροπολικά, τὸ μὲν ἀπὸ σοταβέντο τὸ δὲ σοβράνο· ἄλλως, δπως καὶ ἀν δρισάρη ἡ φρεγάτα ἡ ἡ πορφέτα, πέροι τὸ πολλῆσαν πυροπολικὸν ὑπουάτω τῆς καὶ τότε καὶ αὐτὸ ἀπομακρύνει καὶ τὴν φωτιὰν σβύνει ἀν ἔπιασε».

‘Η ἀνάγκη τῆς διὰ δύο πυροπολικῶν προσβολῆς ἐκάστου πλοίου κατέστη ίδια ἀντιληπτή, ἀφ’ ἣς εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα οἱ Αἴγυπτοι καὶ ἐβελτιώθη συγχόνως ἡ δργάνωσις τῶν Τουρκικῶν πλοίων, δπότε, ἀντὶ ταῦτα νὰ ἀποτελῶσιν ὃς πρότερον δυσκινήτους δγκους, ἥρχιζον νὰ χειρίζωσι πρὸς ἀποφυγὴν· ἡ ἀνωτέρω λοιπὸν περικοπὴ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Μιαούλη δίδει μὲ τὴν χαρακτηριστικήν τῆς σαφήνειαν καὶ ἀπλότητα τὴν καλυτέραν εἰκόνα τῶν δυσκολιῶν καὶ τῆς λεπτότητος τοῦ χειρισμοῦ τῆς διὰ πυροπολικῶν προσβολῆς ἐναντίον πλοίου χειρίζοντος πρὸς ἀποφυγὴν. Εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ ἐπιτιθέμενον πυροπολικὸν ἔδει νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν προσήνεμον πλευρὰν τοῦ προσβαλλομένου πλοίου διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ταχεῖα καὶ ἀσφαλής μετάδοσις τοῦ πυρός· καὶ ἐφ’ ὅσον μὲν τὰ Τουρκικὰ πλοῖα, λόγῳ τῆς ἀδεξιότητος ἡ τοῦ πανικοῦ τῶν ἐπιβαινόντων αὐτῶν, ἥδυνάτουν νὰ χειρίσουν, τὸ πρᾶγμα ἥτο σχετικῶς ἀπλοῦν. ‘Οταν ὅμως ἥρχισαν νὰ χειρίζωσι—καὶ ὁ καλλίτερος χειρισμὸς ἥτο ἡ προσαγωγὴ πρὸς τὸν ἀνεμον, ἥτοι στροφὴ «ἐντὸς», ἀπειλοῦσα τὸ πυροπολικὸν διὰ συγκρούσεως—τότε πλέον τὸ πρᾶγμα παρουσίαζε πολὺ μεγαλυτέρας δυσχερείας· πρὸς ἀντιμετώπισιν δὲ τούτων προὔταθη παρὰ τοῦ Μιαούλη ἡ ἀνωτέρω λύσις τῆς χρησιμοποιήσεως δύο πυροπολικῶν, κατευθυνομένων ἐνδός πρὸς τὴν προσήνεμον καὶ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὴν ὑπήνεμον τοῦ ἐχθρικοῦ σκάφους πλευράν.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ τακτικὴ τῶν πυροπολικῶν παρουσιάζει ἐνδιαφέρουσαν ἀναλογίαν πρὸς τὴν τῶν σημερινῶν ἀντιορπιλλικῶν, ἥτις ἐπίσης ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐκ δύο σημείων ταῦτοχρονον προσβολὴν πρὸς ἔξουδετέρωσιν τοῦ χειρισμοῦ ἀποφυγῆς τοῦ προσβαλλομένου.

‘Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ τακτικὴ αὗτη συνεπήγετο τὴν ἀνάγκην χρησιμοποιήσεως πολὺ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ πυροπολικῶν καὶ πρὸ τῆς ἀτοδοχῆς ἄλλως τε αὐτῆς ἡ αὔξησις τῶν δανωμένων πυροπολικῶν, ἥτις ὀφείλετο εἰς τὴν καλυτέραν δργάνωσιν τῶν Αἴγυπτίων καὶ εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν Τουρκῶν, εἶχεν ἀρχίσει νὰ δημιουργῇ ἀνησυχίας· οὕτω κατὰ τὰς ναυμαχίας τῆς Σάμου, τοῦ Γέροντα καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἐκάησαν ἐν συνόλῳ 22 Ἐλληνικὰ πυροπολικὰ πρὸς καταστροφὴν ἐπτὰ Τουρκικῶν μεγάλων πλοίων, καὶ εἶναι

μὲν βεβαίως ἀληθές, ὅτι ἡ ἀξία τῶν τελευταίων τούτων, ἐὰν μάλιστα σκεφθῇ τις ὅτι συναπωλέσθησαν μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας, ἥτο ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα τῆς τῶν πεπαλαιωμένων μικρῶν σκαφῶν, ἀτινα συνήθως ἔχοντι μοποιοῦντο ὃς πυρπολικά· ἀλλὰ πάντως τὸ γεγονός τοῦτο, ὃς ἀπαιτοῦν ἔντασιν προσπαθειῶν, εἰς ἐποχὴν καθ' ἥν ὃς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀφηγήσει ἔκτεθέντων λόγων ἐπεκράτει ἀπ' ἐναντίας ἡ χαλάρωσις καὶ ὁ μαρασμός, ἥτο ἀρκετὸν διὰ νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς Ἑλληνας, ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ ὅπλου μὲ τὸν ὅποιον εἶχον θαυματουργήσει ἔβαινε ταχέως πρὸς τὴν δύσιν τῆς καὶ ὅτι ἔδει νὰ στραφῶσι πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις.

Ἄσχέτως τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς, ἡ χοῆσις τῶν πυρπολικῶν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν δύναται νὰ παράσχῃ ἔδαφος εἰς σκέψεις, αἵτινες ἔξερχόμεναι τοῦ χρονικοῦ πλαισίου τῆς τότε ἐποχῆς, εἶναι καὶ σήμερον ἀκόμη χρήσιμοι· οὕτω παραβάλλοντες τὰ πυρπολικὰ μὲ τὰ σημερινὰ τορπιλλικὰ, δυνάμεθα νὰ εὑρωμεν τὰς κάτωθι ἐνδιαφερούσας ἀναλογίας:

α) ὡς πρὸς τὴν κάλυψιν διὰ πυρὸς πυροβολικοῦ: αὕτη εἶναι καὶ σήμερον ἀπαραίτητος, προκειμένου περὶ ἡμερινῆς ἐπιθέσεως τορπιλλικῶν σκαφῶν κατὰ τῶν πλοίων μάχης τοῦ ἀντιπάλου, ὅσον ἥτο ἀπαραίτητος διὰ τὰς ὁμαδικὰς ἐπιθέσεις τῶν πυρπολικῶν κατὰ τὰς ναυμαχίας τοῦ Ἀγῶνος.

β) ὡς πρὸς τὴν λῆψιν τῆς θέσεως προσβολῆς: αὕτη παρουσιάζει καὶ σήμερον τὰς αὐτὰς δυσκολίας ἀς καὶ τότε, ἐφ' ὅσον ὁ ἀντίπαλος εἶναι εὐέλικτος, πάντως δὲ προϋποθέτει ὑπεροχὴν ταχύτητος. Ἐὰν οἱ Ἑλληνικοὶ Στόλοι τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος δὲν ἐκέκτηντο ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν ταχύτητος καὶ εὐελιξίας ἐπὶ τῶν ἀντιπάλων των, δὲν θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὰ πυρπολικά των ἐν ἡμεριναῖς ἐκ παρατάξεως ναυμαχίαις.

γ) ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς προσβολῆς ἐτονίσθη ἡδη ἡ ἀναλογία τῆς διὰ δύο πυρπολικῶν προσβολῆς ἐκάστου πλοίου, πρὸς τὴν ἐκ δύο σημείων ταῦτοχον προσβολήν, εἰς ἥν ἀποβλέπει ἡ σημερινὴ τακτικὴ τῶν ἀντιτορπιλλικῶν· ὅπως δὲ διὰ τὰ πυρπολικὰ ἡ βελτίωσις τῆς δργανώσεως τοῦ ἀντιπάλου συνεπήγετο τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς ἐπίτευξιν ἀποτελέσματος, οὕτω καὶ σήμερον ἡ διὰ τορπιλλικῶν σκαφῶν προσβολὴ, εἴτε ἐν ἡμέρᾳ, εἴτε νυκτί, δον νὰ βασίζηται ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιτιθεμένων σκαφῶν, διὰ νὰ παρουσιάζῃ λογικὰς τινὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας κατ' ἀντιπάλου ὀργανωμένου καὶ δυναμένου νὰ ζειρίζῃ πρὸς ἀποφυγὴν.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρέπει περισσότερον νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν προσοχήν μας, εἶναι ἀκοιβῶς τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον, καθόσον πολλοί, ἐπιχειρήσαντες νὰ ἀντλήσωσιν ἐκ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας κατὰ θάλασσαν Ἀγῶνος ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐξ ἐλαφρῶν ἀποκλειστικῶν πλοίων συγκροτήσεως τοῦ ἡμετέρου Ναυτικοῦ, ἔφερον ὡς ἐπιχείρημα τὴν ἐπιτυχῆ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν δρᾶσιν τῶν πυροπολικῶν. Ὡς βλέπομεν ὅμως ἐκ τῆς ἀφηγήσεως, ἡ δρᾶσις αὗτη δὲν ὑπῆρξε πάντοτε ἐπιτυχής, ἐὰν δὲ ἔξαιρέσῃ τις τὸν δαιμόνιον Κανάρην, ἡ ἀναλογία τῶν ἐπιτυχῶν προσβολῶν πυροπολικῶν, ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐκτελεσθεισῶν ἔβαινε σταθερῶς ἐλαττονός μένη, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐνεργοῦ παρεμβάσεως τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐφ' ὅσον ἡ δργάνωσις τῶν Τουρκικῶν πλοίων προϊγέτο.

Ἐπὶ πλέον καὶ αὐτὴ ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς «τακτικῆς ἀπειλῆς», ἣν ἀπετέλουν τὰ πυροπολικὰ καὶ ἡτοι ἡτοι πλήρης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως, ἡλαττώθη ἀπὸ τοῦ Εἵ τους καὶ ἐφεξῆς, μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ καταντήσῃ ἐν τέλει προοβληματική. Πάντως δὲ καὶ αὐτὰ τὰ περιῳδισμένα ἀποτελέσματα ἐπετυγχάνοντο ἐν ἡμέρᾳ, διὰ προσβολῶν ἐκτελουμένων ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ πυρὸς τῶν πλοίων τοῦ Στόλου, τινὰ τῶν ὅποιων ὥριζοντο πάντοτε διὰ σήματος ὅπως συνοδεύωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πυροπολικὰ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν καὶ διάσωσιν τῶν πληρωμάτων των μετὰ τὴν ἐπίθεσιν.

Συνεπῶς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, παρ' ὅλην τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς ναυτικὴν ἵκανότητα καὶ τόλμην, δὲν διέψευσε τὴν Ἀρχήν, ὅτι ὁ ἐπιθυμῶν νὰ διατηρήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης δέοντα νὰ εἶναι εἰς θέσιν ὅπως ἀντιμετωπισῃ τὸν διαμφισθητοῦντα αὐτὴν ἀντίπαλον πανταχοῦ καὶ ἐν οἰαδήποτε στιγμῇ, ὅχι δὲ μόνον ὑπὸ εἰδικὰς συνθήκας τόπου καὶ χρόνου. Τὴν ἀνάγκην, ἄλλως τε ταύτην συνησθάνθησαν καὶ οἱ ἴθύνοντες τὰ τῆς Ἐπαναστάσεως, οἵτινες ἔσπευσαν, εὐθὺς ὡς ἡ σύναψις τῶν ἐξωτερικῶν δανείων ἐπέτρεψε τοῦτο, νὰ παραγγείλωσι πραγματικὰ πολεμικὰ πλοῖα δι' ἴσχυροῦ πυροβολικοῦ ἐξωπλισμένα, ὡς ἡσαν ἡ φρεγάτα «Ἐλλὰς» καὶ τὸ ἀτμοκίνητον «Καρτερία».

Εἶναι ἀξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως τὸ γεγονός, ὅτι ἐν τῇ παραγγελίᾳ τοῦ τελευταίου τούτου σκάφους ἐπεκράτησαν αἱ νεωτεριστικαὶ ἴδεαι τοῦ Hastings καὶ οὕτω πως ἡ Ἑλλὰς ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ εἶναι Ἑλληνικὸν τὸ πρῶτον ἐν τῷ κόσμῳ ἀτμοκίνητον πολεμικὸν πλοῖον, ὅπερ ἔλαβε μέρος εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐὰν συν-

δυάσωμεν τοῦτο μὲ τὴν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 πρώτην πάλιν ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ, χρησιμοποίησιν ὑποβρυχίου εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν ἐν σύμβολον τοῦ ναυτικοῦ δαιμονίου τῆς Φυλῆς, ὅπερ καθιστᾶ δυνατὴν τὴν ἐκάστοτε χρησιμοποίησιν τῶν νεωτεριστικωτέρων ἐπινοήσεων.

‘Αλλ’ ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν «Ἀστιγκα καὶ τὴν «Καρτερίαν»· τὸ πλοῖον αὐτό, πλὴν τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἀτμοῦ, παρουσίαζε καὶ ἐν ἄλλῳ ἐνδιαφέρον, τὸ ὅτι δηλαδή, καὶ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πλοῖα τῆς ἐποχῆς του, ἔφερε μικρὸν ἀριθμὸν βαρυτάτων καὶ ἴσχυροτάτων πυροβόλων, δυναμένων νὰ βάλλωσι τὰ διὰ πρώτην τότε φορὰν χρησιμοποιούμενα ἐκρηκτικὰ βλήματα τοῦ τύπου Paixhans· τὰ κεραυνοβόλα ἀποτελέσματα, ἀτινα τὰ πυροβόλα ταῦτα ἀπέδοσαν παντοῦ ὅπου ἔχρησιμοποιήθησαν, ἀπετέλουν μίαν προειδοποίησιν περὶ τῶν προόδων, αἵτινες μετὰ τόσα ἔτη ἐπρόκειτο νὰ καταστήσουν τὸ βαρὺ πυροβόλον καὶ τὸ διὰ τοῦ ὅπλου τούτου ἐφωδιασμένον ἀτμήλατον «πλοῖον μάχης» τὴν μονάδα μετρήσεως τῆς ναυτικῆς ἴσχύος τῶν Κρατῶν. Ἡ μικρὰ καὶ ἀσθενής «Καρτερία» ἀπετέλει λοιπὸν ὅχι μίαν ἀπλῆν κανονιοφόρον, ἀλλὰ τὸν πρόδρομον τοῦ πλοίου μάχης, θὰ καθίστατο δὲ ἐμφανέστερον τοῦτο, ἐὰν ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου ἀφ’ ἐνὸς καὶ ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Ἀστιγγος ἀφ’ ἐτέρου δὲν παρημπόδιζον τὴν εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως διὰ τῆς «Καρτερίας καὶ ἄλλων Τουρκικῶν πλοίων ἴσχυροτέρων ἀπὸ ἐκεῖνα, ἀτινα τόσον εὐχερῶς κατέβαλεν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς Σκάλας τῶν Σαλώνων.

‘Ωστε, ἀν θέλωμεν καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ τρόπου χρησιμοποιήσεως τῶν πολεμικῶν μέσων τῆς Ἐπαναστάσεως νὰ καταλήξωμεν εἰς μίαν ἀρχὴν γενικῆς φύσεως καὶ πάντοτε ἴσχύουσαν, δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν αὐτὴν ὡς ἐξῆς: τὰ πολεμικὰ μέσα, ἀτινα πρέπει νὰ διαμέτῃ κατὰ θάλασσαν ἐν Κράτος ἔχον ζωτικὴν ἀνάγκην τῆς κατὰ θάλασσαν κυριαρχίας, πρέπει νὰ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ καθιστοῦν δυνατὴν τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ διαμφισβητούντος τὴν κυριαρχίαν ταύτην ἐχθροῦ εἰς δυνατὸν ἐν οἰαδήποτε στιγμῇ καὶ ὑπὸ οἰασδήποτε συνθήκας τόπου καὶ χρόνου.

‘**Η ἐπίδρασις τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου.**

Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς σχετιζόμενον μὲ τὴν ψυχολογίαν τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Ἀγῶνος, ἐπιτρέπει ἐπέκτασιν, δὲν πρόκειται δμως νὰ θίξωμεν παρὰ μόνον μίαν πλευρὰν αὐτοῦ· αὕτη δὲ εἶναι ἡ σχετικὴ

πρὸς τὴν διαλυτικὴν πράγματι ἐπίδρασιν, ἢν ἡσκησεν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς ἴσχύος τῆς Ἑλλάδος τὸ βασικὸν ἔλαττωμα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν χαρακτῆρος, τούτεστιν ἡ τάσις πρὸς διχονοίας καὶ διαιρέσεις· ἡ τάσις αὕτη, ἀποτέλεσμα τοῦ ἀτομιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀπροθυμίας πρὸς συνεργασίαν καὶ συντονισμὸν προσπαθεῖῶν, ὑπῆρξεν ἀπ' αἰώνων δυστυχῶς ἐν τῶν κινήσιν χαρακτηριστικῶν τῆς φυλῆς μας.

Ἡ ἐπίδρασις αὗτῆς ἐπὶ τῶν ναυτ. ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἀγῶνος ὑπῆρξεν ἄμεσος καὶ ἔμμεσος· καὶ ἡ μὲν ἄμεσος ἐξεδηλώθη πλειστάκις ὑπὸ μορφὴν ἀνυποταξίας καὶ ἀπειδίας Κυβερνητῶν καὶ πληρωμάτων μὲ συνεπείας κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἡττον σοβαράς, ἡ δὲ ἔμμεσος διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Ναυτικοῦ παρὰ τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀπασχολήσεώς της μὲ τὰς ἐμφυλίους ἐν Πελοποννήσῳ ἔριδας.

Ως ἐν τῇ ἀφηγήσει εἴδομεν, αἱ ἔριδες αὗται δὶς διαρκοῦντος τοῦ ὑπέρ Ανεξαρτησίας Ἀγῶνος κατέληξαν εἰς πραγματικὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ κυριωτέρα δὲ συνέπεια τούτου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Ναυτικοῦ ἦτο ἡ κατασπατάλησις τῶν χρημάτων τῶν δανείων, χωρὶς νὰ δοθῇ τὸ ἀναλογοῦν διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως μρος. Ἄν λάβῃ τις ὑπ’ ὅψιν, ὅτι ἐν στρατιωτικὸν σῶμα, καὶ δὴ ἐξ ἀτάκτων ἀποτελούμενον, ὡς κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν τὰ συγκροτοῦντα τὸν στρατὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, δύναται ἐπὶ τέλους νὰ κινηθῇ καὶ ἀνευ ρευστοῦ χρήματος ἐφ’ ὅσον ἔχει πυρομαχικὰ καὶ βασίζεται διὰ τὴν διατροφήν του εἰς τοὺς πόρους τῆς χώρας, ἐνῷ ἐν πλοῖον ἀδυνατεῖ νὰ κινηθῇ ἀνευ ὀρισμένων ἐφοδίων, πυρομαχικῶν καὶ τροφίμων, ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως, διατὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ Ναυτικοῦ ἦσαν ἐπιτακτικότεραι. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον τοῦτο· διότι εἰς τὰ ἔξοδα συντηρήσεως καὶ κινήσεως τῶν πλοίων, πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἐπισκευῶν, καθὼς καὶ τὰ οὐχὶ εὑκαταφρόνητα ἔξοδα τῆς ἐκάστοτε μετατροπῆς πλοίων εἰς πυροπολικά, τῶν ἀποζημιώσεων πρὸς τοὺς κατόχους των καὶ τῆς ηὔξημένης μισθοδοσίας, ἥτις ἐδίδετο εἰς τὰ πληρώματά των. Ταῦτα πάντα ἀπετέλουν ποσὰ σημαντικώτατα, ὡς ἄλλως τε ἔξαγεται ἐκ τῶν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ἀφηγήσεως δοθέντων ἀριθμῶν, τὰ ποσὰ δὲ ταῦτα ἔντληθησαν σχεδὸν ἀποκλειστικῶν κατὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα ἐτη ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τῶν πλουσίων ἐφοπλιστῶν τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων, ἐλάχιστα δὲ ἐκ τῶν ἐπιβληθεισῶν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου φρούροιῶν καὶ ἀκόμη

δλιγώτερα ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι προφανὲς τὸ πόσον ἡ εἰς τὰς ἐμφυλίους ἐν Πελοποννήσῳ ἔριδας κατασπατάλησις τῶν χρημάτων τῶν δανείων συνετέλεσεν εἰς τὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824 σημειωθέντα κάματον καὶ τὴν ἐκ τούτου διάλυσιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, εἰς ἣν κυρίως ὀφείλετο ἡ ἐπιτυχία τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποβάσεως τοῦ Ἰμβραήμ.

Ἄρκει ἡ ἀνάγνωσις μιᾶς ἀπὸ τάς ἀλλεπαλλήλους ἀναφορᾶς τὰς παρὰ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη πρὸς τοὺς Προκρίτους τῆς "Υδρας ἀπευθυνθείσας κατὰ τὰ ἔτη 1824 καὶ 1825, διὰ νὰ καταδείξῃ τὸν πόνον τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου διὰ τὰ δεινὰ, ἄτινα ἔβλεπεν ἐπερχόμενα λόγῳ τῆς παντελοῦς ἐκ μέρους τῆς Κεντρικῆς Διοίκησεως ἐγκαταλείψεως τοῦ Ναυτικοῦ, τῆς δφειλομένης κυρίως εἰς τὴν παρὰ τῶν ἐμφυλίων ἔριδων ἀπορρόφησιν πάσης φροντίδος καὶ πάσης ζωτικότητος, Ἰδοὺ μερικὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῆς ἀπὸ 11ης Μαΐου 1825 ἀναφορᾶς :

"Τώρα δικαῖος μὲ ποῖον στόλον, μὲ ποῖα μέσα, μὲ ποῖον σχέδιον νὰ κάμωμεν αὐτὸ τὸ θαῦμα ; φεῦ ! εἰς τὴν ἀθλιότητά μας ! Χρεωστεῖτε καὶ ἡ εὐγενία σας νὰ παραστήσετε εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν αὐτήν μας τὴν κατάστασιν καὶ νὰ τὴν κάμετε νὰ γράψῃ σφροδὰ καὶ νὰ μᾶς παρακινήσῃ δπωσοῦν εἰς τὸ χρέος μας Τὶ κακὸν εἴναι τοῦτο διὰ τὸν Θεόν ; ἀν δὲν ἐπιμεληθῆτε νὰ τὸ μετριάσετε κἄν, τίποτε μὴν περιμένετε ἀπὸ τὴν ἀνύπαρκτον ταύτην θαλάσσιον δύναμίν μας". "Υποδεικνύουσα δὲ περαιτέρω τὴν ἀνάγκην συγκεντρώσεως τῶν προσπαθειῶν πρὸς διάσωσιν τοῦ Ναυάρινον καὶ τὴν ἀνάγκην ἐνισχύσεως τοῦ Στόλου διὰ πυρπολικῶν, κατέληγεν ἡ ἀγωνιώδης αὕτη ἐπικλησίς τοῦ Ναυάρχου ὃς ἔξῆς :

"καὶ παρακαλοῦμεν περὶ τούτου νὰ γράψετε πάλιν εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν, ἡ δποία δὲν πιστεύω νὰ μὴ γνωσίζῃ καλύτερα ἀπὸ ἡμᾶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔδω κινδύνου καὶ τῆς γρείας τοῦ Στόλου, νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἐθνους, καθὼς φωνάζει ὁ δλος ὁ κόσμος".

Δυστυχῶς, οὔτε αἱ ἐπικλήσεις τοῦ Μιαούλη, οὔτε τὸ φάσμα τοῦ ἐπερχομένου κινδύνου ἵσχυν νὰ ἀποστρέψωσι τὰς ἀντιμαχομένας φατρίας ἀπὸ τοῦ ἀδελφοκότονου σπαραγμοῦ, ὅταν δὲ τέλος ἀπεφάσισαν αὕται νὰ δώσωσι τὰς χεῖρας πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ κινδύνου, ἥτο πολὺ ἀργά, διότι ὁ Ἰμβραήμ εἶχε στερεῶς ἐγκατασταθῆ ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀκοιβῶς τοῦτο εἶναι ἐν τῶν χαρακτηριστικωτέρων σημείων τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος, ὃς εἰκονίζον τὰς

συνεπείας τῆς φοβερᾶς νόσου τῆς διχονοίας, ἥτις ἐμφωλεύουσα εἰς τὸν ἔθνικόν μας χαρακτῆρα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς Ἰστορικῆς ἐμφανίσεως τῆς Ἑλλάδος μέχρι καὶ τῆς προσφάτου Ἰστορίας τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου, ἀπετέλεσε πάντοτε τὴν βασικὴν αἰτίαν τῶν μεγαλυτέρων μας ἔθνικῶν συμφορῶν. Καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει—δπως καὶ εἰς πλείστας ἄλλας—ἥ τιμωρία ὑπῆρξε πράγματι σκληρά, διότι ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταδικασθῇ εἰς ἀποτυχίαν ὀλόκληρος δ Ἀγὸν καὶ νὰ ἀποβοῦν εἰς μάτην οἱ τόσοι ἡρωϊσμοὶ καὶ αἱ τόσαι θυσίαι· διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιον, διτὶ ἀνευ τῆς παρεμβάσεως τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ παρ' αὐτῶν ἔξαναγκασμοῦ τοῦ Ἰμβραήμ, πρῶτον μὲν διὰ τῆς ἐν Ναναρίνῳ καταστροφῆς τοῦ Στόλου του, εἴτα δὲ καὶ διὰ τῆς ἀποβάσεως τῆς Στρατιᾶς τοῦ Μαιζώνος, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πελοπόννησον, ἥ Ἐλληνικὴ Ἐπανάστασις θὰ κατεστέλλετο τελειωτικῶς, ἥ τὸ πολὺ θὰ περιωρίζετο εἰς μικράς τινας ἀπομειμακρυσμένας ἀλλήλων ἑστίας, τοῦτο δὲ ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἰμβραήμ, τὴν ἐπιτυχοῦσαν χάρις εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν παράλυσιν τοῦ Ἐλλην. Στόλου.

Μία, δχι ὀλιγώτερον θλιβερά, συνέπεια τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ μαρασμοῦ, εἰς δν ἀφέθη νὰ περιέλθῃ τὸ Ναυτικὸν τῷ 1825, ἥτο καθὼς εἴδομεν καὶ ἥ τρομακτικὴ ἀνάπτυξις τῆς πειρατείας ἐν τῷ Αιγαίῳ, ἥ ἐκ τῆς ὁποίας προσγενομένη ὑλικὴ καὶ ἡμικὴ ζημία εἰς τὴν Ἐπανάστασιν ὑπῆρξε τεραστία. Τοῦτο βεβαιως δὲν εἶναι δρόμον νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς τὰς ἐν Πελοποννήσῳ ἔριδας, δύναται δμως καὶ ἐνταῦθα δ προσεκτικὸς παρατηρητὴς νὰ διέδῃ, ἐκτὸς τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πλουτισμοῦ, ὃς κίνητρον τῆς εἰς τὴν πειρατίαν ἀπασχολήσεως τὴν τάσιν πρὸς ἀνεξάρτητον ἐνέργειαν καὶ ἀνυπακοήν, ἥτις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πειρατείας, δσον καὶ ἥ ἐκ τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῶν πλοίων τοῦ Στόλου ἀνεργία καὶ δυστυχία τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ναυτικῶν νήσων.

‘Α σημασία τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος.

Περαίνοντες τὴν σειρὰν τῶν ἐκ τῆς Ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως διδαγμάτων θεωροῦμεν ὡς ἐν τῶν σπουδαιοτέρων ἐξ αὐτῶν τὴν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὑπὸ τῆς Ἰστορίας ἐπιβεβαίωσιν τῆς σημασίας τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος. Τὸ περίφημον ρητὸν τοῦ Ναπολέοντος, καθ' ὃ «αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις συγκρινόμεναι μὲ τὰς ὑλικὰς εἶναι ὡς τρία πρὸς ἕν», οὐδαμοῦ ἵσως ἀλλοῦ εὑρεν ἐν τῇ Ἰστορίᾳ τρανωτέραν ἀπόδειξιν, παρὰ εἰς τὰς Ναυτικὰς Ἐπιχειρήσεις τοῦ

νπέρ ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνος. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐν Ναυτικὸν αὐτοσχεδιασθὲν καὶ αὐτοσυγκροτηθὲν ἡδυνήθη, καίτοι ἔξ ασθενῶν πλοίων ἀποτελούμενον, νὰ ἀντιμετωπίσῃ τελεσφόως τοὺς Στόλους μιᾶς ἀρκετὰ ἀκόμη ἴσχυρᾶς τότε Αὐτοκρατορίας, βασιζόμενον κυρίως εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος, ἥτοι συγκεκριμένως εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ ναυτικῆς ἀπόφεως καὶ εἰς τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὴν θέλησιν τῆς νίκης, ὡφῆς ἐνεπνέετο.

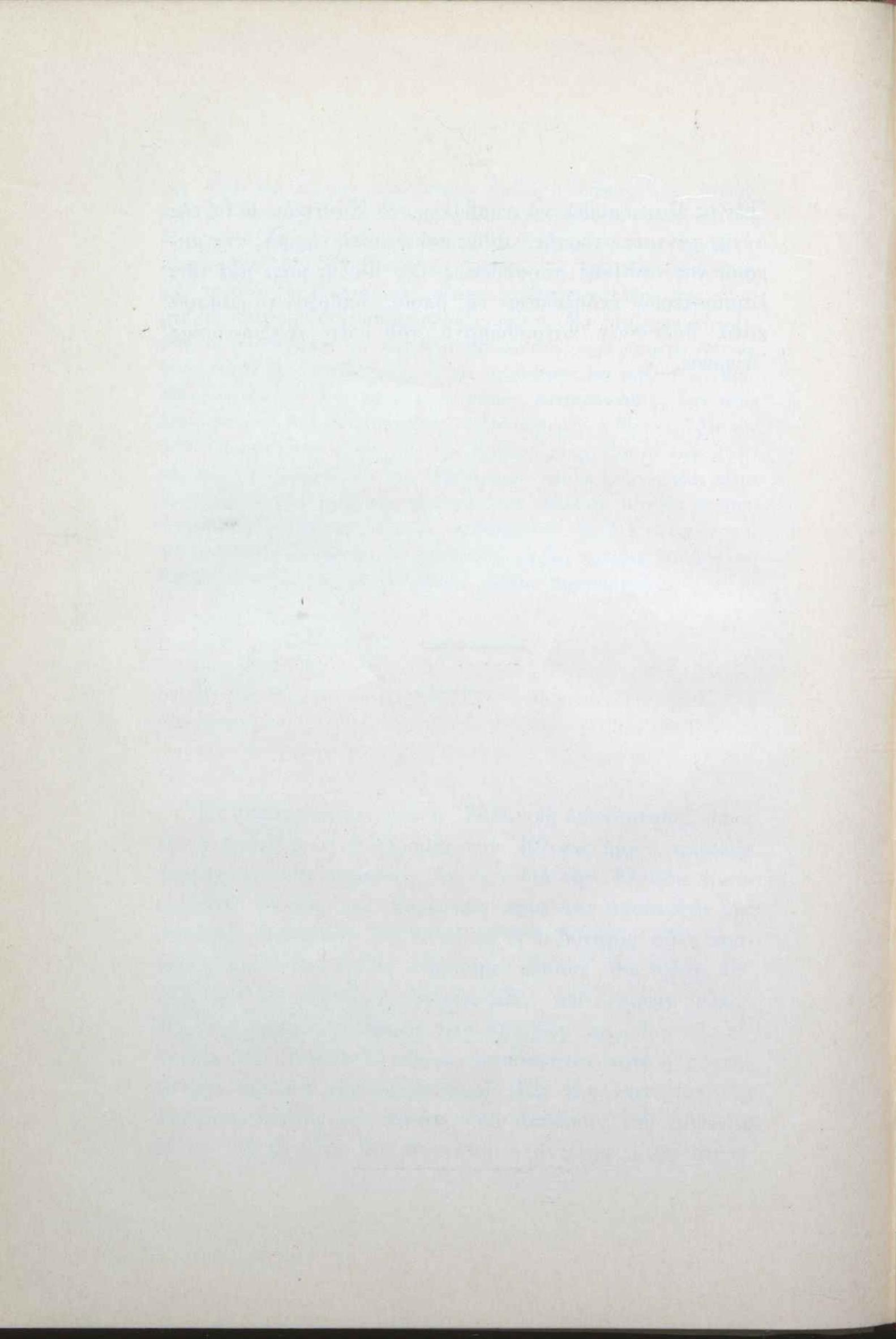
Δὲν θὰ πρέπῃ νὰ νομισθῇ, ὅτι ἔξαίροντες τὴν ὑπεροχὴν ταύτην τοῦ Ἑλληνικοῦ προσωπικοῦ, θέλομεν νὰ μειώσωμεν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν μαχητικότητα τῶν ἀντιπάλων· ἡ ψυχικὴ ὑπεροχὴ τῶν Ἑλληνικῶν πληρωμάτων δὲν ἔβασίζετο εἰς δειλίαν τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀπέδειξαν τὴν πολεμικότητά των ὅπου ἡδυνήθησαν κατὰ τὰς ἀνὰ τὰς θαλάσσας συναντήσεις των, ἀλλ᾽ ἐνέκειτο κυρίως εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐν ναυμαχίᾳ ὁσονδήποτε γενναῖος καὶ ἀν εἶναι κανείς, ἐλάχιστα δύναται νὰ προσφέρῃ, ἐὰν δὲν εἶναι ποδὸς παντὸς ναυτικός. Ή μὴ ἔξοικείωσις τῶν Τούρκων πρὸς τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον, ἥτις ἵναγκαζεν αὐτοὺς νὰ στρατολογῶσι τοὺς ναύτας των παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν κίνησιν καὶ τὸν χειρισμὸν τῶν πλοίων των εἰς ἑτερόκλητα ἀθροίσματα μισθοφόρων καὶ τυχοδιωκτῶν, ἥτο τὸ κυριώτερον σημεῖον, εἰς ὃ οὔτοι ὑστέρουν ἔναντι τῶν ἐκ πραγματικῶν ναυτικῶν συγκεκριμένων Ἑλληνικῶν πληρωμάτων. Ός συναφές πρὸς τὸ μειονέκτημα τοῦτο τῶν Τούρκων δέον νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἐλλειψὶς ἀναλόγου πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ Στόλου των δραγανώσεως καὶ προπαρασκευῆς, δι' ἣς θὰ ἡδύναντο ἐν μέρει τούλαχιστον νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἐλλειψὶν τῆς ναυτικῆς ἴκανότητος καὶ πείρας, ὡς ἡδυνήθησαν οἱ Αἰγύπτιοι διὰ τῆς συστηματικῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς συνδρομῆς τῶν Εὐρωπαίων ὁργανωτῶν.

Συνεπῶς ἡ εἰς προσωπικὸν ὑπεροχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ κατὰ τὸν ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὠφείλετο ἀφ' ἐνδεικότερον εἰς τὴν ναυτικότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῶν νήσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀκλόνητον αὐτῶν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ ὑπαγθῶσιν ἐκ νέου ὑπὸ τὸν ζυγὸν· δὲν πρέπει διωρεῖσαν τὸ γεγονός τοῦ εὐτυχοῦς τερματισμοῦ τοῦ Ἀγῶνος ἐκείνου νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ σφάλμα τοῦ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ὑπαρξίας ναυτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς νίκης διὰ νὰ ἔξασφαλισθῇ ἡ ἐπιτυχία καὶ ὅτι τὸ ὑλικὸν ἔρχεται εἰς δευτερεύουσαν ἐντελῶς μοῆραν πρῶτον

μέν, διότι καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἀκόμη ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ὑλικοῦ, ὅταν δὲ Τουρκικὸς Στόλος ἡδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ ἔστω καὶ στοιχειώδη δργάνωσιν, ἥσχισε νὰ ἔξουδετερώνη τὰς ὑπερανθρώπους πράγματι προσπαθείας τῶν Ἐπαναστατῶν· δεύτερον δέ, διότι ἔκτοτε αἱ συνεχεῖς πρόοδοι τῆς βιομηχανίας, αἴτινες μετέβαλον τὰ πλοῖα τῆς σήμερον εἰς πολυδαιδάλους μηχανισμούς, καίτοι δὲν ἐμείωσαν τὴν σημασίαν τοῦ ἥθικοῦ καὶ τῆς ἐκγυμάσεως τοῦ προσωπικοῦ, πάντως ὅμως ἔσχον ὡς ἀποτελέσματα τὸ νὰ καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσκερῆς ἢ διὰ προχείρων μέσων ἀντιμετώπισις ἀντιπάλου ἐφωδιασμένου διὰ τοῦ συγχρόνου τελειοποιουμένου ὑλικοῦ. Ἀμεσον ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι, δτὶ πᾶν Κράτος, ὅπερ ἔξαρτό τὴν ζωήν του ἀπὸ τὴν ἔξασφάλισιν τῶν θαλασσίων του συγκοινωνιῶν, εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ τηρῇ τὴν ναυτικήν του δύναμιν συνεχῶς συγχρονισμένην ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικοῦ, ταῦτοχρόνως δὲ διὰ συνεχῶν καὶ συστηματικῶν ἀσκήσεων νὰ προσπαθῇ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἔτοιμον τὸ διὰ τὴν χοησιμοποίησιν τοῦ ὑλικοῦ τούτου προσωπικόν.

Ἐν συμπεράσματι, καὶ ἡ Ἐλληνικὴ ἐπανάστασις, ὅπως καὶ ἡ καθόλου σταδιοδορία τοῦ Ἐθνους ἡμῶν, ἀπέδειξε περιτράνως τὴν σημασίαν, ἥν ἔχει διὰ τὴν Ἐλλάδα ἡ συντήρησίς ἵκανῆς καὶ ἀναλόγου πρὸς τὴν ἀποστολήν της ναυτικῆς δυνάμεως· διὰ νὰ εἶναι δὲ ἡ δύναμις αὗτη πραγματικὴ καὶ ὅχι ἀπλῶς ἄθροισμα πλοίων, θὰ πρέπη ἀφ' ἔνδος μὲν νὰ τηρήται συγχρονισμένη ὑπὸ ἔποψιν ὑλικοῦ διὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν συνεχῶν προόδων τῆς τεχνικῆς, ἀφ' ἔτέρου δὲ νὰ μὴ διακόπτηται ποτὲ ἡ συστηματικὴ ἀσκῆσις τοῦ προσωπικοῦ. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀσκήσεως ταύτης καὶ τὴν ἐν γένει ἀπόδοσιν τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ τὰ μέγιστα θὰ συντελέσῃ ἡ ἀντίληψις τοῦ ὅτι τὸ

"Εθνος ἔξακολουθεῖ νὰ περιβάλλῃ, τὸ Ναυτικὸν μετὰ τῆς
αὐτῆς πάντοτε στοργῆς, καθὼς καὶ ἡ πιστὴ τήρησις τῆς μα-
κραίωνος ναυτικῆς παραδόσεως τῆς Φυλῆς μας, μία τῶν
λαμπροτέρων ἐκδηλώσεων τῆς δποίας ὑπῆρξαν τὰ λαμπρὰ
κατὰ θάλασσαν κατορθώματα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας
Ἀγῶνος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΓΓΡΑΦΑ, ΕΚΘΕΣΕΙΣ Κ.Τ.Λ. ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Ποδς ἀποφυγὴν τῆς διακοπῆς τῆς ἀναγνώσεως, ἢν συνεπάγεται ἡ συχνὴ παράθεσις μακρῶν κειμένων ἐγγράφων, ἐκθέσεων κ.τ.λ., συνεκεντρώσαμεν ἐνταῦθα τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν, παραπέμποντες δι' ἐν ἔκαστον εἰς τὴν οἰκείαν σελίδα τῆς εἰσαγωγῆς ἢ τῆς ἀφηγήσεως, εἰς ἢν ἀναφέρεται.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΓΓΡΑΦΑ, ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΤΛ. ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

1. Πρόειπον διπλώματος δι' οὗ ἐφωδιάζοντο τὰ πολεμικὰ πλοῖα.

("Ιδε Σελ. 26 Κεφ. Β'.)

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΘΕΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος βεβαοῦμένον πλέον νὰ ἀναστενάζῃ ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγόν, ὅπὸ τὸν δποῖον τέσσαρες περίπου αἰῶνας καταθλίβεται ἐπονειδίστως, τρέχει μὲ γενικὴν καὶ καὶ διόφωνον δῷμὴν εἰς τὰ ὄπλα, διὰ νὰ κατασυντρίψῃ τὰς βαρείας ἀλύσσεις, τὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων Μαομετάνων περιτεθείσας εἰς αὐτό. Τὸ ίερὸν ὄνομα τῆς ἔλευθερίας ἀντηχεῖ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία ἀναφλέγεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πολύτιμον τοῦτο δῶρον τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ ἀπολεσθῇ εἰς τὸν ὑπὲρ τούτου ἀγῶνα.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Υδρας οὐ θέλουσι μένειν διλιγώτερον πρόμυμοι εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶνα, ἀλλὰ καταφρονοῦντες πάντα κίνδυνον διὰ νὰ καταστρέψωσι τοὺς τυράννους των, θέλουν μεταχειρισθῆ τὸ μόνον μέσον, τὸ δποῖον ἡ φύσις τῆς τοπικῆς αὐτῶν θέσεως δίδει εἰς αὐτοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡμεῖς οἱ προύχοντες οἵ συγχροτοῦντες τὴν διοίκησιν τῆς νήσου ταύτης ἐπιτρέπομεν εἰς τὸν καπιτάν Φραγκίσκον Δοντᾶν τοῦ πλοίου δ Θεμιστοκλῆς, τὸ δποῖον ἔχει κανόνια 12 καὶ ἀλλα πολεμικὰ ὄπλα ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ πλοίου τούτου ὃπου ἡθελε κρίνει ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐνεργῇ κατὰ τῶν διθωμανικῶν δυνάμεων ἔηρᾶς τε καὶ θαλάσσης, πράττων πᾶν δι τι συγχωρεῖται εἰς νόμιμον πόλεμον,

ζως οὖν ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους νὰ ἀποκατασταθῇ μὲ στερεότισιν.

Παρακαλοῦμεν δὲ τοὺς ἄρχοντας τῶν θαλασσίων καὶ ὑπειρωτικῶν δυνάμεων πασῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἔξουσιῶν δχι μόνον νὰ μὴν ἐπιφέρωσι κανὲν ἐμπόδιον εἰς τὰ πλοῖα τοῦτο καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸ πᾶσαν βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν συγχωρουμένην ἀπὸ τὴν οὐδετερότητα αὐτῶν.

Τοῦτο ἐλπίζομεν ἐκ μέρους τῆς γενναιότητος τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, καὶ ἥθελεν εἰσθαι ὑβρις πρὸς αὐτά, ἐὰν ἀμφιβάλλεν καὶ μίαν στιγμὴν περὶ τῆς προθύμου αἵτῶν εὔνοίας εἰς τοῦτον τὸν ἄγῶνα μας, δστις ἐγένετο ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐτίμησαν τὸ ἀνθρώπινον γένος μὲ τὰς ὑψηλὰς αἵτῶν ἀρετάς, καὶ ἐφώτισαν τὸν κόσμον, μάχονται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐναντίον εἰς τοὺς τυράννους των, τοὺς βαρβάρους ἀπογόνους τοῦ βαρβάρου Ὁσμάνον, τοὺς ἔξολοθρευτὰς τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐχθροὺς τῆς ἱερᾶς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τις θέλει εἰσθαι ποτὲ τοσούτον σκληρός, ὥστε νὰ γένῃ δχληρὸς εἰς τὴν φοβερὰν ταύτην περιστασίαν μας, ή νὰ μὴν εὑρεται ὑπὲρ ἡμῶν.

⁷Ἐξεδόθη εἰς τὴν καγκελλαρίαν νῆσον Ὑδρας.

τῇ 16 Ἀποιλίου 1821 Ε. Δ.

Nέατες Κυριάκου Ρήγα

³ Αναγνώστης Ραφελιὰ (¹)

⁷ Ετεπώθησαν παρὰ Νικολάου Μπαρόντζη τοῦ Σαλωνίτον πρὸς
γάμον γοῦν γένους.

(Ἐξ τῆς σελ. 19 τοῦ VII τόμου τῶν Ἀρχείων "Υδρας")

(¹) Τὰ δόνοματα τῶν τότε συντύχων. Ο κύριος αὐτής περιόδου ήταν ο Καρλ Βίλχελμ Α΄ της Σαξονίας.

2. Ὁδηγία διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν Κανόνων Διεθνοῦς Δικαίου.

(Ἔιδε σελ. 26 Κεφ. Β'.

Ἐντιμότατοι κύριοι Καπεταναῖοι (¹)

τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου,

Ἡ ἔγερσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθιους κατὰ τῶν τυράννων του καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ στόλου μας γίνεται μόνον ἐπὶ σκόπου νὰ βλάψωμεν τὸν κοινὸν ἔχθρον, ἵστησαν νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ δίκαια μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ὅλες ἡ φροντίδες μας πρέπει νὰ εἶναι προσηλωμένες εἰς τοῦτο τὸ τέλος, τοῦ δποίου τὴν ἔκβασιν ἐπιθυμοῦμεν, καὶ βέβαια θέλει ἀπολαύσωμεν ἐὰν ὁδηγηθοῦμεν μὲ φρονήματα ἄξια ἐλευθέρων ἀνδρῶν.

Τὰ πολιτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης θέλει εὐφημήσουν τὴν ἀπόφασίν μας πρέπει δικαίως καὶ ἡμεῖς νὰ πορευθῶμεν πρὸς αὐτὰ μὲ δλην τὴν ὑπόκλισιν, σεβόμενοι τὰ δικαιώματά τους καὶ προσφέροντες ἀνήκουσαν εὐλάβειαν εἰς τὴν οὐδετερότητά των.

Ἄναγκη λοιπὸν εἶναι νὰ σᾶς ἐνθυμίσωμεν, ὅτι ἡ οὐδέτερος σημαία σκεπάζει καὶ διαφυλάττει τὰς ἔχθρικὰς πραγματείας· μάλιστα δὲ σᾶς διορίζομεν νὰ ἀπέχετε ἀπὸ κάθε πρᾶξιν, ἡ δποία ἥθελε φέρει σύγχυσιν ἢ δυσαρέσκειαν εἰς τοὺς κάποις τῶν ἐμπορικῶν καραβίων φέροντα σημαίαν τινὸς τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων· νὰ μὴ συγχωρήσετε νὰ τους γίνεται βίζιτα βιαστικῶς, οὔτε νὰ τοὺς ζητῆτε τὰ χαροτιά των διὰ νὰ τὰ ἔξετάζετε.

Ἡ μόνη προσοχή σας θέλει περιορίζεται νὰ βεβαιωθεῖτε ἐὰν τοιαῦτα καράβια μετακομίζουν πολεμικὰ ἐφόδια ἢ στρατεύματα ἔχθρικὰ, καὶ εἰς αὐτὴν μόνον τὴν περίστασιν θέλει ἐμποδίσετε τὴν πρόδοσίν τους καὶ θέλει περιλάβετε τὰ ἐφόδια, πληρώνοντας τὸν ναῦλον, ἢ ἐὰν φέρουν στρατεύματα νὰ διορίσετε νὰ ἐπιστρεφθοῦν εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τὸν δποῖον τὰ ἐπερίλαβαν. Ὅγιαίνετε.

“Υδρα 19 Ἀπριλίου 1821.

οἱ κάτοικοι τῆς νήσου “Υδρας

(Σ) Τρίππος καγγελλάριος

(Ἐκ τῆς σελ. 28 τοῦ VII τόμου Ἀρχείων “Υδρας”)

(¹) Ἀρχείον Ἰακώβου Τεμπάζη.

3. "Υπόδειγμα δρκου Ναυάρχου.

("Ιδε σελ. 26—27 Κεφ. Β'.)

"Ορκος του ἐκλεχθέντος ναυάρχου ὑπὸ τῶν

καπεταναίων καὶ ὑποκαπεταναίων πατραίων "Υδρεωτῶν.

"Ορκίζομαι εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ὑπερασπιζόμενον τὸ δίκαιον, τὸν ἐκδικούμενον τὸν κακὸν καὶ παραβάτην τῶν ἡθικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετῶν· ὅρκίζομαι εἰς τὸ θεῖον καὶ Τερόν Εὐαγγέλιον· ὅρκίζομαι εἰς τὴν Ἐλευθερίαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν Λαμπρὰν τοῦ γένους, παρόντων τῶν ἀξιοτίμων καπεταναίων τῆς πατρίδος μου "Υδρας, νὰ φυλάξω ὅσα ἀκολουθοῦν.

Αον. Νὰ ἀναδεχθῶ τὴν προσωρινὴν ἀξίαν τοῦ Ναυάρχου τοῦ ναυτικοῦ "Υδρας, ἔως οὖν νὰ τελειώσῃ ἡ καμπάνια μας, εἰς τὴν ὅποιαν ἡ πατρὶς μᾶς ἔστειλε κατὰ τὴν κοινὴν ψῆφον τῶν συμπατριωτῶν μους καπεταναίων, τὴν ὅποιαν ἀναδέχομαι προθύμως καὶ μὲ τὴν ἀναγκαίαν φιλογένειαν.

Βον. Νὰ ἀκούω τὰς διαταγὰς τῆς Βουλῆς τῆς "Υδρας, ὅπου ἥθελε τύχει νὰ μᾶς πέμψῃ.

Γον. Νὰ κινήσω τὸ ναυτικὸν τῆς "Υδρας κατὰ τοῦ βαρβάρου Τυράννου τῆς πατρίδος καὶ τῶν ὅπαδῶν, χωρὶς νὰ βλάψω ἄλλον, ὅπου κριθῇ εὔλογον ἀπὸ τὸ κοινὸν συμβούλιον.

Δον. Εἰς ἀναποκτήτους τόπους, ἡ ἐχθρικὸν πλοῖον, νὰ σέβωμαι τὴν ἴδιοκτησίαν τῶν ἀθώων δμογενῶν μας, τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὑπηκόων, καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, ὅταν παραδίδωσι τὰ ὅπλα χωρὶς πόλεμον.

Εον. Ἐπειδὴ τὸ ναυτικόν μας εἶναι ἐνωμένον μὲ τὰ πλοῖα τῶν ἄλλων δύο νήσων, νὰ συνεργῶ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν σκοπόν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἣτις θέλει γίνεται εἰς τὰ πολεμικά μας συμβούλια κατὰ καιρούς,

ΣΤον. Νὰ φέρω ἡ νὰ στείλω εἰς "Υδραν τὸ μέρος τῶν λαφύρων ὅπου δὲ παρὼν στόλος ἥθελε κάμει, διὰ νὰ μοιράσῃ ἡ πατρὶς κατὰ τοὺς νόμους ὅπου θέλει διορίσει.

Ζον. Ἀν δὲ παραβῆ τὸν ἄνω ἐκτεθέντα δρκον μου, κηρύττομαι ἀνάξιος τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι ὑπουργήματος καὶ ὑπόχρεως νὰ

δώσω λόγον εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ γένους.

Χίος, ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στόλῳ τῇ 28 Ἀπριλίου 1821

Oἱ καπετάνιοι

Οἱ ταύαρχοι

<i>Καπετάν Λάζαρος Πέτρου Αλεχός</i>	<i>Γιακουμάκης Ν. Τουμπάζη</i>
<i>Καπ. Ἀραστάσης Τσαμαδὸς</i>	
<i>Καπετάν Δημήτρος Ἀντώνη Βώκου</i>	
<i>Καπ. Λάζαρος Παπαμανώλη</i>	
<i>Καπετάν Λευθέρος Γιάννη Γκιώνη</i>	
<i>Καπ. Γιάννης Γκέλης</i>	
<i>Καπετάν Γιάννος Δοντᾶς</i>	
<i>Καπ. Ιωάννης Λ. Βουργάρη</i>	

4. Διαταγὴ περὶ εἰσπρεξεως φόρων τῶν νήσων.

("Ιδε Σελ. 52 Κεφ. Β)

(Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ιαν. Τομπάζη)

Συνθήματα ἢ ἀρθρα τοῦ ἐκλαμπροτάτου πρίγγιπος Δημητρίου Υψηλάντη, πληρεξούσιου Ἐπιτρόπου τοῦ σεβαστοῦ του αὐταδέλφου πρίγγιπος Ἀλεξάνδρου Υψηλάντη γενικοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ γένους.

"Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Α'. Ο εὐγενέστατος ἀρχων ἰσπραύνικος Δημήτριος Θέμελης καὶ κύριος καπετάν Εὐαγγέλης Ματζαράκης θέγουσι διέλθει δλα τὰ ἔλεύθερα νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους συστήνοντες ἐφορίας συστηματικάς, δυνάμει τοῦ πληρεξούσιου γράμματος ἔχουσι, ἐξ ὅν αἱ νῆσοι ἀπασι πρέπει νὰ διοικῶνται.

Β', Αἱ ἐφορίαι πρέπει νὰ συστηθῶσι κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

Ἄκολουθεὶ περιγραφὴ τοῦ τρόπου ἐκλογῆς τῶν ἐφόρων, ἦν παραλείπομεν ἐνταῦθα).

"Ἀρθρα τῆς διοικήσεως τῶν νήσων

α'. Οἱ ἐφοροι νὰ δοκισθῶσιν, δτι θέλουσι φιλάξει πίστιν εἰς τὴν πατρίδα, ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ πεποίθησιν εἰς τὸν γενικὸν Ἐπίτροπον τοῦ γένους καὶ πληρεξούσιον αὐτοῦ.

β'. Θέλουσιν ἔχει τὴν φροντίδα νὰ συνάξωσι τὰ νόμιμα εἰσοδήματα εἰς συνηθισμένα δοσίματα διὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν τῆς ἀνάγκης τοῦ γένους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, τὰ δποῖα ἐδίδοντο ἀπὸ ἀρχῆς τῶν τυράννων, ἀνευ τῆς παραμικρᾶς ἀντίλογίας ή ἐναντιότητός τινος.

γ'. Οἱ ἔφοροι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ σημειώνωσι τὰ δύναμα: α τόσον τῶν συνεισφερόντων, δσων καὶ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἡθέλησαν νὰ συνεισφέρωσι, διὰ νὰ μοῦ γίνῃ γνωστὸς ὁ ζῆλος καὶ ὁ πατριωτισμὸς ἐκάστου, διὰ νὰ τοὺς παραστήσω ἐγκαίρως εἰς τὴν ἀρετήν.

δ'. Ἐπειδὴ αἱ τρεῖς νῆσοι "Υδρα, Σπέτζες καὶ Ψαρὰ ἔχουσι τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἀπὸ τὴν δποίαν ἔξαρταται ή ἐλευθερία ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων τῆς Πελοποννήσου καὶ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν παραθαλασσίων τόπων, ἔχουσι τὴν γενικὴν ἔφορίαν καὶ εἶναι κεφαλὴ ὅλων τῶν ἄλλων ἔφοριῶν τῶν λοιπῶν νήσων, δποῦ ὑπέκειντο εἰς τὸν τύραννον.

Διορίζεται δὲ

α'. Ἐπειδὴ η ναυτικὴ αὕτη δύναμις χρειάζεται μεγάλα ἔξοδα διὰ νὰ ενδίσκεται τακτικῶς εἰς ἐνέργειαν, διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔξης ὅλα τὰ ἀνωρημένα νόμιμα δοσίματα καὶ συνεισφοραὶ νὰ συνάξωνται καὶ νὰ παρακατατίθενται εἰς τὴν γενικὴν κάσσαν τῆς "Υδρας.

β'. Η σύναξις θέλει γίνεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

1. Τρεῖς ἐκλελεγμένοι ἀνθρώποι μὲ ἔγγραφον ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰς τρεῖς προειρημένας ἔφορίας δηλονότι εἰς ἀπὸ "Υδραν, εἰς ἀπὸ Σπέτζες καὶ εἰς ἀπὸ Ψαρὰ νὰ στέλλωνται διὰ νὰ παραλαμβάνωσι παρὰ τῶν Ἐφόρων ἐκάστης νήσου τὰ συναχθέντα δοσίματα, διὰ νὰ τὰ παραδίδωσιν εἰς τὴν κάσσαν τῆς "Υδρας καὶ νὰ διαμοιράζωνται ἀναλόγως.

2. Οὗτοι οἱ τρεῖς ἐκλελεγμένοι νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς ἔφορους τῶν νήσων ἔγγραφον τῆς χοηματοληψίας καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἄλλον ἔγγραφον χοηματοδοσίας ἐκ μέρους αὐτῶν, καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς χοηματοδοσίας νὰ τὰ ἔγχειρίζωσιν εἰς τὴν κάσσαν.

3. Ὁποιος θέλει νὰ ἀρματώσῃ καράβι καὶ νὰ ἐκβῇ εἰς κοῦρσος, πρέπει νὰ πέρνῃ ἀπὸ τοὺς ἔφορους τοῦ τόπου τὸ ἀποδεικτικὸν τῆς τιμιότητος καὶ ἀξιότητός του, καὶ μὲ τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦτο νὰ ἐρχεται εἰς μίαν τῶν τριῶν ἀνωτέρω νήσων, διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀδειαν.

4. "Οποιος ἔξ ἐμαγτίας ἥθελεν πιασθῆ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν προαιρημένην ἄδειαν, ὁ τοιοῦτος κρίνεται καὶ νὰ παιδεύεται κατὰ τοὺς νόμους ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν Βουλήν.

5. "Οποιος δὲ, ἀφ' οὗ λάβῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἔκβῃ εἰς τὶς κοῦροσος, ἥθελε παραβῆ τὰς διαταγὰς καὶ νόμους ὅπου τοῦ δίδονται ἀπὸ τὴν γενικὴν ἐφορίαν, ὁ τοιοῦτος θέλει κρίνεται καὶ παιδεύεται ἀπὸ τὴν αὐτὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν κατὰ τοὺς νόμους.

6. Αἱ πρέσαι νὰ διατάττωνται εἰς τὸ ἔξης κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ὅποιους ἔδωκεν ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ἔθνους διὰ τοῦ πληρεξούσιου του.

7. Έκάστη νῆσος θέλει κατασκευόσει μίαν βούλλαν Ἐθνικήν, εἰς κομμάτια τέσσαρα διηρημένην, δι' ᾧς νὰ σφραγίζωνται δλαι αἱ τοπικαὶ ὑποθέσεις.

(Σ) Δημήτριος Χψηλάνης

5. Πρώτη συγκρότησις 'Υπουργείου Ναυτικῶν.

("Ιδε σελ. 12 τῆς Εἰσαγωγῆς)

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΜΙΝΙΣΤΕΡΙΟΝ ΤΩΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους προκρίτους τῆς νήσου "Υδρας.

Εἶδοποιεῖσθε ἐν πρώτοις ὅτι ἔσχηματίσθη καὶ τὸ Μινιστέριον τῶν Ναυτικῶν συνιστάμενον ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν τριῶν ὑπογεγραμένων ὑποκειμένων, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἔξης πάντοτε πρὸς αὐτὸν θέλει ἀναφέρεσθε διὰ ὅσα ἀφορῶσι τὸ Μινιστέριον τοῦτο, καὶ ἀπ' αὐτὸν θέλει λαμβάνητε ἐμμέσως τὰς προσταγὰς τῆς Διοικήσεως.

Εἰς εἰδησίν σας λοιπόν, ὅτι ἡ ὑπεροχάτη Διούκησις ἔλαβεν δλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ νὰ προμηθεύσῃ ὅσον τάχιστα τ' ἀναγκαῖα χρήματα διὰ τὰ μηνιαῖα καὶ ἔξοδα τοῦ στόλου, ὅτι ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς ναυάρχους γράμματα διὰ νὰ ἐμμείνωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ αὐτὸν μῆνα ὥστε νὰ καταρροπωθῇ ὁ ἔχθρικὸς στόλος, καὶ ὅτι τὰ μηνιαῖα τῶν ναυτῶν θέλουν πληρωθῆ εἰς τὰς φαμιλίας των, αἱ δὲ ζωτοροφίαι θέλουν δοθῆ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι κατὰ τὴν ἐπίτηδες προσταγὴν τῆς Διοικήσεως. Δίδομεν δὲ καὶ αὐτὴν τὴς εἰδησίν καὶ

πρὸς τὴν εὐγενίαν σας διὰ νὰ γράψητε καὶ ἐκ μέρους σας τὰ ἀνάλογα πρὸς αὐτοὺς γράμματα.

Περὶ τοῦ στόλου μας ὡς γνωστά σας δὲν σᾶς ἀναφέρομεν.

Ἐν Κορίνθῳ τὴν σ' Μαρτίου φωνῇ

Τὸ Μηνιστέριον τῶν Ναυτικῶν

N. Παντελῆς Νικολάκη

Ιωάννης Νικόλαος Λαζάρου

X. Ανδρέας X. Αργύρη

Εἰς Ἑλ. τοῦ γεν. γραμματέως

Γρηγόριος Κ. Πέρβαλης

6. Περικοπὴ ἐγγράφου σχετικοῦ πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως Μοίρας ἐν τῷ Κορινθιακῷ.

(Ἔιδε σελ. 49 Κεφ. Β)

Πανευγενέστατοι ἀρχοτες, "Υδρας, Σπέτζες καὶ Ψαρρά, ταπεινῶς προσκυνῶ.
1822 Ιουλίου 23 Μεσολόγγι.

.... τώρα δικαιούμενοι τὸ Σοῦλι κινδυνεύει, παρὰ δὲ η Ρούμελη καὶ η Πελοπόννησος, καὶ μόνον η ἔλπίδα στέκει εἰς τὴν πανευγένειάν σας η νὰ σώσετε τὴν Ἑλλάδα η νὰ τὴν χάσετε. Πανευγενέστατοι ἀρχοτες, νὰ μὴν καταδεχθῆτε νὰ κάμετε χάζι τὸν ἀφανισμὸν τῆς Χριστιανωσύνης διὰ ἀσπροδούλειαίς, παρὰ νὰ κινήσετε τὰ καράβια σας νὰ ἔλθουν διὰ νὰ κλείσουν τὴν ἀρμά αν τὴν ἐχθρικήν, δτι εἰς καλήτερον τόπον δπου τὰ βρίσκουν τώρα, δὲν θέλει ματὰ τὰ εὔρουν νὰ τὰ ἀφανίσουν, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλετε ἀφήσει καὶ τὰ δνόματά σας ἀθάνατα, καὶ οἱ κόποι σας, ἀφοῦ δώσῃ ο Θεὸς ἐλευθερίαν τοῦ γένους, δὲν θέλει πᾶνε χαμένοι. Εἰς τούτην τὴν περίστασιν νὰ δείξετε τὴν φιλανθρωπίαν σας καὶ τὴν γενναιότη σας καθὼς καὶ ἔως τώρα, δτι ἀν δὲν προφθάσετε τὸ δγληγορώτερον, τὰ δσα ἐδουλέψαμε πηγαίνουν ὅλα χαμένα. Διὰ τοῦτο στέλνω μαχσούς τὸν γραμματικὸν μου διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσῃ καὶ στοματικῶς τὸν κίνδυνον τῆς Χριστιανωσύνης· καὶ ξαναπροσκυνῶντας μένω

εἰς τὸν δρισμοῦς σας

Μάρκος Μπότσαρης

Τὸν κίνδυνον τοῦ Σούλιου θέλετε πληροφορηθῆ καὶ ἀπὸ τοὺς καπεταναίους τῶν καραβιῶν σας δποῦ εἰς Σπλάντζαν ενδικοῦται.

7. Διακήρους τοῦ Hamilton ἀναγνωρίζουσα εἰς τὰ ελληνικὰ πολεμικὰ τὸ δικαίωμα τῆς νησιώτισας.

("Ιδε σελ. 50-51 Κεφ. Β')

Περικοπαὶ ἐγκυλίου γράμματος πρὸς τοὺς Ἀγγλικοὺς προξένους τοῦ Λεβάντε παρὰ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Ἀγγλικοῦ γανάρχου κ. "Αμιλτων, ἐκ τῆς νήσου Μήλου τῇ 9 Νοεμβρίου 1822 ἔτος νέον.

Τὰ πολεμικὰ Ἀγγλικὰ πλοῖα ἥλθαν εἰς τὴν Ἀσπρην θάλασσαν διὰ νὰ προστατεύσουν καὶ νὰ ἐμψυχώσουν τὸ Ἀγγλικὸν ἐμπόριον, ἀλλὰ μὲροτῆν διαταγὴν τοῦ νὰ ἀποφύγουν κάθε μεσολάβησιν εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις κατ' αὐτὰ τὰ μέρη. Ο σκοπός μου εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν εἶναι νὰ λυτρώσω τὴν ἰδιοκτησίαν ὅπου ἐκρατήθη. "Οσον ἔξαιρέτως δύναμαι, σᾶς εἰδοποιῶ. Ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης δὲν θέλει ἀνέχωμαι πλέον εἰς κανένα καράβι ὅπου θέλει ἐπιχειρισθῆ νὰ μετακομίσῃ τροφὰς ἢ πολεμικὰ ἐφόδια εἰς λιμένας ἢδη πολιορκημένους κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν· ἔνεκεν τούτου θεωρῶ ὡς χρέος μου νὰ παύσῃ αὐτὴ ἢ μεσολάβησις εὐθὺς ὅπου ἐκδώσω τὴν παροῦσαν εἰδησιν, διότι ἢ τοιαύτη μεσολάβησις ἀναιρεῖ τὴν ὑπάρχουσαν οὐδετερότητα.

Συγχωρητέον νὰ προσθέσω, ὅτι δὲν σκοπεύω νὰ διαταράξω τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀγγλων, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἰδεάσω μόνον σαφῶς περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον πιθανῶς πρέπει εἰς τὸ ἔξης νὰ ἔξακολουθοῦν τὰ πλοῖα τῆς Μεγαλειότητός Του· ἐνῷ πᾶσα ἐνέργεια αὐτῶν θέλει βαλθῆ εἰς πρᾶξιν διὰ νὰ προστατεύεται τὸ ἐμπόριον τῶν ὑπηκόων τῆς Μεγαλειότητός Του, ὥσαύτως καὶ ἡ ἰδιοκτησία καὶ οἱ ἐπιβάται Τοῦρκοι, ὅσοι δὲν εἶναι στρατιῶται, ὅταν εὑρεθῶσιν ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν καὶ διευθυνόμενοι εἰς λιμένας Ὁθωμανικοὺς ἢ ἄλλους διαφορετικοὺς ἀπὸ ἐκείνους ὅσοι ἀντὶ ἔξηγήθησαν· ἀν ὅμως διευθύνωνται εἰς τοιούτους λιμένας, ὁ κίνδυνος εἶναι ὀλοτελῶς εἰς βάρος τῶν πραγματευτῶν καὶ καραβοκυραίων, τοὐλάχιστον ἔως ὅτου νὰ λάβω διαφορετικὰς διαταγὰς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους μου.

8. Περικοπὴ τῆς ὑπὸ ἀριθ. 2186 (11 - 11 1822) ἐγκυλίου τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος σχετικὴ μὲ τὸν σεβασμὸν τῆς οὐδετερότητος τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων.

..... Ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰοημένην διατήρουξιν τοῦ Ἀγγλου δλαι αἱ

Ἄγγλικαι πραγματεῖαι εἰσερχόμεναι εἰς τὰ πολιορκούμενα φρουρια γίνονται ἔννομος λεία· ἡ Διοίκησις ὅμως μὴ θέλουσα νὰ ἀναφανῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος λαίμαργον, καθὼς διακηρύττεται ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς, ἀλλὰ μαχόμενον περὶ ἀνεξαρτησίας μόνον, καὶ προνοούμενη ὅτι ἐπειδὴ ἡ Αὐλὴ τῆς Βρεττανίας δὲν διεκήρυξε τὸν ἀναγνωρισμὸν τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἀλλ' ὁ κ. Χάμιλτον, καὶ ἄν ζημιούμενοι Ἀγγλοί ἔμποροι παραπονεθῶσιν, εἶναι πιθανὸν ἵσως νὰ ἀνατραπῇ ἡ σωτήριος πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασις τῶν Ἀγγλων, ἔκρινεν εὔλογον νὰ περιορίσῃ τὴν λείαν εἰς ὅσα μόνον ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν ἀνατιρούτως ἀναφανῶσιν ἔχθροικαὶ ἴδιοκτησίαι, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντας Ὁθωμανούς, καὶ τοῦτο πάλιν ὅχι μακρὰν τῶν πολιορκουμένων φρουρίων, ὅχι δηλ. εἰς τὴν πλατεῖαν θάλασσαν, ἀλλ' ἐγγὺς ὅντων τῶν Ἀγγλικῶν πλοίων· τὰ δὲ πλοῖα καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς πραγματεῖαι, μὴ οὖσαι ἔχθροικαὶ ἴδιοκτησίαι μακρὰν μὲν νὰ ἀποδιώκωνται, χωρὶς ὅμως νὰ λεηλατῶνται.

Πρὸς δὲ τὰς σημαίας τῶν ἄλλων ἔθνῶν θέλετε προσφέρεσθε ὡς ἄχρι τοῦτο, ἀποδιώκοντες εὐσχήμως ἀπὸ τοὺς πολιορκουμένους λιμένας, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιβάλετε χεῖρα εἰς ὅσα σκεπάζει ἡ σημαία.

9. Προκήρυξις διὰ τὴν ἀνάθεσιν τῶν καθηκόντων τοῦ Ἀρχηγοῦ εἰς τὸν Ναύαρχον Μιαούλην.

(Σχέδιον. Γραφὴ Τισήφ Κιάπτε)

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ

Ἐπιθυμοῦντες οἱ πρόκριτοι, καπιταναῖοι καὶ ἔργαστηριάρηδες, καὶ ἄπας δ λαὸς τῆς Ὑδρας τὴν [εὐταξίαν καὶ εὐνομίαν], ἔκλεξαν, ἔψήφισαν καὶ ἐσύστησαν τὸν εὐγενέστατον κύριον καπετάν τοῦ Ανδρέαν Βώκου [Μιαούλην] ἀρχηγόν, ἵνα αὐτὸς μαζὶ μὲ τοὺς εὐγενεστάτους κυρίους προκρίτους τοῦ κοινοῦ τῆς νήσου καὶ καπεταναίους, ἀποφασίσῃ, διατάξῃ καὶ ἐκτελέσῃ εἰς τὸ ἔξης ὅλα τὰ ὅσα ἐγκριθοῦν συμφέροντα καὶ ἀναγκαῖα διὰ νὰ κατασταθῇ πάλιν ἡ ήσυχία καὶ εὐταξία τόσον εἰς τὴν νήσον μας, καθὼς καὶ κατὰ θάλασσαν.

Εἰς βεβαίαν δὲ ἰσχύρωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἀνωτέρῳ ἀπο-

φάσεως καὶ τῶν εἰδημένων ὑποσχέσεων τίθεται τῷ παρόντι ἡ σφραγὶς τοῦ ἡμετέρου καὶ ὑποφαίνονται ἐφεξῆς οἱ εὐπατοίδαι καὶ οἱ ἄριστοι τῶν συμπολιτῶν.

(*Υδρα*) τῇ ἐνδεκάτῃ Ἰανουαρίου 1823.

(*Oἱ πρόκριτοι τῆς νήσου "Υδρας"*)

10. *Προκήρυξις σχετικὴ πρὸς τὸν σεβασμὸν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου.*

(*Ιδε σελ. 27 Κεφ. Β'*)

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Οἱ καπιτάνοι καὶ οἱ συντροφοναῦται τῶν καραβίων, τὰ δποῖα μέλλει νὰ ἐκβοῦν εἰς τὸ κοῦρος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπιττάτονται νὰ ἀκολουθήσουν ὡς κάτωθεν·

α) Παραγγέλλονται θερμῶς οἱ τε καπιτάνοι καὶ οἱ συντροφοναῦται νὰ σέβωνται εἰς ἄκρον καὶ νὰ μὴ πειράζουν εἰς τὸ παραμικόν τὰς φράγκικας οημαίας κατὰ τοὺς πρώην ἐκδομέντας νόμους, γνωστοὺς εἰς ἄπαντας.

β) Ἀπὸ τὰς νομίμους πρέζας τὰς δποίας εὐδοκιμήσει δποιονδήποτε καράβι νὰ πάμῃ, θέλουν ἀφαιρεθῆ πρότερον τὰ ἔξοδα ὅλα τῆς κονιπάνιας καὶ δ, τι ἄλλο κατὰ τὸ συνηθισμένον ἀπὸ δὲ τὰ δσα μείνουν μετὰ τὴν ἀφαιρεσιν ταύτην, θέλουν ἀφαιρεθῆ ἀκόμη γρόσια δέκα εἰς τὰ ἑκατόν, τὰ ὑποῖα θέλει λαμβάνει ἡ κάσσα τοῦ κοινοῦ, καὶ τὰ ἐπίλοιπα θέλουν μοιρασθῆ μεταξὺ τῶν καραβίων καὶ συντροφοναυτῶν, καθὼς ἐμοίραζον ὅταν ἐταξίδευον εἰς πραγματείαν.

Υδρα τῇ 31 Ἰανουαρίου 1823.

(Σ) *Oἱ πρόκριτοι τῆς νήσου "Υδρας"*

11. *Ἀναφορὰ πρὸς τὴν Ἀνωτάτην Διοίκησιν περὶ τῆς ἀνάγκης χρημάτων ἐνισχύσεως τῶν νήσων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Στόλου.*

(*Ιδε σελ. 51-52 Κεφ. Β'*)

Ἡ στιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη καὶ ὁ καιρὸς δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολήν. Ἐὰν δὲν ἐτοιμασθῆ ἀμέσως Ἑλληνικὴ ναυτικὴ δύναμις, ἵκανὴν ἡ ἀντιπαραταχθῆ εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον, κινδυνεύουσιν αἱ

νῆσοι ὅλαι τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἡ δλίγη ναυτικὴ δύναμις ἥτις εὑρίσκεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἐστάθη μὲν χρησιμωτάτη διὰ τὴν εὐτάκτησιν τῶν νήσων, εἶναι δμως ἀνίκανος διὰ νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἔχθροῦ, καὶ ἐὰν δὲν ἐνδυναμωθῇ ἀναλόγως, δὲν ἡμπορεῖ τοὺς φερομένους εἰς εὐταξίαν νὰ ὑπερασπισθῇ, οὐδὲ νὰ κωλύσῃ τοὺς λοιποὺς ὀλεθρίους σκοποὺς τοῦ ἔχθροῦ. Κάμετε λοιπὸν πάντα δυνατὸν τρόπον διὰ νὰ μᾶς χρηγήσητε ὅσον τάχιον τὰ χρηματικὰ μέσα διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀναγκαία ἐτοιμασία ἄλλων πλοίων, διὰ νὰ μὴν ματαιωθῶσιν οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐν φύσει δψιν ἔχομεν, σχεδὸν ὠριμον, τὸν γλυκύτατον αὐτῶν καρπόν. Ἔρρωσθε.

‘Απὸ Υδρας τῇ 6 Μαΐου 1823.

(Οἱ πρόνοιτοι τῆς νήσου “Υδρας”)

12. Ἀποσπάσματα ἀναφορῶν καὶ ἐκθέσεων τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς παραμονῆς τοῦ στόλου ἐν ἐνεργείᾳ μέχρι τέλους τοῦ 1824 καὶ τῆς ἐνισχύσεως αὐτοῦ διὰ πυροπολικῶν.

(“Ιδε σελ. 84-85 Κεφ. Γ’)

a) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1824.

.... Δὲν λείπομεν πάλιν διὰ τῆς παρούσης νὰ σᾶς ἐνθυμίσωμεν ὅσα περὶ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων σᾶς ἔγραφομεν μὲ τὸ ταχύπλουν καὶ διὰ τὴν μηνίαν τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐλλόντων, ἢ καὶ δὲν τῶν πλοίων μας τῆς μοίρας Σάμου· ἀνάγκη πᾶσα νὰ λάβητε φροντίδα δραστήριον περὶ αὐτῶν, διότι ἐμποροῦν νὰ φέρουν ἀταξίαν, τῆς δποίας τοῦ ἀποτελέσματα θέλουσιν εἰσθαι, φεῦ! δλέθρια.

‘Ο σκοπός μας εἶναι νὰ προφύτασωμεν τὸν ἔχθρον, ὅπου κατὰ τὸ παρὸν εὑρίσκεται. ‘Ο Θεὸς καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ ἔθνους νὰ τὰ φέρωσι δεξιά.

Σᾶς ἐνθυμίζω πάλιν τὰ περὶ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων καὶ ὅσα ἀνωτέρω σᾶς ἀναφέρω, καὶ μένω μὲ τὸ ἀνηκόν σέβας. . .

b) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 30 Αὐγούστου 1824.

.... Αὗται εἶναι, ἀδελφοὶ αἱ νίκαι καὶ τρόπαια τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου· εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην μάλιστα ὁ πανάγαθος Θεὸς ἐνέπλησε τοσούτον ἐνθουσιασμοῦ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, ὡστὸ

ἔγινεν ὅχι πλέον μὲ στρατηγήματα, ἀλλὰ κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον banda per banda⁽¹⁾. Μένει εἰς τὴν εὐγενείαν σας νὰ προβλέψῃτε ὅσα δι' ἄλλων μας σᾶς ἐγράφουμεν, καὶ ἐλπίζομεν εἰς τὴν θείαν ἀγαθότητα ὅτι δὲν θέλει ἐλαττώσει τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν τῶν Ἑλλήνων . . .

γ) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 30 Αὐγούστου 1824.

Ἄδελφοί! δις ἥδη ἐνικήσαμεν τὸν ἔχθρον ἀλλά, διότι τὸν ἐνικήσαμεν, διὰ τοῦτο μάλιστα κινδυνεύομεν.

Τοία εἶναι τὰ κυρίως ἀναγκαῖα τοῦ στόλου μας· τροφαί, πολεμοφόδια καὶ πυρπολικά. Περὶ τῶν δύο πρώτων ἀρκετὰ σᾶς ἐγράφαμεν εἰς τὰς ἐξ Ἐμπορείου Σαντορίνης καὶ ἐκ Λειψὼν ἀνωτέρω ἐπιστολάς μας· τώρα δὲ σᾶς λέγομεν ὅητῶς περὶ πολεμοφοδίων καὶ πυρπολικῶν.

Τὰ πλοῖα τοῦ στόλου μας καὶ πρότερον, καθὼς σᾶς ἐγράφουμεν, εἶχον σπάνιν πολεμοφοδίων, τώρα δὲ μετὰ τὰς δύο ταύτσες ναυμαχίας δὲν τοὺς ἔμεινεν οὔτε βάλλα, οὔτε μία δικαὶα βαρούτης· ὃστε δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν ὅχι μόνον ν̄ ἀντιπαραχθῶσιν εἰς ἔχθρον τοσοῦτον πείσμονα, τοῦ δποίου τὴν δρμὴν χθὲς διὰ ν̄ ἀναγκαιτίσωμεν ἔγινε χρεία νὰ κενώσωμεν ἐξ δλοκλήρου τὰ πυριτοδοχεῖα μας, ἀλλ' οὔτ' εἰς ἐπίσκεψιν φιλικοῦ πάν πλοίου νὰ ὑπάγωσι· καὶ ἀν δ ἔχθρος κατ' αὐτὰς μᾶς παροησιάσῃ καὶ τρίτην ναυμαχίαν, εἴμεθα βιασμένοι νὰ ὑποχωρήσωμεν, καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς σκοπούς του

Γνωρίζετε πολλὰ καλά, δποίας δυνάμεως καὶ μεγέθους εἶναι τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα, καὶ δποία τὰ ἴδικά μας· καὶ ἐπομένως, ἀνευ πυρπολικῶν ὅτι δὲν δυνάμεθα βέβαια ν̄ ἀντιπαραχθῶμεν εἰς τὰ γιγαντιαῖα καὶ πολύπυρα σώματά των.

Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα νὰ σταλῶσιν ὅσον τάχος εἰς τὸν στόλον μας πολεμοφόδια καὶ πυρπολικὰ ὅσον δυνατὸν περισσότερα· πυρπολικά, ἀν εἶναι καὶ δεκαπέντε ἡ καὶ περισσότερα, τόσον καλκίτερα· γνωρίζετε πολλὰ καλὰ πόσα πλοῖα εἰς τὸν στόλον μας, κνομαζόμενα πολεμικά, εἶναι ἄχρηστα· ὅσα ἔξοδα γίνονται εἰς αὐτά, ἐμποροῦν νὰ χοησιμεόσουν εἰς αὐξῆσιν πυρπολικῶν, καὶ αὐτὰ ἀς μετακληθῶσιν εἰς "Υδραν.

(1) Ἐκ τοῦ συστάδην. Πρόκειται περὶ τῆς ἐν Γέροντα ναυμαχίας, καθ' ἣν ὃς ἐν τῇ ἀφηγήσει ἔχετέθη ὁ Ἐλλην. Στόλος ἀντιμετώπισεν ἐκ τοῦ συστάδην τὸν ἰνωμένον Τουρκοαιγυπτιακόν.

Τὰ πυρπολικά δὲ πρέπει νὰ είναι εύπλοα, ταχέα καὶ καλῶς ἐτοιμασμένα καὶ ἐφωδιασμένα ἀπὸ σχοινία, πανία, ἀγκύρας, καὶ δσας ἄλλας ἀρμοδίας ἐμπρηστικάς ὅλας· τὰ δκνηρά, δύσπλοα, ἀνέτοιμα καὶ κακῶς ἐφωδιασμένα δὲν κάμνουν, παρὰ νὰ καίωνται εἰς τὸν ἀέρα, καὶ τότε καὶ οἱ ἔχθροι ἐνθαρρύνονται, καὶ τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ἀνωφελῶς ζημιοῦται· καὶ μὴ νομίζητε ὅτι μὲ τοιαῦτα πυρπολικά θέλομεν δυνηθῆ ποτὲ νὰ βλάψωμεν τὸν ἔχθρον.

δ) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1824.

.... Σᾶς ἀναγγέλλομεν δὲ ὅτι τὰ πλοῖα μας μόλις ἀκόμη ἔχοντιν ἔξη ἡ ἑπτὰ ἡμερῶν ψωμὶ καὶ ὑστεροῦνται πανελῶς δποιασδήποτε ἄλλης τροφῆς· ὅθεν ἀμέσως λάβητε τὴν παροῦσαν, ἡ ψωμὶ καὶ τροφὰς φροντίσατε νὰ μᾶς προφθάσητε, ἡ διορίσατέ μας τί νὰ κάμωμεν· ἄλλέως

Σᾶς προσθέτομεν δὲ καὶ περὶ τῶν δποίων μὰς ἐστείλατε δύο πυρπολικῶν, ἀπὸ τὰ δποῖα τὸ τελευταῖον μένει εἰσέτι εἰς Σάμον, ἐκτὸς ὅτι τὰ δύο μόνα αὐτὰ δὲν ἔξαρκοῦν εἰς τὰς χρείας τοῦ στόλου μας (καὶ μάλιστα τώρα ἐνῷ οἱ Ψαριανοὶ ἔχουντιν δύο μόνα, ἔξ ὅν τὸ ἐν σμικρότατον, καὶ οἱ Σπετζιῶται δὲν ἔχουν παρὰ μόνον ἔν) δὲν είναι καὶ ἵκανὰ εἰς τὸ νὰ βλάψωσι τὸν ἔχθρον, διότι τὸ μὲν Αιγαϊτικὸν είναι βραδυπλοώτατον καὶ μικρόν, τὸ δὲ τελευταῖον βρυθίζεται ἀπὸ τὰ νερά, καὶ ἥτο κάλλιον μὴν ἐστέλλοντο

ε) Ἀπόσμασμα τῆς ἀπὸ 9 Οκτωβρίου 1824.

.... "Αν τὰ δποῖα εἰς τὸ πλῆθος τῶν πολεμικῶν γίνονται ὑπέρογκα ἔξοδα, ἔξωδεύοντο εἰς τριάκοντα μόνα σταθερῶς διαμένοντα πολεμικὰ (δποῖα δὲ ταῦτα ἵκανῶς ἐδειξαν τὰ πράγματα) καὶ εἰς τὸ ἄρκοντα πυρπολικά, ἐλπίζω ἐντὸς ὀλίγου ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ πληροφορηθέντες τὸ ἀνίσχυρον τῶν μεσιτειῶν τοῦ προφήτου των, θέλουν κάμει ἄλλην τῆς καταστροφῆς τῶν ἐποχὴν ἀντ' Ἐγείρας τὸν ἐφετεινὸν χρόνον.

Σᾶς παρακαλῶ νὰ φυλάττετε ἀμείωτον τὴν πρὸς ἐμὲ εὔνοιάν σας καὶ νὰ μὲν ἀξιοῦτε συνεχῶς ἐκλάμποντας ἀδελφικῶν σας ἐγὼ δὲ μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας.

σ) Ἀπόσμασμα τῆς ἀπὸ 10 Οκτωβρίου 1824.

.... "Αδελφοί! μεγάλως λυπεῖται ἡ ψυχή μας, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν καθὰ δεῖ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος· ἄλλὰ καὶ τὸ

ν' ἀποσιωπήσωμεν τὰ ὅποια καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἔχθρου
βραδύνοντας καὶ τὰ χρήματα τοῦ ἔθνικοῦ ταμείου ἐπὶ ματαίφ ἔξο-
δεύουν αἴτια, εἶναι μεγαλυτέρα χρέους παράβασις· ὅθεν διὰ νὰ ἐκ-
πληρώσωμεν καλῶς τὸ χρέος μας εἶναι χρεία νὰ μᾶς σταλῶσιν ὅσον
τάχος τὰ εἰς τ' αὐτόσε πυροπολικά· πρόπει δύως νὰ εἶναι καλὰ διωρ-
θωμένα καὶ καλῶς ἐφωδιασμένα· διότι, καθὼς ἀνωτέρω οὓς λέγο-
μεν, εἴδη εἶναι χειμών, καὶ τὰ κακῶς διωρθωμένα καὶ ἐφωδιασμένα
δὲν κάμνουν ἄλλο παρὰ ματαίαν ἐνόχλησιν καὶ ἐμπόδιον εἰς ὅσα
ἡθ. λοιμεν διὰ τῆς θείας βοηθείας δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσωμεν.

**13. Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τοῦ Ναυάρχου τῶν Σπετσῶν Γ.
Ἀνδρούτου περὶ τῆς ἀνάγκης ἐνισχύσεως τοῦ Στόλου.**

("Ιδε σελ. 84-85 Κεφ. Γ')

Κοίνω δὲ χρέος μου ν' ἀναφερθῶ πάλιν πρὸς ὑμᾶς, καὶ νὰ σᾶς
εἴπω, δτι ἐμείναμεν καινοὶ παντελῶς ἀπὸ πυροπολικά, μᾶς ἔμεινε δὲ
μόνον ἐν, τὸ ἡμέτερον, καὶ ἀν ἔτι ἀπαξ νικήσωμεν τὸν ἔχθρὸν χα-
νόμεθα.... Ἡμεῖς ἀνεφέρθημεν πολλάκις, παριστῶντες πόσον εἶναι
ἀναγκαιότατα τὰ πυροπολικὰ πλοῖα, διότι δμολογούμενως ὁ ἔχθρος,
χωρὶς τούτων, μᾶς νικᾶ.

Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς μισθοδοσίας τῶν
πληρωμάτων εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολήν του προσθέτει·

Δύο αἴτια μᾶς βιάζουν ν' ἀφήσωμεν εἰς ὅλεθρον τὰ πάντα, καὶ
ν' ἀμαυρώσωμεν ὅσα μέχοι τοῦδε γενναίως ἐπράξαμεν, καὶ νὰ κα-
τηγορώμεθα ἡμεῖς ἔπειτα ὡς αἴτιοι τούτων. "Οθεν καὶ δι' ἀγάπην
τῆς Πατρίδος φιλοτιμηθῆτε, κάμετε τρόπον νὰ μᾶς διαλύσητε καὶ
τὰ δύο ταῦτα δλέθρια αἴτια, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν ν' ἀπαλλάξωμεν
ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ τυράννου καὶ τοὺς δμογενεῖς μας, τοὺς ὑπο-
κειμένους εἰς τὸν ὅλεθρον, καὶ ἡμεῖς ν' ἀποφύγωμεν τὴν κατηγο-
ρίαν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

**14. Ἀποσπάσματα ἐκθέσεων τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη σχε-
τικῶν πρὸς τὴν ἀνάγκην ἐνισχύσεως τοῦ στόλου κατὰ τὰς
ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1825.**

("Ιδ. σελ. 86-87 καὶ 93 Κεφ. Δ')

a) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 29 Μαρτίου 1825.

Πρὸ ὅλίγου σᾶς περιέγραψα τὴν περασμένην κακοτυχίαν μας

καὶ τὴν τωρινὴν κατάστασιν τοῦ στόλου. Φέρει τὰ γράμματα καὶ τὸν καπ. Κ Κανάρην μὲ τοὺς ἀνθρώπους του δὲ καπ. Α. Ρομπότσης, καὶ αὐτὸς χωρὶς βάρκαν. Διὰ τὸ ἄλλα πυροπολικὰ τίποτε ἀκόμη δὲν ἔμαθα ποῦ εἶναι οὐδὲ ἂν σώζωνται, ἀφοῦ δὲν ἐφάνησαν, ἔκτὸς μόνον τοῦ καπ. Λ. Πίπινου· ἀπὸ δὲ τὰ πολεμικὰ πλοῖα μόλις ἐσυνάχθη τὸ τρίτον.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν δὲν στόλος καὶ χωρὶς πυροπολικὰ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ πούποτε οὐδὲ νὰ κάμῃ τὸ παραμικόν, ὡς γνωρίζετε καὶ ἡ εὐγενία σας πολλὰ καλά, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀγών μας καὶ τώρα δὲν εἶναι μικρότερος ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, ἄλλα μάλιστα πλέον δύσκολος διὰ πολλοὺς λόγους, εἶναι χρεία βιαστικὴ νὰ προμηθεύσετε ἄλλα πυροπολικὰ εἰς τούτην τὴν μοῖραν, καὶ εἰ δυνατὸν περισσότερα ἀπὸ τὰ χαλασμένα, διὰ νὰ φερθοῦμεν κατὰ τὴν ἀνάγκην ὅπου καὶ ὅπως πρέπει, εἰ δὲ μή, πάλιν τὸ λέγω, καθὼς εἴμεθα δὲν ἔχομεν δύναμιν νὰ ἀντισταθοῦμεν εἰς τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ.

β) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 28 Ἀπρίλιου 1825.

.... Ἄλλὰ τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται. Τώρα τὶ ποιητέον; Βεβαιότατα γνωρίζετε πόσον ἔγινε μεγάλος καὶ δεινὸς δὲν κίνδυνος τῆς Πατρίδος καὶ τὶ χοειάζεται διὰ νὰ τὸν νικήσωμεν, ὅμως συγχωρήσατε με νὰ εἰπῶ τὴν γνώμην μου.

1ον. Μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα τῆς Πελοποννήσου νὰ τριγυρίζετε τὸν ἐχθρὸν πανταχόθεν, νὰ πιάσετε τὰς καλὰς θέσεις ὅλας καὶ νὰ τὰς ἐνδυναμώσετε, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀφήσετε νὰ προχωρήσῃ.

2ον. Τὸ κυριώτερον εἰς ὅλον τὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ σ. Διοίκησίς μας νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸ ναυτικόν, ἥγουν 1ον: Νὰ κάμῃ εὐθὺς πολλὰ πυροπολικὰ καὶ καλὰ 30—40· ὅσον πεοισσότερα ἔχομεν, τόσον ἡ δύναμις μας αὐξάνει, καὶ ἡμποροῦμεν νὰ προφέρουμεν εἰς πᾶσαν ἀνάγκην, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι τὸ μόνον ὅπλον τοῦ στόλου, καὶ χωρὶς αὐτὰ γίνεται σχεδὸν μηδὲν ὅλη ἡ Ἑλληνικὴ δύναμις ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. "Αν ἔγω δὲν λανθάνωμαι ἀπ' ὅσον εἶδα ἔως τώρα, καὶ ἂν ὅλοι οἱ Ἑλληνες γνωρίζουν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, δὲν φαίνεται τρόπον τινὰ ὅτι δεκόμεθα τὸν χαμόν μας, ὅταν δὲν ἐπιμελούμεθα νὰ ἔχωμεν ἔτοιμα πάντοτε τὰ μέσα τῆς σωτηρίας μας; ἂν αὐτὰ δὲν εἶναι τόσον ἐνεργητικά, ἔγω δὲν βλέπω ἄλλο μέσον νὰ βαστάξωμεν πολὺν καιρὸν ἐθνικὸν πόλεμον μὲ τὸν μέγαν ἐχθρὸν μας· καὶ διὰ τοῦτο καταντῶ νὰ προβλέπω ὡς παρόντα τὸν ἀφανισμόν μας. 2ον. Νὰ ἐφοδιάζῃ ἔτοιμως τὰ πολεμικὰ πλοῖα μὲ

πολλὰ πολεμοφόδια καὶ ζωοτροφίας, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὰ οὐδὲ τὰ πυρπολικὰ δὲν ἡμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν, καὶ αὐτὰ σχηματίζουν τὸν στόλον, καὶ μὲ τὰ κινήματά των κατατροπώνουν τὸν ἔχθρον. Ζον. Νὰ προθυμοποιήσῃ τὸ ναυτικὸν πρὸς εὐταξίαν καὶ ἐπιμονὴν εἰς τὸν ἄγῶνα, ἐπειδὴ ἀλλέως εἶναι ἀδύνατον νὰ προλάβῃ πάντοτε τοὺς ὀλευθρίους σκοποὺς τοῦ μεγάλου ἔχθρου μας.

γ) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 1 Μαΐου 1825.

.... Ἡ φροντὶς ὅσην ἐλάβατε, ὡς μᾶς λέγετε πρὸς ἑτοιμασίαν καὶ ἄλλων πυρπολικῶν μᾶς εὐχαριστεῖ εἰς ἄκρον παρακαλοῦμεν ὅμως, διὰ ἀγάπην Θεοῦ, νὰ μὴ πλύσετε φροντίζοντες δλονὲν νὰ εὑρεθοῦν καὶ ἄλλα καὶ νὰ κατασκευάζωνται νέα, βεβαιωμένοι ὅτι διὰ τὴν Ἑλλειψιν αὐτῶν χάνομεν πολλὰς εὐκαιρίας εἰς τὸ νὰ βλάψωμεν τὸν ἔχθρον τόσον, ὥστε νὰ μὴν ἡμπορῷ καὶ νὰ μὴν ἐλπίζῃ ὅτι θέλει ἐπιτύχει νὰ μᾶς καταστρέψῃ, τὸ δποῖον ὅμως κινδυνεύει τώρα μάλιστα νὰ κατορθώσῃ, ἀν δὲν τὸν προλάβωμεν μὲ δλην τὴν δύναμίν μας

δ) Ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 3 Ιουνίου 1825.

Τοῦ ἔχθροῦ σχεδὸν δλον τὸ ναυτικὸν εἶναι συμμαζωμένον εἰς τὴν Σούδαν μὲ σκοπὸν νὰ φέρῃ στρατεύματα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἐκεῖ κατὰ τὸ παρόν. Ἡμεῖς δὲν ἡμποροῦμεν ἀλλέως νὰ τὸν κτυπήσωμεν παρὰ μὲ πολλὰ πυρπολικά· ὅσα ἔχομεν τώρα, εἶναι ἀρκετὰ μόνον διὰ μίαν ναυμαχίαν, ἀν καὶ δὲν εἶναι ἴκανὰ (ἐκτὸς δύο) νὰ φθάσουν καὶ νὰ κολλήσουν εἰς τὸν ἔχθρον. ἀλλ’ εἰς μίαν ναυμαχίαν τὸ πᾶν δὲν στέκει, καὶ ἀν ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς αὐτὴν ἐκαύσαμεν μὲ δφελος δλα τὰ πυρπολικά μας. Βλέπετε λοιπὸν πόση ἀνάγκη εἶναι νὰ ἑτοιμασθοῦν καὶ νὰ κατασκευασθοῦν πολλότατα πυρπολικά· ὅσον καὶ ἀν κοστίζουν, αὐτὰ εἶναι τὸ μόνον ἰσχυρὸν δπλον τῆς Ἐλλάδος κατὰ τῆς Τουρκίας, μάλιστα εἰς τὸν ἐφετεινόν μας ἄγῶνα, ἐπειδὴ ἀν δ Ἀιγυπτιακὸς στόλος φέρῃ ἐλευθέρως εἰς τὸν Ἰμβραῆμ πασᾶ τόσα στρατεύματα, καὶ σταθῇ νὰ συνεργήσῃ διὰ θαλάσσης εἰς τὰ ἔργα του, καὶ ἀν δ ὁ Τοπάλ πασᾶς ἀποκλείσῃ καὶ κτυπήσῃ τὸ Μεσολόγγι, ποία πλέον ἐλπὶς μένει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐπειτα δλης τῆς Ἐλλάδος;

15. Ψήφισμα ἀναθέσεως τῆς γενικῆς κατὸ διάλασσαν Ἀρχηγίας εἰς τὸν Λόρδον Cochrane.

("Ιδε σελ. 122 Κεφ. Ε')

"Η Ἐθνικὴ Γ'. τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις.

Θεωρήσασα τὸ ὑπ' ἀριθ. 6202 καὶ ἀπὸ 16 Μαρτίου λήγοντος, παρὰ τῆς Διοικητ. ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος ἐκδοθὲν δίπλωμα τῆς Στολαρχίας τοῦ Λόρδου Κόγγραν.

Ψηφίσει

Α'. Τὸ αὐτὸ δίπλωμα ὑπ' ἀριθ. 6202 καὶ 16 Μαρτίου λήγ ντος, ἐγκρίνεται καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν.

Β'. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Λόρδον Κόγγραν ἀπεριόριστος δύναμις καὶ πληρεξουσιότης νὰ κινῇ τὰς κατὰ θάλασσαν δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν, ὅπου, ὅταν καὶ ὅπως κρίνῃ συμφερότερον εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐθνος.

Γ'. Δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ κοινοποιῇ τὰ κατὰ τῶν ἔχθρῶν πολεμικὰ σχέδιά του, εἰμὴ μετὰ τὴν ἔκτελεσιν αὐτῶν, δίδων λόγον τῶν πρακτικῶν του εἰς τὴν Διοίκησιν.

Δ'. Τὸ παρὸν ψήφισμα νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὸν Κώδικα τῶν ψηφισμάτων.

"Ἐξεδόθη τὴν 27 Μαρτίου 1827 ἐν Τροιζῆνι.

ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- 1.— *K. Παππαρηγοπούλου.* Ἰστορία τοῦ Ἑλλην. Ἐθνους, τόμος VI ἔκδ. 1928.
- 2.— *G. Rados La Marine Grecque pendant la guerre de l'indépendance* ἔκδοσις 1907.
- 3.— *Phillips The War of Greek Independence.*
- 4.— *Pouqueville Ἰστορία Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.*
- 5.— *G. P. Trouvé Precis des Operations de la flotte Grecque durant la Revolution 1821—22.*
- 6.— *A. Μιαούλη.* Ἰστορία τῶν Ναυμαχιῶν τοῦ ἀγῶνος . . . Ἐκδοσις 1833.
- 7.— *G. Φωτοπούλου.* Συνοπτικὴ Ναυτικὴ Ἰστορία τοῦ ἀγῶνος. Ἐκδοσις 1872.
- 8.— *G. Σαζτούνη Ἀντιναυάρχου.* Ἰστορικὰ ἡμερολόγια τοῦ Ναυτικοῦ Ἀγῶνος 1821 (Ἡμερολόγιον τοῦ πλοίου ἡ «Ἀθηνᾶ»).
- 9.— *K. Ράδου.* Ἡμερολόγιον τοῦ «Φιλοκτήτου» Ψαρριανῆς Μοιραρχίδος ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἀντιναυάρχου Γ. Σκανδάλη (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Δελτίου Ἰστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος) 1825.
- 10.— *K. Νικοδήμου.* Δικαιολογητικὴ Ἐκθεσις τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος δικαιωμάτων τῶν Ψαρριανῶν.
- 11.— *K. Νικοδήμου.* Ὑπόμνημα τῆς νήσου τῶν Ψαρρῶν Ἐκδ. 1862.
- 12.— *Naufrage Jurien de la Gravière La Station du Levant κατὰ μετάφρασιν K. Ράδου.*
- 13.— Ἰστορικὰ Ἀρχεῖα τῆς Ὅδος, ἐκδοθέντα ἐπιμελείᾳ *A. Λιγνοῦ.*
- 14.— *A. Γ. Φωκᾶ.* Ἡ Ναυμαχία τοῦ Ναβαρίνου. Ἐκδ. Ναυτ. Ἐπιθεωρήσεως 1927.

- 15.— *K. Pádon.* 'Ο "Αστιγξ καὶ τὸ ἔργον του ἐν Ἑλλάδι" Ἐκδ.
Ναυτ. Ἐπιθ. 1928.
 - 16.— Herald Temperley Cannings Treaty of London ἀρθρον
δημοσιευθὲν ἐν τῇ ἐφημερίδι Times.
 - 17.— "Ἐκθεσις τοῦ Ἀντιναυάρχου sir E. Codrington καὶ ἄλλα
ἔγγραφα σχετικὰ πρὸς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναναρίνου
ἐν τῷ φύλλῳ τῶν Times τῆς 12 N)βρίου 1827 (ἀναδη-
μοσίευσις 1927 ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἑκατονταετηρίδος).
 - 18.— Dr. J. Holland Rose Navarino - A decisive conflict.
"Ἀρθρον δημοσιευθὲν ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 19ης 8)βρίου
1928 τῶν Times.
 - 19.— Ἀντιστρατήγου sir Alfred Codrington K.C.B. The rema-
king of Greece - Battle of Navarino. "Ἀρθρον δημο-
σιευθὲν παρὰ τῶν Sunday Times.
 - 20.— *A. K. Ορλάνδου.* Ναυτικὰ ἡτοι Ἰστορία τῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ
Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀγῶνα πεπραγμένων τῶν
τοιῶν ναυτικῶν νήσων ἴδιως τῶν Σπετσῶν
Ἐκδ. 1869.
-

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

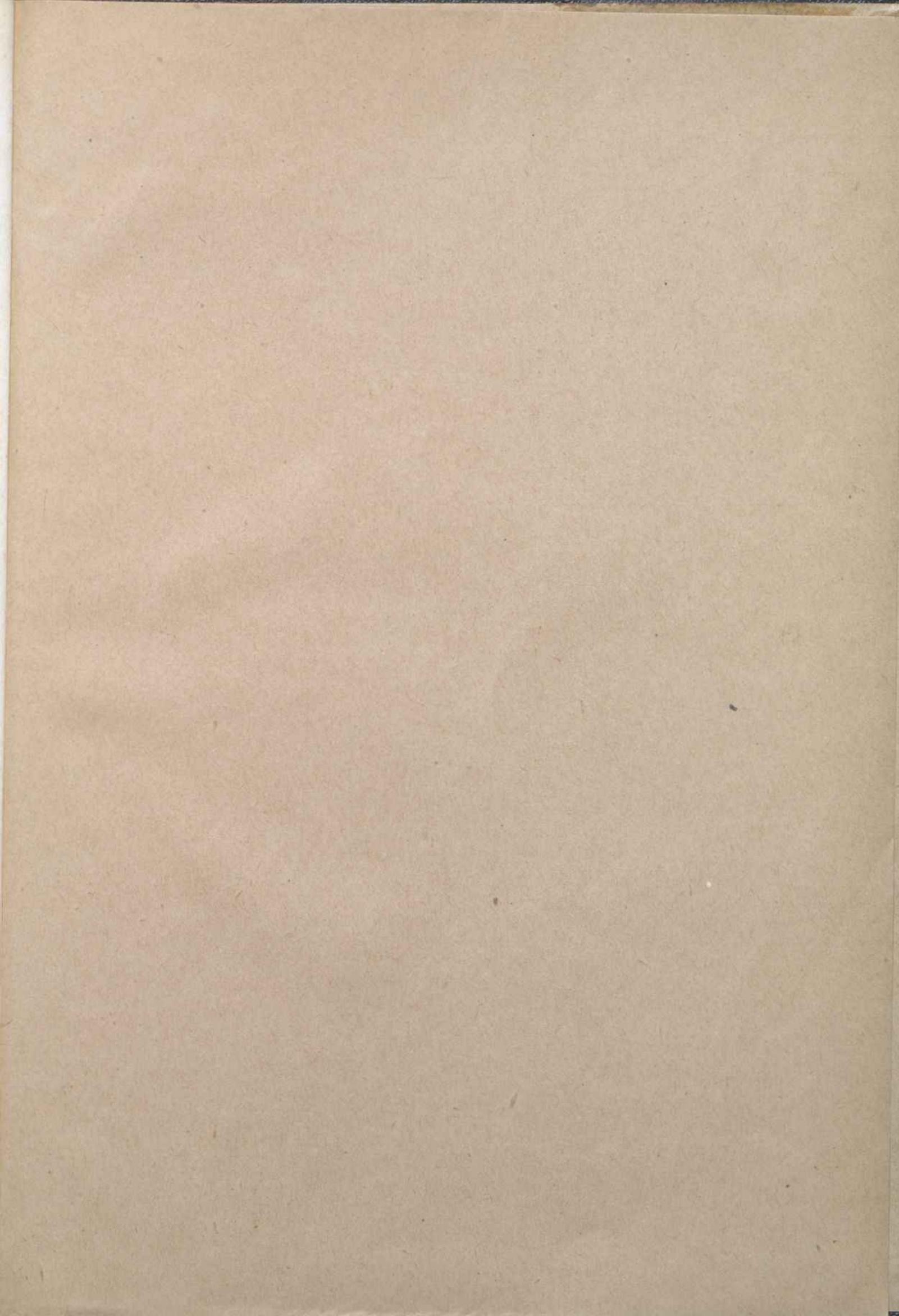
Α	
	Γιανίτσης <i>A.</i> (Ψαροιανός Μοίραρχος) 29
Σελ.	Γιβραλτάρ <i>'Ισμαήλ</i> (ΐδ. Ι.)
"Αλέξανδρος Αύτοκρ. Ρωσσίας	116
"Αλεξανδρῆς Χ"	116
"Αλῆ-Πασᾶς	2, 15, 28 45
"Αμιλτων (Hamilton)	51
"Ανδροῦτσος Γ. (Ναύαρχος Σπετσῶν	26, 67, 69, 87, 93, 94, 113
"Ανδροῦτσος Ν.	
"Αποστόλης Ν. (Ναύαρχος Ψαρών	39, 75, 87, 94
"Αστιγξ (Frank Aubney Hastings)	
118, 122, 129, 146, 149, 166	
Β	
Βάμβας <i>Νεοφ.</i> (Διδάσκαλος τοῦ Γένους)	28
Bassano	159
Bathurst (Κυβερ. «Genoa»)	142
Βατικιώτης Γ. (πυρπολητής)	69, 76
Bisson (Γάλλος ἀνθυποπλοίαρχος)	151
Βλαχάβας	7
Βότσης Ν.	91, 92
Βρατσᾶνος	63
Βρέττας	91
Βῶκος Θεοδ. (ἀναφερόμενος καὶ ως Θεοδωράκης ἐνίστε)	101
Γ	
Γερμανός <i>'Επίσκοπος Παλ. Πατρών</i>	24
Δ	
	Δεληγιάννης <i>K.</i> 49
	Δημοσλίτας <i>I.</i> (ἢ Πατατοῦκος) 32
	Δράμαλης 45
Ε	
	Εύμορφόπουλος (στρατηγὸς) 149
Ζ	
	Ζαΐμης <i>'Ανδρ.</i> 49
	Ζῶης (όπλαρχηγὸς) 41
Θ	
	Θεοδωράκης 81, 82, 85
	Θεοφάνης 81, 85
	Θεοχάρης Γ. (ἢ Παπαντωνίου) πυρπολητής 76
Ι	
	Ιμβραήμ (πασσᾶς τῆς Λίγύπτου) 61, 66, 71, 81, 85, 106, 131.
	Ιμβραήμ (Καπετάν-μπέης)
	Ισμαήλ-Γιβραλτάρ (Ναύαρχος Αιγυπτ. Στόλου) 36, 56, 62, 71, 73
	don Juan (Αύστριακός) 7
Κ	
	Καλαφάτης 32
	Καλογιάννης 85

- Κανάρης Κ.* 20, 42, 43, 48, 68, 69,
70, 101, 110, 152
Κάννιγγ (Canning G. Πρωθυπουργός Ἀγγλίας) 123, 126, 128, 146
Canning Stratford (Πρέσβυς ἐν Κοντόπολει) 130
Καποδίστριας Ι. (Κυβερνήτης Ἐλλάδος) 148
Καποδίστριας Αὐγούστινος (ἀδελφός του) 155
Καρᾶ-Αλῆς 38
» » (ἢ Πεπὲ-Αλῆς) 42
Καραϊσκάκης Γ. 116
Κατσώνης Λάμπρος 7
Κιβωτὸς Γ. 9
Κιουταχῆς (Ρεσίτ-πασσᾶς) 94, 107, 119
Κοκοβίλας Ν. 25
Κουντουριώτης Γ. 87
» *Δάζαρος* 36, 37
Κολοκοτρώνης Θ.
Κόχραν (Cochrane) 20, 120, 122, 123, 128, 146
Κόδριγκτων (Codrington) 130, 131, 133, 134, 138
Κριεζῆς Α. 33, 114
Κριεζώτης Δ. 116
Κυριακοῦ Ι. (ὑποναύαρχος Σπετσῶν) 105, 116
Κωλέττης Ι. 116
- Λ
- Λαλεχὸς Δ.* 52
Λεμπέσης Γ. 68, 116
Λογοθέτης Λυκοῦρ. 30, 34, 42, 67
Λουμπούντ-πασσᾶς 55
- Μ
- Μαυροκορδάτος Α.* 90, 91
Μαυρομιχάλης Πετρόμπεης 49
Μαχμούτ (Σουλτάνος) 36, 60
Ματρώζος (Πυρπολητὴς) 69, 76, 96
Μεχμέτ-Αλῆς (Σατράπης Αἰγύπτου) 6, 18, 60, 101, 102
Μεχμέτ (Καπετάν-πασσᾶς) 45, 48
Μέτερνιχ (Metternich) 126
- Μιαούλης Ἀνδρέας* 18, 19, 37, 39, 40, 57, 64, 65, 66, 71, 77, 79, 87, 108, 121, 150, 153, 154, 163, 169
Μιαούλης Δημ. 31, 35
Μουσσοῦς (Πυρπολητὴς) 76, 96, 113
Μουσταφᾶ-πασσᾶς 59
Μουσταφᾶς (Πατρωνάμπεης) 133
Μπαρμπάτσης (Πυρπολητὴς) 47
Μπότασης ΙΙ. 31, 59
Μπεκήρ μπέης (ὑποναύαρχος) 44
Μπότσαρης Κῖτσος 147
Μπότσαρης Μάρκος 49
Μπουντούρης (Πυρπολητὴς) 89
Μπούτης 101
- Ν
- Νικο-Τσάρας* 7
Νικόδημος Κ. 22, 74, 75, 81, 110
- Ο
- Οἰκονόμου Ἀντ.* 25
Οὐέλιγκτον (Wellington) 126
- Π
- Παπανικολῆς Δ.* 24, 32, 75
Παπαντωνίου Γ. (ἴδε Θεοχάρης Γ.)
Παπαπάνος Α. 148
Πεπὲ-Αλῆς (ἴδε Καρᾶ-Αλῆς)
Πινότσης Λάζ. 29, 55, 59
Πιπίνος Ἀνδρ. (Πυρπολητὴς) 42, 43, 47, 76
Πλάτων (ἀρχιεπίσκοπος Χίου) 29
Πολίτης Γ. (πυρπολητὴς) 109
- Ρ
- Ραφαηλᾶς* (Πυρπολητὴς) 69
De Rigny (Ναύαρχος) 54, 130, 132, 135
Ρομπότσης (Πυρπολητὴς) 69
- Σ
- Santa Rosa 91
Σαχτούρης Γ. (Ἀντιναύαρχος Ὅνδρας) 23, 29, 66, 94, 95, 100, 104
Σαχίνης Γ. 155
Seves (ἢ Σουλεύμαν) 60, 90
Σίδερης 63

<i>Σκανδάλης Γ.</i> (Αντιναύαρχος Ψαρ- ρῶν)	30	<i>Τσώρτες</i> (Church)	120, 148
<i>Σπαχῆς</i> (Πυρπολητής)	113	<i>Τζαβέλας Κίτσος</i>	147
Stynes ("Αγγλος Μοίραρχος")	152	Υ	
<i>Σταματελόπουλος Νικήτας</i>	45	<i>Ὑψηλάντης Ἀλέξ.</i>	14, 38
<i>Σωτηρίου</i>	116	<i>Ὑψηλάντης Δημ.</i>	38
Spencer ("Αγγλος πλοίαρχος")	183		
		Φ	
		<i>Φαβιέρος</i>	111, 116
		Fellowes (Κυβερ. Dartmouth)	140
		X	
		<i>Χαλήλ</i>	132
		<i>Χέϋδεν</i> (Heyden Ναύαρχος)	131, 135
		<i>Χονσεῖν μπέης</i>	62
		<i>Χοσρὲφ-πασσᾶς</i> (η Τοπάλ)	53, 54, 57, 59, 60, 75, 79, 81, 95, 99, 102

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	5	στ.	2	ἀντὶ σοβιορώτατα γράφε σοβιαρώτατα
»	36	»	5	μετὰ τὴν λέξιν Πατρῶν πρόσθες Ναυπλίου
»	42	»	τελευταῖος	ἀντὶ 14η γράφε 27η
»	43	»	1	» Μαῖου » Μαρτίου
»	43	»	2	» 16η » 30η
»	47	»	25	» 10ην » 11ην
»	48	»	3	» 11ην » 12ην
»	48	»	8	» 12ην » 13η
»	54	»	14	» Graivere » Gravière
»	53	»	ὑποσημ.	» Gairere » Gravière
»	183	»	4	» τὶς » τὸ
»	189	»	30	καλείτερα » καλύτερα
»	191	»	7	» εἰδη » ἔδη

ΚΩΔ. 060.

11